

Leo Tanner

NASLJEDOVANJE – BOŽJE KRALJEVSTVO RASTE

Poticaji za Lukino Evanđelje
i Djela apostolska

Predgovor

Draga čitateljice, dragi čitatelju,

Naviknuli smo čitati i razmatrati o pojedinim poznatim odlomcima iz Biblije. Takvi središnji tekstovi mogu kao reflektori baciti jako svjetlo na smisao Božje riječi. Ali opasnost kod čitanja u odlomcima može se sastojati u tome da tako cjelina izričajâ ne bude uočena i da povezanost pojedinačnih izričaja ne zasja.

Zato želim započeti ovaj korak po korak duhovno otkrivajući cjelinu Lukina evanđelja i Djela apostolskih. „Božje kraljevstvo raste!“ – ovaj naslov ima dvostruko značenje. Možete vidjeti kako je Božje kraljevstvo raslo u prvome kršćanstvu i istodobno će rasti u vama upustite li se u predloženi put ove knjige. Posebno plodonosan bit će put kroz Lukino evanđelje i Djela apostolska onda kad se iskustva i pitanja razmijene u maloj grupi. Za to na kraju knjige nalazite 21 jedinicu.

Kod Lukina evanđelja rado posežem za razmatranjima P. Klemensa Stocka, DI, profesora za Novi zavjet. U Djelima apostolskim dao mi je evangelički teolog i župnik Werner de Boor puno korisnih poticaja i informacija.

Iskreno hvala župniku Karlu Sendkeru za sadržajne poticaje i dopune. Kathrini S. Schärli zahvaljujem za jezične naputke. Isto tako zahvaljujem čitavome izdavačkom timu za njegovu dragovoljnu suradnju i svima koji su pridonijeli uspjehu ovoga spisa.

Neka ovaj spis pomogne produbiti odnos prema Isusu Kristu i na dublji način snagom Duha Svetoga danas kao Crkva živjeti Isusovo poslanje, Zato vam, draga čitateljice, dragi čitatelju želim vodstvo Duha Svetoga i radost slijediti njegove poticaje.

Leo Tanner

Uvod

Luka je napisao dugu pripovijest o počecima kršćanstva, koji započinju s Isusovim rođenjem u Palestini s svršava s navještajem njegova gospodstva u gradu Rimu. On je htio pokazati kako se spasenje raširilo od nepoznata sela na rubu civilizacije sve do u srce rimskoga imperija.

Knjiga Duha Svetoga

Luka ovomu dugom djelu nije dao ime, ali bi ga se lako moglo nazvati „Knjigom o Duhu Svetom“. To je knjiga o ulasku Duha Svetoga u povijest čovječanstva i o njegovoj preobražajnoj nazočnosti u svijetu.

Sam Isus je bio ispunjen snagom Duha Svetoga. On svoje djelovanje započinje u Nazaretu riječima: „*Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima, na slobodu pustiti potlačene*“ (Lk 4,18). Ovdje se pokazuje posebni naglasak Lukina evanđelja: Isusova privrženost ljudima koji na bilo koji način stoje na sjenovitoj strani života, Isus hoće ovim ljudima na poseban način dati iskusiti Božje ljubeće srce.

U Djelima apostolskim, drugoj Lukinoj knjizi, Duh Sveti u prigodi Duhovskoga blagdana silazi na okupljenu zajednicu. Kao što je Isus bio od Duha Svetoga opunomoćen, sada su njegovi nasljednici opunomoćeni tim istim Duhom. Ovaj Duh Sveti ih je vodio i kroz njih djelovao. Odjednom je tu u Crkvi nova vitalnost, nova snaga koja čini da su učenice i učenike natjerani u svijet prenositi poruku o Božjem spasenju.

Autor

Pisac ove prve kronike o snazi Božjega Svetog Duha bio je nekadašnji poganin, koji je za vrijeme nekih misijskih Pavlovih

putovanja bio njegov pratitelj na putu.¹ Pavao ga spominje u svojim poslanicama: „*Pozdravlja vas Luka, ljubljani liječnik*“ (Kol 4,14). Dok se liječnik pretežno brine za zdravlje tijela, liječniku i evanđelistu Luki više je stalo do duhovnoga nego do medicinskoga ozdravljenja. On je imao posebni osjećaj za to kako ljudi ozdravljaju i kako svijet može ozdraviti Isusovom porukom i snagom Duha Svetoga.

Lukino Evanđelje je najdulje evanđelje. Luka je u njega integrirao velik dio Markova evanđelja. Vjeruje se da je Luka svoje evanđelje napisao oko 80. godine.

Smisao i cilj

Cilj ovoga spisa jest da Isus uskrsnuli svojom riječju danas govori nama. To znači: sam Učitelj treba svojom riječju *doći do riječi*. Stoga se biblijsko-znanstvena stručna pitanja ostavljaju postrani i spominju se samo najnužnije informacije.

Budući da je prostor ograničen, biblijski tekst ovdje nije otisnut. Otvoreno Evanđelje treba Vam uvijek biti pri ruci. Dotični tekst treba mirno (po mogućnosti glasno), promišljajući, moleći i razmatrajući čuti. Poticajna pitanja hoće pomoći da u razmatranju biblijske riječi može doći do susreta s vlastitim životom i s Uskrsnulim. Ne vrijedi količina, nego kakvoća. Stoga se jedan tekst može razmatrati i dva ili više dana, sve dok iz nje izlazi snaga duhovne hrane.

Otuda je jasno da ovi duhovni poticaji ne žele nadomjestiti biblijsko-znanstvenu stručnu literaturu, nego se obraćaju čitateljima i čitateljicama koji hoće moleći nasljedovati Isusa. Ali i grupama koje hoće skupa urastati u Isusovo poslanje i žele ga živjeti produbljeno.

Kao što je Isus potpuno živio iz djelovanja Duha Svetoga, tako nas ovaj Duh Sveti kroz razmatranje ovoga Evanđelja hoće uvesti u Isusovo razmišljanje, govorenje i djelovanje. Tada ćemo iz njegova Duha primiti autoritet i nadarenost da nastavimo njegovo djelo.

Ovdje zatim nastavljaju Djela apostolska. Ona pokazuju kako ovaj Duh Sveti djeluje u ljudima i preko ljudi. Ona nam daju djelić dalje

¹ Usp. promjenu od „on“ (Pavao) u „mi“ u Dj 16,10

spoznati što si je Bog zamislio pod pojmom „Crkva“. Tu smo danas mi na redu nastaviti Isusovo djelo.

Praktični naputci za razmatranje

Pozvani ste dopustiti da se svaki dan hranite Božjom riječju. Ovako bi mogao izgledati tijek (svakodnevnoga) razmatranja Svetoga Pisma.

1. Otvoriti Bibliju, smiriti se (sabrati) i započeti (znakom križa) jednom molitvom. Primjerice: *„Isuse, zahvaljujem ti što si sada tu. Rasvijetli me tako svojim Svetim Duhom da bih razumio tvoju riječ da bi ona u mom životu mogla donijeti plod. Amen.“*
2. Tekst Pisma mogu sada (po mogućnosti glasno) pročitati i pustiti da na mene djeluje 2-3 minute.
3. Sada se navedeni poticaj pročita kao dopunu. Dopuštam da budem njime oslovljen.
4. Ono što mi je važno, zabilježim.
5. Zahvaljujem za ono što mi je postalo jasno i molim za pomoć da to pretvorim u djelo.

Na kraju svakoga razmatranja hoće nam pitanja pomoći da poruku razumijemo dublje i urastemo u Isusov stav. Preporučuje se, pored Biblije voditi i duhovni dnevnik u kojemu se zapisuju odgovori na pitanja. Kasnije to može biti velika pomoć.

LUKINO EVANĐELJE

Uvod i priprava:

(1,1-4,13)

Uvod i priprava tvore prvi dio Lukina evanđelja. Ovaj dio svršava s Isusovom kušnjom. Najvažnija mjesta pored Jeruzalema bila su Betlehem i Nazaret.

Isus se rodio u Betlehemu. „Betlehem“ – hebrejska riječ znači „kuća kruha“ – često se spominje u Starome zavjetu. David, poznati izraelski kralj, potjecao je iz Betlehema. U Isusovo vrijeme mjesto je ležalo beznačajno postrani velike trgovačke ceste Hebron-Gaza, oko osam kilometara južno od Jeruzalema. Bilo je to selo samo malih ljudi, koji su ovdje vjerojatno pasli stada potrebna za žrtveni kult u jeruzalemskome Hramu.

Isus je odrastao u Nazaretu u Galileji, koji leži oko 25 kilometara jugozapadno od Genezaretskoga jezera i malo postrani stare obalne ceste koja je povezivala Damask s Egiptom. Smješten je u visinskim lancima okruženom kotlinom. Ime „Nazaret“ vjerojatno se izvodi iz korijena „nasar“ (čuvati, sačuvati), što navodi na to da je mjesto možda jednom služilo kao pogranična utvrda.

Nazaret je tada stajao u sjeni pet kilometara južno smještena provincijskoga glavnog grada Seforisa. Josip koji je potjecao iz Betlehema, smjestio se ondje (možda kao strani radnik). Od njega je Isus izučio tesarski zanat, odnosno građevinski obrt i u Nazaretu primio i svoju školsku izobrazbu. Prema židovskim običajima nazvan je „Nazarećaninom“ ili „Nazarencem“. U Isusovo vrijeme Nazaret je mogao brojiti 50-200 stanovnika, koji su dijelom živjeli u kockastim kućama, dijelom u stambenim špiljama uklesanima u stijeni. Uređenje ovih nastambi bijaše skromno.

Ipak sada hoćemo razmatrati kako je Bog pripremio svoje djelo i okrenimo se biblijskome tekstu.

1.

Za Božjega prijatelja

1,1-4

Kad već mnogi poduzeše sastaviti izvješće o događajima koji se ispuniše među nama – kako nam to predadoše oni koji od početka bijahu očevici i sluge Riječi – pošto sam sve, od početka, pomno ispitao, naumih i ja tebi, vrli Teofile, sve po redu napisati da se tako osvjedočiš o pouzdanosti svega u čemu si poučen.

Luka piše izvješće o *događajima koji se ispuniše među nama*. Luka polaže vrijednost na to da se ovdje radi o povijesnome događaju a ne o kojekakvim bajkama, mitovima ili legendama. Događaji o kojima su očevici vjerodostojno svjedočili.

Luka nadalje piše o onome što se *ispunilo*. On svjedoči da se u ovome Isusu, u njegovu govorenju i djelovanju ispunilo sve što je Bog (u Svetome pismu) nagovijestio i obećao.

Vjera živi mi hrani se svjedočanstvom. Što su ljudi s Isusom doživjeli, to su *očevici i sluge Riječi* prenijeli dalje. Luka se odlučio sve od početka pomno ispitati da bi svoga prijatelja Teofila, koji je već čuo Radosnu vijest, ojačao i darovao mu sigurnost. Cilj ove pouke i uvoda jest da se sam Teofil osvjedoči i tako ponovno postane svjedokom za druge.

Luka se obraća konkretnoj osobi, vrlom „*Teofilu*“. „*Teofila*“ je moguće shvatiti slikovito, jer „*Teofil*“ doslovce znači: Božji prijatelj ili Prijatelj Božji. Tako se Luka obraća svim ljudima, koji su već primili jedan uvod u kršćansku vjeru i danas hoće živjeti kao „Božji prijatelji“. A ovamo spada i sam postati Isusov svjedok.

- Čeznem li za time da budem „Božji prijatelj“? Što ova karakteristika kod mene izaziva?
- Želim li druge uvesti u prijateljstvo s Bogom (i dovesti dotle da i sami postanu Isusovi svjedoci)?

2. Bog započinje: 1,5-17

U dane Heroda, kralja judejskoga, bijaše neki svećenik imenom Zaharija iz razreda Abijina. Žena mu bijaše od kćeri Aronovih, a ime joj Elizabeta. Oboje bijahu pravedni pred Bogom: živjeli su besprijekorno po svim zapovijedima i odredbama Gospodnjim. No nisu imali djeteta jer Elizabeta bijaše nerotkinja, a oboje već poodmakle dobi. Dok je Zaharija jednom po redu svoga razreda obavljao svećeničku službu pred Bogom, ždrijebom ga zapade po bogoslužnom običaju da uđe u Svetište Gospodnje i prinese kad. Za vrijeme kađenice sve je ono mnoštvo naroda vani molilo. A njemu se ukaza anđeo Gospodnji. Stajao je s desne strane kationoga žrtvenika. Ugledavši ga, Zaharija se prepade i strah ga spopade. No anđeo mu reče: „Ne boj se, Zaharija! Uslišana ti je molitva: žena će ti Elizabeta roditi sina. Nadjenut ćeš mu ime Ivan. Bit će ti radost i veselje i rođenje će njegovo mnoge obradovati. Bit će doista velik pred Gospodinom. Ni vina ni drugoga opojnog pića neće piti. Duha Svetoga bit će pun već od majčine utrobe. Mnoge će sinove Izraelove obratiti Gospodinu, Bogu njihovu. Ići će pred njim u duhu i sili Ilijinoj da obrati srce otaca k sinovima i nepokorne k razumnosti pravednih te spremi Gospodinu narod pripravan.“

Zaharija i Elizabeta živjeli su besprijekorno po svim zapovijedima i odredbama Gospodnjim. Sada su ostarjeli. Elizabeta² je bezdjetna (neplodna). Goruća želja za djetetom nije se ispunila. A k tomu i potajne poruge drugih. Tu kod ovih dvoje nešto ipak nije u redu. Možda se radilo o kazni za grijeh. Jer ovo vjerovanje bilo je u ono vrijeme kod naroda Izraela vrlo rašireno.

Zaharija i Elizabeta su se zacijelo nakon godinama duge molitve sada s time pomirili. I upravo na točki, kad više ništa nisu očekivali, zahvaća Bog. On može utjecati i preko „slučajnosti“ ždrijebom. *Dok je Zaharija jednom po redu svoga razreda obavljao svećeničku službu pred Bogom, ždrijebom ga zapade po bogoslužnom običaju da uđe u*

² „Elizabeta“ prevedeno znači: „Moj Bog je punina“ (ovdje se kriju dvije riječi „El“ i „Sabbat“). Pritom je njihov život dugo vremena u odlučujućoj točki ostao neispunjen.

Svetište Gospodnje i prinese kad. Za vrijeme kađenice sve je ono mnoštvo naroda vani molilo. A njemu se ukaza anđeo Gospodnji.

Kad se živi Bog, neočekivano kao ovdje kod Zaharije, preko anđela, Božjega glasnika, obraća jednom čovjeku, ovaj se prestraši i iznenadi. Stoga obećanje: *Ne boj se, Zaharija! Uslišana ti je molitva: žena će ti Elizabeta roditi sina. Nadjenut ćeš mu ime Ivan. (14) Bit će ti radost i veselje i rođenje će njegovo mnoge obradovati.* Bog hoće uvijek donositi radost.

Ivan će biti velik *pred Gospodinom*. Time je oslovljena čovjekova jedina i prava veličina. Ivan će potpuno pripadati Gospodinu. Ova „posveta“ Bogu naznačuje se suzdržavanjem od vina.

Duha Svetoga bit će pun³ već od majčine utrobe. Tako će ga Božji Duh osposobiti za sve njegove zadaće, koje imaju dva težišta: On će *mnoge sinove Izraelove obratiti Gospodinu, Bogu njihovu i obratiti srce otaca k sinovima.* Očevi se trebaju zanimati za svoju djecu i darovati im ljubav i brigu.

- U kojim situacijama se živi Bog obratio meni? Kako?
- Što znači biti velik „*pred Gospodinom*“?
- Koje kvalitete pripadaju Božjem glasniku?

3.

Ljudsko određivanje i Božja vjernost

1,18-25

Nato Zaharija reče anđelu: „Po čemu ću ja to razaznati. Ta star sam i žena mi poodmakle dobi.“ Anđeo mu odgovori: „Ja sam Gabriel koji stojim pred Bogom. Poslan sam da govorim s tobom i da ti donesem ovu radosnu poruku. I evo, budući da nisi povjerovao mojim riječima, koje će se ispuniti u svoje vrijeme, zanijemjet ćeš i nećeš moći govoriti do dana dok se to ne zbude.“ Narod je iščekivao Zahariju i čudio se što se toliko zadržao u Svetišću. Kad je napokon izašao, nije im mogao ništa reći pa zaključiše da je u Svetišću imao viđenje. Nastojao im se doduše izraziti znakovima, ali osta nijem. Kad se navršise dani njegove službe, otiđe kući. Nakon

³ Ne zaboravimo da još uvijek stojimo pred duhovskim događajem.

tih dana zatrudnje Elizabeta, njegova žena. Krila se pet mjeseci govoreći: „Evo, to mi je učinio Gospodin u dane kad mu se svidje skinuti s mene sramotu među ljudima.“

Zaharija ostaje u svojoj reakciji na nagovještaj Božjeg djelovanja skeptičan. Zarobljen je svojim vlastitim obzorom i takozvanim „zdravim“ ljudskim razumom. Prelijepo da bi bilo istinito, mogao se nasmijati, i zato se nije mogao s potpunim povjerenjem otvoriti i prepustiti Božjim mogućnostima.

I evo, budući da nisi povjerovao mojim riječima, koje će se ispuniti u svoje vrijeme, zanijemjet ćeš. Ljudi koji ne vjeruju Božjem djelovanju i prilagođuju se čisto ljudskim mogućnostima, zanijeme. Gube životnost.

Ipak Gospodin stoji vjerno uz svoja obećanja. Elizabeta postaje trudna i svjedoči: *Evo, to mi je učinio Gospodin u dane kad mu se svidje skinuti s mene sramotu među ljudima.* Bog hoće uvijek darovati osobnu naklonost i osloboditi sramote, onoga što nas ljude pred ljudima pritišće.

- Gdje u sebi opažam Zaharijin stav da više vjerujem vlastitim mislima nego Božjim mogućnostima? Koje posljedice su iz toga proizlazile i proizlaze?
- Gdje sam izgubio životnost i radost u vjeri? Zbog čega?
- Gdje je Bog milosno na mene pogledao i oslobodio me?

4.

Veliko Da

1,26-38

U šestome mjesecu posla Bog anđela Gabriela u galilejski grad imenom Nazaret k djevici zaručenoj s mužem koji se zvao Josip iz doma Davidova; a djevica se zvala Marija. (28) Anđeo uđe k njoj i reče: „Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom!“ Na tu se riječ ona smete i stade razmišljati kakav bi to bio pozdrav. No anđeo joj reče: „Ne boj se, Marijo! Ta našla si milost u Boga. Evo, začet ćeš i roditi sina i nadjenut ćeš mu ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega. Njemu će Gospodin Bog

dati prijestolje Davida, oca njegova, i kraljevat će nad domom Jakovljevim uvijek i njegovu kraljevstvu neće biti kraja.“ Nato će Marija anđelu: „Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?“ Anđeo joj odgovori: „Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti. Zato će to čedo i biti sveto, Sin Božji. A evo tvoje rođakinje Elizabete: i ona u starosti svojoj začne sina. I njoj, nerotkinjom prozvanoj, ovo je već šesti mjesec. Ta Bogu ništa nije nemoguće!“ Nato Marija reče: „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!“ I anđeo otiđe od nje.

Kao što je Zahariji nagoviješteno rođenje njegova sina i njegova zadaća, tako je Mariji naviješteno rođenje njezina sina Isusa i njegovo određenje. Marija je zaručena s Josipom, koji potječe „iz Davidova⁴ doma“.

Prva anđelova riječ *Zdravo* znači doslovce „haire“, „raduj se!“ Ti imaš dovoljno razloga da se raduješ. Što ti imam za reći, u tvome će najnutarnijem biću izazvati ushićeno odobravanje.

Druga anđelova riječ *milosti puna* pokazuje da joj Bog potpuno i zauvijek dariva svoju blagonaklonost, svoju radost i svoju ljubav i to gratis⁵ i nezaslužno, jednostavno iz radosti prema njoj.

Treća anđelova riječ *Gospodin s tobom* obećava joj Božju pomoć. Svi pozvani u svojoj zadaći nisu prepušteni samima sebi i ne ovise o svojim vlastitim ljudskim snagama. Njih prati Bog u njegovoj veličini i moći i on ih osposobljuje da svoju zadaću izvrše.

Marija dopušta da ova poruka do nje dopre i trudi se razumjeti njezino dulje značenje. Sada iskusi da je majčinstvo njezin poziv: *Evo, začet ćeš i roditi sina i nadjenut ćeš mu ime Isus.*⁶ Majčinstvo znači jedno sveobuhvatno, tjelesno-duševno zalaganje koje traje godinama. Ovaj Božji poziv uzima ju potpuno u službu za Isusa.

⁴ Prorok Natan najavljuje Davidu da će Bog dati da njegova kuća i njegovo kraljevstvo traju do vijeka. *I kad se ispune tvoji dani i ti počineš kod svojih otaca, podići ću tvoga potomka nakon tebe, koji će se roditi od tvoga tijela, i utvrdit ću njegovo kraljevstvo ... Tvoja će kuća i tvoje kraljevstvo trajati do vijeka preda mnom, tvoje će prijestolje čvrsto stajati završavajući.* Stoga je narod Izrael očekivao Mesiju iz Davidova potomstva. Sam Isus zauzeo je o tome stav u Lk 20,41-44.

⁵ Riječ „gratis“ dolazi od latinske riječi „gratia“ a znači milosti.

⁶ „Isus“, izvedeno iz hebrejskoga „Ješuah“: Gospodin je Spasitelj (usp. Mt 1,21, gdje anđeo objašnjava ime Isus).

Svojim pitanjem: *Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?* Moli Marija za daljnje tumačenje. Jer ona je kao djevica prema ljudskim mjerilima nesposobna za ovu zadaću. Marija zna za svoju vlastitu nedostatnost i izgleda za Božjom pomoći.

Na to ne mora dugo čekati, jer: *Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti.* Bog će ju svojim stvarateljskim Duhom koji daje život za sve osposobiti.

Marija se ne drži čvrsto ljudskih nemogućnosti, nego gleda na Božje mogućnosti. S Elizabetom se uz nju stavlja čovjek koji je također doživio Božje život, sveobuhvatno djelovanje. *Ta Bogu ništa nije nemoguće!* Božja riječ ima snagu i djeluje što On hoće – danas također!

Odgovorom *Evo službenice Gospodnje* govori Marija svoje veliko Da. Potpuno se povjerava Bogu i njegovim planovima s njom. Potpuno se daje na službu Bogu. Više ne želi provoditi vlastite predodžbe, nego služiti. Želi slušati Gospodina i slijediti njegovu volju.

- Koje obećanje je Marija od Boga primila?
- Koje karakteristike ima poziv po Bogu?
- U čemu se razlikuje Marijin odgovor o Zaharijina odgovora?

5.

Bog dariva potvrdu i ohrabrenje

1,39-45

Tih dana usta Marija i pohiti u Gorje, u grad Judin. Uđe u Zaharijinu kuću i pozdravi Elizabetu. Čim Elizabeta začu Marijin pozdrav, zaigra joj čedo u utrobi. I napuni se Elizabeta Duha Svetoga i povika iz svega glasa: „Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje! Ta otkuda meni da mi dođe majka Gospodina mojega? Gledaj samo! Tek što mi do ušiju doprije glas pozdrava tvojega, zaigra mi od radosti čedo u utrobi. Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina!“

Čovjeku koji čini korak u vjeri Bog često daje potvrdu, kao ovdje Mariji. *A evo tvoje rođakinje Elizabete: i ona u starosti svojoj začu sina.*

I njoj, nerotkinjom prozvanoj, ovo je već šesti mjesec. Ta Bogu ništa nije nemoguće! Marija se na ovu riječ daje na put (preko 120 kilometara), žuri k Elizabeti, jer je bezuvjetno htjela vidjeti stoji li to što joj je anđeo rekao kao znak.

I Elizabeta dobiva jednu potvrdu. *I napuni se Elizabeta Duha Svetoga* i shvaća što se na njoj i na Mariji dogodilo. Što Elizabeta u Duhu Svetom smije prepoznati, najdublje ju dodiruje i susrećuje. Tako ona prepunim srcem kliče sa svojim djetetom: *Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje! Ta otkuda meni da mi dođe majka Gospodina mojega?*

Elizabetu nam se ovdje predstavlja kao prvu 'Marijinu štovateljicu'. Ona prepoznaje (shvaća): Marija je u posebnoj mjeri blagoslovljena, jer ju je Bog izabrao da na Isusa, Sina Božjega prenese ljudski život. U pogledu na Mariju i na njezin položaj i zadaću iskusuje Elizabeta istodobno i svoj vlastiti položaj: *Ta otkuda meni?* Pritom joj postaje jasno: K meni ustvari ne dolazi Marija, nego ja smijem na tri mjeseca Mariju, Blagoslovljenu, Gospodinovu Majku, uzeti k sebi. Označavajući Mariju kao blagoslovljenu Majku, naviješta ona potpuno Čovječstvo Isusa Krista; nazivajući Mariju *majkom Gospodina mojega* ona svjedoči njegovo Božanstvo.

Elizabeta osnažuje (jača) Mariju u njezinoj vjeri. *Blažena* ti jer si potpuno vjerovala Božjim obećanjima i upustila se. Elizabeta bi mogla reagirati i posve drukčije: „Marijo, pazi, čekaju te jako teška vremena. Ni jedan čovjek ti neće vjerovati da si zatrudnjela a da nisi spavala ni s jednim čovjekom (muškarcem).“ Ali ona Mariju hrabri: *Blažena* ti, sretna ženo jer si učinila ovaj korak u vjeri.

- U čemu se Elizabeta odlikuje?
- Koju potvrdu sam primio za moj korak vjere? Koga bih mogao (ili trebao) u vjeri potvrditi i ohrabriti?

6.

Klicanje zbog Božjeg djelovanja

1,46-56

Tada Marija reče: „Veliča duša moja Gospodina, klikće duh moj u Bogu, mome Spasitelju, što pogleda na neznatnost službenice svoje: odsad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom. Jer velika mi djela učini Svesilni, sveto je ime njegovo! Od koljena do koljena dobrota je njegova nad onima što se njega boje. Iskaza snagu mišice svoje, rasprši oholice umišljene. Silne zbaci s prijestolja, a uzvisi neznatne. Gladne napuni dobrima, a bogate otpusti prazne. Prihvati Izraela, slugu svoga, kako obeća ocima našim: spomenuti se dobrote svoje prema Abrahamu i potomstvu njegovu dovijeka.“ Marija osta s Elizabetom oko tri mjeseca, a onda se vrati kući.

Veliča duša moja Gospodina, klikće duh moj u Bogu, mome Spasitelju. Marija je zahvaćena Gospodinovom veličinom i milosrdnim Božjim zahvaćanjem. Bog je velik u moći, milosrđu, ljubavi, naklonosti, brizi i vjernosti. Marija ovo vidi i presretna je. Jer je posve konkretno doživjela Božju naklonost i zahvaćanje. To joj daje klicati.

Marija se jednom proročkom riječi obraća Elizabeti: *Odsad će me, evo, svi naraštaji⁷ zvati blaženom. Jer velika mi djela učini Svesilni, sveto je ime njegovo!* To što ej Bog u Mariji započeo, više neće imati kraja.

Svet je jedino Bog. Stvari i osobe nazivaju se 'svetima'⁸ ukoliko pripadaju Božjem području. Jedini božanski, nad svime nadmoćni, uzvišeni, upravo sveti Bog ima uživiljeno, ljubeće Srce.

Ovo milosrđe vrijedi za sve *koji ga se boje*. Time se misli na one koji pred Bogom imaju strahopoštovanje i poštovanje, koji ga priznaju Bogom. Ali one koji se pred njim prave velikima, baca s prijestolja. *Gladne*, koji se u njega pouzdaju, *napunja dobrima*.

⁷ Ovdje postaje jasno da je štovanje Marije biblijski utemeljeno.

⁸ „Svet“ znači biti izdvojen za Boga. Ovamo spadaju posuđe koje se rabi u liturgiji. Božji narod treba biti svet, to znači izdvojen za Boga, njemu pripadati i njegovim planovima služiti. Kad častimo kanonizirane (svetima proglašene) svece, Crkva tada svjedoči o djelovanju Božje milosti u njima i po njima.

Marija na kraju svraća pogled na Izraela i na Abrahama. Sada se ispunja obećanje blagoslova, koje je Bog jednom dao (usp. Post 12). *Dovijeka* hoće on objavljevati svoje milosrđe.

Na kraju ostaje Marija je *tri mjeseca* s Elizabetom. One jedna drugu podupiru u avanturi vjere.

- Gdje sam osobno doživio Božje milosrđe i njegovo zahvaćanje?
- Koju nam sliku o Bogu ocrtava Marija?
- Gdje ja mogu slaviti Božje djelovanje?

7.

Od zanijemjelosti do slavljenja Boga

1,57-66

Elizabeti se međutim navršilo vrijeme da rodi. I rodi sina. Kad su njezini susjedi i rođaci čuli da joj Gospodin obilno iskaza dobrotu, radovahu se s njome. Osmoga se dana okupe da obrežu dječaka. Htjedoše ga prozvati imenom njegova oca – Zaharija, no mati se njegova usprotivi: „Nipošto, nego zvat će se Ivan!“ Rekoše joj na to: „Ta nikoga nema od tvoje rodbine koji bi se tako zvao.“ Tada znakovima upitaju oca kojim ga imenom želi prozvati. On zaiska pločicu i napisa „Ivan mu je ime!“ Svi se začude, a njemu se umah otvoriše usta i jezik te progovori blagoslivljajući Boga. Strah obuze sve njihove susjede, a po svem su se Gorju judejskom razglašavali svi ti događaji. I koji su god čuli, razmišljahu o tome pitajući se: „Što li će biti od ovoga djeteta?“ Uistinu, ruka Gospodnja bijaše s njime.

Nipošto, nego zvat će se Ivan! Elizabeta je već višestruko iskusila Božje zahvaćanje. Naučila je vjerovati Božjim obećanjima. Tako se više ne da okupirati očekivanjima vlastite obitelji i rodbine. Sam Bog neka odredi ime i poslanje ovoga djeteta.

Ivan mu je ime! Ovo jasno svjedoči i određuje i Zaharija. Ime „Ivan“ znači „Bog je milostiv“. To će biti njegovo poslanje: pripremiti put Spasitelju, Mesiji, milosti Božjoj.

A njemu se umah otvoriše usta i jezik te progovori blagoslivljajući Boga. Zaharija se upustio u Božje obećanje suprotno predodžbama i željama svoje najbliže okoline. Sada je slobodan za slavljenje Boga.

Zanijemjelost pred Bogom, gdje nismo sposobni ili nismo spremni Bogu zahvaliti, može imati različite razloge: rezignacija, umor, nevjera, sljepoća, odvrćanje od Boga, presnažno vezivanje uz stvorenja. Ali ako čovjek, rasvijetljen Duhom Svetim, situaciju gleda u svjetlu Božjih obećanja, slavljenje i zahvalnost postaju životni.

- U čemu nam ovdje Elizabeta i Zaharija mogu biti uzor?
- Što mene (katkada) čini nijemim i umornim prema Bogu? Kako mogu ovo nadvladati?

8.

Najavljuje se svjetlo

1,67-80

A Zaharija, otac njegov, napuni se Duha Svetoga i stade prorokovati: „Blagoslovljen Gospodin Bog Izraelov, što pohodi i otkupi narod svoj! Podiže nam snagu spasenja u domu Davida, sluga svojega, kao što obeća na usta svetih proroka svojih odvijeka: spasiti nas od neprijatelja naših i od ruke sviju koji nas mrze; iskazati dobrotu ocima našim i sjetiti se svetog Saveza svojega, zakletve kojom se zakle Abrahamu, ocu našem: da će nam dati te mu, izbavljeni iz ruku neprijatelja, služimo bez straha u svetosti i pravednosti pred njim u sve dane svoje. A ti, dijete, prorok ćeš se Svevišnjega zvati jer ćeš ići pred Gospodinom da mu pripraviš putove, da pružiš spoznaju spasenja narodu njegovu po otpuštenju grijeha njihovih, darom premilosrdnog srca Boga našega po kojem će nas pohoditi Mlado sunce s visine da obasja one što sjede u tmini i sjeni smrtnoj, da upravi noge naše na put mira.“ Dječak je međutim rastao i duhom jačao. Boravio je u pustinji sve do dana svoga javnog nastupa pred Izraelom.

Zaharija, ispunjen Duhom Svetim, gleda novim očima čitavo dosadašnje Božje djelovanje. On već vidi kao ispunjeno ono što tek ima doći. Zato se u radosnu i zahvalnu oduševljenju obraća Gospodinu, Bogu Izraela.

On pun radosti zna: Bog nam *podigne snagu spasenja*. Ono što je već dugo bilo obećavano, sada dolazi i ispunjava se. Milosrđe se sada dovršava. Po ovome Spasitelju oslobodit ćemo se neprijateljske ruke i *služiti mu bez straha u svetosti i pravednosti pred njim u sve dane svoje*.

Ovdje će sada ovo dijete kao *prorok Svevišnjega* imati značajnu ulogu. Jer će *ići pred Gospodinom da mu pripravi puteve*.

Po otpuštenu grijeha barijera, koje su ljudi prema Bogu postavljali, više neće biti. Ljudi će iskusiti Božje spasenje.

U Mesiji koji dolazi *pohodit će nas Mlado sunce s visine* i donijeti nam orijentaciju i život. On će naše *upraviti noge naše na put mira*.

Zaharija, pobožni i pravedni, ali zacijelo i rezignirani muškarac, dolazi u pogledu na Božje dolazeće djelovanje do radosna i zahvalna hvalospjeva Bogu. *Dječak je međutim rastao i duhom jačao*. Ivan se korak po korak pripravlja za svoje poslanje.

- Zaharija slavi Božje dolazeće djelovanje: Što bih ja u ovome smislu mogao već sada hvaliti i slaviti?
- U svjetlu Duha Svetoga vidi Zaharija dolazeće Ivanovo poslanje. Što sam ja u svjetlu Duha Svetoga već otkrio o svome poslanju?

9.

„Danas vam se rodio Spasitelj

2,1-14

U one dane izađe naredba cara Augusta da se provede popis svega svijeta. Bijaše to prvi popis izvršen za Kvirinijeva upravljanja Sirijom. Svi su išli na popis, svaki u svoj grad. Tako i Josip, budući da je bio iz doma i loze Davidove, uziđe iz Galileje, iz grada Nazareta, u Judeju – u grad Davidov, koji se zove Betlehem – da se podvrgne popisu zajedno sa svojom zaručnicom Marijom koja bijaše trudna. I dok se bili ondje, navršilo joj se vrijeme da rodi. I porodi sina svoga, prvorođenca, povi ga i položi u jasje jer za njih nije bilo mjesta u svratištu. A u tom kraju bijahu pastiri: pod vedrim su nebom čuvali noćnu stražu kod svojih stada. Anđeo im Gospodnji pristupi i slava ih Gospodnja obasja! Silno se prestrašiše. (10) No anđeo im reče: „Ne

bojte se! Evo javljam vam blagovijest, veliku radost za sav narod! Danas vam se u gradu Davidovu rodio Spasitelj – Krist, Gospodin. I evo vam znaka: naći ćete novorođenče povijeno gdje leži u jaslama.“ I odjednom se anđelu pridruži silna nebeska vojska hvaleći Boga i govoreći: „Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim!“

Car August, koji je dao da ga se slavi kao kneza mira i kao posjetitelja reda i blagostanja, naređuje da se provede popis pučanstva. Jer on, i svi moćnici, mogu dijeliti samo onaj novac koji su prije toga uzeli od svojih podanika. Tako su i Marija i Josip kao porezni obveznici morali upisati u Betlehemu odakle je Josip potjecao.

Na ovome putovanju punu meteža najavljuje se rođenje. Marija si nije mogla izabrati vrijeme. I sada je bez daljnje pomoći. U bijednu smještaju povija sama svoje novorođeno dijete u pelene i polaže ga u jaslje.

Rođenje Isusa Krista izvanjski gledano po sebi nema ništa posebno. Tek po Božjem glasniku, anđelu, probija u ovaj nevjerojatni događaj nebesko svjetlo: *Ne bojte se! Evo javljam vam blagovijest, veliku radost za sav narod! Danas vam se u gradu Davidovu rodio Spasitelj – Krist⁹, Gospodin.* On, koji tako jasno ulazi u svijet, Spasitelj ej koji ima vlast (moć) pomoći u svakoj nevolji. On je Spasitelj Izraela i Spasitelj čitavoga svijeta.

Znak koji se pastirima navodi, ponovno vodi do okolnosti ovoga rođenja i čini suprotnost novomu: Spasitelj i Gospodin dolazi kao posve obična beba i leži u jaslama. Ali nad ovim siromašnim mjestom otvoreno je nebo, jer *silna nebeska vojska* hvali Boga govoreći: *Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim!* Bog u ovome milosrđu objavljuje svoju slavu, ali i svoj način kako on kao Gospodin djeluje. Svima koji se ovome Djetetu otvaraju, on donosi mir.

- Što je sadržaj božićne poruke?

⁹ „Mesija“ (grčki christos) znači izvedeno iz hebrejskoga Mašijah: Pomazanik, uspostavljeni kralj.

- Što za razumijevanja Isusova poslanja znači to da Spasitelj svijeta kao dijete povijeno u pelene u jaslama započinje svoj zemaljski put?
- U kojim osobnim situacijama (slabostima, problemima) trebam njegovu pomoć, treba, „Spasitelja“?

10. Reakcije na poruku 2,15-20

Čim anđeli otiđoše od njih na nebo, pastiri stanu poticati jedni druge: „Hajdemo dakle do Betlehema. Pogledajmo što se to dogodilo, događaj koji nam obznani Gospodin.“ I pohite te pronađu Mariju, Josipa i novorođenče gdje leži u jaslama. Pošto sve pogledaše, ispriповijediše što im bijaše rečeno o tom djetetu. A svi koji su to čuli divili se tome što su im pripovijedali pastiri. Marija u sebi pohranjivaše sve te događaje i prebiraše ih u svome srcu. Pastiri se zatim vratiše slaveći i hvaleći Boga za sve što su čuli i vidjeli kako im je bilo rečeno. Hajdemo dakle do Betlehema. Pogledajmo što se to dogodilo, događaj koji nam obznani Gospodin. Tako pastiri polaze na put. Daju se, pokrenuti porukom, pozvati na jedan novi put. Prispjevši do jaslama pripovijedali su što im je od anđela bilo naviješteno. A svi koji su to čuli divili se tome što su im pripovijedali pastiri.

Luka posebno ističe Marijinu reakciju: Ona *u sebi pohranjivaše sve te događaje i prebiraše ih u svome srcu.*¹⁰ Tako bismo mogli postaviti pitanja, kao: Što znači to da u svratištu za ovo dijete nije bilo mjesta?¹¹ Kakvo je to spasenje koje on donosi? Kako to da ovu poruku iskusuju siromašni pastiri a ne utjecajni i bogati ljudi?

Pastiri se u svoju svakodnevicu vraćaju drukčiji. Ni hvale i slave Boga za ono što su čuli i vidjeli.

- Što se od položaja čovječanstva mijenja njegovim dolaskom?
- Čuti, dati se na put, pripovijedati, razmišljati i slaviti: Kako ja reagiram na anđelovu poruku?

¹⁰ Doslovce: „pokretala to u svome srcu“.

¹¹ Usp. Iv 1,11: „K svojima dođe a njegovi ga ne primiše.“

- Marijino ponašanje pokazuje da se s ovim događajem nije brzo gotovo, da ga se može razumjeti samo neprestanim dubljim nastojanjem. Jer: Što on uopće hoće donijeti, kad se od svoga rođenja hoće potpuno podvrgnuti uobičajenim ljudskim uvjetima života?

11.

Prednost Božja

2,21-24

Kad se navršilo osam dana da bude obrezan, nadjenuše mu ime Isus, kako ga je bio prozvaao anđeo prije njegova začeca. Kad se zatim po Mojsijevu Zakonu navršše dani njihova čišćenja, poniješe ga u Jeruzalem da ga prikažu Gospodinu – kao što piše u Zakonu Gospodnjem: Svako muško prvorođenče neka se posveti Gospodinu! – i da prinesu žrtvu kako je rečeno u Zakonu Gospodnjem: dvije grlice ili dva golubića.

Rođenje u bijednim (siromašnim) okolnostima jasno pokazuje koliko Isus siromaštvo i bespomoćnost a time i sve strane ljudskoga života s nama dijeli. Sada se u prikazanju u Hramu u središte stavlja njegovu pripadnost Bogu.

Poslušno donose Marija i Josip svoje dijete na obrezanje i daju mu *ime Isus*. Isus znači „Bog spašava“. U Matejevu Evanđelju se ovo ime shvaća kao opis mesijanskoga poslanja: *On će spasiti svoj narod od grijeha njegovih (Mt 1,21)*.

Četrdeset dana kasnije prinosu Marija i Josip poslušno dar (žrtvu za očišćenje).¹²

¹² Nečist nema nikakve veze s prljav ili s moralno loš, grješan. Tako se primjerice Tobit označava takvim, pokapajući svoje sunarodnjake (usp. Tob 1,1-9); ipak bude ovim Bogu ugodnim činom nečist. Biblija ne govori o točnim razlozima, zbog kojih se jednu životinju smatra čistom, drugu nečistom, zbog čega određeni prištevci čovjeka čine nečistim, zašto se čovjeka na području rođenja, smrti i spolnih procesa smatra nečistim. Dokle god je jedna žena bila „nečista“, muž nije smio s njom spolno općiti. Četrdeset dana nakon rođenja žrtva za očišćenje označava trenutak od kojega je ovo ponovno „dopušteno“.

Svako muško prvorođenče neka se posveti Gospodinu! Budući da sve pripada Bogu, stvari se prema uvjerenju Izraela samo onda pravo uporabljuje ako se prije uporabe Bogu zahvali. Tako svako jelo kojemu ne prethodi zahvalna molitva smatra krađom Božjega vlasništva. Na poseban su način prvorođenci¹³ Božje vlasništvo. Stoga su morali za profani (svjetovni) život izdvojeni i otkupljeni.

Ali za Isusa se ne govori ni o kakvome otkupljenju. On je donesen u Gospodnji dom i ostaje posvećen Gospodinu. Tako on postaje svjetlom za sve narode.

- Što odlikuje Mariju i Josipa?
- Ako prvina i prvorođeni pripada Bogu što se time neprestano doziva u pamćenje (sjećanje)?

12.

Uzorna vjernost donosi blagoslov

2,25-40

Živio tada u Jeruzalemu čovjek po imenu Šimun. Taj čovjek, pravedan i bogobožan, iščekivaše Utjehu Izraelovu i Duh Sveti bijaše na njemu. Objavio mu Duh Sveti da neće vidjeti smrti dok ne vidi Pomazanika Gospodnjega. Ponukan od Duha, dođe u Hram. I kad roditelji uniješe dijete Isusa da obave što o njemu propisuje Zakon, primi ga on u naručje, blagoslovi Boga i reče: „Sad otpuštaš slugu svojega, Gospodaru, po riječi svojoj, u miru! Ta vidješe oči moje spasenje tvoje, koje si pripravio pred licem svih naroda: svjetlost na prosvjetljenje naroda, slavu puka svoga izraelskoga.“ Otac njegov i majka divili se što se to o njemu govori. Šimun ih blagoslovi i reče Mariji, majci njegovoj: „Ovaj je evo postavljen na propast i uzdignuće mnogima u Izraelu i za znak osporavan – a i tebi će samoj mač probosti dušu – da se razotkriju namisli mnogih srdaca!“ A bijaše neka proročica Ana, kći Penuelova, iz plemena Ašerova, žena veoma odmakla u godinama. Nakon djevojaštva živjela je s mužem sedam godina, a sama kao udovica do osamdeset i četvrte. Nije napuštala Hrama, nego je postovima i molitvama danju i noću služila Bogu. Upravo u taj čas nadođe. Hvalila je Boga i svima koji iščekivahu otkupljenje Jeruzalema pripovijedala o djetetu. Kad obavije sve po Zakonu Gospodnjem, vratiše

¹³ U Starome zavjetu namjesnički za svako muško prvorodstvo pleme Levijevo odvaja za posebnu službu Bogu.

se u Galileju, u svoj grad Nazaret. A dijete je raslo, jačalo i napunvalo se mudrosti i milost je Božja bila na njemu.

Sada se pojavljuje vjerni molitelj Šimun, u međuvremenu starac. On nikada nije izgubio nadu naočigled prividno nedjelatna i ravnodušna iščekivanja Boga. *Ponukan od Duha, dođe u Hram i prepozna u ovome Djetetu Otkupitelja, svjetlost na prosvjetljenje naroda i slavu njegova puka svoga izraelskoga.*

Šimun sada zna: Sve će izići dobro. I to ga ispunja jednim dubokim mirom. Sada smije utješeno umrijeti.

Pa ipak neće sve biti „mirno“, jer *Ovaj je evo postavljen na propast i uzdignuće mnogima u Izraelu i za znak osporavan.* Dijete u kojem dolazi Božje spasenje neće naići na nepodijeljeno prihvaćanje. Postat će osporavanim znakom i znakom odluke. I danas je još uvijek tako.

Za Mariju će ovo značiti: Supatnju. Jer njoj će *samoj mač probosti dušu.* Šimun ovdje gleda proročki unaprijed (u budućnost) i vidi da će Marija Isusa pratiti svojim srcem. Tako će supatiti s onime što se njemu događa. Tako će Marija postati uzorom Isusovu učeniku koji je pozvan slijediti ga na svim njegovim putevima i s njime sve dijeliti.

I 84. godišnja Ana *nije napuštala Hrama, nego je postovima i molitvama danju i noću služila Bogu.* . Time je postala predstavница mnogih starih žena, koje nalaze vremena za molitvu i prostodušno stoje uz svoju vjeru. One su često ismijavane pa ipak su iznutra najmlađe, jer njihov stav i njihov čin imaju najviše budućnost.

- Što je Duh Sveti izdjelovao kod Šimuna? Što ovo znači za mene?
- Što je na Marijinu ponašanju prema Isusu uzorno (primjer) za Isusova učenika?
- Što odlikuje Anu?

Spasonosan sukob

2,41-52

Njegovi su roditelji svake godine o blagdanu Pashe išli u Jeruzalem. Kad mu bijaše dvanaest godina, uzidoše po običaju blagdanskom. Kad su minuli ti dani, vraćahu se oni, a dječak Isus osta u Jeruzalemu, a da nisu znali njegovi roditelji. Uvjereni da je među suputnicima, odoše dan hoda, a onda ga stanu tražiti među rodbinom i znancima. I kad ga ne nađu, vrate se u Jeruzalem tražeći ga. Nakon tri dana nađoše ga u Hramu gdje sjedi posred učitelja, sluša ih i pita. Svi koji ga slušahu bijahu zaneseni razumnošću i odgovorima njegovim. Kad ga ugledaše, zapanjiše se, a majka mu njegova reče: „Sinko, zašto si nam to učinio? Gle, otac tvoj i ja žalosni smo te tražili.“ A on im reče: „Zašto ste me tražili? Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?“ Oni ne razumješe riječi koju im reče. I siđe s njima, dođe u Nazaret i bijaše im poslušan. A majka je njegova brižno čuvala sve ove uspomene u svom srcu. A Isus napredovaše u mudrosti, dobi i milosti kod Boga i ljudi.

Do sada je Luka govorio samo o Isusu. Sada Isus prvi puta nastupa kao onaj koji djeluje i to dovodi do jedne bolne situacije. Isus zaostaje u Jeruzalemu bez znanja svojih roditelja. Zadržava se u Hramu, sluša poučne razgovore, postavlja pitanja i svojim odgovorima izaziva divljenje.

U međuvremenu su Marija i Josip na povratku kući. Kad su primijetili da ga nema, bili su jako zabrinuti. Konačno, nakon tri dana, nalaze ga, i Marija govori: *Sinko, zašto si nam to učinio? Gle, otac tvoj i ja žalosni smo te tražili.*

Isusov odgovor je jedinstven kao i njegovo ponašanje. *Zašto ste me tražili? Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?* Isus se potpuno poziva na svoj jedinstveni odnos prema Bogu, svome Ocu. Bog je njegov Otac i njega treba slušati (slijediti) i on je Sin Božji.

Na jedan duboko značajan, bolno-opipljiv način doživljavaju Marija i Josip da Isus stoji pod jednim većim zahtjevom. Isusovo posebno ponašanje prema Bogu uvodi ga u odnos koji više nije u skladu s njihovim očekivanjima, koji može sa sobom donijeti i neshvatljivu krutost i bolno razdvajanje.

Što je potrebno činiti kad se Isusa i njegovo ponašanje ne razumije? Za Mariju stoji: *A majka je njegova brižno čuvala sve ove*

uspomene u svom srcu. Kad se nešto ne razumije, to se može potisnuti ili se protiv toga pobuniti. Marija ipak prihvaća i strpljivo čeka dok u njezino srce ne dođe svjetlo.

Dijete, koje je primljeno s toliko radosti i slavljenja Boga, ide poslušno svojim putem. Ali također postaje vidljivo, da Sinu Očevu ne možemo propisivati njegov put i da se on ne treba prilagođivati našim očekivanjima, premda se u nama javlja puno „Zašto“.

- Što potpuno određuje Isusovo ponašanje?
- Kako se Isus „odvaja“ od očekivanja svojih roditelja?
- Kako ja u svome srcu otkrivam jedan „Zašto?“ Kako sam ovdje pozvan da s tme postupam?

14.

Božja riječ zahvaća

3,1-6

Petnaeste godine vladanja cara Tiberija, dok je upravitelj Judeje bio Poncije Pilat, tetrah Galileje Herod, a njegov brat Filip tetrah Itureje i zemlje trahonitidske, i Lizanije tetrah Abilene, za velikog svećenika Ane i Kajfe, dođe riječ Božja Ivanu, sinu Zaharijinu, u pustinji. On obiđe svu okolicu jordansku propovijedajući obraćeničko krštenje na otpuštenje grijeha kao što je pisano u Knjizi besjeda Izaije proroka: Glas viče u pustinji: Pripravite put Gospodinu, poravnite mu staze! Svaka dolina neka se ispuni, svaka gora i brežuljak neka se slegne! Što je krivudavo, neka se izravna, a hrapavi putovi neka se izglade! I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje.

Prije nego Luka predstavlja Isusovo djelovanje i djelovanje Ivana Krstitelja, pokazuje povijesni okvir u kojemu se ovo Evanđelje odvija. Time se navode osobe s kojima Ivan i Isus dolaze u sukob.¹⁴ Evanđelje

¹⁴ Car Tiberije kao nasljednik cara Augusta u čije vrijeme se Isus rodio, vlada od 14-37 godine poslije Krista. Njegova 15. godina vladanja slaže se s godinom 28/29. Tada je Ivan Krstitelj nastupio. Četiri sljedeća imena navode vladare između kojih je podijeljeno područje vladavine Heroda Velikog (37-4 prije Krista). Rimski upravitelj Poncije Pilat (26-36 poslije Krista) osudit će Isusa na smrt na križu. Herod Antipa (4 prije Krista do 39 poslije Krista) uhitit će Ivana Krstitelja i dati mu

se i danas odigrava u jednoj konkretnoj političkoj i crkvenoj situaciji. Danas također dolazi do sukobā.

U to vrijeme *dođe riječ Božja Ivanu, sinu Zaharijinu, u pustinji*. Kad Božja riječ dođe jednome čovjeku, tada u ovoj riječi djeluje Božja snaga. Ona može ohrabriti, dati utjehu, biti smjerokaz, i prije svega obilježiti život. Tako je bilo kod Ivana Krstitelja. On započinje po Božjoj zapovijedi pozivati narod na obraćenje. Čovjeku, koji nastupa u vlastito ime, ne dugujemo konačnu obvezatnost. Ali budući da Ivan nastupa u Božje ime, njegova je riječ obvezujuća.

Ivan mora zahtijevati obraćenje, povratak k Bogu i njegovoj svetoj volji. Narod živi u grijehu, odvojeno od Boga. Pomirenje s Bogom može primiti jedino ako se obrati. A gdje se to događa, tu će *svako tijelo vidjeti spasenje Božje*.

- U čemu se sastoji razlika između obvezatne Božje riječi i neobvezatne ljudske riječi? Kako mogu opisati razliku?
- Gdje je Božja riječ, njegov poziv meni upućen? Kako sam to mogao opaziti?
- Kako je Ivan na to reagirao? A ja?

15.

Potrebni su plodovi obraćenja!

3,7-14

Govoraše dakle mnoštvu koje je dolazilo da se krsti: „Leglo gujinje! Tko vas samo upozori da bježite od skore srdžbe? Donosite dakle plodove dostojne obraćenja. I nemojte početi u sebi govoriti: 'Imamo oca Abrahama!' Jer, kažem vam: Bog iz ovog kamena može podići djecu Abrahamovu. Već je sjekira položena na korijen stablima: svako dakle stablo koje ne donosi dobra roda siječe se i u oganj baca.“ Pitalo ga mnoštvo: „Što nam je dakle činiti?“ On im odgovaraše: „Tko ima dvije haljine, neka podijeli s onim koji nema. U koga ima hrane, neka učini isto tako.“ Dođoše krstiti se i carinici pa ga pitahu: „Učitelju, što nam je činiti?“ Reče im: „Ne

odrubiti glavu. Kao tetararh (kralj) Galileje on je i knez Isusove pokrajine, zato Pilat daje da mu dovedu uhvaćenoga Isusa.

utjerujte više nego što vam je određeno.“ Pitahu ga i vojnici: „A nama, što je nama činiti?“ I reče im: „Nikome ne činite nasilja, nikoga krivo ne prijavljujte i budite zadovoljni svojom plaćom.“

Ivan dolazi da istrgne iz zanesenosti. Njegova je jedina nakana učiniti narod spremnim prihvatiti spasenje koje dolazi u Isusu Kristu.

Donosite dakle plodove dostojne obraćenja jer Bog hoće vidjeti djela. Tko ih propusti, bit će podvrgnut Božjemu sudu [doslovce: srdžbi] (3,7) i ognju (3,9). Riječju o „Božjoj srdžbi“ u ljudski slikovitu načinu govorenja izražava se koliko to Boga ljuti, to znači, koliko je to protivno volji Božjoj, ako ova djela izostanu.

I nemojte početi u sebi govoriti ... Svako će vrijeme imati svoje vlastite isprike i izgovore da zaobiđe traženo obraćenje. Danas smo više u opasnosti da zlouporabimo Božju dobrotu. To znači pozivajući se na „dragoga Boga“ izbjegavati njegovu svetu ozbiljnost. Ali nema jeftine milosti!

Što nam je dakle činiti? Od svih se traži da dijele. *Tko ima dvije haljine, neka podijeli s onim koji nema. U koga ima hrane, neka učini isto tako.*

K Ivanu dolaze i carinici i vojnici, koji su bili prezirani i omraženi jer su svoj položaj često iskorištavali u vlastitu korist. Ivan ih poziva da tipične oblike nepravde koji su u njihovu zvanju mogući, izostave.

Tako svako zvanje i stalež ima svoje specifične opasnosti i napasti da svoju vlastitu moć (vlast) zlouporabi na štetu drugoga a u svoju vlastitu korist. To pokazuje: Obraćenje k Bogu ne događa se u zrakopraznome prostoru, ne se ima dokazati upravo u životu određenoga zvanja i staleža.

- Koje vrijeme i isprike ima naše vrijeme da bi umaknulo Božjem zahtjevu?
- Što su specifične opasnosti i napasti u mom zvanju i staležu?

16. Veliki Dolazeći

Narod bijaše u iščekivanju i svi se u srcu pitahu o Ivanu nije li on možda Krist. Zato im Ivan svima reče: „Ja vas, istina, vodom krstim. Ali dolazi jači od mene. Ja nisam dostojan odriješiti mu remenje na obući. On će vas krstiti Duhom Svetim i ognjem. U ruci mu vijača da pročisti gumno svoje i sabere žito u žitnicu svoju, a pljevu će spaliti ognjem neugasivim.“ I mnogim je drugim pobudama Ivan narodu navješćivao evanđelje. A Heroda je tetrarha Ivan prekorio zbog Herodijade, žene njegova brata i zbog svih njegovih zlodjela. Svemu tome nadoda Herod još i ovo: zatvori Ivana u tamnicu.

Narod bijaše u iščekivanju jer u Izraelu stoljećima nije bilo propovjednika koji takvom vlašću naviještao Božju poruku i ljudima i toliko djelovao na njihovu savjest. Zato su se u srcu pitali o Ivanu nije li on možda Krist.

Ali Ivan jasno govori: Ja vas, istina, vodom krstim. Ali dolazi jači od mene. Ja nisam dostojan odriješiti mu remenje na obući. Ovaj koji dolazi daleko je nadmoćniji od njega da se Ivan ne smatra dostojnim ni da mu iskaže najniže služenje roba odrješujući mu remenje na obući. Koje ga uvažavanja i strahopoštovanja!

Zatim Ivan opisuje cilj Isusova poslanja: On će vas krstiti Duhom Svetim i ognjem. Voda dodiruje samo površinu, duh i oganj¹⁵ prodiru u stvar i mijenjaju je. Tako će Isus u ljude položiti jednu novost. Ispunit će ih ognjem i duhom. Ovaj novi duh i ovaj oganj trebamo i mi očekivati.

A Heroda je tetrarha Ivan prekorio. Dosljedno, do kraj ispunjava Ivan svoju zadaću. Jer za njega Božja riječ i zahtjev ni u kojem slučaju ne smiju biti razvodnjeni niti žrtvovani osobama od autoriteta.

- Što očekujem za sebe, za župnu zajednicu, za ...? Od koga nešto očekujem?
- Kakav je Ivanov stav prema Isusu?

¹⁵ Ovdje se pozitivno gleda na vatru koja pali i istodobno čisti. Oganj u retku 17 pak slika je posljednjega suda, koji će uništiti one koji izmiču djelovanju spasonosnoga ognja u posvećenju.

- Što kao Isusov učenik moga naučiti od Ivana?

17.

Jedno s Bogom – jedno s grješnicima

3,21-37

Kad se krstio sav narod, krstio se i Isus. I dok se molio, rastvori se nebo, siđe na nj Duh Sveti u tjelesnom obličju, poput goluba, a glas se s neba zaori: „Ti si Sin moj, Ljubljeni! U tebi mi sva milina!“ Kad je Isus nastupio, bilo mu je oko trideset godina. Bijaše – kako se smatralo – sin Josipov ...

Na trostruk način je Ivan naviještao Isusovu nadmoć (prednost): On je jači. On nadvisuje dostojanstvom jer Ivan nije dostojan iskazati mu čak ni službu jednoga roba, i on će krstiti ognjem i Duhom Svetim, dok on, Ivan, krsti samo vodom.

I sada stoji ovaj Isus usred tih ljudi: *Kad se krstio sav narod, krstio se i Isus*. Isus se ne svrstava među one koji su samouvjereni, koji sebe smatraju pravednima i bezgrješnima. On stupa u društvo svjesnih grješnika. Potpuno se solidarizira s njima.

Matejevo Evanđelje pojašnjava da Isus time ispunjava volju Božju. Ivan osjeća da on mora bit kršten od Isusa, Većega. Ali Isus odgovara: *Pusti sada! Ta dolikuje nam da tako ispunimo svu pravednost (koju Bog traži). Tada mu (Ivan) popusti (Mt 3,15)*. Posluššan svome Ocu dade se Isus od Ivana krstiti. U ovoj poslušnosti ide on zatim čitavim svojim putem dalje sve do križa.

Isus, koji je svome Ocu potpuno posluššan i staje u red grješnika, stoji pred Ivanom i moli. *I dok se molio, (nad njim se) rastvori nebo*. Sada on može povesti sve u otvoreno nebo. On je Ljubljeni Božji Sin. Bog se njemu raduje i stoji potpuno iza njega.

I siđe na nj Duh Sveti u tjelesnom obličju, poput goluba, a glas se s neba zaori: „Ti si Sin moj, Ljubljeni! U tebi mi sva milina!“ Na njemu počiva Božji Duh. Time je on opremljen za svoju zadaću i može najavljeno krštenje Duhom Svetim izvršiti na drugima.

Kad je Isus nastupio, bilo mu je oko trideset godina. Ovdje imamo, pored navoda o 12. godišnjem Isusu u Hramu jedini navod Isusove dobi. Navedenim rodoslovljem još je jednom podvučeno njegovo zajedništvo s ljudima.

- Kako reagira Bog na Isusovu poslušnost a skladno tomu i na našu poslušnost?
- Kakav je odnos između Isusa i Boga: gledano polazeći od Isusa i gledano polazeći od Boga?
- Isusov učenik treba postati kao on: U što treba Isusov učenik urastati?

18.

Snaga identiteta

4,1-13

Isus se, pun Duha Svetoga, vratio s Jordana i Duh ga četrdeset dana vodio pustinjom, gdje ga je iskušavao đavao. Tih dana nije ništa jeo, te kad oni istekoše, ogladnje. A đavao mu reče: „Ako si Sin Božji, reci ovom kamenu da postane kruhom.“ Isus mu odgovori: „Pisano je: Ne živi čovjek samo o kruhu.“ I povede ga đavao na visoko, pokaza mu odjednom sva kraljevstva zemlje i reče mu: „Tebi ću dati svu ovu vlast i slavu njihovu jer meni je dana i komu hoću, dajem je. Ako se dakle pokloniš preda mnom, sve je tvoje.“ Isus mu odgovori: „Pisano je: Klanjaj se Gospodinu, Bogu svomu, i njemu jedinomu služi!“ Povede ga u Jeruzalem i postavi na vrh Hrama i reče mu: „Ako si Sin Božji, baci se odavde dolje! Ta pisano je: Anđelima će svojim zapovjediti za tebe da te čuvaju. I: Na rukama će te nositi da se gdje nogom ne spotakneš o kamen.“ Odgovori mu Isus: „Rečeno je: Ne iskušavaj Gospodina, Boga svojega!“ Pošto iscrpi sve kušnje, đavao se udalji od njega do druge prilike.

Isus se, pun Duha Svetoga, vratio s Jordana. Ovaj Duh je taj koji Isusa sada vodi u pustinju. Otac ga, koji zna koje poteškoće i tjeskobe Isusa očekuju, ovdje želi pripremiti i učiniti otpornim, da bi dobro izdržao sve što dolazi.

Pustinja je mjesto škrtosti, ugroze, nedostatka, neispunjenosti i praznine. Pustinja je i mjesto tišine, sazrijevanja i iskustva Boga. Isus je u ovo vrijeme postio, da bi dospio do veće duhovne jasnoće i

pročišćenja svoga Da Ocu. Ovu krutu situaciju samoće koristi đavao da Isusa istisne iz njegova jedinstva s Ocem, iz njegova identiteta da je ljubljani Sin. Stoga đavao dva puta započinje sa: *Ako si Sin Božji (4,3 i 4,9)*.

Prva kušnja započinje kod Isusove gladi. Radi se o ljudskoj temeljnoj potrebi za hranom, za domom i za priznanjem ... Hineći milosrđe prilazi Đavao Isusu i mami ga da se odvoji od slušanja Očeva plana i da se sam pobrine za svoje tjelesne (osnovne) potrebe. To je kušnja da se na vlastitu ruku brinuti za ono potrebno. Kad se to dogodi, mi na ovoj točki više nećemo potpuno vjerovati Bogu i posegnuti za njim. Na duhovnome području mogu se ove brige i čvrsto držanje pokazati i u tome da mi pokušavamo postati za druge nužni i nenadomjestivi. Tada će se ljudske temeljne potrebe i nužnost postaviti između nas i Oca.

Isus jasno odbija ovu napast: *Ne živi čovjek samo o kruhu*. Prva briga treba uvijek biti Bog i povezanost s njim. Ni najelementarnije životne potrebe ne smiju ovladati i stajati u središtu.

Druga kušnja upravljena je na očaranost svijetom. Mnogo toga u svijetu toliko je privlačno i primamljivo. Puno toga obećava svu silu lijepoga, ugodnoga i dobrog, da vam na usta mogu poći sline. A posebnu draž ima još vladanje nad drugima. Vlas i slava ponuđene su Isusu u zamjenu za istinu: Meni se klanjaj, i dat ću ti sve. Više ti neće trebati ići mučnim putem, putem križa.

Vlast i utjecaj u ovome svijetu izgrađuju osjećaj vlastite vrijednosti. Ali Isus za to nema nikakve potrebe, jer zna da je ljubljani Sin i da njegova potvrda dolazi od nebeskog Oca. Zato on ovoj primamljivosti suprotstavlja istinu: *Klanjaj se Gospodinu, Bogu svomu, i njemu jedinomu služiti!*

Nakon što se Isus pomanjkanjem osnovnih potreba i fascinacije i straha svijeta ne da odvratiti od pravog odnosa s Bogom, đavao vidi još jednu mogućnost religiozne kušnje: „Ako već stavljaš Boga iznad svega, onda budi dosljedan i uzmi ga za riječ: Božja riječ obećaje ti zaštitu, dakle pokušaj!“

To je kušnja bezobzirno (samovoljno) postupiti s Bogom i njegovom riječi. Ali upravo je ovo pokušavanje jedan oblik bezobzirna samovoljna postupka. Pravi odnos s Bogom ne traži svjetla reflektora i ne želi dobiti divljenje i pljesak. Više se sigurnost biti Sin Božji pokazuje u tome da Bogu prepusti kako će ga voditi i što će za njega učiniti. Ništa (ništa dobra) ne želi on od njega silom iznuditi.

Isus odgovara smireno, sigurno, suvereno. Govori jednostavno, potpuno jasno što vrijedi. Nadvladava kušnju gledajući u svim situacijama na svog Oca. Budući da je njegovo srce usmjereno potpuno na nebeskoga Oca, ne upušta se iznutra u sadržaj đavlova obmanjujućega spasenja. Tako đavao ne vidi više nikakva izgleda i *udaljuje se od njega do druge prilike*.

Apostol Pavao daje nam za svaku situaciju napasti (kušnje) jedno ohrabrenje: *Ta vjeran je Bog: neće pustiti da budete kušani preko svojih sila, nego će s kušnjom dati i ishod, te moćete izdržati (1 Kor 10,13)*. Usp. i Heb 2,18: *Doista, u čemu je, iskušavan, trpio, može iskušavanima pomoći*.

- „Vremena pustinje“ i „situacije pustinje“ su prilike za dokazivanje. Mogu biti nužna priprava za ono što dolazi. Gdje sam to već iskusio (doživio)?
- Što je Isus učinilo imunim proti đavlovih kušnji?
- Moram računati s time da je tu netko tko me na svim područjima moga života hoće izvući iz pravoga odnosa s Ocem. Koje od ove tri kušnje poznajem?

Isusovo djelovanje u Galileji i Judeji

(4,14-9,50)

U ovoj prvoj fazi njegova djelovanja Isus je bio u Galileji, kretao se prije svega oko Genezaretskog jezera. Galileja je u Isusovo vrijeme bila okružena helenističkim (grčkim) gradovima. Helenistički gradovi

kao Seforis, Tiberijada, Sidon i Tir stajali su radi svoje kulture i ondje koncentrirana bogatstva u napetosti sa svojom židovskom okolinom. Gradovi su, za razliku od seoskoga pučanstva, lojalniji prema rimskoj opsadnoj vlasti. Galileja je bila obilježena jednom razlikom netaliteta između grada i sela. Socijalne razlike unutar pučanstva bile su usko povezane s posjedovanjem zemlje. Ondje su živjeli veleposjednici, mali seljaci i zakupci. Osim toga bilo je i obrtnika, ribara i trgovaca, kao i carinika.

Veleposjednici su pripadali gornjemu sloju. Mogli su sebi priuštiti da stanuju u gradu a zemlju (selo) u konačnici, kao izvor svojih prihoda, iznajme. Mali seljaci su tvorili jezgru stanovništva (naroda) koji su s obitelji od 6 do 9 članova (osoba) (ovamo su pripadali i djedovi i bake), obrađuju komadić zemlje da prehrane sebe i svoju obitelj. Najstariji sin bi uvijek naslijedio čitavu zemlju, drugi sinovi morali su potražiti drugu zemlju ili posao, nerijetko u inozemstvu. Gospodarski su se ovi mali seljaci morali boriti za preživljavanje, jer oko dvije trećine ono što bi proizveli, morali su dati za najam, porez i carinu. Još gore od zakupaca bilo je bezemljašima, sezonskim radnicima (nadničarima). Oni su sate ili dane radili tijekom žetve i ovisili su o milosti bogatih. Mnogi od ovih ljudi čeznuli su za jednim obratom – kako da iziđu iz svoje nevolje.

Sada hoćemo pogledati Isus, kako je on živio u ovoj situaciji i kako je djelovao. Pritom se hoćemo pitati što to za nas znači i kako možemo sve više i više urastati u Isusov stav i djelovanje.

19.

Dokazivanje u zavičaju

4,14-21

A Isus se u snazi Duha vrati u Galileju te glas o njemu puče po svojoj okolici. I slavljen od sviju, naučavaše po njihovim sinagogama. I dođe u Nazaret, gdje bijaše

othranjen. I uđe po svom običaju na dan subotni u sinagogu te ustane čitati. Pruže mu Knjigu proroka Izaije. On razvije knjigu i nađe mjesto gdje stoji napisano: Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima, na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje. Tada savi knjigu, vrati je poslužitelju i sjede. Oči sviju u sinagogi bijahu uprte u njega. On im progovori: „Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima.“

Isus se u snazi Duha vrati u Galileju. Tako je Isusovo djelovanje u susjednim selima izazvalo divljenje i radost. Njegov nauk i njegova djela spasenja ostavljali su dojam. O tome su naravno slušali i ljudi iz Nazareta, koji su Isusa od malih nogu poznavali kao jednoga od njih.

Sada Isus dolazi u Nazaret. Na kakvu nutarnju situaciju nailazi on kod svojih vlastitih sugrađana? Možda su prijatelji iz mladosti radoznali i napeti što im Isus ima za ponuditi. Možda su ponosni na svoga Isusa po kojemu je sada njihovo malo selo posvuda poznato, ta označen je kao „Isus iz Nazareta“. Možda očekuju prednosti. Dobar kolega Isus treba učiniti nešto i za nas! Možda je prisutno i nepovjerenje: ipak ga znamo! Što je na njemu posebnoga?

I Isus će u sebi nositi posebne osjećaje, kad dođe u Nazaret. Možda se plašio da bi mogao biti odbačen. Možda je upao u napast: Kako učiniti ono najbolje da budem primljen i prihvaćen? Poznajemo to: Očekivanja (vlastita i tuđa) mogu ograničiti i uzeti nam opuštenost.

Zato se Isus i ovdje usredotočuje na Boga: Na njegovu riječ i na njegovu zapovijed. Zato Isus kao što je uobičajeno u subotu ulazi u sinagogu i čini što je svakom Židovu dopušteno: Čita Pismo i u vezi s njime daje tumačenje. Isus nalazi jedno mjesto koje jasno izražava njegovo poslanje: *Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje ...* Isus najavljuje što Bog hoće učiniti: Donijeti slobodu i spasenje.

I savi knjigu, vrati je poslužitelju i sjede. ... I progovori: „Danas¹⁶ se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima. Možemo reći: Isus drži svoju „nastupnu propovijed“. Doslovce bi se moralo prevest upravo onako kao i stoji (u hrvatskome prijevodu): *Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima*. Riječ koju preko svojih ušiju puštamo u sebe, stvara u nutрини vjeru, da Bog stoji uz svoja obećanja. Tako se Božja obećanja ispunjavaju ponajprije u nama a zatim vidljivo u našoj okolini, u našem svakodnevnom životu.

- Po čemu se Isus razlikuje od svojih sunarodnjaka?
- Isus se ne ravna prema tuđim i vlastitim očekivanjima, nego potpuno prema onome što Bog sada hoće učiniti. Koji strahovi i očekivanja mene ograničavaju?
- Što znači ovo „Danas“ spasenja za mene?

20.

Reakcije i posljedice

4,22-30

I svi su mu povlađivali i divili se milini riječi koje su tekle iz njegovih usta. Govorahu: „Nije li ovo sin Josipov?“ A on im reče: „Zacijelo ćete mi reći onu prisposobu: Liječniče, izliječi sam sebe! Što smo čuli da se dogodilo u Kafarnaumu, učini i ovdje, u svom zavičaju.“ I nastavi: „Zaista, kažem vam, nijedan prorok nije dobro došao u svom zavičaju. Uistinu, kažem vam, mnogo bijaše udovica u Izraelu u dane Iljine kad se na tri godine i šest mjeseci zatvorilo nebo pa zavlada velika glad po svoj zemlji. I ni k jednoj od njih nije bio poslan Ilija doli k ženi udovici u Sarfati sidonskoj. I mnogo bijaše gubavaca u Izraelu za proroka Elizeja. I nijedan se od njih ne očisti doli Naaman Sirac.“ Čuvši to, svi se u sinagogi napune gnjevom, ustanu, izbace ga iz grada i odvedu na rub brijega na kojem je sagrađen njihov grad da ga strmoglave. No on prođe između njih i ode.

¹⁶ Na odlučujućim mjestima aktualizira Luka Isusovu poruku rječ'com „danas“. Tako kao čitatelji bivamo uzeti u događaj spasenja. „Danas vam se u gradu Davidovu rodio Spasitelj, Krist, Gospodin“ (Lk 2,11). „Danas mi je biti u ovoj kući ... Danas je došlo spasenje ovoj kući“ (Lk 19,1-10). „Kažem ti, Petre, neće se danas oglasiti pijetao, dok tri put ne zatajiš da me poznaš“ (Lk 23,34). „Još danas ćeš biti sa mnom u raju“ (Lk 23,43).

Isus je sve do svoga krštenja bio normalan sugrađanin, koji izvanjski nije upadao u oči. Ali na krštenju je primio Duha Svetoga koji sada u njemu i preko njega djeluje. Sada on tvrdi da je u njemu (Isusu) prisutno Božje spasenje. Ova tvrdnja vodi do nutarnje odluke: Vjerujem li da nam po njemu sam Bog govori i nudi nam svoje spasenje?

Najprije *su mu svi povlađivali i divili se milini riječi*. Ali zatim se divljenje ljudi mijenja vi dovodi pomalo do odbijanja: *Nije li ovo sin Josipov?* Sablažnjavaju se da bi Bog mogao doći toliko ljudski i to preko onoga kojega oni tako dobro poznaju. Sablažnjavaju na Isusovoj apsolutnoj tvrdnji da je u njemu prisutno Božje spasenje.

Ipak Bog odabire koga on hoće. Bog djeluje suverenom slobodom i ne ravna se prema ljudskim očekivanjima. Isto je vrijedilo i za njegove proroke, to vrijedi i za Isusa. Kao prorok on se ne treba ravnati i činiti čuda prema njihovim očekivanjima, nego prema Božjoj naredbi.

Iz jedinstva sa svojim Ocem djeluje Isus jednom velikom nutarnjom slobodom. Njemu se on treba pokoravati. Pritom vrijedi: Božja riječ ne nudi grupne ili rodbinske prednosti, nego vrijedi jednako za sve. Božja riječ se ispunja i izvan Izraela (Crkve), naime ondje, gdje se ljudi s povjerenjem u nju upuštaju.

Kad njegova rodbina i raniji prijatelji to čuju, *svi se u sinagogi napune gnjevom* hoteći ga ubiti.

Ustanu, izbace ga iz grada. Za Isusa u njegovu gradu više nema mjesta. U vrijeme proroka Ilije i Elizeja također nije bilo mjesta za Božju riječ. Ljudi nisu imali vjere. Zato je nebo preko tri godine bilo zatvoreno, a a bez vjere nema ni čudesa. Ipak Isus i u ovoj situaciji zna da je pod Božjom zaštitom. Njegovim životom ne raspolažu ljudi, nego samo i jedino njegov Otac, kojemu je on na krštenju predao svoj život. *No on prođe između njih i ode*.

- Božje poslanje i rodbinski kolegijalna očekivanja. Gdje to doživljavam? U koja me područja napetosti do vodi?
- Zbog čega ni jedan „prorok nije priznat u svome zavičaju“?
- Što je Isusa činilo toliko jakim i blokiralo njegove bučne protivnike da *prođe između njih i ode*? Što mogu od Isusa naučiti?

21.

Isusova snaga i autoritet

4,31-37

I siđe u Kafarnaum, grad galilejski. I poučavaše ih subotom te bijahu zaneseni njegovim naukom jer silna bijaše riječ njegova. A zatekao se u sinagogi čovjek s duhom nečistoga đavla. On povika u sav glas: „Hej, što ti imaš s nama, Isuse Nazarećanine? Došao si da nas uništiš! Znam ja tko si ti: Svetac Božji.“ Isus mu zaprijeti: „Umukni i iziđi iz njega!“ Nato đavao čovjeka obori u sredinu te iziđe iz njega ne naudiv mu ništa. I nasto opće zaprepaštenje te se među sobom razgovarahu: „Kakve li riječi! S vlašću i snagom zapovijeda nečistim dusima te izlaze!“ I glas se o njemu širio po svim okolnim mjestima.

Isus sada započinje svoju „službenu“ službu. Kafarnaum je smješten na sjevernoj obali Genezaretskoga jezera. Ali Luka na ovome mjestu (usp. zatim i Lk 6,20-45) ne priopćuje ništa o sadržaju Isusove nauke, jer u prvome planu od samoga početka ne stoji Isusov nauk, nego Isus učitelj. Ne zato jer treba prihvatiti nešto što se pojavljuje kao u sebi valjano, nego jer to dolazi od Isusa.

Isus ne iznosi mišljenja i ne daje nikakve doprinose raspravama, nego poučava vlašću i krajnje valjano (važće). Iza njega stoji Bog svojim autoritetom. Narod to osjeća i zna da se Isusovom naukom traži zauzeti stav.

Odmah na početku pokazuje se Isusov autoritet i vlast. U sinagogi se nalazi čovjek s duhom¹⁷ nečistoga đavla. *Umukni i iziđi iz njega!* – Ovom naredbom prekida Isus zlu vlast nad ovim čovjekom i vraća mu vlast da raspolaže samim sobom.

To pokazuje: Isus donosi slobodu i mir, ali ne kompromisom sa zlom, nego otkrivanjem zla i nadvladavanjem zla.

¹⁷ Zle sile su u Evanđelju predstavljene kao neljudske sile, koje reagiraju na način osobe, raspolažu posebnim znanjem, proturječe Bogu i nekim ljudima ovladavaju i škode im. Osjećaju Isusovu blizinu i daju mu otpor. .

- Zbog čega je kod Isusove poruke odlučujuće pitanje njegova autoriteta? Koje posljedice ovo ima?
- Kako zao duh reagira na Isusa? Zbog čega?
- Kako Isus postupa sa zlom? Gdje smo mi danas u opasnosti ulaziti sa zlom u kompromis?

22.

Vidici Isusova poslanja

4,38-44

Ustavši iz sinagoge, uđe u kuću Šimunovu. A Šimunovu je punicu mučila velika ognjica. I zamole ga za nju. On se nadvi nad nju, zaprijeti ognjici i ona je pusti. I odmah ustade i posluživaše im. O zalazu sunca svi koji su imali bolesnike od raznih bolesti dovedoše ih k njemu. A on bi na svakoga od njih stavljao ruke i ozdravljao ih. A iz mnogih su izlazili i zlodusi vičući: „Ti si Sin Božji!“ On im se prijetio i nije im dao govoriti jer su znali da je on Krist. Kad osvanu dan, iziđe i pođe na samotno mjesto. I mnoštvo ga tražilo. Dođoše k njemu i zadržavahu ga da ne ode od njih. A on im reče: „I drugim gradovima treba da navješćujem evanđelje o kraljevstvu Božjem. Jer za to sam poslan.“ I naučavaše po sinagogama judejskim.

Isus se ovdje pokazuje kao gospodar nad jednom daljnjom mukom ljudi, nad bolestima. Prvo ozdravljenje bolesnika događa se na jednoj bolesnoj ženi, u jednostavnu i prisnu okviru u kući jedne obitelji.

Ovo Isusovo djelovanje ima za posljedicu, da narod prepoznaje od koga (u svojoj nevolji) može očekivati pomoć. Isus je okružen i zatočen morem patnje i nevolje. *A on bi na svakoga od njih stavljao ruke i ozdravljao ih.* Isus ima vlast pomagati i pomaže.

Narod zna komu može donijeti svu patnju i svu nevolju. Nikakvo čudo da ga hoće čvrsto zadržati. Ali Isus se povlači od naroda. Već u rano jutro odlazi u osamu da moli.

Premda ga svi traže i hoće spriječiti da ode, on odlazi dalje. On svoju zadaću ne vidi u tome da neprestano blaži nevolje ljudi u Kafarnaumu, nego mora posvuda *navješćivati evanđelje o kraljevstvu Božjem.*

- Narod zna kamo može doći sa svojim trpljenjem i komu treba vjerovati (u koga se treba pouzdati). Što ovo znači za nas danas?
- Zbog čega traži Isus tišinu molitve? Koja mjerila određuju naše raspoređivanje vremena?
- U čemu vidi Isus svoje poslanje, u čemu pak ne?

23. Koraci poziva 5,1-11

Dok se jednom oko njega gurao narod da čuje riječ Božju, stajao je on pokraj Genezaretskog jezera. Spazi dvije lađe gdje stoje uz obalu; ribari bili izašli iz njih i ispirali mreže. Uđe u jednu od tih lađa; bila je Šimunova pa zamoli Šimuna da malo otisne od kraja. Sjedne te iz lađe poučavaše mnoštvo. Kada dovrši pouku, reče Šimunu: „Izvezi na pučinu i bacite mreže za lov.“ Odgovori Šimun: „Učitelju, svu smo se noć trudili i ništa ne ulovismo, ali na tvoju riječ bacit ću mreže.“ Učiniše tako te uhvatiše veoma mnogo riba; mreže im se gotovo razdirale. Mahnuše drugovima na drugoj lađi da im dođu pomoći. Oni dođoše i napuniše obje lađe, umalo im ne potonuše. Vidjevši to, Šimun Petar pade do nogu Isusovih govoreći: „Idi od mene! Grešan sam čovjek, Gospodine!“ Zbog lovine riba što ih uloviše bijaše se zapanjio on i svi koji bijahu s njime, a tako i Jakov i Ivan, Zebedejevi sinovi, drugovi Šimunovi. Isus reče Šimunu: „Ne boj se! Odsada ćeš loviti ljude!“ Oni izvukoše lađe na kopno, ostaviše sve i pođoše za njim.

Dok se narod tiska oko Isusa, Šimun je pozvan u nasljedovanje. Jedan poziv započinje uvijek u Božjem srcu. Postaje konkretan u pogledu na Isusovu ljubav: *Spazi dvije lađe gdje stoje uz obalu* i ribare pri svakodnevnome poslu. To je posljednji posao prije spavanja, nakon u radu provedene noći. I tada se događa Isusov poziv Šimunu. Što Isus očekuje od Šimuna? Da isplovi s lađom, dakle da učini ono što čini svakodnevno. Šimun je unatoč svom umoru na to spreman.

Budući da se Šimun u ovoj maloj službi upustio u Isusa, može ga Isus voditi dalje. *Izvezi na pučinu i bacite mreže za lov.* Šimun s time nije računao. On kao iskusni ribar zna da se po danu ribe ne love, jer

tada ribe vide mreže i plivaju dublje. Zato nema nikakva smisla isploviti. Šimun Petar bi tada mogao pomisliti: Propovijedati može dobro, ali o ribarenju stvarno nema pojma. A zatim i kolege na obali. Samo bi mu se smijali.

Šimun ipak osjeća: Moram se odlučiti ili za iskustvo zvanja ili za Isusovu riječ. Šimun upada u jedno nutarnje razračunavanje: Komu vjerovati? Na kraju govori vjerojatno s pola srca: *na tvoju riječ bacit ću mreže.*

Šimun sada iskusi da iza ove Isusove riječi stoji čitava Božja moć. Zbog toga se plaši jer je u svome srcu (vjerojatno) očekivao da neće uspjeti i da neće ništa uloviti. Osjeća se posramljen i govori: *Idi od mene! Grešan sam čovjek, Gospodine! P*

Ali Isus ne prihvaća ovo njegovo „rješenje“. On govori: *Ne boj se! Odsada ćeš loviti ljude!* To znači: Ne boj se, jer sada si doživio moju moć i mogućnosti. Ova moć ide s tobom. Sada ćeš izvoditi ljude iz mraka, iz nesreće i nespasenosti i uvoditi u svjetlo. Tu možeš ostaviti sve svoje dvojbe; jer si iskusio da se djelotvornost ovoga služenja ne temelji na ljudskim kvalitetama, nego na moći Božjeg djelovanja i poslušnosti prema njemu.

Poziv se s jedne strane odnosio na Šimuna posve osobno i istodobno za njega kao uključena u zajednicu drugih ribara. Ovi su na početku jednostavno promatrali. Možda su mislili: Što taj Šimun radi na jezeru? U što se to ovdje upustio? Možda su se potajno čudili Šimunovoj hrabrosti. Kako god bilo, kasnije će se od Šimuna dati pozvati na jezero. Slijedit će ga i dati se uzeti u jedno takvo Šimunovo iskustvo i bit će svladani Božjom moći. To pokazuje: Nije svatko pozvan prednjačiti, ali svi su pozvani ući u Isusovo poslanje.

- Jedan poziv razvija se korak po korak. Da Šimun nije učinio prvi korak – staviti lađu Isusu na raspolaganje za propovijedanje – Isus ga ne bi mogao voditi dalje. Koji su mali koraci stajali na početku moga poziva?
- U čemu se sastoji Šimunov grijeh? Poznajem li ovaj grijeh i u svome srcu?

- Drugi ribari dali su se uzeti u Isusovo djelo. Tko je meni – kao ovdje Šimun – prethodio? I koga ja želim uzeti u Isusovo djelo?

24.

Snaga Isusove volje

5,12-16

I dok bijaše u jednom gradu, gle čovjeka puna gube! Ugledavši Isusa, padne ničice i zamoli ga: „Gospodine, ako hoćeš, možeš me očistiti.“ Isus pruži ruku i dotakne ga se govoreći: „Hoću, očisti se!“ I odmah nesta gube s njega. I zapovjedi mu: „Nikome ni riječi, nego otiđi, pokaži se svećeniku i prinesi za svoje očišćenje kako propisa Mojsije, njima za svjedočanstvo.“ Glas se o njemu sve više širio i silan svijet grnuo k njemu da ga sluša i da ozdravi od svojih bolesti. A on se sklanjao na samotna mjesta da moli.

Koga je snašla guba, rigorozno je isključen iz svoje obitelji i iz svoga sela. Morao je živjeti na rubu ljudskoga društva. Zajedništvo je mogao imati samo s takvima koje je snašlo isto zlo. Ako bi se našli u njihovoj blizini, morao je vikanjem i cvokotanjem upozoriti na sebe kao žarište zaraze i morao je druge otjerati od sebe. Da bi isprosilii najnužnije za život, zadržavali bi se u blizini ljudskih naselja. Ali su uvijek morali paziti na traženi odmak.

Prema židovskome shvaćanju guba je jedna posebno teška bolest. Smatralo se gotovo teškim jednoga gubavca izliječiti i kao i mrtvacu vratiti u život. U velikoj poniznosti bacio se ovaj gubavac pred Isusa ničice. Njegova molba pokazuje njegovo neobično povjerenje. *Gospodine, ako hoćeš, možeš me očistiti.* Gubavac vjeruje u nemoguće. I Isus to hoće! Pritom Isus nema nikakva straha od dodira: *Isus pruži ruku i dotakne ga.* Gubavac je od jednoga trenutka do drugog ozdravio. Isus ga šalje tadašnjem zdravstvenom nadležstvu, svećenicima, da bi oni ustanovili zdravlje ovoga čovjeka i time ranije odbačeni bio ponovno primljen u zajedništvo života i bogoslužja ljudi.

I ponovno se Isus ne da okupirati nevoljom ljudi, nego u molitvi traži naputke svoga nebeskog Oca.

- Kojim stavom susreće gubavi Isusa? Što mu on povjerava? Što od njega očekuje? Susrećem li i ja Isusa isto tako? Pouzdajem li se i ja tako u njega?
- Isus se unatoč opasnosti od zaraze odvažuje dodirnuti gubavca. Što ovo pokazuje?
- U prenesenom smislu može „guba“ značiti puno toga. Ljude se mogu iz mnogih razloga osjećati isključenima i odbačenima. Kako možemo i mi same sebe iskusiti kao „gubave“ i nečiste (usp. danas bole side). Na kojem području moga života govori Isus meni: *Hoću, očisti se!?*

25.

Oslobođen na novi život

5,17-26

I jednog je dana on naučavao. A sjedahu ondje farizeji i učitelji Zakona koji bijahu došli iz svih galilejskih i judejskih sela i Jeruzalema. A sila ga je Gospodnja nukala da liječi. I gle, ljudi doniješe na nosiljci čovjeka koji bijaše uzet. Tražili su da ga unesu i stave preda nj. Budući da zbog mnoštva nisu našli kuda bi ga unijeli, popnu se na krov te ga između crepova s nosiljkom spuste u sredinu pred Isusa. Vidjevši njihovu vjeru reče on: „Čovječe, otpušteni su ti grijesi!“ Pismoznanci i farizeji počеше mudrovati: „Tko je ovaj što huli? Tko može grijeha otpuštati doli Bog jedini?“ Proniknuvši njihovo mudrovanje, upita ih Isus: „Što mudrujete u sebi? Što je lakše? Reći: 'Otpušteni su ti grijesi' ili reći: 'Ustani i hodi?' Ali da znate: Vlastan je Sin Čovječji na zemlji otpuštati grijeha!“ I reče uzetomu: „Tebi zapovijedam: ustani, uzmi nosiljku i idi kući!“ I on odmah usta pred njima, uze na čemu ležашe i ode kući slaveći Boga. A sve obuze zanos te su slavili Boga i puni straha govorili: „Danas vidjesmo nešto neviđeno!“

Mora da je ljudima činilo nevjerojatno dobro slušati Isusa. Samo to može protumačiti gužvu ispred kuće u kojoj je Isus živio. I farizeji i pismoznanci zanimaju se za Isusa, inače ne bi došli *iz svih galilejskih i judejskih sela i Jeruzalema*. Ljudi su osjećali da je Isus bio ispunjen blagotvornom i ozdravljujućom silom. I ova sila *nukala ga je da liječi*.

U ovu ozdravljujuću prisutnost doveden je i jedan uzeti. Jedan uzeti je nemoćan i potpuno ovisi o drugima. On sam sebi ne može

pomoći. Vezan je uz postelju, uz sobu, uz invalidska kolica, uz nosila, uz samoga sebe.

Uzeti mogu biti ne samo udovi jednoga čovjeka, nego uzet može biti i život jednoga čovjeka. Njemu tada nedostaje oduševljenje, životna radost, nutarnji polet. On je beznadan, rezignira. Mnogo toga nas može blokirati: neuspjeh, razočaranje, negativne, uvrjedljive riječi, duševno ugnjetavanje, ne imati nadu u promjenu, strahovi od budućnosti itd ...

Najgora uzetost ipak se sastoji u čovjekovu grijehu. „Griješ“ znači nutarnju vezanost, odvojenost od Boga i ljudi. Griješ ima puno veze s bezodnosnosti, izolacijom i rezignacijom. Griješ se pokazuje u disharmoniji, u nemiru, u gorčini i u pomanjkanju ljubavi. Budući da Isus hoće izliječiti čitavoga čovjeka, on započinje od odlučnoga, od uzroka. *Čovječe, otpušteni su ti grijesi!*

Ali ovo kod farizeja izaziva nutarnji proces: *Tko može grijehe otpuštati doli Bog jedini?* Stvarno samo Bog može opraštati grijehe, to znači nanovo stvoriti od ljudi razorene (poremećene) odnose. Ipak Isusu je do toga da pokaže da je u njemu na djelu Božja stvarateljska snaga koja stvara novost i da je *Sin Čovječji vlastan na zemlji otpuštati grijehe!* Zato govori uzetome: *ustani, uzmi nosiljku i idi kući!*

Za nadvladavanje grijeha i uzetosti traže se dva koraka:

1. Čovjek mora doći k Isusu, to znače njemu vjerovati i u nj se pouzdati. A jedan čovjek ide k Isusu samo onda, kad mu vjeruje. Ovdje uzeti sam više nije sposoban za ovaj korak. Ali njegovi ga prijatelji nose k Isusu. I Isus vidi ovu (namjesničku) vjeru nosala. Ova vjera je toliko neuzdrmana, da čak pokrivaju i cigle. Njihova je vjera očita.

2. Isus mora reći svoju moćnu riječ. Posljedica toga je ozdravljenje čovjeka koji ustaje i novom snagom uzima svoj život u svoje ruke: *slaveći Boga.*

- Vjerujem li Isusu da može ozdraviti moju „uzetost“ i vlašću mi reći: da kaže moćnu riječ *Ustani i hodi* i tako moj život ispuniti novim poletom, novim oduševljenjem?
- Zbog čega je grijeh najveća uzetost? Što ju blokira?

- Ljudi se mogu na ljudsko posredovanje oprostjenja grijeha sablazniti, kao ovdje farizeji kod Isusa. Na kojim putevima se danas posreduje Božje oprostjenje grijeha?
- *Vidjevši njihovu vjeru:* Koje ljude i situacije želim pun vjere donijeti k Isusu da bi on djelovao? Koji ljudi su me donijeli Isusu? Za ove ljude možemo samo u molitvi zahvaliti.

26.

Pojedinac u vidu

5,27-32

Nakon toga iziđe i ugleda carinika imenom Levija gdje sjedi u carinarnici. I reče mu: „Pođi za mnom!“ On sve ostavi, usta i pođe za njim. I Levi mu u svojoj kući priredi veliku gozbu. A s njime bijaše za stolom veliko mnoštvo carinika i drugih. Farizeji i pismoznanci njihovi negodovahu i govorahu njegovim učenicima: „Zašto s carinicima i grešnicima jedete i pijete?“ Isus im odgovori: „Ne treba zdravima liječnika, nego bolesnima. Nisam došao zvati pravedne, nego grešnike na obraćenje.“

Stotine ljudi okružuju Isusa, pa ipak on vidi pojedinca, naime *Levija gdje sjedi u carinarnici*. Usred ovoga svakodnevnog posla započinje poziv. Ovaj sadrži temeljni i uvijek jedan *Pođi za mnom!*

Ono prvo je osobno vezivanje jednoga čovjeka uz Isusa Krista. Za Levija (koji je istovjetan s Matejem) poziv znači: Hajde sa mnom! Trebaš sudoživjeti kakav je moj odnos prema Ocu. Trebaš upoznati moju radost, moje misli, moje postupanje s otporima, moju bol. Trebaš sudoživjeti kako postupam s ljudima.

Kao prvi korak nasljedovanja Isusa Levi je otvorio svoju kuću. Sve svoje kolege u zvanju pozvao je na objed, i naravno Isusa također. Tako je Isus dobio priliku govoriti svim kolegama u zvanju carinika Levija.

Dok su farizeji i pismoznanci bili uvjerenja da je nakon uspješna obraćenja s ljudima moguće zajedništvo stola, Isus je najprije darova naklonost i prijateljstvo i tako omogućio obraćenje. Jer *Ne treba zdravima liječnika, nego bolesnima*.

Carinike¹⁸ su Židovi smatrali grješnicima po zvanju. Ali za Isusa ne postoje beznađni slučajevi. On uzima pojedinca s njegovom poviješću i njegovim osobinama. Koje ljude susrećem na putu?

Prihvatanje, suosjećanje i ljubav omogućuju preobrazbu (promjenu, kod kojih bližnjih osjećam svoj stav očekivanja, ustanovljujem uvjete? Poziv znači napustiti svoj samo-stečeni položaj (carinsko mjesto) i urastati u Isusovo razmišljanje, govorenje i vođenje. Što mogu na ovome odlomku od Isusa naučiti?

27.

Kao zaručnik

5,33-39

A oni mu rekoše: „Učenici Ivanovi, a tako i farizejski, počesto poste i obavljaju molitve, tvoji pak jedu i piju.“ Reče im Isus: „Ne možete svatove prisiliti da poste dok je zaručnik s njima. Doći će već dani: kad im se ugrabi zaručnik, tada će postiti, u one dane!“ A kazivao im je i prisposobu: „Nitko neće otparati krpe s novog odijela da je stavi na staro odijelo. Inače će i novo rasparati, a starom neće pristajati krpa s novoga.“ „I nitko ne ulijeva novo vino u stare mješine. Inače će novo vino proderati mješine pa će se i ono proliti i mješine će propasti. Nego, novo vino neka se ulijeva u nove mješine!“ „I nitko pijuć staro, ne zaželi novoga. Ta veli se: 'Valja staro!'"

U židovstvu je tijekom godine bio propisan jedan blagdan, naime blagdan pomirenja. Ali tadašnji pobožnici, koji su zapovijedi uzimali posebno ozbiljno, a ovamo su pripadali prije svih farizeji, pored ove zapovijedi držali su se još dodatno dvaju blagdana u tjednu.

Sada u Evanđelju dolaze ovi farizeji k Isusu i predbacuju mu: Učenici Ivanovi poste a i naši učenici poste. Kako to da tvoji učenici

¹⁸ Rimski carinski sustav razlikovao se temeljno od našega. Car u Rimu davao bi u najam jedno carinsko mjesto. Carinik je morao caru *unaprijed* platiti jednu određenu veću svotu. Kako bi carinik na kraju svoj novac povratio (je li pritom propao ili stekao veliku dobit), cara nije zanimalo. Ali je ipak cariniku za utjerivanje carine i poreza na raspolaganje dao vojnu vlast. Ovaj carinski sustav otvorio je sva vrata zlouporabi i samovolji.

ne poste? Isus ima daje odgovor jednom slikovitom riječi: *Ne možete svatove prisiliti da poste dok je zaručnik s njima*. Ovdje se pokazuje središte Evanđelja: Isus Krist te ljubi kao zaručnik svoju zaručnicu. Već u proroka Izaije stoji: *Kao što se ženik raduje nevjesti, tvoj će se Bog tebi radovati (Iz 62,5b)*. Bog nas ljubi tako da nam se raduje. Ljubi nas zaručnički požudnom (poželjnom) ljubavlju.

Što to znači? Možda se možemo sjetiti vremena naše prve ljubavi. Tu se jednoga dana dotrčalo do poštanskoga sandučića, očekivalo poziv, SMS. Čeznulo se za drugim kako bi se s njim provelo po mogućnosti puno vremena. Bilo je to i vrijeme kad se bilo spremno za drugoga se žrtvovati jer nam je partner bio toliko važan. Ljubav je bila nutarnji poticaj za to a ne izvana nametnuta zapovijed.

S druge dvije slikovite riječi pokazuje Isus da je „zaručnička“ ljubav kao najnutarnjije središte nova haljina i novo vino. U ovaj „novi“ religiozni život izvana nametnuta zapovijed, koje se samo „prisilno“ držalo, više nije pristajala

Ipak *nitko pijuć staro, ne zaželi novoga. Ta veli se: 'Valja staro!'* Isus – a kasnije i Mlada Crkva – stekla je iskustvo da ljudi koji su odrasli s „vinom“ Zakona, radije se ovoga čvrsto i drže.

- Kako najbolji zaručnik ljubi svoju zaručnicu? Mogu li takvu Isusovu ljubav prema meni zamisliti i prihvatiti? Koje osjećaje može ovo probuditi?
- U čemu se sastoji razlika između staroga i novog odijela? Kako bi izgledao post u novome odijelu?

28.

Zapovijedi su pomoć u životu

6,1-11

Jedne je subote prolazio kroz usjeve. Učenici su njegovi trgali klasje, trli ga rukama i jeli. A neki farizeji rekoše: „Zašto činite što subotom nije dopušteno?“ Odgovori im Isus: „Zar niste čitali što učini David kad ogladnje on i njegovi pratioci? Kako uđe u Dom Božji, uze, pojede i svojim pratiocima dade prinesene kruhove kojih

ne smije jesti nitko, nego samo svećenici?“ I govoraše im: „Sin Čovječji gospodar je subote!“ Druge subote uđe u sinagogu i stane naučavati. Bio je ondje čovjek kome desnica bijaše usahla. Pismoznanci i farizeji vrebahu na nj da li subotom liječi kako bi našli u čemu da ga optuže. A on je znao njihove namjere pa reče čovjeku s usahlom rukom: „Ustani i stani na sredinu!“ On usta i stade. A Isus im reče: „Pitam ja vas: je li subotom dopušteno činiti dobro ili činiti zlo? Život spasiti ili upropastiti?“ Sve ih ošinu pogledom pa reče čovjeku: „Ispruži ruku!“ On učini tako – i ruka mu zdrava. A oni se, izbezumljeni, počnu dogovarati što da poduzmu protiv Isusa.

U Isusovo vrijeme bila su o smislu (duhu) subote dva shvaćanja:

1. Izrael je tu za Božji¹⁹ subotnji počinak, šabat (usp. Izl 20,11).. Čovjek treba imati dijela na Božjem počinku i služiti Bogu. Sve ljudske potrebe trebaju stoga biti zaustavljene.

2. Subotnji počinak je tu za čovjeka i životinju (usp. Pnz 5,15²⁰). Budući da je Izrael u oslobođenju iz Egipta doživio da Bog hoće spasenje i slobodu, na ovo se trebalo podsjetiti i iskusiti održanjem subotnjeg počinka.

Isus je zauzimaov ovu posljednju poziciju. Gdje se radi o dobru čovjeka, Zakon treba obustaviti. Stoga je Isus svojim učenicima dopustio da svoju glad utole trganjem klasja. Isus pritom upućuje na Davida, koji se u trenutku, kad su on i njegovi pratitelji bili u nevolji, postavio iznad Zakona. Isus ovo novo gledanje obrazlaže svojom vlašću i autoritetom: *Sin Čovječji gospodar je subote!*

To Isusa dovodi u sukob s onima koji su vjerni Zakonu, kao što pokazuje ovo ozdravljenje subotom.²¹ Isus ne pita: Što čovjek u subotu duguje Bogu, nego čovjeka s usahlom rukom poziva u sredinu i pita: Što Bog sada hoće?

¹⁹ „Ako je Bog tu šest dana za čovjeka, ni čovjek tada ne treba oklijevati barem sedmoga dana biti tu potpuno za Boga. Ali budući da smo mi ljudi, kako iskustvo pokazuje, skloni i subotom misliti na sebe i svoje dobro, u ranome židovstvu oblikovan je čitav niz zapovijedi da bi se zaštitilo subotu, primjerice i onaj kojim je zabranjeno trganje klasja (kao dio žetvenoga posla).“ (Meinrad Limbeck). Ijude,

²⁰ Prema Pnz 5,12-15 subota je bila nevjerovatno socijalno postignuće. Tu je svima, i nižim platnim grupama (sluge i sluškinje) zajamčen jedan slobodan radni dan u tjednu. Toga u čitavoj okolini Izraela nije bilo.

²¹ Ozdravljanje se tada smatralo medicinskim poslom.

Ovdje susrećemo dva različita tipa ljudi. Jedan partner u sukobu je Isus. On djeluje iz nutarnjeg autoriteta. Nema straha. On dobro zna što hoće. Odvažuje se izazvati svoje slušatelje neugodnim pitanjem: *Pitam ja vas: je li subotom dopušteno činiti dobro ili činiti zlo? Život spasiti ili upropastiti?* Tako hoće da i drugi zauzmu jasan stav.

Drugi partner u sukobu je grupa pismoznanc i farizeja. Oni su sumnjičavi, nepovjerljivi i traže razlog za optužbu. Ne prežu ni od iskrena, otvorena sučeljavanja. Zarobljeni su u svoje strahove i svoje religiozne predodžbe. Ne upuštaju se u novo, u pravu odluku savjesti.

U svemu tome se konkretno radi o čovjeku s usahlom rukom. On jednostavno sjedi u sinagogi i ništa ne poduzima. Pasivan je. Da je usahla desna ruka, ruka koja dohvaća, ukazuje na njegovu nutrinu. On je bez nutarnje poticajne energije.

Isus ga ozdravlja. Ali je li on stvarno ozdravio? Njegova desna ruka doduše funkcionira, ali da je sada aktivan, da kao uzeti, kojega se na nosiljci donijelo k Isusu, slavi i hvali Boga, o tome ne vidimo ništa. Ozdravljenje znači više nego samo imati funkcionalnu ruku.

- Kojemu tipu ljudi nalikuje moje ponašanje? Farizejima, čovjeku s usahlom rukom ili Isusu?
- Isus je onaj koji djeluje aktivno. Izbjegavam li rado sukobe? Potiskujem li nešto od sebe?
- Ima ljudi koji se iz straha ne upuštaju i ne žele dati da ih se vodi dalje i u koje se ne uklapaš kao Isusov učenik. Poznajem li takve? Kako Isus postupa s takvim ljudima?

29.

Pitati o Očevu izboru

6,12-16

Onih dana iziđe na goru da se pomoli. I provede noć moleći se Bogu. Kad se razdanilo, dozva k sebi učenike te između njih izabra dvanaestoricu, koje prozva apostolima: Šimuna, koga prozva Petrom, i Andriju, brata njegovu, i Jakova, i Ivana,

i Filipa, i Bartolomeja, i Mateja, i Tomu, i Jakova Alfejeva, i Šimuna zvanoga Revnitelj, i Judu Jakovljeva, i Judu Iškariotskoga, koji posta izdajica.

Kako to da je Isus mogao nastupiti tako jasno i odlučno? Odakle mu snaga i jasna odlučnost? Isus je živio iz jednoga skrovnitog izvora. Provodio je noć u molitvi. Što je tu činio? O čemu je sa svojim Ocem razgovarao?

Ivanovo Evanđelje nam daje jedan uvid u Isusov nutarnji život. Od dopušta potpuno Ocu da ga vodi. Ne želi poznavati ništa drugo doli Očevu volju, kao što sam svjedoči: *Sin ne može sam od sebe činiti ništa, doli što vidi da čini Otac; što on čini, to jednako i Sin čini (Iv 5,19).* Isusov izvor i snaga dolazi iz činjenice: *JA i Otac jedno smo (Iv 10,30).* Ovo jedinstvo davalo je njegovu životu ovu sigurnost i jasnoću.

U ovoj noćnoj molitvi radi se o dalekosežnoj odluci. Komu treba Isus povjeriti svoje djelo? O ovim ljudima je poslije toga sve ovisilo. Ovu važnu odluku donio je Isus nakon duge molitve, to znači dao je da mu otac pokaže te ljude. Ljudski gledano ovaj je izbor bio loš ili barem vrlo čudan. Tu se nalaze ribari bez ikakve izobrazbe, impulzivni ljudi, slabici, sumnjivci, jedan radikalni, patriota borac (carinik) i jedan koji će ga čak izdati. Mješovitiju grupu jedva si možemo zamisliti.

Isus ne odabire ni sa stajališta simpatije. Ni kasnije nije svome ljubljenu učeniku (Ivanu) predao vodstvo grupe, nego Šimunu Petru, koji je za njega često bio težak tip. U svemu tome za Isusa je postojao samo jedan kriterij: Očeva volja.

Izbor dvanaestorice apostola pokazuje da je Isus pred očima imao jasan cilj. Na ovoj dvanaestorici apostola htio je graditi svoju Crkvu. Oni trebaju nastaviti njegovo djelo.

- Kako Isus donosi izbor svojih najbližih suradnika? Kako ja donosim odluke?
- Isus ima jasan cilj za svoj daljnji put. On hoće ovoj Dvanaestorici povjeriti svoje djelo. Koje ciljeve imam ja za nastavljavanje njegova djela?

Ohrabrenje za učenje

6,17-26

Isus siđe s njima i zaustavi se na ravnu. I silno mnoštvo njegovih učenika i silno mnoštvo naroda iz cijele Judeje i Jeruzalema, iz primorja tirkog i sidonskog nagruše da ga slušaju i da ozdrave od svojih bolesti. I ozdravljali su oni koje su mučili nečisti dusi. Sve je to mnoštvo tražilo da ga se dotakne jer je snaga izlazila iz njega i sve ozdravljala. On podigne oči prema učenicima i govoraše: „Blago vama, siromasi: vaše je kraljevstvo Božje! Blago vama koji sada gladujete: vi ćete se nasititi! Blago vama koji sada plačete: vi ćete se smijati! Blago vama kad vas zamrže ljudi i kad vas izopće i pogrde te izbace ime vaše kao zločinačko zbog Sina Čovječjega! Radujte se u dan onaj i poskakujte: evo, plaća vaša velika je na nebu. Ta jednako su činili prorocima oci njihovi!“ „Ali jao vama, bogataši: imate svoju utjehu! Jao vama koji ste sada siti: gladovat ćete! Jao vama koji se sada smijete: jadikovat ćete i plakati! Jao vama kad vas svi budu hvalili! Ta tako su činili lažnim prorocima oci njihovi.“

Usred ogromna mnoštva²² ljudi koji Isusa slušaju i hoće iskusiti njegov ozdravljajuću snagu, *On podigne oči prema učenicima i govoraše: „Blago²³ vama, siromasi: vaše je kraljevstvo Božje!*

Isus time ne misli na sve siromahe u svijetu, nego na siromaštvo učenika. O Šimunu Petru, Jakovu i Ivanu stoji: *Oni izvukoše lađe na kopno, ostaviše sve i pođoše za njim (Lk 5,11)*. To je značilo da sada više nisu imali nikakav redovit i osiguran dohodak. Učenje može dovesti i u siromaštvo i glad.

Blago vama koji sada plačete. Time se ne misli na sve uplakane kojih na ovome svijetu ima. To je bol kao posljedica nasljedovanja. Primjerice, kad roditelji u suzama govore: *Mi moramo svoju vjeru u obitelji kao bračni par živjeti i uz porugu i prezir naše odrastajuće djece. To boli.*

²² Poznata „Propovijed na gori kod Mateja (usp. od Mt 5,1) nalazi se u skraćenu obliku ovdje na drugome mjestu. Stoga se ovaj govor (Lk 6,20-49) naziva i „govor na ravnu“.

²³ Blaženstva su zapravo čestitke. Ima ljudi kojima Bog gotovo dovikuje: Čestitam od srca!

Blago vama kad vas zamrže ljudi i kad vas izopće i pogrde.
Prevedeno doslovce: „kad se vaše ime prezre radi Sina Čovječjega.“
Time se misli na jednu vrstu kritike gdje te drugi „preziru i ponižavaju“.

Blago vama – zbog čega? Vi ćete doživjeti Božje kraljevstvo. Ovi ljudi će doživjeti Božji zahvat i tako usred ovoga svijeta vidjeti djelić Božje slave.

Zatim Isus nastavlja: *Ali jao vama*. Mi pripadamo ili onima koje Isus naziva blaženima ili pak onima kojima Isus dovikuje „Jao vama!“ Isusovim jezikom se riječ „Jao!“ rabi kod oplakivanja mrtvih. Ovaj „jao“ dakle nije poruka o sudu, nego je to optužba ljubećega Boga koji se posljednjom snagom bori za nas, da ponovno dođemo na pravi put, da bismo mogli iskusiti i obećanje „blaženi“. To je takoreći izraz Božje boli za one ljude, koji su usmjereni na zemaljsko kraljevstvo, na zemaljske probitke i zemaljsku hvalu.

- Za što me Isus s ovim „*blago vama*“ posve osobno ohrabriti?
- Gdje sam (u posljednje vrijeme) iskusio Božju brigu i njegovo zahvaćanje?
- Gdje sam u opasnosti povlađivati ljudima da bi me „hvalili“?

31.

Odgovoriti ljubavlju

6,27-36

„Nego, velim vama koji slušate: Ljubite svoje neprijatelje, dobro činite svojim mrziteljima, blagoslivljajte one koji vas proklinju, molite za one koji vas zlostavljaju.“
„Onomu tko te udari po jednom obrazu pruži i drugi, i onomu tko ti otima gornju haljinu ne krati ni donje. Svakomu tko od tebe ište daji, a od onoga tko tvoje otima ne potražuj.“
„I kako želite da ljudi vama čine, tako činite i vi njima.“
„Ako ljubite one koji vas ljube, kakvo li vam uzdarje? Ta i grješnici ljube ljubitelje svoje. Jednako tako, ako dobro činite svojim dobročiniteljima, kakvo li vam uzdarje? I grešnici to isto čine. Ako pozajmljujete samo onima od kojih se nadate dobiti, kakvo li vam uzdarje? I grešnici grešnicima pozajmljuju da im se jednako vrati.“
„Nego, ljubite neprijatelje svoje. Činite dobro i pozajmljujte ne nadajući se odatle ničemu. I bit će

vam plaća velika, i bit ćete sinovi Svevišnjega jer je on dobrostiv i prema nezahvalnicima i prema opakima.“ „Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan.“

Nego, velim vama koji slušate. I ovdje se radi o naputcima za Isusove učenike. Odlučujuća točka sastoji se u tome da iziđemo iz reagiranja „kako ti meni – tako ja tebi“ i umjesto toga uzmemo za uzor nebeskog Oca. „Kako Bog meni – tako ja tebi“. *Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan.* Isusovi učenici se trebaju pokazati kao kćeri i sinovi ovoga Oca i djelovati prema njegovu uzoru.

Ljubite svoje neprijatelje. Isus naravno pretpostavlja da imamo neprijatelja. Na to već ukazuje i činjenica da se riječ „neprijatelj“ u Bibliji nalazi gotovo 500 puta. Isus zna da ništa dobro ne može nastati gdje površan sklad nastupa na mjesto istinoljubivosti. „*Neprijatelje*“ u pravilu ne treba tražiti daleko. To može, primjerice biti šef koji prema meni postupa nepravedno. Ljubav ovdje ne znači u prvome redu osjećaj. Ljubav je odluka koju donosim za drugoga: „Hoću²⁴ biti za tebe a ne protiv tebe. Hoću ti činiti dobro.“ Isusovi učenici trebaju i onda, kad iskuse nepravdu, biti slobodni od zla raspoloženja koje hoće uzvratiti.

Onomu tko te udari po jednom obrazu pruži i drugi, i onomu tko ti otima gornju haljinu ne krati ni donje. Ovdje se ne radi o zakonu (usp. Iv 18,22-23), nego o temeljnome stavu. Možeš me udarati. Možeš me do kraja poniziti i uvrijediti, ali jedno ne možeš, da te smatram neprijateljem. Drugim riječima: Djeluj iznenađujuće drukčije, da bi se prekinulo kolanje osвете, naplate i odmazde.

Ne trebamo dakle sebi postaviti granice u raspoloženju, ali trebamo u činjenju, naime ondje, gdje moje ponašanje drugomu ne čini uistinu dobro.

- U koju me slobodu žele uvesti ovi naputci?
- Zbog čega Isus od svojih učenika ne prihvaća ovo „Kako ti meni – tako ja tebi“?

²⁴ Pred oltarom primjerice, zaručnici ne obećavaju vječne osjećaje, nego donose izbor: Hoću te ljubiti i poštovati ...

- Gdje reagiram, umjesto da djelujem?

32.

Živjeti iz Božje mjere i jasnoće

6,37-42

„Ne sudite i nećete biti suđeni. Ne osuđujte i nećete biti osuđeni. Praštajte i oprostit će vam se. Dajite i dat će vam se: mjera dobra, nabijena, natresena, preobilna dat će se u krilo vaše jer mjerom kojom mjerite vama će se zauzvrat mjeriti.“ A kaza im i prisposobu: „Može li slijepac slijepca voditi? Neće li obojica u jamu upasti? Nije učenik nad učiteljem. Pa i tko je posve doučen, bit će samo kao njegov učitelj.“ „Što gledaš trun u oku brata svojega, a brvna u oku svome ne opažaš? Kako možeš kazati bratu svomu: 'Brate, de da izvadim trun koji ti je u oku', a sam u svom oku brvna ne vidiš? Licemjere! Izvadi najprije brvno iz oka svoga pa ćeš onda dobro vidjeti izvaditi trun što je u oku bratovu.“

Kao djeca nebeskog Oca koji ljubi nije na nama druge (po našem načinu gledanja) suditi i osuđivati. Inače se sud vraća na nas. Jer samo on zna sve. Sud je jedino Njegova stvar. Naša je zadaća oprostiti i jedni druge podupirati u dobru.

Nebeski Otac je velikodušan preko svake mjere. Gdje preuzmemo njegovo ponašanje i u skladu s njim djelujemo, postat ćemo prebogato ²⁵ obdareni, jer *mjera dobra, nabijena, natresena, preobilna dat će se u krilo vaše jer mjerom kojom mjerite vama će se zauzvrat mjeriti.*

Naš pogled i sposobnost suda smućen je ondje gdje vlastiti interesi ali i nutarnje povrjede određuju naše gledanje istine i naše razmišljanje. Tada smo slijepi.

Što gledaš trun u oku brata svojega, a brvna u oku svome ne opažaš? Ovom snažnom biblijskom riječi hoće nas Isus upozoriti na opasnost da za vlastite i tuđe pogriješke ulažemo različita mjerila. Samokritično vlastito ponašanje provjeravati ali i dopustiti drugima da nam ukažu na naše vlastite slijepe mrlje, to će nas odvesti dalje.

²⁵ Omiljena riječ apostola Pavla jest riječ „prepun, preveliko, prebogato“

To može dati da u nama poraste osjetljivost i milosrđe koje nam pomaže na pravi način upozoravati druge na pogreške. Jer često smo u opasnosti da kod drugih osuđujemo ili kritiziramo upravo ono što bismo u svome vlastitom životu najradije potisnuli.

- Gdje sudim o drugima? Zbog čega? Kojim kriterijem?
- Bog odgovara na našu „mjeru“. Gdje sam iskusio njegovu velikodušnost kad sam velikodušno darivao vrijeme, ljubav, materijalne stvari?
- Ljudi uvijek djeluju iz jednoga motiva. Mogu sada pogledati jedno svoje ponašanje i pitati: Koji je pravi motiv? Koji motiv izlažem drukčije (i obmanjujem bližnjega a pomalo i samoga sebe)?

33.

Trajan kriterij

6,43-49

„Nema dobra stabla koje bi rađalo nevaljalim plodom niti stabla nevaljala koje bi rađalo dobrim plodom. Ta svako se stablo po svom plodu poznaje. S trnja se ne beru smokve niti se s gloga grožđe trga.“ „Dobar čovjek iz dobra blaga srca svojega iznosi dobro, a zao iz zla iznosi zlo. Ta iz obilja srca usta mu govore.“ „Što me zovete 'Gospodine, Gospodine!', a ne činite što zapovijedam? Tko god dolazi k meni te sluša moje riječi i vrši ih, pokazat ću vam kome je sličan: sličan je čovjeku koji gradi kuću pa iskopa u dubinu i postavi temelj na kamen. A kad bude poplava, nahrupi bujica na tu kuću, ali je ne može uzdrmati jer je dobro sagrađena. A koji čuje i ne izvrši, sličan je čovjeku koji sagrađi kuću na tlu bez temelja; nahrupi na nju bujica i umah se sruši te bude od te kuće razvalina velika.“

Ljudi mogu velikim riječima i programima druge zasljepiti i iritirati. Ljudi mogu i svjesno druge prevariti i dovesti u zabludu. Ali ljudi također mogu, ma da toga uopće nisu svjesni, djelovati iz podvojenih motiva. I – tko je onda tu potpuno čist? Tako u

određenome trenutku ne možemo uvijek bez daljnjega prosuditi kojim se motivima i kojim duhom jedno ponašanje hrani.

Isu nam ipak daje jedan kriterij: *Ta svako se stablo po svom plodu poznaje*. To znači: Dugoročne posljedice pokazuju kojim se motivima jedno ponašanje hrani. Dobar plod tu donosi čin koji je u skladu s Božjom voljom. Ovaj se čin ne može nadomjestiti nikojim ne znam koliko lijepim riječima.

Iz kojih motiva naše činjenje proizlazi to ima svoje posljedice. Pavo navodi plodove Duha: *ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrotu, vjernost, blagost, uzdržljivost* i nasuprot njima stavlja djela tijela: *bludnost, nečistoća, razvratnost, idolopoklonstvo, vraćanje, neprijateljstva, svađa, ljubomora, srdžbe, spletkarenje, razdori, strančarenja, zavisti, pijančevanja, pijanke i tome slično (Gal 5,19-23)*.

Rasti daju ne lijepe riječi, nego jedino vršenje volje Božje. Ovo poučava Isus još jednom prisposodobom o gradnji kuće na stijeni. Iskopati *duboko zemlju*“ povezano je s velikim naporom. Ali zato ni jedan oluja više ne može uzdrmati nutarnju sigurnost jednoga čovjeka, ako je kuću svoga života sagradio na stijeni volje Božje.

- Na što treba paziti da bismo mogli prepoznati kojim je duhom inspirirano naše ponašanje?
- Plod donosi tko je usmjeren samo na volju Božju. Kojim drugim „veličinama“ dajem se lako uvjeriti i zavesti?
- Koji su napori potrebni i koju dobit imamo ako smo svoj život potpuno usmjerili prema Božjoj volji?

34.

Čemu se Isus divi

7,1-10

Pošto dovrši sve te svoje besjede narodu, uđe u Kafarnaum. Nekomu satniku bijaše bolestan sluga, samo što ne izdahnu, a bijaše mu veoma drag. Kad je satnik čuo za Isusa, posla k njemu starješine židovske moleći ga da dođe i ozdravi mu slugu.

Kad oni dođoše Isusu, usrdno ga moljahu: „Dostojan je da mu to učiniš jer voli naš narod, i sinagogu nam je sagradio.“ Isus se uputi s njima. I kad bijaše već kući nadomak, posla satnik prijatelje s porukom: „Gospodine, ne muči se. Nisam dostojan da uđeš pod krov moj. Zato se i ne smatrah dostojnim doći k tebi. Nego – reci riječ da ozdravi sluga moj. Ta i ja, premda sam vlasti podređen, imam pod sobom vojnike pa rekнем jednomu: 'Idi' – i ode, drugomu: 'Dođi' – i dođe, a služi svomu: 'Učini to' – i učini.“ Čuvši to, zadivi mu se Isus pa se okrenu mnoštvu koje je išlo za njim i reče: „Kažem vam, ni u Izraelu na nađoh tolike vjere.“ Kad se oni koji su bili poslani vratiše kući, nađoše slugu zdrava.

Ljudi se u Evanđelju često dive Isusovim djelima, ali samo je dva puta riječ o Isusovu divljenju. Jednom se Isus divi nevjeri svojih sunarodnjaka a ovdje se divi vjeri satnika: *Čuvši to, zadivi mu se Isus. Zbog čega?*

Jedan satnik prilazi Isusu i detaljno informira Isusa o mučnoj situaciji u kojoj se nalazi njegov sluga, za kojega se on očinski zauzima. Dok bi svatko bio veseo da pokrene Isusa da njim pođe, satnik svjedoči svoju vjeru u jedinstvenu snagu Isusove riječi: *Nego – reci riječ da ozdravi sluga moj.*

Kao obrazložene svoje vjere u Isusovu moć satnik se poziva na iskustvo koje je stekao svojom vlastitom vlašću zapovijedanja. *Reknem jednomu: 'Idi' – i ode, drugomu: 'Dođi' – i dođe, a služi svomu: 'Učini to' – i učini.* On je uvjeren: kao što on ima vlast naređivati svojim vojnicima, i Isus ima vlast zapovijedati bolestima.

- Što je osobito na vjeri ovoga satnika?
- Što izražavamo kad riječ satnika – „Gospodine, nisam dostojan da uniđeš pod moj krov, nego samo reci riječi ozdravit će duša moja“ – ponavljamo prije primanja svete Pričesti? Vjerujemo li da i Isus tada stvarno izgovara svoju riječ i čini nas dostojnima?

35.

Isus dariva neizmjernu nadu

7,11-17

Nakon toga uputi se Isus u grad zvani Nain. Pratili ga njegovi učenici i silan svijet. Kad se približi gradskim vratima, gle, upravo su iznosili mrtvacu, sina jedinca u majke, majke udovice. Pratilo ju mnogo naroda iz grada. Kad je Gospodin ugleda, sažali mu se nad njom i reče joj: „Ne plači!“ Pristupi zatim, dotače se nosila; nosioci stadoše, a on reče: „Mladiću, kažem ti, ustani!“ I mrtvac se podiže i progovori, a on ga dade njegovoj majci. Sve obuze strah te slavljahu Boga govoreći: „Prorok velik usta među nama! Pohodi Bog narod svoj!“ I proširi se taj glas o njemu po svoj Judeji i po svoj okolici.

Ljudi na rubu, slabi i zapostavljeni budu lako previđeni. U udovici iz Naina susreće Isus jednoga takvog socijalno slaba čovjeka. Po svome mužu imala je žena, normalno, čvrst oslonac u društvu i bila zbrinuta za svoje uzdržavanje. Kad je muž umro, na mjesto njega nastupa najstariji sin da se pobrine za majku.

Ova je žena već izgubila svoga muža a sada je sa svojim jedinim sinom izgubila i svoju posljednju potporu. Stajala je tu nezaštićena. Razumljivo da plače, ta izgubila je sve perspektive u životu.

Isus kao slučajno susreće ovu žalobnu povorku. *Kad je Gospodin ugleda, sažali mu se nad njom.* Nevolja ove nezaštićene žene dopire do njegova srca. Zanimljivo je da da Isus nema nikakva sažaljenja s mladim čovjekom jer je prerano umro i tako malo imao od života. Njegovo se suosjećanje odnosi potpuno na ženu.

Ovo duboko suosjećanje sili Isusa da pita svoga Oca što on ovdje želi učiniti. Njega slijedeći ulazi Isus u nevolju ove žene i govori: *Ne plači!* To znači: ostavi postrani bol, ostavi postrani to što ti uzima sve perspektive za budućnost i obeshrabruje te. Prestani gledati samo na sebe i svoju nevolju. Pogledaj u mene, u moje mogućnosti! Zatim Isus dodirnu nosila i reče: *Mladiću, kažem ti, ustani!* (Ponovno kao i u prethodnome odlomku, jedna Isusova zapovijed, ne riječ molitve).

Susret s Isusom postaje obratom za ovu ženu. Razorena nada postaje životna. Time Isus objavljuje da za njega nema beznadne

situacije, ni beznadna slučaja. On može u svakoj situaciji dati nadu, smisao života i budućnost.

- Što znači to da je Isus imao sućuti s ovom udovicom, a ne s mladićem?
- Kako stoji Isus prema ljudima koji su „sve izgubili“?
- Gdje sam u opasnosti izgubiti nadu i rezignirati?

36.

Isusov odgovor na dvojbe

7,18-23

Sve to dojavivše Ivanu njegovi učenici. On dozva dvojicu svojih učenika i posla ih Gospodinu da ga pitaju: „Jesi li ti Onaj koji ima doći ili drugoga da čekamo?“ Došavši k njemu, rekoše ti ljudi: „Ivan Krstitelj posla nas k tebi da pitamo: 'Jesi li ti Onaj koji ima doći ili drugoga da čekamo?'“ Upravo u taj čas Isus je ozdravio mnoge od bolesti, muka i zlih duhova i mnoge je slijepce podario vidom. Tada im odgovori: „Pođite i javite Ivanu što ste vidjeli i čuli: Slijepi progledaju, hromi hode, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromasima se navješćuje evanđelje. I blago onom tko se ne sablazni o mene.“

Ivan Krstitelj je nagovijestio da nakon njega dolazi jači od njega, jedan koji ga nadvisuje dostojanstvom. Sada on čami u tamnici jer je djelovao na Herodovu savjest radi brakolomstva (preljuba). Sada dolaze pitanja i dvojbe jer se nadao da će Isus kao Božji poslanik silom okončati svaku bezbožnost u ovome svijetu, pravednima donijeti spasenje i njega samoga nekim čudom izbaviti iz tamnice. Isus je pak svojom nastupnom propovijedi navijestio da će *sužnjima donijeti oslobođenje (Lk 4,18)*. A evo sada Isus svoga glasnika čak niti ne posjećuje. Tu ga tišti pitanje je li Isus stvarno Mesija, Spasitelj svijeta.

Zato sada šalje svoje učenike k Isusu s pitanjem: *'Jesi li ti Onaj koji ima doći ili drugoga da čekamo?'* Drugim riječima: Je li to sve? Možemo li se stvarno u tebe pouzdati? Tko si ti?

Isus Ivanu (a time i nama) ne daje otvoren i izravan odgovor. Isus aludira na obećanja proroka Izaije: *Sljepačke će oči progledati, uši će*

se gluhih otvoriti, tad će hromi skakati ko jelen, njemakov će jezik klicati (Iz 35,5-6a). I zato govori: *Pođite i javite Ivanu što ste vidjeli i čuli: Slijepi progledaju, hromi hode, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromasima se navješćuje evanđelje.*

Isus time svjedoči da je njegovim činom stvarno došlo Božje kraljevstvo. Ovo Božje gospodstvo ipak se ne pokazuje u nasilnu zahvaćanju protiv bezboštva, nego u smilovanju onima koji su u nevolji. Tako će kasnije zatim i Ivanu u tamnici biti odrubljena glava.

Upravo jer Božje kraljevstvo dolazi drukčije nego što je očekivano, Isus govori: *blago²⁶ onom tko se ne sablazni o mene.*“ Ne trebamo ostati pri našim očekivanjima, nego svoj pogled upraviti na njega. Trebamo ga prihvatiti onakvim kakav stvarno dolazi: kao Spasitelj onih u nevolji, kao navjestitelj Radosne vijesti, kao posrednik Božjega gospodstva.

- Koje sumnje i pitanja imam ja danas s obzirom na Isusa i njegovo djelovanje u svijetu?
- *Pođite i javite Ivanu što ste vidjeli i čuli:* Koji Isusovi znaci i iskustva mene jačaju? Koja obećanja poznajem koja su se u Isusu ispunila?
- Što za mene znači: *blago onom tko se ne sablazni o mene.?*

37.

Kad netko ne želi...

7,24-35

Kad Ivanovi glasnici odoše, poče Isus govoriti mnoštvu o Ivanu: „Što ste izašli u pustinju gledati? Trsku koju vjetar ljulja? Ili što ste izašli vidjeti: Čovjeka u mekušaste haljine odjevena? Eno, oni u sjajnoj odjeći i raskošju po kraljevskim su dvorima. Ili što ste izašli vidjeti? Proroka? Uistinu, kažem vam, i više nego proroka! On je onaj o

²⁶ Ovdje je značajna razlika između naviještanja Ivana Krstitelja i naviještanja Isusova. Vjerojatno bi propovjednik pokore Ivan ovu rečenicu formulirao na sljedeći način: „Jao ako se nada mnom sablažnjavate!“ Isus poziv na odluku odijeva u ruho blaženstva.

kome je pisano: Evo, šaljem glasnika svoga pred licem tvojim da pripravi put pred tobom. Kažem vam: među rođenima od žene nitko nije veći od Ivana. A ipak, i najmanji u kraljevstvu Božjem veći je od njega.“ Sav narod koji ga je slušao, pa i carinici, uvidješe pravednost Božju: pokrstiše se Ivanovim krstom. Naprotiv, farizeji i zakonoznanci ometoše što je Bog s njima naumio jer ne htjedoše da ih Ivan krsti. „S kime dakle da prisposodobim ljude ovog naraštaja? Komu su nalik? Nalik su djeci što sjede na trgu pa jedni drugima po poslovi dovikuju: 'Zasvirasmo vam i ne zaigraste! Zakukasmo i ne zaplakaste!' Doista, došao je Ivan Krstitelj. Nije kruha jeo ni vina pio, a velite: 'Đavla ima!' Došao je Sin Čovječji koji jede i pije, a govorite: 'Evo izjelice i vinopije, prijatelja carinika i grešnika!' Ali opravda se Mudrost pred svom djecom svojom.“

Isus hvali čvrsti stav i skroman način život Ivana koji se pred moćnicima ne ljulja kao trska. Ali Ivan je još puno više od bilo kojega proroka. On je veliki pripravljač puta: *On je onaj o kome je pisano: Evo, šaljem glasnika svoga pred licem tvojim da pripravi put pred tobom.*

U usporedbi s onima koji su došli prije Ivana on ih sve nadvisuje²⁷. Ali u usporedbi s onima koji pripadaju Isusu i smiju u zajedništvu s njim doživjeti Božje kraljevstvo, on je malen. Veličina i malenost ovdje se ne odnose moralnu vrijednost osobe, nego na vrijeme i na događaj na kojem sudjeluju. Jer Isusovo je djelovanje jedinstveno kao i Božje kraljevstvo koje po njemu dolazi.

Ipak Isus mora iskusiti ono što je već doživio Ivan. Dok su se mnogi, posebno grješnici i carinici, upuštali u Božju poruku, farizeji i zakonoznanci se zatvaraju. Budući da se ovi ne žele srcem upustiti, nalaze za to uvijek izgovor. Kod Ivana govore: *'Đavla ima!'*, što je isto kao: duševno je poremećen. Nemoguće je da ga razuman čovjek uze može uzeti ozbiljno. Budući da se Isus drži uobičajena načina života, jede kruh i pije vino, oni od njega stvaraju *izjelicu i vinopiju.*

²⁷ U Ivanu se ostvaruje „krlatica“ Evandjelja: Tko se ponizuje, bit će uzvišen.“ Ivan za sebe govori: „Ja nisam dostojan odriješiti mu remenje na nogama.“ Isus o njemu govori: „Među svim ljudima nema većega od Ivana.“

Tko se ne upusti, neće iskusiti ništa pa će slijedom toga reći: Ta rekao sam, to ne donosi ništa. Ali tko se upusti, iskusit će Božje spasenje. Tako se *Mudrost opravda pred svom djecom svojom*.

- Zbog čega je *najmanji u Božjem kraljevstvu veći od Ivana*?
- Tko se ne želi upustiti, brzo će pronaći kojekakve izgovore. Koje isprike iznose ljudi danas?
- Što može ljude dovesti dotle da se oglušne na Evanđelje?

38.

Pomaže odvažna ljubav, ne distanciranost

7,36-50

Neki farizej pozva Isusa da bi blagovao s njime. On uđe u kuću farizejevu i priđe stolu. Kad eto neke žene koja bijaše grešnica u gradu. Dozna da je Isus za stolom u farizejevoj kući pa ponese alabastrenu posudicu pomasti i stade odostrag kod njegovih nogu. Sva zaplakana poče mu suzama kvasiti noge: kosom ih glave svoje otirala, cjelivala i mazala pomašću. Kad to vidje farizej koji ga pozva, pomisli: „Kad bi ovaj bio Prorok, znao bi tko i kakva je to žena koja ga se dotiče: da je grešnica.“ A Isus, da mu odgovori, reče: „Šimune, imam ti nešto reći.“ A on će: „Učitelju, reci!“ A on: „Neki vjerovnik imao dva dužnika. Jedan mu dugovaše pet stotina denara, drugi pedeset. Budući da nisu imali odakle vratiti, otpusti obojici. Koji će ga dakle od njih više ljubiti?“ Šimun odgovori: „Predmnijevam, onaj kojemu je više otpustio.“ Reče mu Isus: „Pravo si prosudio.“ I okrenut ženi reče Šimunu: „Vidiš li ovu ženu? Uđoh ti u kuću, nisi mi vodom noge polio, a ona mi suzama noge oblila i kosom ih svojom otrla. Poljupca mi nisi dao, a ona, otkako uđe, ne presta mi noge cjelivati. Uljem mi glave nisi pomazao, a ona mi pomašću noge pomaza. Stoga, kažem ti, oprošteni su joj grijesi mnogi jer ljubljaše mnogo. Komu se malo oprašta, malo ljubi.“ A ženi reče: „Oprošteni su ti grijesi.“ Sustolnici počeli nato među sobom govoriti: „Tko je ovaj da i grijehe oprašta?“ A on reče ženi: „Vjera te tvoja spasila! Idi u miru!“

Isus je pozvan²⁸ za stol kod farizeja Šimuna zajedno s drugim uglednim gostima. *Kad eto neke žene koja bijaše grešnica u gradu.*

²⁸ Tada se nije sjedilo na stolcima, nego se kod jela ležalo na prostirci poduprt jednom rukom.

Dozna da je Isus za stolom u farizejevoj kući pa ponese alabastrenu posudicu pomasti i stade odostrag kod njegovih nogu. Sva zaplakana poče mu suzama kvasiti noge: kosom ih glave svoje otirala, cjelivala i mazala pomašću.

Jedna nemoguća situacija. Već i samo ova raspuštena kosa. Jer nositi raspuštenu kosu bio je znak: Ja sam bludnica, možeš me imati. Šimun je za trenutak kao skamenjen: „Ovo ne može biti istina. I to u mojoj kući.”

I zati m razmišlja: *Kad bi ovaj bio Prorok, znao bi tko i kakva je to žena koja ga se dotiče: da je grešnica.* Isus zacijelo zna kakva je to žena. Dok Šimun (a često i mi sami) vidi samo vanjštinu, Isus u srcu ove žene vidi svu njezinu neispunjenu ljubav, njezinu čežnju za oprostjenjem i za drukčijim životom. On vidi samoću i izgubljenost njezina srca.

Prispodobom o vjerovniku i njegova dva dužnika pokazuje Isus farizeju odmah da poznaje njegove misli. Istodobno mu Isus želi objasniti (učiniti razumljivim) svoje vlastito ponašanje. Bezuvjetno biva obojici vjerovnika oprosteno. I Isus pita Šimuna: *Koji će ga dakle od njih više ljubiti?* Šimun odgovori: *„Predmnijevam, onaj kojemu je više otpustio. Reče mu Isus: „Pravo si prosudio.“*

Isus zatim hoće pokazati da je u njemu prisutna Božja praštajuća ljubav. I *ova žena* je za njom posegnula. Njoj reče: *Vjera te tvoja spasila! Idi u miru!* Ona je Isusu iskazala sve svoje povjerenje. „Ako me netko još uopće može ozdraviti, ako netko mome životu još može dati jedan novi pravac, onda je to On.“ Tako je ona imala hrabrosti potpuno javno pokazati svoju ljubav prema njemu. Ovo je povjerenje učinilo mogućim da Isus njezinu ljubav prihvati i da joj može reći: *Oprošteni su ti grijesi.*

Isusa je moguće susresti i u jednoj većoj distanciranosti. Šimun je doduše dao za susret prirediti svečani objed, ali tu nije bilo ni jednoga sluga, koji bi Isusu oprao prljave noge, nije bilo poljupca pri pozdravu. Izostalo je i još koješta drugo što je bilo uobičajeno – izliti kap ulja na glavu gosta – sve to je bilo propušteno. Tako Šimun ostaje u srcu distanciran i nije se srcem otvorio za susret.

Ako imamo veliko povjerenje prema Isusu, do nas će doprijeti Božje oprostjenje. Prihvatimo li njegovo oprostjenje, mi ćemo na njega odgovoriti zahvalnom ljubavlju.

- Što je neobično u ponašanju žene i na ponašanju Isusa?
- Dvoje ljudi susreću Isusa na posve različit način. Kako mi hoćemo Isusa susresti?

39.

U pitanju su i žene!

8,1-3

Zatim zareda obilaziti gradom i selom propovijedajući i navješćujući evanđelje o kraljevstvu Božjemu. Bila su s njim dvanaestorica i neke žene koje bijaše izliječene od zlih duhova i bolesti: Marija zvana Magdalena, iz koje bijaše izagnao sedam đavola; zatim Ivana, žena Herodova upravitelja Huze; Suzana i mnoge druge. One su im posluživale od svojih dobara.

Žene su u Isusovo vrijeme u religioznome životu bile zapostavljene. Prema rabinskom shvaćanju stoga nije bilo vrijedno truda žene poučavati u Zakonu. Isus stoga tu djeluje drukčije. Dopušta da ga i one prate. Štoviše: i one trebaju postati svjedokinje: *Marija zvana Magdalena, iz koje bijaše izagnao sedam đavola; zatim Ivana, žena Herodova upravitelja Huze; Suzana i mnoge druge.*

Ove su žene iz svoji dobara skrbile za uzdržavanje Isusa i Dvanaestorice. Bile su njihove vjerne pratiteljice. Izdržale su i pod križem (Lk 23,39). Pratile su Isusovo mrtvo tijelo do groba (Lk 23,55). Kod prve prilike koja se nudi, u uskrsno jutro veoma rano o izlasku sunčevu, a time je subota prošla, upravo ove žene odlaze na Isusov grob i hoće pomazati Isusa. Zatim se događa nešto veličanstveno: Ove vjerne žene koje su uvijek jednostavno bile samo prisutne, Bog čini dostojnima da budu prve svjedokinje uskrsnuća. *Vratiše se s groba te javiše sve to Jedanaestorici i svima drugima (Lk 24,9).*

- Koje mjesto i koje dostojanstvo imaju žene kod Isusa? Ima li i drugih prilika u Isusovu životu gdje ovo dolazi do izražaja?
- Koje mogućnosti naviještanja Evanđelja postoje, pored propovijedi u euharistijskome slavlju?

40.

S punim povjerenjem sijati dalje

8,4-15

Kad se skupio silan svijet te iz svakoga grada nagrnuše k njemu, prozbori u prispodobi: „Iziđe sijač sijati sjeme. Dok je sijao, jedno pade uz put, bi pogaženo i ptice ga nebeske pozobaše. Drugo pade na kamen i, tek što je izniklo, osuši se jer ne imaše vlage. Drugo opet pade među trnje i trnje ga preraste i uguši. Drugo napokon pade u dobru zemlju, nikne i urodi stotrukim plodom.“ Rekavši to, povika: „Tko ima uši da čuje, neka čuje!“ Upitaše ga učenici kakva bi to bila prispodoba. A on im reče: „Vama je dano znati otajstva kraljevstva Božjega, a ostalima u prispodobama - da gledajući ne vide i slušajući ne razumiju.“ „A ovo je prispodoba: Sjeme je Riječ Božja. Oni uz put slušatelji su. Zatim dolazi đavao i odnosi Riječ iz srca njihova da ne bi povjerovali i spasili se. A na kamenu – to su oni koji kad čuju, s radošću prime Riječ, ali korijena nemaju: ti neko vrijeme vjeruju, a u vrijeme kušnje otpadnu. A što pade u trnje – to su oni koji poslušaju, ali poneseni brigama, bogatstvom i nasladama života, uguše se i ne dorode roda. Ono pak u dobroj zemlji – to su oni koji u plemenitu i dobru srcu slušaju Riječ, zadrže je i donose rod u ustrajnosti.“

Isusovo djelovanje i poruka nameću pitanja. Na pitanje, zbog čega je tako malo od Isusova djelovanja vidljivo, odgovara Isus da tri ljudska stava sprječavaju donošenje plodova Božje riječi. On ove stavove srca uspoređuje s različitim tloem na koje pada sjeme.

Iziđe sijač sijati sjeme. Dok je sijao, jedno pade uz put, bi pogaženo i ptice ga nebeske pozobaše. Utarani put može predstavljati sliku zatvorena čovjeka koji nije prijemljiv za Isusovu poruku. Slika o pticama ukazuje na to da su na djelu i drugi utjecaji i moći (sile) koje uništavaju sjeme naviještanja i hoće već u klici spriječiti: Djelovanje sila protivnih Bogu.

Drugo pade na kamen i, tek što je izniklo, osuši se jer ne imaše vlage. Na polju pokrivenu samo tankim slojem zemlje zrno u rosi noći

posebno brzo proklija. Ali i to brže se osuši za dnevne žege. Ovdje se misli na ljude koji se zanimaju za Božju riječ, čak ju radosno primaju. Ali oni Riječ primaju samo površno. Tako ono ne može prodrijeti u dubinu. Čim „radi Isusa“ dođe pod pritisak drugih ljudi i bude stavljeno u pitanje, oni se odvrćaju.

Drugo opet pade među trnje i trnje ga preraste i uguši. U ovim ljudskim srcima raste dvoje. Ovi ljudi s jedne strane žele živjeti s Isusom. S druge su pak strane ipak blokirani. To mogu biti brige (o malim stvarima svakodnevice), to mogu biti materijalna dobra ili užitci svake vrste (standard života, život u zvanju, hobi) koji ih sprječavaju da čitav njihov život određuje Isusova riječ. Oni žele imati oboje: biti kod Boga i biti priznati u svijetu.

Isus u ova tri primjera opisuje da je normalni „uspjeh“ Božje riječi ustvari „neuspjeh“. Čitajući bi se moglo dobiti dojam: „Većina stvari prođe krivo.“ Ovo se temeljno iskustvo provlači kroz čitavu Bibliju. Budući da je Bog ljude stvorio kao slobodne osobe, ne primorava ih živjeti prema njegovoj riječi. Bog ljubi čovjeka toliko da mu ostavlja slobodu hoće li ili ne njegovoj riječi darovati pažnju.

Drugo napokon pade u dobru zemlju, nikne i urodi stostrukim plodom. Isus time hoće reći: Makar se puno posla za ljudske oči čini uzaludnim i neuspješnim, ipak je to puno radosti i pouzdanja: Božji trenutak dolazi a s njime i blagoslov žetve, koji nadilazi sve prošnje i shvaćanje. Može puno toga ne uspjeti, jedna četvrtina koja pada na dobro tlo, donosi stostruk plod.

Tko ima uši da čuje, neka čuje! Isus poziva dobro slušati Božju poruku. Jer može brzo nastupiti ono što je već Izaija doživio, da slušatelji tjelesnim očima doduše čuju, ali u srcu ne razumiju.

- Koje „tlo“ nalazim u sebi?
- Kako mogu svoje srce (tlo) svakodnevno pripremiti za sjeme Božje riječi? Koju cijenu sam spreman platiti?
- Živim li i ja katkada u rezigniranu stavu: Većina toga ipak neće uspjeti? Što me može od toga sačuvati?

- Poznajem li ljude koji po Isusu donose nadnaravno puno ploda i mene hrabre?

41.

Učinci pravoga slušanja

8,16-18

„Nitko ne užije svjetiljke da je pokrije posudom ili stavi pod postelju, nego je stavlja na svijećnjak da oni koji ulaze vide svjetlost. Ta ništa nije tajno što se neće očitovati; ništa skriveno što se neće saznati i na vidjelo doći.“ „Pazite dakle kako slušate. Doista, onomu tko ima dat će se, a onomu tko nema oduzet će se i ono što misli da ima.“

Na kraju prispodobe o ispravnome stavu srca ukazuje Isus na djelovanje Božje riječi. Kao što svjetlo u kući *svijetli* svima, tako se i navještaj njegove poruke treba dogoditi tako da svi njome budu rasvijetljeni.

To što je Isus najprije priopćio samo svojim učenicima, najužemu krugu svojih suradnika, jednom će se očitovati svima. Svi će jednom shvatiti da postoji živi Bog, da on ima zadnji autoritet, da njegovi učenici nisu glupi, nego da su igrali na ispravnu kartu, da će svi jednom pred njim prignuti svoje koljeno ...

„Nema ništa skriveno“ hoće također pokazati da Isus nema nikakva tajna nauka za posvećene, premda je usvajanje njegove poruke i tajne njegove osobe jedan put rasta.

Tko se otvorio Božjoj riječi (usp. redak 15), *tko ima dat će se*. To znači da će uslijediti plodnost i blagoslov. *A onomu tko nema*, jer se nije otvorio snazi Božje riječi, s vremenom će se izgubiti radost u vjeri. Time će mu se *oduzeti i ono što misli da ima*.

Budući da puno toga ovisi o ispravnome slušanju, Isus govori: *Pazite dakle kako slušate!*

- Što će se svima očitovati? Čemu se stoga sastoji utjeha učenika?

- Što nam pomaže *ispravno* slušati jedni druge i Isusa?

42.

Prava Isusova obitelj

8,19-21

A majka i braća njegova htjedoše k njemu, ali ne mogoše do njega zbog mnoštva. Javiše mu: „Majka tvoja i braća tvoja stoje vani i žele te vidjeti.“ A on im odgovori: „Majka moja, braća moja – ovi su koji riječ Božju slušaju i vrše.“

U Isusovo vrijeme obiteljski život je bilo ono što određuje. Nije se smjelo svojim ponašanjem škoditi nauci o obitelji.

Na zamolbu rodbine²⁹ da ga vide, pokazuje Isus da obiteljski odnosi imaju prolazan karakter. Jer svi koji se otvaraju njemu i njegovoj riječi, ulaze u jedan novi odnos međusobno i prema Isusu. Oni postaju njegovi pravi rođaci, njegova prava obitelj. *Majka moja, braća moja – ovi su koji riječ Božju slušaju i vrše.*

- Tko pripada Isusovoj „obitelji“?
- Duhovno rodbinstvo i krvno srodstvo: Koju vrstu blizine i otuđenosti doživljavam u mojim situacijama?

43.

S Isusom u lađi

8,22-25

²⁹ U Evanđeljima je na više mjesta riječ o Isusovoj braći i sestrama, neke od njih se čak spominje imenom. Evangelički kršćani vjeruju da je Marija nakon Isusova rođenja imala još djece s Josipom. Katolička crkva uči Marijino djevičanstvo i poslije Isusova rođenja. U starini je bilo uobičajeno, primjerice bratiće i nećake u daljnjem smislu označavati kao „braću“. Tako u Post 13,8 Abraham govori Lotu koji je ipak bio njegov bratić „Između mene i tebe i između mojih i tvojih pastira, neka ne bude svađe; **ta mi smo braća**“

Jednoga dana uđe u lađu on i učenici njegovi. I reče im: „Prijeđimo na onu stranu jezera.“ I otisnuše se. Dok su plovili, on zaspa. I spusti se oluja na jezero. Voda stane nadirati te bijahu u pogibli. Oni pristupiše i probudiše ga govoreći: „Učitelju, učitelju, propadosmo!“ On se probudi, zaprijeti vjetru i valovlju; i oni se smire te nastu utiha. A on će im: „Gdje vam je vjera?“ A oni se prestrašeni u čudu zapitkivahu: „Tko li je ovaj da i vjetrovima zapovijeda i vodi, i pokoravaju mu se?“

Isus sa svojim učenicima ulazi u lađu. Tu se sjedi jedno uz drugo, zajednica koja sudbinski pripada skupa. Lađa je uvijek bila slika Crkve, zajednice učenika s Isusom.

Prijeđimo na onu stranu jezera. Napušta se sigurnu obalu a plovili su prema poganskome, nepoznatom kraju. Ponajprije se sve odvija bez problema. *Spusti se oluja na jezero.* U ovoj velikoj opasnosti učenici bude Isusa. *On se probudi, zaprijeti vjetru i valovlju; i oni se smire te nastu utiha.* I Isus pita učenike: *Gdje vam je vjera?*

Čini nam se po sebi razumljivim da učenici u smrtnoj opasnosti upadaju u veliki strah i bude Isusa. Isus ipak predbacuje učenicima da su usredotočeni samo na opasnost i na prijeteće prirodne sile, a da još uvijek nisu shvatili s kime se nalaze u istoj lađi. Pritom je značajno da Isus najprije stišava oluju a tek se zatim obraća učenicima u vezi s njihovom malom vjerom.

Ovo iskustvo potresa i plaši učenike, jer normalno je da prirodne sile ljude izbacuju iz kolotečine i ni najmanje ne mare za ljudske riječi. Ali ovdje je upravo obratno: Prirodne sile su poslušne Isusovoj riječi.

U lađi s Isusom nema situacije kojoj Isus nije dorastao i u kojoj smo izgubljeni. On je jači od svih sila i moći. Stoga smijemo i kod prirodnih sila moliti za njegovo djelovanje. Smijemo znati da smo u Božjoj ruci zaštićeni i sigurni. Zato nas usred oluje smije obuzeti duboki mir i duboka opuštenost i smirenost.

- Što Isus kod učenika kudi?
- Koji mi ljudi, događaji, odnosi u osobnome životu, u grupi, u Crkvi i u svijetu zadaju strah? Na što gledam: na strah ili na Isusovu moć?

Oslobođenje za čovještvo

8,26-39

Doploviše u gergezenski kraj koji je nasuprot Galileji. Čim iziđe na kopno, eto mu iz grada u susret nekog čovjeka koji imaše zloduhe. Već dugo vremena nije se uopće odijevao niti stanovao u kući, nego po grobnicama. Kad opazi Isusa, zastenja, pade ničice preda nj i u sav glas povika: „Što ti imaš sa mnom, Isuse, Sine Boga Svevišnjega? Molim te, ne muči me!“ Jer bijaše zapovjedio nečistom duhu da iziđe iz toga čovjeka. Da, dugo ga je već vremena držao u vlasti i makar su ga lancima vezali i u verigama čuvali, on bi raskidao spona i zloduh bi ga odagnao u pustinju. Isus ga nato upita: „Kako ti je ime?“ On reče: „Legija“, jer u nj uđoše mnogi zlodusi. I zaklinjahu ga da im ne naredi vratiti se u Bezdán. A ondje u gori paslo je poveliko krdo svinja. Zaklinjahu ga dakle da im dopusti ući u njih. I on im dopusti. Tada zlodusi iziđoše iz čovjeka i uđoše u svinje. Krdo jurnu niz obronak u jezero i podavi se. Vidjevši što se dogodilo, svinjari pobjegoše i razglasiše gradom i selima. A ljudi iziđoše vidjeti što se dogodilo. Dođoše Isusu i nađoše čovjeka iz kojega bijahu izašli zlodusi gdje do nogu Isusovih sjedi, obučen i zdrave pameti. I prestraše se. A očevici im ispriповijediše kako je opsjednuti ozdravio. I zamoli ga sve ono mnoštvo iz okolice gergezenske da ode od njih jer ih strah velik spopade. On uđe u lađu i vrati se. A moljaše ga čovjek iz koga iziđoše zlodusi da može ostati s njim, ali ga on otpusti govoreći: „Vrati se kući i pripovijedaj što ti učini Bog.“ On ode razglašujući po svem gradu što mu učini Isus.

Isus je s učenicima lađom prešao u poganski kraj. Čim iziđe na kopno, eto mu iz grada u susret nekog čovjeka koji imaše zloduhe. Ljudi koji stoje pod utjecajem zloduha³⁰ blokirani su u svome pravom biti-čovjek. Oni stoje pod jednom stranom silom koja joj uzima

³⁰ „Demon, nečisti duh je duh koji je u proturječnosti sa Svetim Božjim Duhom. Čisto je u židovskome shvaćanju ono što pripada Bogu, što je određivano njegovim Duhom i čime ovladava njegov Duh. Nečisto je ono što se zaštićuje od Boga i protivi mu se. Nečisti duh je neprijateljski ljudima i životu, to je snaga koja ljudski život remeti i umanjuje i opterećuje. Kao nešto drugo i strano koje nije voljno i neželjeno, zahvaća u čovjekov život, pritišće ga, razara sklad, trga suprotnosti između onoga što čovjek želi i za što je određen, i onoga što se s njim događa.“ (Klemens Stock).

njihovu slobodu i dostojanstvo. To je ovaj čovjek vrlo drastično iskusio.

Ali Isus je došao da ljude oslobodi svega što ugnjetava i zarobljuje. On objavljuje jednu veću moć: Božje kraljevstvo. To osjećaju demoni i ovdje, koji u većem broju djeluju na ovoga čovjeka.

Budući da demoni ne žele natrag u pakao, mole *Isusa da im dopusti ući u svinje*. Svinje se iza toga podaviše³¹. Sada stanovnici od zloduha rastrgana čovjeka nalaze potpuno smirena, pri pameti i uredno obučena, do Isusovih nogu. Koji mir se tu vratio!

Ali jer je spasonosni susret s Isusom njihove „poslovne interese“, molili su stanovnici *Isusa da ode od njih*. Teško im je bilo vjerovati Isusovoj ozdaviteljskoj snazi.

Unatoč prošnje ozdravljenoga Isus mu nije dopustio *ostati s njim*. Isus ga nije želio iskorijeniti. Inače bi kao poganin u Izraelu ostao stranac. *Vrati se kući*. Neka ondje svjedoči što je Bog na njemu učinio. Njegovi najbliži neka iskuse kako Bog u Isusu uspostavlja svoje kraljevstvo i uništava moć Zloga.

- Gdje sam i kako došao do spoznaje realnosti moći Zloga? Koja iskustva su tu u igri?
- Što zlodusi čine kod ljudi? Što čini Isus?
- Gdje sam doživio da je kod ljudi bio veći „poslovni interes“ od stvarnog ozdravljenja i oslobođenja ljudi?

45.

Vjera koja omogućuje ozdravljenje

8,40-56

³¹ Danas neki postavljaju pitanje: Zašto Isus zloduhe ne šalje natrag u pakao? O tome je moguće samo spekulirati. Evanđelja o tome ne govore ništa. Ali moguće je ukazati na to da su i svinje za Židove bile nečista bića. Kad zlodusi odlaze u svinje i svinje zatim jurnu niz obronak i podave se, onda je to za ozdravljenoga i za prisutne vidljiv znak da su zlodusi čovjeka stvarno napustili.

Na povratku Isusa dočeka mnoštvo jer su ga svi željno iščekivali. I gle, dođe čovjek, ime mu Jair, koji bijaše predstojnik sinagoge. Baci se Isusu pred noge i stane ga moliti da dođe u njegovu kuću. Imaše kćer jedinicu, otprilike od dvanaest godina, koja umiraše. Dok je onamo išao, mnoštvo ga guralo odasvud. A neka žena koja je već dvanaest godina bolovala od krvarenja, sve svoje imanje potrošila na liječnike i nitko je nije mogao izliječiti, priđe odostrag i dotaknu se skuta njegove haljine i umah joj se zaustavi krvarenje. I reče Isus: „Tko me se to dotaknu?“ Svi se branili, a Petar će: „Učitelju, mnoštvo te gura i pritišće.“ A Isus: „Netko me se dotaknuo. Osjetio sam kako snaga izlazi iz mene.“ A žena, vidjevši da se ne može kriti, sva u strahu pristupi i baci se preda nj te pred svim narodom ispriповjedi zašto ga se dotakla i kako je umah ozdravila. A on joj reče: „Kćeri, vjera te tvoja spasila. Idi u miru!“ Dok je on još govorio, eto jednog od nadstojnikovih s porukom: „Umrla ti kći, ne muči više Učitelja.“ Čuo to Isus pa mu reče: „Ne boj se! Samo vjeruj i ona će se spasiti!“ Uđe u kuću, ali nikomu ne dopusti da s njim uđe osim Petra, Ivana, Jakova i djetetova oca i majke. A svi plakahu i žalovahu za njom. A on im reče: „Ne plačite! Nije umrla, nego spava!“ No oni mu se podsmjehivahu znajući da je umrla. On je uhvati za ruku i povika: „Dijete, ustani!“ I povrati joj se duh i umah ustade, a on naredi da joj dadu jesti. Njezini se roditelji začudiše, a on zapovjedi da nikome ne reknu što se dogodilo.

Kćeri, vjera te tvoja spasila. ... Ne boj se! Samo vjeruj. U ova dva susreta u središtu ne stoji Isusovo djelovanje, nego način kako se vjerom oslobađa Isusova ozdravljujuća snaga.

Među mnogim ljudima, koji se tiskaju oko Isusa bila je i *neka žena koja je već dvanaest godina bolovala od krvarenja*. Krvarenja su za ženu uvijek nešto neugodno. Ali tada je to značilo i još nešto drugo. Žena je za vrijeme svoga krvarenja nečista, svejedno je li u pitanju mjesečnica ili neko bolesno krvarenje. To je značilo da tijekom ovoga vremena ne smije sudjelovati na bogoslužju. Još više: Ako bi tko došao s jednom takvom ženom u kontakt ili joj pružio ruku na pozdrav, također bi se onečistio. Tako je ova žena praktično dvanaest godina bila isključena iz religioznoga i društvenog života.

I ona sada dolazi i dodiruje Isusovu haljinu. Isus se okreće i pita: *Tko me se to dotaknu?* Žena se osjeća uhvaćenom na djelu te *sva u strahu pristupi i baci se preda nj te pred svim narodom ispriповjedi zašto ga se dotakla i kako je umah ozdravila.*

Kako blagotvorna bijaše Isusova riječ: *Kćeri*. Pred svima prisutnima nazivaju svojom kćeri, nju, nečistu. Rekao joj je riječ koju joj otkako je oboljela ni jedan čovjek nije rekao a za kojom je toliko čeznula. Pred očima sviju stoji ona uz njezinu dirnutost jer se u tome očitivalo njezino duboko povjerenje.

Jair se nada Isusovoj pomoći za svoje jedino umiruće dijete. Ali zatim iskusi: *Umrla ti kći, ne muči više Učitelja!* Nato mu Isus govori: *Ne boj se! Samo vjeruj.* Komu on sada treba vjerovati: činjenici smrti ili Isusovoj riječi? Pred smrću smo nemoćni. Svim svojim sredstvima i svom ljubavlju možemo samo mrtve oplakivati i pokopati. Vrijedi li to i za Isusa?

Dok svi ljudi zbog smrti djevojčice oplakuju i Isusa ismijavaju, On prilazi djevojčici, *uhvati ju za ruku i povika: „Dijete, ustani!“* I dijete ustaje. Potreseni ustanovljuju roditelji: Isus je jači od smrti i isplati se Isusu vjerovati i onda kad se čini da je sve izgubljeno.

- Kako se pokazala vjera kod žene koja je bolovala od krvarenja?
- Žena se morala pokazati Isusu sa svom svojom bijedom. Usudimo li se mi pokazati Isusu takvi kakvi jesmo? Što bi me moguće moglo u tome spriječiti?
- Što ej uzornoga na Jairovoj vjeri?

46.

Opremljenost za poslanje

9,1-6

Sazva dvanaesticu i dade im moć i vlast nad svim zlodusima i da liječe bolesti. I posla ih propovijedati kraljevstvo Božje i liječiti bolesnike. I reče im: „Ništa ne uzimajte na put: ni štapa, ni torbe, ni kruha, ni srebra! I da niste imali više od dvije haljine! U koju god kuću uđete, ondje ostanite pa odande dalje pođite. Gdje vas ne prime, iziđite iz toga grada i stresite prašinu s nogu za svjedočanstvo protiv njih.“ Oni krenuše: obilazili su po selima, navješćivali evanđelje i liječili posvuda.

Dvanaestorica su već neko vrijeme u školi Isusovih učenika. Puno toga su vidjeli i doživjeli. Sada dočaze do prvoga „zalaganja”. Isus im je za to dao snagu i vlast izgoniti sve zloduhe i ozdravljati bolesne.

Isus im i dalje daje točne naputke za njihovo opremanje i za njihovo ponašanje. Njihova je oprema ograničena na ono što jedan putnik³² treba, štap, haljinu i sandale. Za njihovo ponašanje daje im Isus dvostruku napomenu: Trebaju s jedne strane biti nezahtjevni i istodobno svjesni poslanja.

Zato trebaju biti zadovoljni s prvim najboljim smještajem a ne ići od kuće do kuće tražiti bolji (smještaj). Ne trebaju sa sobom uzimati nikakvih zaliha, nego vjerovati da će ih nebeski Otac opskrbiti. S ovim povjerenjem žive oni jedan dio poruke o Božjem kraljevstvu koje trebaju naviještati. Time svjedoče svoju sigurnost (zaštićenost) Božjom brigom.

Gdje se radi o njihovoj vlastitoj osobi, glasnici trebaju biti bez ikakvih zahtjeva. Ali kad se radi o njihovoj poruci trebaju je iznosititi zahtjevno. Ondje, gdje ih se ne želi čuti, neka se kao prebijeni psi kradom ne udaljuju, nego stresu prašinu sa svojih nogu. Stresti prašinu izražava Mi nemamo međusobno zajedništvo, mi pripadamo različitim taboprima. Nadalje, neka se glasnici time što ih se odbacuje ne daju ni na koji način učiniti nesigurnima ili se dati vezati. Neka ostave svako „zbacivanje prašine”.

I Dvanaestorica su *obilazili po selima, navješćivali evanđelje i liječili posvuda*. Iskusili su: snaga Božjega kraljevstva djelovala je i preko njih!

- Koji je stav za Dvanaesticu bio važan? Zbog čega?
- Bog se brine! Kako mogu ovaj stav (još bolje) živjeti?
- Što za mene i moje poslanje znači „stresti prašinu“?

³² U pozadini je krjepost koja je na istoku vrlo raširena: gostoprimstvo (gostoljubivost). Kad su učenici i tada misionari Prve crkve bili slani, mogli su odlaziti bez štapa, torbe jer su mogli računati s time: Posvuda, u svakome malom selu, gdje je eventualno samo nekoliko kršćana, bit će primljeni i zbrinuti za daljnje putovanje.

47.

Razmjena iskustava i odmor

9,7-10

Dočuo Herod tetrah sve što se događa te se nađe u nedoumici jer su neki govorili: „Ivan uskrsnu od mrtvih“; drugi: „Pojavio se Ilija“; treći opet: „Ustao je neki od drevnih proroka.“ A Herod reče: „Ivanu ja odrubih glavu. Tko je onda ovaj o kom toliko čujem?“ I tražio je priliku da ga vidi. Apostoli se vrate i ispriповjede što su učinili. Isus ih povede sa sobom i povuče se nasamo u grad zvani Betsaida.

Dok su Dvanaestorica putovala iz jednoga sela u drugo selo, dočuo Herod za Isusovo djelovanje, koje je privuklo mnoge ljude te nije moglo ostati skriveno. To ga je dovelo u veliku nepriliku. Upravo se bio oslobodio Ivana Krstitelja (ubojstvom), a sada evo ovo. Herod se osjeća stavljenim u pitanje. Ne može se priključiti ni jednome svakom poznatu mišljenju o Isusu. I to u njemu pobuđuje želju da vidi Isusa, što će se zatim kasnije (u 23,6-12) kod Isusove osude i dogoditi.

Ali Isus se ne bavi time što o njemu misle moćnici, nego kako je njegovim učenicima. *Apostoli se vrate i ispriповjede što su učinili.* Isus je htio biti sam s njima da ih čuje i s njima razgovara o njihovim iskustvima. Ali i da otpočinu i mogu uživati u njegovoj blizini.

Ali već je ponovno bio okružen nevoljom ljudi.

- Zbog čega je Isusu važno razmijeniti iskustvo, i vrijeme za počivanje i biti s njim nasamo?

48.

Kako djeluje nebeska vlast

9,11-17

Saznalo to mnoštvo po pođe za njim. On ih primi te im govoraše o kraljevstvu Božjem i ozdravljaše sve koji su trebali ozdravljenja. Dan bijaše na izmaku. Pristupe dakle dvanaestorica pa mu reknu: „Otpusti svijet, neka pođu po okolnim selima i zaseocima da se sklone i nađu jela jer smo ovdje u pustu kraju.“ A on im reče:

„Podajte im vi jesti!“ Oni rekoše: „Nemamo više od pet kruhova i dvije ribe, osim da odemo kupiti hrane za sav ovaj narod.“ A bijaše oko pet tisuća muškaraca. Nato će on svojim učenicima: „Posjedajte ih po skupinama, otprilike po pedeset.“ I učine tako: sve ih posjedaju. A on uze pet kruhova i dvije ribe, pogleda na nebo, blagoslovi ih i razlomi pa davaše učenicima da posluže mnoštvo. Jeli su i svi se nasitili. I od preteklih ulomaka nakupilo se dvanaest košara.

Saznalo to mnoštvo po pođe za njim. Tražili su Isusa jer su kod njega nalazili orijentaciju i pomoć za svoj život. Premda je Isus htio provesti više vremena s Dvanaesticom, ljubazno ih primi. Prvo što je Isus uvijek iznova činio bilo je poučiti narod o Božjem kraljevstvu, o Božjem kraljevskom gospodstvu. Tek na drugome mjestu bilo je liječenje.

Navečer dođu Dvanaestorica k Isusu i govoreći: Otpusti svijet, neka pođu po okolnim selima i zaseocima da se sklone i nađu jela jer smo ovdje u pustu kraju. Ali Isus odgovara: Podajte im vi jesti!

Zatim Isus pokazuje na koji način učenici trebaju ljudima dati kruha. Pritom u oči upada sljedeće:

Prvo: Dok se ljudi, pribavljajući svakodnevni kruh, normalno razilaze i svatko traži na svome mjestu, on ih ovdje skuplja u grupe.

Drugo: Od učenika se traži da ono što imaju stave Isusu na raspolaganje. Trebaju ostati bez tajnih rezervi.

Treće: A on uze pet kruhova i dvije ribe, pogleda na nebo³³, blagoslovi ih i razlomi ... Time je Isus ove darove stavio pod snagu blagoslova i božanske vlasti.

Četvrto: pa davaše učenicima da posluže mnoštvo. Sada djeluju Božje snage blagoslova i svi su se nasitili. Štoviše, još se nakupilo se dvanaest košara.

- Zbog čega je Isus narod uvijek iznova najprije poučavao?

³³ Ovdje je važan pravac gledanja: Učenici gledaju na protivne okolnosti: pet kruhova – pet tisuća ljudi. I dolaze do rezultata: Nemamo više nego ... Isus gleda prema nebu, na Boga i na njegove bezgranične mogućnosti. Usp. situaciju na Lazarovu grobu: Iv 11,39-42

- Koji je bio doprinos Dvanaestorice, da bi snage „nebeske vlasti“ mogle sve nasititi? Što ovo može značiti za nas?

49.

Božji Pomazanik (Mesija)

9,18-22

Dok je jednom u osami molio, bijahu s njim samo njegovi učenici. On ih upita: „Što govori svijet, tko sam ja?“ Oni odgovoriše: „Da si Ivan Krstitelj, drugi: da si Ilija, treći opet: da neki od drevnih proroka usta.“ A on im reče: „A vi, što vi kažete, tko sam ja?“ Petar prihvati i reče: „Krist - Pomazanik Božji!“ A on im zaprijeti da toga nikomu ne kazuju. Reče: „Treba da Sin Čovječji mnogo pretrpi, da ga starješine, glavari svećenički i pismoznanci odbace, da bude ubijen i treći dan da uskrsne.“

Prvim slanjem Dvanaestorice započeo je Isus konkretno pripremati vrijeme poslije njegove smrti. Sada uvodi u temu svoje muke. Molitvom *u osami* osjeća Isus da je sada došlo vrijeme da svoje učenike uvede u dublju tajnu svoga poslanja.

Isus započinje s pitanjem: *Što govori svijet, tko sam ja?* Ljudi imaju o njemu visoko mišljenje, ali ne prepoznaju njegov jedinstveni položaj. Petar pak priznaje³⁴ Isusovo posve jedinstveno značenje za ljude i njegov posve jedinstveni odnos s Bogom. Jer kao *Božji Pomazanik* on je od Boga poslani, konačni Kralj i Pastir, koji će ovome narodu i čitavome čovječanstvu darovati puninu života.

A on im zaprijeti da toga nikomu ne kazuju. Zašto? Ljudi u Izraelu očekivali su Mesiju, da će ih on osloboditi od robovanja rimskoj vlasti. Tada je čitavoj Galileji bilo „terorističkih grupa“, takozvanih zelota, koji su vršili prepade, jedan za drugim protiv rimske opsadne vlasti. Ako bi Isus kao *Mesija* postao poznat, ove bi grupe sada u Isusu gledale njihova konačnog vođu.

Treba da Sin Čovječji mnogo pretrpi i bude od odgovornih u narodu Izraelu izdan, ubijen i zatim treći dan uskrsne. Mesija Patnik – to je bilo potpuno nezamislivo!

³⁴ Priznanje Mesije dijeli vrijeme Isusova djelovanja na dvije polovice. Kod Marka je ovo mjesto i izvanjski upravo u sredini njegova Evanđelja

- Što znači to da je Isus nakon molitve započeo uvoditi svoje učenike u dublju tajnu svoje osobe?
- Zbog čega kod Isusa nije važan njegov nauk, nego spoznaja položaja njegove osobe?
- Koji položaj pripada Mesiji prema vjeri Izraela?

50.

Stati potpuno uz Isusa

9,23-27

A govoraše svima: „Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka danomice uzima križ svoj i neka ide za mnom. Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga; a tko izgubi život svoj poradi mene, taj će ga spasiti. Ta što koristi čovjeku ako sav svijet zadobije, a sebe samoga izgubi ili sebi naudi?“ „Doista, tko se zastidi mene i mojih riječi, toga će se i Sin Čovječji stidjeti kada dođe u slavi svojoj i Očevoj i svetih anđela.“ „A kažem vam uistinu: neki od nazočnih neće okusiti smrti dok ne vide kraljevstva Božjega.“

Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe. Odreknuće od samoga sebe znači da moj primarni interes više nije doći do svoga prava. Više se ne radi o tome kako to ja gledam i što ja želim, u središtu dakle više nije moj „ja“, nego Bog i njegov način gledanja. Neka se dogodi njegova volja, neka se provede Božje kraljevstvo i Božji naum, jer je to u svim situacijama i za sve dotične apsolutno najbolje.

Neka danomice uzima križ svoj. Tko nosi svoj križ³⁵ taj je osuđen na smrt. On ide ulicama pogrđivan od mnoštva. Mnoštvo može nad njim još samo iskaliti svoje razočaranje, svoj bijes i svoju „frustraciju“. Nikakve zahtjeve i očekivanja smrti posvećeni više ne može postavljati. S time je konačno prošlo. Isus time govori: Promatraj sebe kao čovjeka koji je postao slobodan, slobodan od onoga što drugi o njemu misle i govore, slobodan od očekivanja obitelji i prijatelja, slobodan od vlastitih slika, predodžbi i očekivanja od života, slobodan od vezivanja uz imetak; i zato *neka ide za mnom.*

Protivno daleko raširenoj tendenciji našega društva, koje samoostvarenje stavlja iznad svega, Isus jasno stavlja: Čovjek može kotirati visoko i zadobiti *čitav* svijet, pa ipak promašiti stvarni cilj života. *a tko izgubi život svoj poradi mene, taj će ga spasiti.* Ovamo spada, i danas stati uz Isusa i njegove riječi i ne stidjeti ga se. Takva vjernost biva nagrađena.

- Što znači „sebe zaniijekati“ a što ne?
- Zbog čega Da križu čini slobodnim?
- *Doista, tko se zastidi mene i mojih riječi.* Gdje sam u opasnosti ovo učiniti? (usp. i Rim 1,16).

51. Pogled iza kulisa 9,28-36

Jedno osam dana nakon tih besjeda povede Isus sa sobom Petra, Ivana i Jakova te uziđe na goru da se pomoli. I dok se molio, izgled mu se lica izmijeni, a odjeća sjajem zablista. I gle, dva čovjeka razgovarahu s njime. Bijahu to Mojsije i Ilija. Ukazali se u slavi i razgovarali s njime o njegovu Izlasku, što se doskora imao ispuniti u Jeruzalemu. No Petra i njegove drugove bijaše svladao san. Kad se probudiše, ugledaše njegovu slavu i dva čovjeka koji stajahu uza nj. I dok su oni odlazili od njega, reče Petar Isusu: „Učitelju, dobro nam je ovdje biti. Načinimo tri sjenice: jednu

³⁵ Križ je bio oruđe mučenja antike. Tada se riječ „raspet“ nije moglo čuti a da se čitavo tijelo ne ukoči od straha.

tebi, jednu Mojsiju, jednu Iliju.“ Nije znao što govori. Dok je on to govorio, pojavi se oblak i zasjeni ih. Ušavši u oblak, oni se prestrašiše. A glas se začu iz oblaka: „Ovo je Sin moj, Izabranik! Njega slušajte!“ I upravo kad se začu glas, osta Isus sam. Oni su šutjeli i nikomu onih dana nisu kazivali što su vidjeli.

Isus je tražio osamu i s trojicom povjerljivih učenika izišao na goru da moli. U molitvi je izrazio ono što ga je u najdubljoj dubini pokretalo: Kako će moj životni put u Jeruzalem završiti?

U ovome pitanju njegov Otac ga ne ostavlja sama, jer *dva čovjeka razgovarahu s njime. Bijahu to Mojsije i Ilija. Ukazali se u slavi i razgovarali s njime o njegovu Izlasku, što se doskora imao ispuniti u Jeruzalemu. Mojsije i Ilija sažetak je takoreći čitavoga Starog zavjeta. Jer Mojsije je zakonodavac, kojemu je Bog na gori Sinaju dao Zakon, a Ilija je veliki predstavnik prorokā.*

U ovome razgovoru postaje Isusu jasno: To što će se dogoditi u Jeruzalemu, nije nezgoda u Božjem planu spasenja, nego više njegovo ispunjenje. Jer Bog je već stoljećima ranije preko „Mojsija i Ilije“ nagovijestio da Mesija mora trpjeti.

Dok Petar hoće u sjajnome svjetlu Isusa čvrsto zadržati *pojavi se oblak³⁶ i zasjeni ih. Sada nebeski Otac svjedoči da potpuno stoji iza svoga Sina i njegova životnoga hoda u Jeruzalem: Ovo je Sin moj, Izabranik! Njega slušajte!*

- Izražavam li ja u molitvi ono što me upravo pokreće (muči)? Što je to trenutačno (sada)?
- Petar, Jakov i Ivan imaju u krugu Dvanaestorice neku vrstu „vodeće funkcije“. Stoga im On hoće pokazati jedan pogled iza

³⁶ Oblak je u Starome zavjetu znak koji opisuje Božju prisutnost. Kod hoda pustinjom Bog ide ispred u stupu od oblaka. Kad Bog iz šatora saveza ili kasnije s Hrama zahvaća, ovo je opisano oblakom, koji se spušta. Kod davanja Zakona na gori Sinaju gora je ovijena oblakom. Oblak se nudi kao opis Božje prisutnosti. Oblak je moguće vidjeti ali ne i shvatiti. Kad se „uđe“ u oblak, oblak tada ima zaklanjajući karakter. Budući da je Bog za nas iskusiv, ali ne i dohvatljiv, budući da Bog uvijek ima svoj „karakter tajne“, oblak je dobar simbol Božje prisutnosti.

kulisa. Što će Isus od ove trojice u budućnosti na temelju ovoga iskustva moći očekivati?

- Isus se pokazuje učenicima kakav je u slavi. Što to znači za mene?

52.

Učinak vjere naroda

9,37-43a

A kad su sutradan sišli s gore, pohiti mu u susret silan svijet. I gle, čovjek neki iz mnoštva povika: „Učitelju, molim te pogledaj mi sina: jednac mi je, a gle, duh ga spopada te on odmah udari u krik; trza njime i on se pjeni te jedva da od njega odstupi dok ga nije posve satro. Molio sam tvoje učenike da ga izagnaju, ali ne mogoše.“ Isus odvrati: „O rode nevjerni i opaki, dokle mi je biti s vama i podnositi vas? Dovedi ovamo svoga sina!“ I dok je prilazio, obori ga zloduh i potrese. A Isus zaprijeti nečistom duhu te izliječi dječaka i preda ga njegovu ocu. Svi se zapanjiše zbog veličanstva Božjega.

A kad su sutradan sišli s gore, odmah su suočeni s realnošću ovoga svijeta. Jedan čovjek povika: *Učitelju, molim te pogledaj mi sina!* Očevo izvješće o bolesti daje zaključiti na epilepsiju. Epilepsija je u narodu poznata kao „sveta“ bolest. Na židovskome području vrednovanje epilepsije kao svete bolesti potpuno je napušteno. Ona je shvaćana kao od demona uzrokovana opsjednutost.

Ali ovdje se ne radi o pitanju o vrsti bolesti, nego o snazi izlječenja! Kad je Isus prvi put slao učenike, oni su istjerali mnoge demone. Stoga je razumljivo da im se ljudi u svojoj nevolji i sada obraćaju, kad ne mogu doći do Isusa. Ali iskustvo je razočaravajuće: *Molio sam tvoje učenike da ga izagnaju, ali ne mogoše.*

Isus ozdravlja i oslobađa mladića. I pritom diskretno ukazuje na to da ga učenici nisu mogli izliječiti jer ih narod nije podupirao u vjeri. *O rode nevjerni i opaki.* Možda su i sami učenici nagovještajem Isusove muke postali nesigurni u povjerenju u Isusovu moć.

U jednome oslabljenom ozračju vjere čini se da su i snage ozdravljenja i oslobađanja Božjega kraljevstva jednim dijelom blokirane. Jer ima ljudi, čija je situacija toliko nespašena (kobna) i zla,

da im možemo pomoći samo tako da se kao vjernička zajednica potpuno pouzdamo u Boga i vjerujemo njegovu djelovanju.

- Zbog čega je moje povjerenje u Isusovu snagu postalo nesigurno?
- Što to za Isusovu djelotvornost danas znači kad se kritična distanca prikazuje kao ideal?

53.
Skriveni strah
9,43b-48

Dok su se svi divili svemu što je činio, reče on učenicima: „Uzmite k srcu ove riječi: Sin Čovječji doista ima biti predan ljudima u ruke.“ Ali oni ne razumješe te besjede, bijaše im skrivena te ne shvatiše, a bojahu se upitati ga o tome. U njima se porodi misao tko bi od njih bio najveći. Znajući tu misao njihova srca, uzme Isus dijete, postavi ga uza se i reče im: „Tko god primi ovo dijete u moje ime, mene prima. A tko mene prima, prima onoga koji me je poslao. Doista, tko je najmanji među vama svima, taj je velik!“

Dok se ljudi dive Isusovoj moći (snazi), On pokušava svoje učenike po drugi put uvesti u svoju veliku tajnu. Sveukupno tri puta nagovještuje Isus svoju muku, svoju odbačenost, svoju smrt i svoje uskrsnuće. On pritom hoće pripremiti svoje učenike na nešto važno. Stoga uporno govori učenicima: *Uzmite k srcu ove riječi: Sin Čovječji doista ima biti predan ljudima u ruke.*

Ali što čovjek ne želi čuti, to ne može ni prodrijeti u njegovo srce. Tri puta naglašava Luka blokadu učenika. A budući da oni o tome ne žele ništa znati, *bojahu se upitati ga o tome.*

Više su bili zaokupljeni time *tko bi od njih bio najveći.* To je u ovoj povezanosti to neugodnije kad je Isus upravo govorio o svome poniženju. U ove misli umiješao se Isus i daje im jedno novo mjerilo za „veličinu“. Istinski je velik onaj tko tko samoga sebe ne čini velikim i tko bez vlastitih interesa jednostavno služi. Jer *tko god primi ovo*

dijete³⁷ u moje ime, mene prima. A tko mene prima, prima onoga koji me je poslao.

- Kako je Isusu bilo s učenicima? Je li mu slično i sa mnom?
- Kod kojih tema rado „blokiram“? Gdje bi u meni mogao biti prisutan skriveni otpor?
- *Ta iz obilja srca usta govore (Lk 6,45):* O čemu ja rado govorim? Što ovo pokazuje o mome srcu?

54. Veće Skupa 9,49-50

Prihvati Ivan i reče: „Učitelju, vidjesmo jednoga koji u tvoje ime izgoni zloduhe. Mi smo mu branili, jer ne ide za nama.“ Reče mu Isus: „Ne branite! Ta tko nije protiv vas, za vas je!“

Ivan, jedan od trojice glavnih apostola se žali da netko neovlašteno u Isusovo ime izgoni zloduhe i oni ga pokušavaju u tome spriječiti *jer ne ide za nama*. Time je rečeno nešto bitno. Učenicima je stalo do ovoga „s nama“, do jedinstva i vidljive zajedničke pripadnosti: s našom grupom, s našom Crkvom, s našom kršćanskom bojom ...

Ali Isus je tu širokogrudan. On dopušta stranim egzorcistima. Ne gleda na vanjštinu, nego na nutrinu. Njemu je presudnije (važnije) od ovoga izvanjskog „s nama“ da ljudi idu za njim i njegovom snagom i u

³⁷ Djeca tada nisu vrijedila gotovo „ništa“.

njegovo ime naviještaju i liječe. Isusova vlast može biti djelotvorna i izvan zajednice učenika. Gdje se to dogodi, vrijedi: *Ta tko nije protiv vas, za vas je!*

Ali gdje se radi o njegovoj osobi, može Isus formulirati upravo obratno: *Tko nije sa mnom, protiv mene je. I tko sa mnom ne sabire, rasipa (Lk 11,23).*

- Što ovo znači u pogledu na druge kršćanske grupe i Crkve?
- Osjećam li zavist, ljubomoru ili suparništvo ako je u drugim kršćanskim grupama i Crkvama očito više snage Isusa Krista, nego u nas? Zbog čega?

Na putu u Jeruzalem

(9,51-19,27)

Isusovo djelovanje u Galileji bio je jedan veliki proboj, kao vrijeme cvatnje u proljeće i u narodu izazvalo oduševljenje i veliku radost. Isusovi učenici su se radovali tomu da smiju ići zajedno s ovim Isusom. Za njih je to bila čast.

Ali sada se njegov put nastavlja prema Jeruzalemu. Ovaj put, geografski gledano, vodio je preko polu poganskog područja Samarije. Kad je kralj Salomon 930. godine prije Krista umro, njegovo se kraljevstvo podijelilo. Sjever je imao za glavni grad

Samariju a jug Jeruzalem (usp. 1 Kr 12). Dvije nacije ratovale su puno godina jedna protiv druge, sve dok asirska vojska nije godine 723. prije Krista zauzela sjever s glavnim gradom Samarijom. Samarija je razorena a gotovo čitav narod odveden. Asirci su dali u Samariji naseliti druge narode koji su se izmiješali s izvornim Izraelcima. Neki Samarijanci ostali su vjerni Bogu, ali većina njih miješala je svoju

židovsku religiju s poganskom. Samarijanci su sagradili hram na gori Gerizim kao konkurenciju Hramu u Jeruzalemu.

Takozvani Samarijanci nikada od stanovnika Judeje nisu priznati punovrijednim Izraelcima. U Isusovo vrijeme Židovi su ih smatrali lažnim vjernicima i otpadnicima. Neki ljudi u Samariji bili su vrlo pobožni, drugi manje. Samarijanci i Židovi mrzili su jedni druge.

Izravan put iz Galileje u Jeruzalem vodio je preko Samarije. Bilo je moguće izabrati i dulji put kroz Jordansku dolinu preko Jerihona, ali ovaj je bio povezan s dodatnim trudom.

Duhovno hoće Isus na ovome putu uvesti svoje učenike dublje u predanje Božjem kraljevstvu. Njemu je bitno stalo do školovanja učenika i posljedica nasljedovanja. Na to hoćemo sada usmjeriti svoju pozornost.

55.

Pridružiti se Isusovoj odluci

9,51-56

Kad su se navršili dani da bude uznesen, krenu Isus sa svom odlučnošću prema Jeruzalemu. I posla glasnike pred sobom. Oni odoše i uđoše u neko samarijansko selo da mu pripreme mjesto. No ondje ga ne primiše jer je bio na putu u Jeruzalem. Kada to vidješe učenici Jakov i Ivan, rekoše: „Gospodine, hoćeš li da kažemo neka oganj siđe s neba i uništi ih?“ No on se okrenu i prekori ih. I odoše u drugo selo.

Isus koji zna što ga u Jeruzalemu očekuje, ne izmiče ovim neugodnim perspektivama – naprotiv: *Isus sa svom odlučnošću krenu prema Jeruzalemu* (doslovce: čvrsto je usmjerio svoje lice na to).

Najbliži put u Jeruzalem vodi preko područja Samarije. Ondje Isus preko svojih glasnika moli da bude primljen. Ali Samarijanci ovo odbijaju, budući da između Židova i Samarijanaca vladaju religiozne i

nacionalističke napetosti. Kad se učenici radi odbijanja hoće „osvetiti“, Isus ih prekora.

Neki svjedoci teksta dodaju: *Ne znate koji duh iz vas govori.* Za učenike to znači djelovati iz Isusova Duha. Ali kod odbijanja odbacuje Isus svaku vrstu nasilnih mjera. Zato je spreman i dalje tražiti smještaj.

- Jesam li čvrsto odlučan pod svaku cijenu nasljedovati Isusa? Kako bi ova odlučnost mogla rasti? Što ju može oslabjeti?
- Kako ja reagiram na odbijanje?

56.

Nasljedovanje ima posljedica

9,56-62

Dok su išli putom, reče mu netko: „Za tobom ću kamo god ti pošao.“ Reče mu Isus: „Lisice imaju jazbine, ptice nebeske gnijezda, a Sin Čovječji nema gdje bi glavu naslonio.“ Drugomu nekom reče: „Pođi za mnom!“ A on će mu: „Dopusti mi da prije odem i pokopam oca.“ Reče mu: „Pusti neka mrtvi pokapaju svoje mrtve, a ti idi i navješćuj kraljevstvo Božje.“ I neki drugi reče: „Za tobom ću, Gospodine, ali dopusti mi da se prije oprostim sa svojim ukućanima.“ Reče mu Isus: „Nitko tko stavi ruku na plug pa se obazire natrag, nije prikladan za kraljevstvo Božje.“

„Najradije oboje“ – tako glasi naslov jedne knjige koja se bavi tipičnim problemima odluke modernih ljudi. Ali ne tek danas, već ni u Isusovo vrijeme nije bilo nimalo jednostavno odlučiti se. Premda Isus prednjači veliko odlučnošću. Jer nema nasljedovanja bez cijene.

Za tobom ću kamo god ti pošao. Isus u odgovoru ukazuje na posljedice nasljedovanja. Isusov učenik ostaje u ovome svijetu neka vrsta „stranoga tijela“, to znači on nema stvarna i trajna zavičaja; ovo često u vlastitoj obitelji a katkada čak i u vlastitoj Crkvi.

Dopusti mi da prije odem i pokopam oca. Ovaj Isusov odgovor: *Pusti neka mrtvi pokapaju svoje mrtve, a ti idi i navješćuj kraljevstvo*

Božje, zvuči oporo³⁸. Misli se sljedeće: Otac, o kojemu je ovdje riječ, nije već umro, kako se prividno čini, nego je još uvijek živ. Samo sin hoće kod kuće ostati toliko dugo dok otac ne umre. A to može potrajati i godinama. Njemu govori Isus: Ima stvari koje su važnije od oca i majke, važnije od bračnoga partnera, važnije od djece i važnije od prijateljstava: Božje kraljevstvo. I: Usmjeri svoj život na ono što je životno! Slijedi perspektive vječnosti a ne zadržavaj se kod onoga što prolazi s propašću ovoga svijeta.

Za tobom ću, Gospodine, ali dopusti mi da se prije oprostim sa svojim ukućanima. Isus sigurno ne želi zabraniti da se sve potrebno uredi (regulira) i mirno oprosti od obitelji. Njemu je puno više do toga da se nakon jednom donesene odluke više ne osvrće natrag, i tu odluku ponovno stavlja u pitanje ili ju se živi polovično. Jer nitko *tko stavi ruku na plug pa se obazire natrag, nije prikladan za kraljevstvo Božje.*

Isusu je u našem praktičnom životu do ovoga „da, ali ...“ U ovome „ali“ postavljamo jedan uvjet. Za tobom ću, Isuse uz uvjet da ... Nije na nama postavljati čak ni jedan jedini uvjet. Jer Isus nas ljubi bezuvjetno i bez granično. Isus od nas očekuje da mu – isto tako bezuvjetno – vjerujemo, kako bi nam mogao darovati svu svoju ljubav.

- Gdje kod mene dolazi jedan Ako i Ali? Što može biti razlog za to? Pomanjkanje spoznaje Isusove jedinstvenosti i Božjega kraljevstva, strah od jedne jasne odluke ...?
- Koja riječ me izaziva? Na što?
- Gdje govorim: Da, ali ...? Zbog čega?

57.

Opće poslanje s posljedicama

10,1-16

³⁸ Pokopati mrtve bilo je jedno od devet djela milosrđa koja su Izraelci tražili. Isus nije protiv ovoga djela milosrđa. Njemu je do više od toga.

Nakon toga odredi Gospodin drugih sedamdesetdvojicu učenika i posla ih po dva pred sobom u svaki grad i u svako mjesto kamo je kanio doći. Govorio im je: „Žetva je velika, ali radnika malo. Molite dakle gospodara žetve da radnike pošalje u žetvu svoju. Idite! Evo, šaljem vas kao janjce među vukove. Ne nosite sa sobom ni kese, ni torbe, ni obuće. I nikoga putem ne pozdravljajte. U koju god kuću uđete, najprije recite: 'Mir kući ovoj!' Bude li tko ondje prijatelj mira, počinit će na njemu mir vaš. Ako li ne, vratit će se na vas. U toj kući ostanite, jedite i pijte što se kod njih nađe. Ta vrijedan je radnik plaće svoje. Ne prelazite iz kuće u kuću.“ „Kad u koji grad uđete pa vas prime, jedite što vam se ponudi i liječite bolesnike koji su u njemu. I kazujte im: 'Približilo vam se kraljevstvo Božje!' A kad u neki grad uđete pa vas ne prime, iziđite na njegove ulice i recite: 'I prašinu vašega grada, koja nam se nogu uhvatila, stresamo vam sa sebe! Ipak znajte ovo: Približilo se kraljevstvo Božje!' Kažem vam: Sodomitima će u onaj dan biti lakše negoli tomu gradu.“ „Jao tebi, Korozaine! Jao tebi, Betsaido! Da su se u Tiru i Sidonu zbila čudesa koja su se dogodila u vama, odavna bi već, sjedeć u kostrijeti i pepelu, činili pokoru. Ali Tiru i Sidonu bit će na Sudu lakše negoli vama. I ti Kafarnaume! Zar ćeš se do neba uzvisiti? Do u Podzemlje ćeš se strovaliti. Tko vas sluša, mene sluša; tko vas prezire, mene prezire. A tko mene prezire, prezire onoga koji mene posla.“

Isus ne šalje samo dvanaesticu apostola (usp. 9,16), nego i drugu *sedamdeset i dvojicu*. Izbor broja sedamdeset i dvojice odnosi se na broj tada pozna tih naroda. Misli se, da Isus šalje glasnike u čitav svijet, da bi se čitavome svijetu navijestila poruka o Božjem kraljevstvu. Broj 72 također pokazuje da Isus pored dvanaestorice apostola u svoje poslanje poziva još nebrojene ljude.

Isus *ih šalje dvojicu po dvojicu* jer dvojica čine zajednicu, jedno nutarnje jedinstvo. Moguće je međusobno razgovarati o strahovima, pitanjima. Uzajamno se štitimo i hrabrimo. Osim toga prema starozavjetnome propisu moralo se vjerodostojnost jednoga izričaja uvijek ustanovljivati dvojicom svjedoka.

Posla ih po dva pred sobom u svaki grad i u svako mjesto kamo je kanio doći. To pokazuje: zadaća glasnika sastoji se u tome – kao što je Ivan Krstitelj shvaćao svoju zadaću – da Njemu priprave put. Isus treba moći prispjeti do ljudi i u njihovu srcu uspostaviti Božje kraljevstvo.

Ali radnika je malo. Isus vidi nevolju čovječanstva. On vidi kako mnogi ljudi čekaju na to da budu skupljeni u spasonosnu sigurnost „Božjih hambara žetve“. Zato poziva na molitvu da mnogi ljudi³⁹ bili pozvani za „radnike u žetvi“ i u njima probudio duh učenitva a ovi čitavim predanjem služili skupljanjem žetve.

Idite! Evo, šaljem vas ... Isus šalje učenike da krenu na put i pođu k ljudima. Pritom se učenike šalje u smion pothvat i to *kao janjce među vukove*.⁴⁰ Jedna ovca nema ništa čime bi se oduprla vukovima. Prepuštena samoj sebi bespomoćno je izložena vukovima. Jedino što ovca ima kao zaštitu jest pastir. Ako usred današnjih vukova ne želimo klonuti, trebamo pogled na našega pastira, na Isusa Krista koji će nas zaštititi božanskom snagom. Najvažnija oprema u poslanju od strane Isusa treba se sastojati iz njegove božanske vlasti i brige. Zato se učeniku zabranjuje graditi na ljudskoj sigurnosti: „Bez nova o pojasu, bez torbe i sandala ...!“ Već time trebaju učenici svojim stilom života svjedočiti za dolazak Božjeg kraljevstva.

Nikoga putem ne pozdravljajte! Pozdravljanje je na istoku bilo povezano s dugim oblicima uljudnosti i tako je moglo lako odvratiti od poslanja (usp. Post 18,1-8). Učenik mora potpuno u vidu imati svoje poslanje, i ne smije dopustiti da ga se od toga odvrati sporednostima.

Liječite bolesnike koji su u njemu. I kazujte im: 'Približilo vam se kraljevstvo Božje!' Jer Božje kraljevsko gospodstvo u Isusu je došlo i

³⁹ Isus ne govori samo o svećeničkom i redovničkom pozivu. On želi da ljudi na svim područjima života, u svim staležima, ne samo rade neki posao, nego da svako služenje shvaćaju i žive kao služenje Božjem kraljevstvu: majke, koje u srcima djece bude ljubav prema Isusu; očevi koji se ne brinu samo za to da djeca postanu ljudski zrela i u životu marljiva, nego da su i živi svjedoci vjere za svoje dijete; pjevačice i pjevači koji svoje služenje shvaćaju kao naviještanje; poljoprivrednici, koji svoj posao shvaćaju kao Božju zapovijed da stvorenje obrađuju i čuvaju.

⁴⁰ Kad je Luka tada pisao svoje Evanđelje, tada su ovi „vukovi“ bili progoni kršćana, koji su tada posve polagano započinjali u Rimskome carstvu. Danas ti „vukovi“ mogu biti razočaranje, rezignacija i klonulost, koji kao olovni pokrivač sapinju Crkvi i žderu svako oduševljenje

tako se svim ljudima nudi jedna nova mogućnost života, koja ozdravlja i stvara vidljivu promjenu.

Ako vas, tada nećete odbijeni biti vi, nego naposljetku sam Bog. Jer: *Tko vas sluša, mene sluša; tko vas prezire, mene prezire. A tko mene prezire, prezire onoga koji mene posla.*

Sada se Isus obraća onim mjestima koja je pri svome djelovanju preferirao: Korozain, Betsaida i Kafarnaum, koji su doživjeli njegovu ljubav u čudima. *Da su se u Tiru i Sidonu⁴¹ zbila čudesa koja su se dogodila u vama, odavna bi već, sjedeć u kostrijeti i pepelu, činili pokoru.* Jer čuda stavljaju ljude pred jasnu odluku. Ne smije se, nakon što se iskusilo Božju blizinu i ljubav, dalje živjeti kao da se ništa nije dogodilo.

- Koju zadaću ima ambasador jedne vlasti u drugoj zemlji? U čemu je jednaka a u čemu se njegova zadaća razlikuje od zadaće Isusovih učenika?
- U čemu se sastoji oprema učenika? Zbog čega? Što bi to moglo značiti za nas?
- Koje ohrabrenje leži za mene u riječi: *Tko vas sluša, mene sluša?* (usp. 1 Sol 2,13).
- Što je smisao čuda? Koja očekivanja ima Bog kad tako očividno dariva svoju blizinu i ljubav?

58.

Dar biti učenik

10,17-20

Vratiše se zatim sedamdesetdvojica radosni govoreći: „Gospodine, i zlodusi nam se pokoravaju na tvoje ime!“ A on im reče: „Promatrah Sotonu kako poput munje s neba pade. Evo, dao sam vam vlast da gazite po zmijama i štipavcima i po svojoj sili neprijateljstvoj i ništa vam neće naškoditi. Ali ne radujte se što vam se duhovi pokoravaju, nego radujte se što su vam imena zapisana na nebesima.“

⁴¹ Sidon i Sodoma smatrani su u Starome zavjetu poganskim područjima u kojima je vladalo moralna podivjalost i idolopoklonstvo.

U misiji učenika uspostavlja se Božje kraljevstvo i tako slama moć sotone. Na ovoj Isusovoj pobjedi imaju sedamdeset i dvojica učenika dijela. Ovo svjedočeci vratili su se učenici *radosni* sa svoga prvog misijskog putovanja, jer su iskusili Isusovu vlast i snagu koja je s njima bila i preko njih djelovala.

Promatrah Sotonu kako poput munje s neba pade. Evo, dao sam vam vlast ... i ništa vam neće naškoditi, ništa neće moći povrijediti vaš pravi identitet. Ali prava radost učenika nije u uspjehu, nego u tome *što su vam imena zapisana na nebesima*. Tada su u gradovima bili popisi stanovništva (građana). Tko je bio unesen u ovaj popis, bio je građanin grada i mogao je uživati sve prednosti koje je grad nudio. Radost učenika koja sve nadmašuje sastoji se u tome da je unesen u „Božji popis građana neba“ i već sada smije uživati blagoslov neba. Ovaj blagoslov neće imati kraja.

- Čemu se učenici raduju? Jesam li i ja već doživio Isusov moć?
- Što je Isusovu učeniku darovano već sada?
- Čemu se on pri uspjehu i neuspjehu može radovati?

59.

Isusovo klicanje

10,21-24

U taj isti čas uskliknu Isus u Duhu Svetom: „Slavim te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i umnih, a objavio malenima. Da, Oče! Tako se tebi svidjelo. Sve mi preda Otac moj i nitko ne zna tko je Sin – doli Otac; niti tko je Otac – doli Sin i onaj kome Sin hoće da objavi.“ Tada se okrene učenicima pa im nasamo reče: „Blago očima koje gledaju što vi gledate! Kažem vam: mnogi su proroci i kraljevi htjeli vidjeti što vi gledate, ali nisu vidjeli; i čuti što vi slušate, ali nisu čuli!“

Pobjeda nad Sotonom, radost zbog uspjeha njegovih učenika i izabranje učenika u Božje kraljevstvo, to Isusa *u ovome času* – unatoč svim odbijanjima koja on sve tjeskobnije iskusi – ispunja Isusa

velikom radošću. *Slavim te, Oče, Gospodaru neba i zemlje. Mudrima i umnima*, koji svojom mudrošću sve pronađu i u svojoj dovitljivosti sami uvijek znaju pravi put, On ne može reći ništa. Oni ne trebaju Boga kao nebeski-ljubećega i brižna Oca.

*Maleni*⁴² pak priznaju da ovisе o Bogu i da su navezani na njega. Priznaju ga kao Gospodara neba i zemlje. Raduju se što se smiju povjeriti njegovoj očinskoj ljubavi i vodstvu.

Isus je potpuno poslušan svomu Ocu – čak i u onome što bi on radije drukčije: *Da, Oče! Tako se tebi sviđjelo*. Zato i govori Da ovomu. U ove dvije riječi: *Da, Oče* izražen je Isusov temeljni stav.

Sam Isus tumači učenicima da mu je sve predao Otac i da je samo on objavitelj Oca. Nitko ne može Boga spoznati ako mu Isus po Duhu Svetom ne objavi.

Isus čestita učenicima na njihovu izabranju, jer kraljevi i proroci su stoljećima čeznuli za time što oni sada smiju doživjeti. Oni smiju biti svjedoci dolazećega Božjeg kraljevstva u kojemu će se ispuniti čežnja naroda Izraela.

- Zbog čega Isus kliče?
- Na koji stav srca misli Isus sa *mudri i umni* i *maleni*?
- U čemu se sastoji Isusova jedinstvenost? Što to znači za mene?

60.

Biti dodirljiv u srcu

10,25-37

*I gle, neki zakonoznanac usta i, da ga iskuša, upita: „Učitelju, što mi je činiti da život vječni baštini?” A on mu reče: „U Zakonu što piše? Kako čitaš?” Odgovori mu onaj: *Ljubi Gospodina Boga svojega iz svega srca svoga, i svom dušom svojom, i svom snagom svojom, i svim umom svojim; i svoga bližnjega kao sebe samoga!*“ Reče mu na to Isus: *„Pravo si odgovorio. To čini i živjet ćeš.”* Ali hoteći se opravdati,*

⁴² „maleni“ bila je tada oznaka za djecu. Možda ovdje postaje jasno, zašto je Isus tako često stavljao za uzor djecu.

reče on Isusu: „A tko je moj bližnji?“ Isus prihvati i reče: „Čovjek neki silazio iz Jeruzalema u Jerihon. Upao među razbojнике koji ga svukoše i izraniše pa odoše ostavivši ga polumrtva. Slučajno je onim putem silazio neki svećenik, vidje ga i zaobiđe. A tako i levit: prolazeći onuda, vidje ga i zaobiđe. Neki Samarijanac putujući dođe do njega, vidje ga, sažali se pa mu pristupi i povije rane zalivši ih uljem i vinom. Zatim ga posadi na svoje živinče, odvede ga u gostinjac i pobrinu se za nj. Sutradan izvadi dva denara, dade ih gostioničaru i reče: 'Pobrine se za njega. Ako što više potrošiš, isplatit ću ti kad se budem vraćao.'“ „Što ti se čini, koji je od ove trojice bio bližnji onomu koji je upao među razbojнике?“ On odgovori: „Onaj koji mu iskaza milosrđe.“ Nato mu reče Isus: „Idi pa i ti čini tako!“

Učitelju, što mi je činiti da život vječni baštinim? Jedno dobro pitanje jer za Isusa je vječni život odlučujuća stvarnost. Boga ljubiti svim srcem a bližnjega kao samoga sebe put je dotle. Ali sada pismoznanac pita: *A tko je moj bližnji?* Tko je taj koga trebam ljubiti? Nato Isus pripovijeda: *Čovjek neki silazio iz Jeruzalema u Jerihon. Upao među razbojнике koji ga svukoše i izraniše pa odoše ostavivši ga polumrtva.*

Tri čovjeka vide ovoga polumrtva muškarca. Dok svećenik i levit⁴³ odmah od njega okreću glavu i idu dalje za svojim poslom, *neki Samarijanac se sažali.*

Priđe mu. Zali mu rane *uljem i vinom*. I posadi ga na svoje živinče. Možda je pritom moram sam čitavim putem pješačiti. Tako ga odvede do jednoga gostinjca i ondje se dalje pobrinu za nj. A kad je sljedećega jutro morao nastaviti put, dade gostioničaru dva denara.

Koji je od ove trojice bio bližnji onomu koji je upao među razbojнике? Isus tako mijenja perspektivu. Kod ljubavi prema bližnjemu ne trebamo misliti o sebi: Komu moram (upravo još) pomoć? Puno se više radi o tome da onoga u potrebi kao svoga bližnjega stavimo u središte i srcem ga susretnemo kao čovjeka.

⁴³ Levit se na jednoj strani brinuo za to da su za bogoslužje otvorene knjige, da je tu žrtvena životinja, da se pjeva. Ali na drugoj strani događalo se da je levit morao pomagati kod žrtve i povremeno voditi i bogoslužje u sinagogi. Zadaća jednoga levita tražila je da dotični bude posve osobito korektan, temeljit i pouzdan.

- Na što je morao Samarijanac ⁴⁴ biti spreman da bi unesrećenomu pomogao? Pazi na puno malih detalja koji se ovdje navode. Što to moglo za mene značiti?
- Što je moglo svećenika koji je silazio iz Hrama i levita iznutra pokrenuti? Zbog čega u njihovu srcu nije bilo suosjećanja?
- Koju promjenu načina gledanja ovdje poduzima Isus?

61. Što hoće gost? 10,38-42

Dok su oni tako putovali, uđe on u jedno selo. Žena neka, imenom Marta, primi ga u kuću. Imala je sestru koja se zvala Marija. Ona sjede do nogu Gospodinovih i slušaše riječ njegovu. A Marta bijaše sva zauzeta posluživanjem pa pristupi i reče: „Gospodine, zar ne mariš što me sestra samu ostavila posluživati? Reci joj dakle da mi pomogne.“ Odgovori joj Gospodin: „Marta, Marta! Brineš se i uznemiruješ za mnogo, a jedno je potrebno. Marija je uistinu izabrala bolji dio, koji joj se neće oduzeti.“

Prispodoba o Milosrdnome Samarijancu pokazuje koliko služenje bližnjemu traži zauzetost i suosjećanje. U ovome tekstu dolazi uz to jedna važna dopuna. Jedan dragi gost – naime Isus – došao je u kuću i Marta se odmah laća posla. Marija pak sjeda do Gospodinovih⁴⁵ nogu i sluša njegovu riječ.

Isus je došao k Marti i Mariji, ne u prvome redu da bude ugošćen nego da ga se čuje. Ali za Martu u prvome planu stoji ugostiti. Ona

⁴⁴ „Samarijanac“ bila je jedna od najpogrdnijih riječi kod vjernih Židova. Židovi su s prezirom gledali na Samarijance. „Oni su sekta, ne pripadaju nama.“

⁴⁵ Prema rabinskom shvaćanju poučavalo se samo muškarce. Žene su bile iz toga isključene. Isus priznaje žene kao jednakovrijedne i upravlja svoju riječ i njima.

hoće na svoj način pokazati gostu svoju ljubav. Od samoga početka, takoreći rutinski vjeruje (misli) ona da zna što ova situacija traži. I za svoje predodžbe hoće ona „upregnuti“ svoju sestru. *Gospodine, zar ne mariš što me sestra samu ostavila posluživati? Reci joj dakle da mi pomogne.*

Ali Isus je jasan: *samo je jedno potrebno* – naime: Što hoće gost? Što je njemu na srcu? Isus na prvo mjesto stavlja slušanje njegove riječi. Ako uvijek iznova slušamo Isusa i dopustimo mu da nam pokaže put, tada ćemo od Isusa iskusiti ono najpotrebnije.

- *Marta, Marta! Brineš se i uznemiruješ za mnogo.* Što Isus prigovara dobronamjernoj Marti?
- Često smo u opasnosti da brinući se izgubimo u materijalnim životnim potrebama za jelo, piće, stan komfor i svu snagu i vrijeme potrošimo na to. Što u Isusovim očima ima prioritet? Kako ja ovo živim?
- Što hoće gost? Što su želje drugih? Gdje ovo zaboravljam i mislim – kao Marta – da znam što ej za drugoga dobro?

62.

Molitva učenikâ

11,1-4

Jednom je Isus na nekome mjestu molio. Čim presta, reče mu jedan od učenika: „Gospodine, nauči nas moliti kao što je i Ivan naučio svoje učenike.“ On im reče: „Kad molite, govorite: 'Oče! Sveti se ime tvoje! Dođi kraljevstvo tvoje! Kruh naš svagdanji daji nam svaki dan! I otpusti nam grijehе naše: ta i mi otpuštamo svakom dužniku svojem! I ne uvedi nas u napast!'“

Isus se uvijek iznova povlačio na molitvu. Kad god se vraćao od molitve, njegovi su učenici osjećali da iz njegovih očiju sjaji velika snaga, duboki mir i duboka sreća. Stoga prošnja: *Gospodine, nauči nas moliti kao što je i Ivan naučio svoje učenike.*

U odgovoru Isus daje jedan uvid u svoju molitvu: *Kad molite, govorite: Oče! Jer Bog je, najprisnijom ljubavlju i vjernom brigom, kao što su majka puna ljubavi, otac pun ljubavi prema svojoj djeci, privržen nama. K Bogu trebamo dolaziti nekomplikirano i s velikim povjerenjem, upravo kao dijete k majci i k ocu.*

Sveti se ime tvoje! Dođi kraljevstvo tvoje! Znači: Sam Bog neka djeluje tako da bude poznat i priznat onakvim kakvim ga označuje njegovo ime: naime kao nebeski ljubeći Bog i Otac. Molimo za objavu Boga koja vodi u slavljenje i klanjanje.

Dođi kraljevstvo tvoje! Glavni je sadržaj Isusova navještaja. Neka Bog kraljevski vlada na svim područjima našega života, svijeta i Crkve.

Sada se radi o našim neodgodivim potrebama: o hrani i piću, odijelu i stanovanju, o svemu što trebamo za naš zemaljski život. Za sve to trebamo moliti u onolikoj mjeri koliko nam je to potrebno. *Kruh naš svagdanji daji nam svaki dan!*

I otpusti nam grijehе naše. Ovdje je riječ o našoj duhovnoj potrebi. Trebamo moliti za oprost grijehа, za ono što nas razdvaja od Boga i za pravu puninu života, i pritom svakomu oprostiti njegove grijehе i propuste.

I ne uvedi nas u napast! Bog ne uvodi u napast na zlo, ali nas može dovesti u kušnju gdje se traži našа vjera da bi našа postojanost rasla. Molimo Boga da ima obzira za našе slabosti i priznajemo da sami po sebi nemamo snagu izdržati kušnju i njemu u njoj ostati vjerni.

- Kojim prisno-ljubećim, radosnim i pouzdanim stavom srca trebamo se obraćati Bogu? Molim li i ja tako?
- Koje nakane trebaju imati prioritet u našoj molitvi?

63.

O smionu povjerenju kod molitve

11,5-13

I reče im: „Tko to od vas ima ovakva prijatelja? Pođe k njemu o ponoći i rekne mu: 'Prijatelju, posudi mi tri kruha. Prijatelj mi se s puta svratio te nemam što staviti preda nj!' A onaj mu iznutra odgovori: 'Ne dosađuj mi! Vrata su već zatvorena, a dječica sa mnom u postelji. Ne mogu ustati da ti dadnem...' Kažem vam: ako i ne ustane da mu dadne zato što mu je prijatelj, ustat će i dati mu što god treba zbog njegove bezočnosti.“ „I ja vama kažem: Ištite i dat će vam se! Tražite i naći ćete! Kucajte i otvorit će vam se! Doista, tko god ište, prima; i tko traži, nalazi; i onomu tko kuca, otvorit će se.“ „A koji je to otac među vama: kad ga sin zaište ribu, zar će mu mjesto ribe zmiju dati? Ili kad zaište jaje, zar će mu dati štipavca? Ako dakle vi, iako zli, znate dobrim darima darivati djecu svoju, koliko li će više Otac s neba obdariti Duhom Svetim one koji ga zaištu!“

U dvije prispodobe produbljuje Isus ispravan stav srca u molitvi. Tu je prijatelj, koji pritiješnjen nevoljom uporno moli svoga prijatelja: *'Prijatelju, posudi mi tri kruha.* Ali ovaj najprije govori Ne.

Na kraju, jer ovaj ne prestaje moliti, daje mu kruhove; ne *zato što mu je prijatelj*, nego da bi imao svoj mir. Koliko više će nam nebeski ljubeći Otac, čija dobrota nema granica i za koga nema nezgodna vremena ni dosađivanja, radosno dati ono za što molimo? Šest puta, gotovo istim riječima govori Isus o sigurnosti uslišanja. *Ištite i dat će vam se!* Isus daje jamstvo da će nam Bog dati samo dobre darove. Nikada nam neće dati zmiju ili štipavca. Ali može biti da su naše prošnje kratkovidne i da nisu uvijek za naše dobro. *Ako dakle vi, iako zli, znate dobrim darima darivati djecu svoju* koliko će više Otac, koji je prema nama pun ljubavi nama dati ono najbolje!

Zatim Isus govori o daru svih darova: *koliko li će više Otac s neba obdariti Duhom Svetim one koji ga zaištu!* Jer Duh Sveti nas povezuje s Bogom. On nas uvodi u duboku sreću života kao kći, kao sin kliče u nama *Abba! Oče!* (Rim 8,15). Važnije od uslišanja pojedinih prošnji je rast ovoga odnosa.

- Kako Isus obrazlaže sigurnost uslišanja? Koja ograničenja on postavlja i zbog čega?
- Očekujem li njegovo zahvaćanje i djelovanje? Kako izgleda moja praksa molitve?
- Za što nas Isus hoće ohrabriti?

64.

Isus se odupire

11,14-26

I istjerivaše đavla koji bijaše nijem. Kad iziđe đavao, progovori njemak. I mnoštvo se divilo. A neki od njih rekoše: „Po Beelzebulu, poglavici đavolskom, izgoni đavle!“ A drugi su iskušavajući ga, tražili od njega kakav znak s neba. Ali on, znajući njihove misli, reče im: „Svako kraljevstvo u sebi razdijeljeno opustjet će i kuća će na kuću pasti. Ako je dakle Sotona u sebi razdijeljen, kako će opstati kraljevstvo njegovo? Jer vi kažete da ja po Beelzebulu izgonim đavle. Ako dakle ja po Beelzebulu izgonim đavle, po kome ih vaši sinovi izgone? Zato će vam oni biti suci. Ali ako ja prstom Božjim izgonim đavle, zbilja je došlo k vama kraljevstvo Božje.“ „Dokle god jaki i naoružani čuva svoj stan, u miru je sav njegov posjed. Ali ako dođe jači od njega, svlada ga i otme mu sve njegovo oružje u koje se uzdao, a plijen razdijeli.“ „Tko nije sa mnom, protiv mene je. I tko sa mnom ne sabire, rasipa.“ „Kad nečisti duh iziđe iz čovjeka, luta bezvodnim mjestima tražeći spokoja. Kad ga ne nađe, rekne: 'Vratit ću se u kuću odakle iziđoh.' Došavši, nađe je pometenu i uređenu. Tada ode i uzme sa sobom sedam drugih duhova, gorih od sebe, te uđu i nastane se ondje. Na kraju bude onomu čovjeku gore nego na početku.“

Nešto demonsko zahvatilo je jednoga čovjeka, nešto što ga veže i sputava, čini ga nijemim i zazidanim u skamenjenu zanijemjelost. I zatim dolazi jedan koji odrješuje sponu jezika i otvara srce. I čovjek ponovno osjeća život i može govoriti i uspostaviti odnos. Oni uokolo mogu se radovati ovome čudu. Dok se *ljudi dive*, drugi tvrde da je on u svezi s đavlom i stoga čini takve silne znakove.

Radi naroda i radi svojih protivnika Isus se upušta u ovu tvrdnju. *Svako kraljevstvo u sebi razdijeljeno opustjet će i kuća će na kuću pasti. Ako je dakle Sotona u sebi razdijeljen, kako će opstati kraljevstvo njegovo?* On pokazuje, potpuno u skladu s predodžbama svoga vremena, da ova tvrdnja njegovih protivnika po sebi nije besmislena.

Ako ja prstom Božjim izgonim đavle, zbilja je došlo k vama kraljevstvo Božje. Ovom Božjom moći izgoni on sve sile koje ljude

zarobljavaju i tlače. *Prstom Božjim*⁴⁶ čini on sve dobro i spašeno (zdravo). A tomu bi se ipak trebali svi radovati!

Nitko ne može prema Isusu i njegovoj zadaći biti neutralan. Tko ga ne priznaje i njegov trud ne podupire, radi protiv njega. To više ako se pravu spoznaju Isusa sprječava, što se može dogoditi čak i u crkvenim krugovima.

Kad su ljudi oslobođeni vlasti zloga, mora se „ispražnjeni prostor“ napuniti odlučnim nasljedovanjem Isusa i njegovim Svetim Duhom, inače se mogu nečisti duhovi vratiti natrag i djelovati još razornije.

- Čime Isus obrazlaže besmislenost napadā protivnikā?
- Kada je kraljevstvo ugroženo, kada pak ima budućnost?
- Što se objavljuje u Isusovu djelovanju i čemu se trebamo radovati?
- Gdje se i kako danas prava spoznaja Isusa i vlast (moć) prikriva ili čak niječe?

65.

Ovdje je više!

11,27-32

Dok je on to govorio, povika neka žena iz mnoštva: „Blažena utroba koja te nosila i prsi koje si sisao!“ On odgovori: „Još blaženiji oni koji slušaju riječ Božju i čuvaju je!“ Kad je nagnulo mnoštvo, poče im Isus govoriti: „Naraštaj ovaj naraštaj je opak. Znak traži, ali mu se znak neće dati doli znak Jonin. Doista, kao što je Jona bio znak Ninivljanima, tako će biti i Sin Čovječji ovomu naraštaju.“ „Kraljica će Juga ustati na Sudu s ljudima ovog naraštaja i osuditi ih jer je s krajeva zemlje došla čuti mudrost Salomonovu, a evo ovdje i više od Salomona! Ninivljani će ustati na Sudu s ovim naraštajem i osuditi ga jer se obratiše na propovijed Joninu, a evo ovdje i više od Jone!“

⁴⁶ U duhovskome himnu „prst Božji“ je oznaka za Duha Svetoga. Usp. O dođi, Stvorče, Duše svet.

Blaženom se naziva Mariju, Isusovu Majku, radi njezina sina. Isus ovo „blažena“ ne opoziva, nego dopunjuje, o čemu se u biti radi. Još blaženiji oni koji slušaju riječ Božju i čuvaju je! Nije odlučujući biološki odnos majka-dijete između Marije i njezina sina, nego činjenica da je Marija na uzoran način Božju riječ slušala i vršila.

Ali ovdje se ima posla s mnogima koji traže znak, jer se ne žele upustiti. *Naraštaj ovaj naraštaj je opak. Znak traži.*

Isus *opakima* naziva one ljude koji najprije hoće znak a tek su zatim spremni upustiti se u Isusovu poruku. Ali put vjere je upravo obrnut: Na početku stoji odluka vjerovati Isusu. Tko se tako upustio, njemu se može darovati znak koji će njegovu odluku osnažiti. Znaci služe osnaženju vjere jer ukazuju na jednu duboku nevidljivu stvarnost na kojoj smijemo graditi. Ali znaci ipak ne nadomještaju vjeru. Znaci koje čini Isus, za sve one koji su iskrena srca potpuno su jasni.

Doista, kao što je Jona bio znak Ninivljanima, tako će biti i Sin Čovječji ovomu naraštaju. Kad je Jona bio bačen u more i kad ga je morska neman progutala, tada je i za Jonu i za mornare bilo jasno: S njim je sada gotovo. Njegov život je završen. Upravo je to bio slučaj s Isusom kad je umro na križu. Tada je svima bilo jasno: Sada je s njime sve završeno. Smrt na križu za njih je bila znak da je on odbačen i od Boga. Ali završilo je drukčije. Tri dana u utrobi ribe Jonu nisu dovela u smrt, nego u promjenu i novi život u veću ovlast. Ni za Isusa smrt nije bila kraj. Grob nije postao mjestom zaborava, nego mjestom preobrazbe. Bog je Isus rehabilitirao i uskrisio u novi, nikojom silom više razoriv život.

Tko se voljom ustručava čuti poruku, zadesit će ga sud. *Ninivljani* (koji su živjeli nemoralno) ozbiljno su uzeli Božje upozorenje. Oni su se upustili u Božji poziv preko Jone. *A evo ovdje i više od Salomona!*

- U čemu se sastoji najdublje „blaženstvo“?
- Koji je smisao a koja opasnost znakova? Što ljude danas sprječava upustiti se u Isusa? Koje znakove oni očekuju?

- Koji znaci su meni pomogli da se dublje odlučim za nasljedovanje Isusa?

66.

O blagoslovu čista srca

11,33-36

„Nitko ne užiže svjetiljku da je stavi u zakutak ili pod posudu, nego na svijećnjak da oni koji ulaze vide svjetlost. Oko je svjetiljka tvomu tijelu. Kad ti je oko bistro, sve ti je tijelo svijetlo. A kad je ono nevaljalo, i tijelo ti je tamno. Pazi dakle da svjetlost koja je u tebi ne bude tamna. Ako ti dakle sve tijelo bude svijetlo, bez djelića tame, bit će posve svijetlo, kao kad te svjetiljka svojim sjajem rasvjetljuje.“

Nitko ne užiže svjetiljku da je stavi u zakutak ili pod posudu, nego na svijećnjak da oni koji ulaze vide svjetlost. Tako svjetlo Božjega gospodstva koje je po Isusu došlo na svijet, treba svima svijetliti i sve ispuniti. Odlučujući pritom nije Bog, nego ja sam – točnije vlastito oko. Već preko zemaljskoga oka ulazi svjetlo u čovjeka. O stanju oka ovisi ostaje li u jednom čovjeku svjetlo ili mračno.

Još više ovo vrijedi za pogled srca. Poznajemo ohol, zavidan, pohlepan ili milosrdan, dobrostiv i milostiv pogled. Ovaj pogled određuje naš nutarnji stav i izražava ga. *Pazi dakle da svjetlost koja je u tebi ne bude tamna.*

Ako je naš nutarnji stav, pogled našega srca, bezazlen, čist, otvoren i iskren – upravo *svjetlo* kako govori Isus – tada će ovo svjetlo prodrijeti i u sve naše odnose. Ali ako vladaju tama obmane, laži, sebičnosti, oholosti, vlastitih interesa ..., sve to će u naš odnos donijeti „tamu“.

Tko se potpuno otvori Isusovoj poruci, tko dopusti da ga potpuno ispuni svjetlo⁴⁷, preko njega će već sada sjati Božja nova stvarnost spasenja i obasjavati druge.

⁴⁷ Koji stav sa „svjetlom“ se može misliti, opisuje Ignacije u Duhovnim vježbama (br. 23) na sljedeći način: Stoga je potrebno da se učinimo neopredijeljenima prema svim stvorovima u svemu onom što je prepušteno izboru naše slobodne volje i nije zabranjeno, tako da, što se nas tiče, ne volimo zdravlje više od bolesti,

- Gdje u sebi opažam pohlepu, škrtost, ljubomoru, zavist, zluradost? Kako to djeluje na odnose prema dotičnim osobama?
- U kojoj mjeri moje nutarnje oko, moj način gledanja mijenja dotične odnose?

67.

Trajne ugroze

11,37-54

Dok je on govorio, pozva ga neki farizej k sebi na objed. On uđe i priđe k stolu. Vidjevši to, farizej se začudi što se Isus prije objeda ne opru. A Gospodin mu reče: „Da, vi farizeji čistite vanjštinu čaše i zdjele, a nutrina vam je puna grabeža i pakosti. Bezumnici! Nije li onaj koji načini vanjštinu načinio i nutrinu. Nego, dajte za milostinju ono iznutra i gle – sve vam je čisto.“ „Ali jao vama, farizeji! Namirujete desetinu od metvice i rutvice i svake vrste povrća, a ne marite za pravednost i ljubav Božju. Ovo je trebalo činiti, a ono ne zanemariti.“ „Jao vama farizeji! Volite prvo sjedalo u sinagogama i pozdrave na trgovima. Jao vama! Vi ste kao nezamjetljivi grobovi po kojima ljudi ne znajući hode.“ Nato će neki zakonoznanac: „Učitelju, tako govoreći i nas vrijeđaš.“ A on reče: „Jao i vama, zakonoznanci! Tovarite na ljude terete nepodnosive, a sami ni da ih se jednim prstom dotaknete.“ „Jao vama! Podižete spomenike prorocima, a vaši ih oci ubiše. Zato ste svjedoci i sumišljenici djela svojih otaca: oni ih ubiše, a vi spomenike podižete! Zbog toga i kaza Mudrost Božja: 'Poslat ću k njima proroke i apostole. Neke će poubijati i prognati – da se od ovog naraštaja zatraži krv svih proroka prolivena od postanka svijeta, od krvi Abelove do krvi Zaharije, koji je pogubljen između žrtvenika i svetišta.' Da, kažem vam, tražit će se od ovoga naraštaja!“ „Jao vama, zakonoznanci! Uzeste ključ znanja: sami ne uđoste, a spriječiste one koji htjedoše ući.“ Kad Isus izađe odande, stadoše pismoznanci i farizeji žestoko na nj navaljivati i postavljati mu mnoga pitanja vrebajući na nj, ne bi li štogod ulovili iz njegovih usta.

bogatstvo više od siromaštvom čast više od sramotom dug život više od kratka životom pa tako i u svemu ostalom, želeći i birajući jedino ono što nas više dovodi do svrhe za koju smo stvoreni.

Kao produbljujući nauk o tami u srcu mogu biti Isusovi Jao. Premda se u tekstu obraća farizejima⁴⁸ a zatim zakonoznancima, Isus sadržajno ukazuje na trajne ugroze. Odlučujući kriterij je iskrenost i stav srca. Tako ništa ne koristi *čistiti vanjštinu čaše i zdjele, ako je sama nutrina puna grabeža i pakosti.*

Malo koristi pedantno točno davati desetinu čak i od ljekovitoga bilja, a pritom zanemariti ljubav od srca i pravednost. *Ovo je trebalo činiti, a ono ne zanemariti.*

Htjeti naizvan stajati dobro, brzo sadrži ugrozu da nam je više stalo do vlastitog ugleda nego do Božje časti.

Vi ste kao nezamjetljivi grobovi. Tako u srcu može biti skrivena zavist, neposluh, licemjerstvo i puno drugog zla.

Nato će neki zakonoznanac: Učitelju, tako govoreći i nas vrijeđaš. Možemo biti uvrjeđeni (uvrjeđen ponos), kad nam se izloži neugodnu i bolnu istinu. Ono mračno u nama tada se još više zatvara. Ali svjetlo u nama zahvalno prihvaća istinu.

Zato Isus nastavlja: Vjernost Zakonu ne pokazuje se samo u naviještanju nauka Zakona, nego još više u osobnom održavanju istoga.

Ne pristaje skupa ubijene proroke častiti spomenicima i time tadašnje ponašanje, koje je ubijalo proroke, osuditi, ali pritom kod samoga sebe zadržati isti stav i danas živuće prorok kao Isusa ne htjeti prihvatiti. Odbacivanje proroka Isusa imat će posljedice.

Posljednja ugroza sastoji se u tome sa se s ključem Božjega *znanja* postupa samovoljno. Ni sami farizeji se ne otvaraju kraljevstvu i

⁴⁸ Farizeji su bili priznata religiozna grupa ljudi kojima je bilo do toga da se besprijekorno prema Božjim zapovijedima živi i čini dobra djela. Zašto im Isus ipak predbacuje licemjerstvo, uskogrudnost, pravdaštvo, nemilosrdnost? On na njihovu primjeru kritizira stav koji drijema u svakom čovjeku, koji kvari dobro, ili čak suprotno, kad postaje fasadom samoprikazivanja. Ako izvanjski čin nije u skladu s raspoloženjem srca, to je onda pogodno tlo za licemjerje. Podjelom nutrine i vanjštine gubi se istinoljubivost. Isusove riječi su upravljene na ono farizejsko u svakome čovjeku. Trebali bismo kao životnu zadaću shvatiti kao usklađivanje naše vanjštine i nutrine, naših riječi i djela.

sadašnjoj milosti Božjoj a svojim teorijama sprječavaju još i druge, koji žele ući.

Umjesto da *pismoznanci i farizeji* postanu svjesni ove prilike, oni joj pokušavaju *žestoko na nj navaljivati i postavljati mu mnoga pitanja vrebajući na nj, ne bi li štogod ulovili iz njegovih usta.*

- Koje ugroze poznajem osobno? Kako s time postupam?
- Koje ugroze opažam kod drugih (u Crkvi)? Kako drugi s time postupaju?
- Koja riječ me osobno dodiruje?

68.

Ne bojte se!

12,1-12

Kad se uto skupilo mnoštvo, tisuće i tisuće, te su jedni druge gazili, poče Isus govoriti najprije svojim učenicima: „Čuvajte se kvasca farizejskoga, to jest licemjerja. Ništa nije skriveno što se neće otkriti ni tajno što se neće saznati. Naprotiv, sve što u tami rekoste, na svjetlu će se čuti; i što ste po skrovištima u uho šaptali, propovijedat će se po krovovima.“ „A kažem vama, prijateljima svojim: ne bojte se onih koji ubijaju tijelo, a nakon toga nemaju više što učiniti. Pokazat ću vam koga vam se bojati: onoga se bojte koji pošto ubije, ima moć baciti u pakao. Da, velim vam, njega se bojte! Ne prodaje li se pet vrapčića za dva novčića? Pa ipak ni jednoga od njih Bog ne zaboravlja. A vama su i vlasi na glavi sve izbrojene. Ne bojte se! Vrijedniji ste nego mnogo vrabaca!“ „A kažem vam: tko se god prizna mojim pred ljudima, i Sin Čovječji priznat će se njegovim pred anđelima Božjim. A tko mene zaniječe pred ljudima, bit će zanijekan pred anđelima Božjim.“ „I tko god rekne riječ na Sina Čovječjega, oprostit će mu se. Ali tko pohuli protiv Duha Svetoga, neće mu se oprostiti.“ „Nadalje, kad vas budu dovodili pred sinagoge i poglavarstva i vlasti, ne budite zabrinuti kako ćete se ili čime braniti, što li reći! Ta Duh Sveti poučit će vas u taj čas što valja reći.“

Silna rijeka ljudi prati Isusa u Jeruzalem. U ovome velikom mnoštvu Isus se najprije obraća svojim učenicima. *Čuvajte se kvasca*

farizejskoga, to jest licemjerja. Licemjerje je najveća opasnost koja se prikada. Pritom trebamo promisliti: Sve će se jednom očitovati. I ono najtajnije *propovijedat će se po krovovima*, tako da svi čuju.

Stoga trebamo govoriti u velikoj slobodi. Jer, *vama, prijateljima svojim velik: ne bojte se onih koji ubijaju tijelo, a nakon toga nemaju više što učiniti.* Ljudi nas mogu ušutkati i čak „skratiti za glavu“. Ali nam ne mogu uzeti naš ljudski integritet, našu besmrtnu dušu.⁴⁹

Ipak prema Bogu trebamo biti u velikom poštovanju i strahopoštovanju. On nije „bezazleni“ Bog, jer kod njega se radi o našoj vječnoj sudbini.

Ali nama ne smije ovladati strah⁵⁰ pred Bogom, nego bezgranično povjerenje u njegovu ljubeću brigu za nas. Jer: *Vama su i vlasi na glavi sve izbrojene. Ne bojte se!*

Budući da ste toliko u njegovoj ruci, ne dajte da vas strah zavede dotle da se iznevjerite svojoj zadaći. Ne dajte se ušutkati. Čak i kad vas dovedu pred sud, budite bez brige: *Duh Sveti poučit će vas u taj čas što valja reći.*

Ovo ohrabrenje za neustrašivo ispovijedanje pojačava se tako da vjernost i nevjera imaju posljedice za vječnost. *tko pohuli⁵¹ protiv Duha Svetoga, neće mu se oprostiti⁵²,* jer se trajno i svjesno postavlja protiv njega.

⁴⁹ Jedan evangelički pastor pripovijeda: Kad je bio mladi vikar u vrijeme nacističkog režima u Njemačkoj, u crkvi pozadi uvijek su bili ljudi (gestapovci) koji su točno pazili na svaku riječ s nakanom da špijuniraju. Kad je propovijedao, pun straha u srcu rekao je svome župniku: „Bojim se sada izići van i propovijedati Evanđelje jer točno znam tko pozadi u crkvi stoji.“ A župnik je rekao: „Ja se bojim Evanđelje ne propovijedati jer točno znam da je u crkvi živi Bog.“ Od toga trenutka mladi ej vikar velikom neustrašivošću svjedočio živoga Boga.

⁵⁰ Strah Božji nas vezuje uz Boga i daje da strah od ljudi bude manji. Ako je prisutan strah, mi smo na odmaku (distanci).

⁵¹ Komu je iznutra jasno da u njemu djeluje Duh Sveti, ali ga svjesno proglasi bezbožnim i ostane pritom, tad je u ovome stavu ne može obratiti i primiti oprost.

⁵² Neki se kršćani katkada plaše da bi mogli počinuti „grijev protiv Duha Svetoga“. Tu je moguće odgovoriti: „Tko se plaši da je počinuti ovaj grijeh, sigurno ga nije počinio.“ Jer „grijev protiv Duha Svetoga“ pretpostavlja svjesnu objest.

- Zbog čega se trebamo čuvati licemjerja?
- Gdje osjećam kako me strah za moj ugled, moj položaj, moj mir, moj probitak, moj život i moje bližnje sprječava govoriti otvoreno i prostodušno?
- Kojim obećanjima me Isus hrabri da nastupim neustrašivo za istinu?

69.

Pravi životni standard!

12,13-21

Tada mu netko iz mnoštva reče: „Učitelju, reci mome bratu da podijeli sa mnom baštinu.“ Nato mu on reče: „Čovječe, tko me postavio sucem ili djeliocem nad vama?“ I dometnu im: „Klonite se i čuvajte svake pohlepe: koliko god netko obilovao, život mu nije u onom što posjeduje.“ Kaza im i prispodobu: „Nekomu bogatu čovjeku obilno urodi zemlja pa u sebi razmišljaše: 'Što da učinim? Nemam gdje skupiti svoju ljetinu.' I reče: 'Evo što ću učiniti! Srušit ću svoje žitnice i podignuti veće pa ću ondje zgrnuti sve žito i dobra svoja. Tada ću reći duši svojoj: dušo, evo imaš u zalihama mnogo dobara za godine mnoge. Počivaj, jedi, pij, uživaj!' Ali Bog mu reče: 'Bezumniče! Već noćas duša će se tvoja zaiskati od tebe! A što si pripremio, čije će biti?' Tako biva s onim koji sebi zgrće blago, a ne bogati se u Bogu.“

Učitelju, reci mome bratu da podijeli sa mnom baštinu. Nije li to opravdana želja da bi ponovno došao mir u obitelji? A zatim nas Isus iznenađuje odgovarajući vrlo osorno na ovu nakanu: Čovječe, tko me postavio sucem ili djeliocem nad vama?

Isus zatim otkriva skrivenu pohlepu ovoga čovjeka. Ovu zamolbu uzima Isus kao povod (priliku) da silno mnoštvo pouči o presudnim

životnim pitanjima: P čemu se radi? Oko čeka treba nastojati? Kako treba svoj život provoditi i zalagati da bi uspio?

I da bi to objasnio, pripovijeda jedan primjer. Temeljem dobra uroda može čovjek reći: *evo imaš u zalih mnogo dobara za godine mnoge. Počivaj, jedi, pij, uživaj!* Polazeći od jednom određenog shvaćanja života može se slučaj o kojem Isus govori, smatrati idealnim slučajem. Sva sredstva su spremna za bezbrižan život, potpuno prema želji i raspoloženju.

Što je kod ovoga čovjeka ostvareno, nadaleko se smatra idealom. Koliko truda je uloženo da se jedan takav život za po mogućnosti mnogo ljudi postigne i osigura. A u ovaj ideal govori Bog: *Bezumniče!* Gradiš sve veće žitnice, povećavaš bankovni račun, ali što ti sve to donosi u pogledu na vječnost?

Pripazi: Kod ovoga seljaka sve kruži oko „Ja“.

Oni jedino što vrijedi jest: bogatiti se *pred Bogom*. Pravo i nerazorivo bogatstvo sastoji se u tome da svoj život stavimo u službu Bogu i ljudima i da svojim materijalnim dobrima služimo.

Klonite se i čuvajte svake pohlepe.

- Koje značenje imaju kod mene materijalna dobra?
- Što se danas sve čini za sadržaj život? Unaprjeđujem li ovo u svome okruženju? Kako to treba prosuđivati?
- „Bogatiti se u Bogu“ – jedino je što vrijedi! Što ovo znači za mene?

70.

Ispravna briga

12,22-32

Zatim reče svojim učenicima: „Zato vam kažem: ne budite zabrinuti za život: što ćete jesti; ni za tijelo: u što ćete se obući. Ta život je vrijedniji od jela i tijelo od odijela. Promotrite gavrane! Ne siju niti žanju, nemaju spremišta ni žitnice, pa ipak ih Bog hrani. Koliko li ste vi vrijedniji od ptica! A tko od vas zabrinutošću može svojemu stasu dodati lakat? Ako dakle ni ono najmanje ne možete, što ste onda za

ostalo zabrinuti? Promotrite ljiljane, kako niti predu niti tkaju, a kažem vam: ni Salomon se u svoj svojoj slavi ne zaodjenu kao jedan od njih. Pa ako travu koja je danas u polju, a sutra se u peć baca Bog tako odijeva, koliko li će više vas, malovjerni!“ „Zato i vi: ne tražite što ćete jesti, što piti. Ne uznemirujte se! Ta sve to traže pogani ovoga svijeta. Otac vaš zna da vam je sve to potrebno. Nego, tražite kraljevstvo njegovo, a to će vam se nadodati!“ „Ne boj se, stado malo: svidjelo se Ocu vašemu dati vam Kraljevstvo.“

Kao što pokazuje prethodna prispodoba, zemaljska dobra mogu čovjekom ovladati. Ovo vrijedi i za brigu oko životno potrebnoga. *Zato vam kažem: ne budite (tjeskobno) zabrinuti⁵³ za život: što ćete jesti; ni za tijelo: u što ćete se obući.*

Otac vaš zna da vam je sve to potrebno. Živjeti u Božjem kraljevstvu znači vjerovati Njemu i njegovoj očinskoj brizi za naš život. Inače smo kao pogani koji ne poznaju Boga.

Različita opažanja i razmišljanja podsjećaju na to da Bog za nas zna i da se već za sve pobrinuo. Ptice nalaze hranu, premda ne siju i ne žanju. Ljiljani su prekrasno obučeni, premda ne rade i ne predu. Bog Stvoritelj sve je tako uredio da su na njihov način zbrinuti. Je li za ljude trebao učiniti drukčije, ta oni mu vrijede puno više?

I konačno jedno trijezno razmišljanje: Što se uopće dade postići trudom i brigama? Ne možemo produljiti svoj zemaljski život, nego ga sam opteretiti.

Nešto ipak treba ispuniti naše srce, nešto treba vrijediti svega našeg truda: *Nego, tražite kraljevstvo njegovo, a to će vam se nadodati!* Njegova odluka stoji čvrsto!

- U koju slobodu nas želi nebeski Otac povesti? Što me katkada čini „uskim“, što pak „tjeskobno zabrinutim“?
- Najprije kraljevstvo Božje: Živim li to? Koja sam iskustva do sada stekao sa *a to će vam se nadodati!*?

⁵³ U grčkome postoje dva različita izraza koji se oba prevode sa „briga“. Jedna je briga kojom se otac brine za svoju obitelj. Druga je tjeskobna briga, koja nam noću ne da spavati, koja nam uzima svaku životnu radost, i koja nas sprječava da budemo otvoreni za Božju riječ (usp. Lk 8,12-14). Na ovu drugi misli Isus.

- Što znači da se Ocu *svidjelo se Ocu vašemu dati nam Kraljevstvo?*

71.

Kamo srce pripada

12,33-34

„Prodajte što god imate i dajte za milostinju! Načinite sebi kese koje ne stare, blago nepropadljivo na nebesima, kamo se kradljivac ne približava i gdje moljac ne rastaće. Doista, gdje vam je blago, ondje će vam i srce biti.“

Prodajte što god imate i dajte za milostinju! Načinite sebi kese koje ne stare. Najbolji način da se oslobodimo krivoga i vezivanja srca uz materijalno jest s jedne strane velikodušnost prema siromasima. Tada će srce biti usmjereno na *nepropadljivo blago na nebesima. Doista, gdje vam je blago, ondje će vam i srce biti.“*

Blago vezuje srce. Naše *blago* pokazuje što najviše „cijenimo“, na što se sav naš trud odnosi i što bezuvjetno hoćemo imati. Isus je u vezi s ovim uvijek iznova naglašavao: *Ljubi Gospodina Boga svojega iz svega srca svoga, i svom dušom svojom, i svom snagom svojom, o svim umom svojim (Lk 10,27).* Ako *svim srcem* ljubimo njega i njegove upute, polazeći od njega i sve druge stvari u našem životu dobit će svoju pravu vrijednost.

- Čime se uvijek iznova bave moje misli?
- To bi moglo biti napatuk gdje mi je srce.
- Što kod mene dolazi na prvo mjesto? Što je meni dragocjeno, blago? Za što žrtvujem primjerice vrijeme i novac?
- Kako možemo načini „kese“ koje ostaju? Što možemo darovati Bogu i drugima?

72.

Upravlјati vјerno i razborito

12,35-48

108

„Neka vam bokovi budu opasani i svjetiljke upaljene, a vi slični ljudima što čekaju gospodara kad se vraća sa svadbe da mu odmah otvore čim stigne i pokuca. Blago onim slugama koje gospodar, kada dođe, nađe budne! Zaista, kažem vam, pripasat će se, posaditi ih za stol pa će pristupiti i posluživati ih. Pa dođe li o drugoj ili o trećoj straži i nađe ih tako, blago njima!“ „A ovo znajte: kad bi domaćin znao u koji čas kradljivac dolazi, ne bi dao prokopati kuće. I vi budite pripravní jer u čas kad i ne mislite Sin Čovječji dolazi.“ Nato će Petar: „Gospodine, govoriš li tu prisposobu samo za nas ili i za sve?“ Reče Gospodin: „Tko li je onaj vjerni i razumni upravitelj što će ga gospodar postaviti nad svojom poslugom da im u pravo vrijeme daje obrok? Blago onome sluzi kojega gospodar kada dođe, nađe da tako radi. Uistinu, kažem vam, postaviti će ga nad svim imanjem svojim.“ „No rekne li taj sluga u srcu: 'Okasnit će gospodar moj' pa stane tući sluge i sluškinje, jesti, piti i opijati se, doći će gospodar toga sluge u dan u koji mu se ne nada i u čas u koji i ne sluti; rasjeći će ga i dodijeliti mu udes među nevjernicima.“ „I onaj sluga što je znao volju gospodara svoga, a nije bio spreman ili nije učinio po volji njegovoj, dobit će mnogo udaraca. A onaj koji nije znao, ali je učinio što zaslužuje udarce, dobit će malo udaraca. Kome je god mnogo dano, od njega će se mnogo iskati. Kome je mnogo povjereno, više će se od njega iskati.“

Mi ljudi amo navezani na prisutnost neke osobe, kad naš odnos prema njoj treba ostati životan. Tako jedna poslovice glasi: Daleko od očiju, daleko od srca. Ovdje sada Isus od nas očekuje da on, premda među nama nije vidljiv, bude neprestano prisutan u našim mislima, kao da je tjelesno s nama.

Budite slični ljudima što čekaju gospodara kad se vraća sa svadbe da mu odmah otvore čim stigne i pokuca. Ovdje je oslovljen naš temeljni stav. U svome srcu trebamo s ljubavlju očekivati svoga Zaručnika, koji se raduje biti zajedno s nama.

Prva zadaća za vrijeme ove odsutnosti Učitelja glasi: biti budan i spreman. Neka vam bokovi budu opasani i svjetiljke upaljene! Tko je skinuo opasač i haljinu nosi labavo (neprivezano), on se prema tadašnjem običaju pripremio za počinak i prestanak rada. Tko nosi opasač, spreman je za polazak.⁵⁴ Upaljena svjetiljka omogućuje biti smjesta djelatan i noću.

⁵⁴ Kod nas poznajemo izraz „zasukati rukave“.

Blago onim slugama koje gospodar, kada dođe, nađe budne! Zaista, kažem vam, pripasat će se, posaditi ih za stol pa će pristupiti i posluživati ih. Zamijenit će s njima mjesto. Toliko mu je vrijedno njihovo ponašanje!

Gospodar želi da njegove sluge i sluškinje na srdačan načinu budu neprestano s njim povezani. Ovo na poseban način vrijedi za one na koje je gospodar prenio vodeću funkciju. Njihova je zadaća onima koji su im povjereni davati *hranu u pravo vrijeme*. Za to će biti prebogato nagrađeni.

Svi će ipak, kad on ponovno dođe, polagati račun. *Kome je mnogo povjereno, više će se od njega iskati ...*

- Što bih ja učinio drukčije ako bih bio svjestan da je Isus pokraj mene? Kako mogu produbiti usmjerenje svoga srca na njega?
- Što za mene kao upravitelja njegovih dobara, znači drugima u pravo vrijeme dati hranu?

73.

Posljedice intenzivna susreta

12,49-53

„Oganj dođoh baciti na zemlju pa što hoću ako je već planuo! Ali krstom mi se krstiti i kakve li muke za me dok se to ne izvrši!“ „Mislite li da sam došao mir dati na zemlji? Nipošto, kažem vam, nego razdjeljenje. Ta bit će odsada petorica u jednoj kući razdijeljena: razdijelit će se trojica protiv dvojice i dvojica protiv trojice – otac protiv sina i sin protiv oca, mati protiv kćeri i kći protiv matere, svekrva protiv snahe i snaha protiv svekrve.“

Isus, ispunjen Duhom, dolazi i naviješta Radosnu vijest siromasima. Daje da oni u nevolji i grješnici iskuse Božje milosrđe. Njegovo djelovanje hoće zapaliti i to tako da kao rasplamsala vatra (oganj) hoće sve zahvatiti i prožeti. Po njemu treba doći do intenzivna susreta, štoviše do zahvaćenosti Božjom ljubavlju. *Oganj dođoh baciti na zemlju pa što hoću ako je već planuo!*

Moguće je dati se zapaliti ognjem ili se od njega distancirati. Oboje ima posljedice. Isusova je nakana donijeti „oganj“ u odnos između Boga i ljudi: intenzivan susret. Isus računa s posljedicama ovoga susreta: oduševljenje ili bahato odbijanje, upravo razdjeljenje.⁵⁵ Ne može se istodobno biti za ili protiv Isusa. Ovo (često nutarnje) razdjeljenje povezano je uvijek samo osobnim zauzimanjem stava prema Isusu.

Isusov cilj nije izvanjski sklad i lažni mir⁵⁶, nego jasno zauzimanje stava iz intenzivna susreta. Isusovo djelovanje hoće biti sve drugo samo ne neutralni doprinos raspravi. Time Isus ne dokida svoju mirovnu misiju, nego ju pojašnjava. Jer Božji mir je posljedica obraćenja i nema ga bez prihvaćanja njegove milosti, kao što se već navijestili anđeli Božji pri Isusovu rođenju, *a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim (Lk 2,14)*.

- Što misli Isus s ognjem koji želi baciti na zemlju?
- Čeznem li za Isusovim ognjem, za intenzivnim susretom s njim?
- Kako možemo u Isusovu duhu postupati s napetostima, koje proizlaze iz različitog zauzimanja stava prema njemu?

74.

Još je vrijeme za obraćenje

12,54-13,9

Zatim je govorio mnoštvu: „Kad opazite da se oblak diže na zapadu, odmah kažete: 'Kiša će!' I bude tako. Kad zapuše južnjak, kažete: 'Bit će vrućine!' I bude. Licemjeri! Lice zemlje i neba umijete rasuditi, kako onda ovo vrijeme ne rasuđujete?“ „Zašto sami od sebe ne sudite što je pravo? Kad s protivnikom ideš glavaru, na putu sve uložiti da ga se oslobodiš pa te ne odvuče k sucu. Sudac će te

⁵⁵ Riječ „razdjeljenje“ može se prevesti sa „razdvajanje, raskid“ ili „razdor“. Grčka riječ „šizma“ u Novom je zavjetu jasno negativno kvalificirana (usp. primjerice 1 Kor 1,190).

⁵⁶ U smislu: u nasljedovanju stvaramo kompromise „radi blažena mira“.

predati izvršitelju, a izvršitelj baciti u tamnicu. Kažem ti: nećeš izići odande dok ne isplatiš do posljednjega novčića.“

Upravo u taj čas dođoše neki te mu javiše što se dogodilo s Galilejcima kojih je krv Pilat pomiješao s krvlju njihovih žrtava. Isus im odgovori: „Mislite li da ti Galilejci, jer tako postradaše, bijahu grešniji od drugih Galilejaca? Nipošto, kažem vam, nego ako se ne obratite, svi ćete slično propasti! Ili onih osamnaest na koje se srušila kula u Siloamu i ubila ih, zar mislite da su oni bili veći dužnici od svih Jeruzalemaca? Nipošto, kažem vam, nego ako se ne obratite, svi ćete tako propasti.“ Nato im pripovjedi ovu prisporobodu: „Imao netko smokvu zasađenu u svom vinogradu. Dođe tražec ploda na njoj i ne nađe pa reče vinogradaru: 'Evo, već tri godine dolazim i tražim ploda na ovoj smokvi i ne nalazim. Posijeci je. Zašto da iscrpljuje zemlju?' A on mu odgovori: 'Gospodaru, ostavi je još ove godine dok je ne okopam i ne pognojim. Možda će ubuduće ipak uroditi. Ako li ne, posjeci ćeš je.'“

Isus se obraća narodu i kritizira njegov stav čekanja i neodlučnosti kao „licemjerje“. *Lice zemlje i neba umijete rasuditi, kako onda ovo vrijeme ne rasuđujete?* Isusovi znaci ipak govore jasnim jezikom, naime da je u njemu došlo kraljevstvo Božje. Zašto još oklijevati s obraćenjem?

Kad s protivnikom ideš glavaru, na putu sve uloži da ga se oslobodiš pa te ne odvuče k sucu. Budući da svi idu prema Posljednjem sudu, vrijeme da se obraćenjem „sjedinimo“ s Bogom sada je još ograničeno.

Sada Isus zauzima stav o jednom aktualnom događaju: Nekoliko ljudi iz Galileje došli su da u jeruzalemskom Hramu prinesu žrtvu. I upravo u tom trenutku dade Pilat njihovu krv pomiješati s krvlju njihovih žrtava. I ljudi su negodovali bili uznemireni i zaprepastili se. Ali tada je bilo i drugih glasova koji su govorili: Ako je Bog to pripustio da oni budu pobijeni upravo kod žrtvovanja u Hramu, tada mora da su ovi Galilejci bili veliki grješnici; inače Bog to ne bi dopustio.

Isus ipak reagira šokantno drukčije: On ne pristaje ni na krik pobune (protivljenja, negodovanja), niti se dade uvući u raspravu dali su zacijelo svi bili veliki grješnici. Isus pripovijeda još jednu daljnju katastrofu a zatim okreće ražanj i govori: *Nipošto, kažem vam, nego ako se ne obratite, svi ćete tako propasti.*

Dojave o katastrofama i strašnim djelima ljudi nisu tu za to da o njima raspravljamo ili možda čak još Bogu prebacujemo: Kako Bog može to dopustiti? Oni su više poziv nama da se pitamo ne moramo li se i sami obratiti.

I zatim pripovijeda Isus prisposobu o smokvi: Smokva i trs u Bibliji se često rabe kao slika za Božji narod. Ovdje sada dolazi vlasnik vinograda i hoće brati plodove, ali ih ne nalazi. Stoga treba stablo posjeći. Ipak vinogradar iza kojega prosijava Isusova osoba, govori: *'Gospodaru, ostavi je još ove godine, ja ću se na poseban način oko nje potruditi, možda iskoristi svoju posljednju priliku.*

- Zbog čega je obraćenje toliko u Isusovu interesu?
- Kako mi trebamo postupati s dojavama o katastrofama i tumačiti ih? Što trebamo izbjegavati?
- Zbog čega očekuje Isus od svoga naroda plodove? Što bi morao pod time misliti? *dok je ne okopam i ne pognojim.*

75.

Ponovno uspostaviti dostojanstvo

13,10-17

Jedne je subote naučavao u nekoj sinagogi. Kad eto žene koja je osamnaest godina imala duha bolesti. Bila je zgrbljena i nikako se nije mogla uspraviti. Kad je Isus opazi, dozva je i reče joj: „Ženo, oslobođena si svoje bolesti!“ I položi na nju ruke, a ona se umah uspravi i poče slaviti Boga. Nadstojnik sinagoge – ozlovoljen što je Isus u subotu izliječio – govoraše mnoštvu: „Šest je dana u koje treba raditi! U te dakle dane dolazite i liječite se, a ne u dan subotni!“ Odgovori mu Gospodin: „Licemjeri! Ne driješi li svaki od vas u subotu svoga vola ili magarca od jaslada da ga vodi na vodu? Nije li dakle i ovu kćer Abrahamovu, koju Sotona sveza evo osamnaest je već godina, trebalo odriješiti od tih spona u dan subotni?“ Na te njegove riječi postidješe se svi protivnici njegovi, a sav se narod radovaše zbog svega čime se on proslavio.

Isus je stajao usred svoje djelatnosti. Poučavao je i u sinagogi ugleda ženu koja je osamnaest godina imala duha bolesti. Bila je

zgrbljena i nikako se nije mogla uspraviti. Ova je žena bila teško pogođena u svome životu. Svojom tjelesnom bolešću koju je očito posvuda sa sobom nosila, dotjerana je na rub i jedva prihvaćana kao punovrijedan član ljudske zajednice. K tomu još i duševno opterećenje: Zašto moram imati ovu bolest? Čime sam to zaslužila?

Svojim zgrbljenim stavom ovaj je žena bivala sve manja od drugih. Nije mogao susretati druge na istoj razini očiju. Morala je s mukom gledati gore prema drugim ljudima. Možda je zbog toga sa sobom uokolo nosila komplekse manje vrijednosti i pita se: Što još uopće vrijedim? Nisam li ipak samo teret za druge?

Gledajući ovu ženu čuje Isus iznutra ono kako njegov Otac sada preko njega hoće objaviti svoje milosrđe. Stoga preuzima inicijativu i poziva ženu k sebi. Svojom moćnom riječju i polaganjem ruku uspravlja ženu iznutra i izvana! Daje joj snagu da može uspravno stajati. Tako ona natrag prima svoje dostojanstvo i *poče slaviti Boga.*

Predstojnik sinagoge zbog toga negoduje, jer se ozdravljenje smatralo poslom a posao je subotom zabranjen. Budući da u glavi ima samo svoju predodžbu, previđa nevolju žene. Ona njega ne zanima. Isus ga stoga označuje kao *licemjera*. Jer subota je dan čašćenja Boga i zato je upravo ovo pravi trenutak da se iskaže čast Bogu u ovoj ženi *koju Sotona sveza evo osamnaest je već godina* i tako joj se omogući sudjelovati u slavljenju Boga. Tako se ispunja smisao subotnje zapovijedi koja hoće da ljudima bude dobro i da se Boga slavi radi njegova milosrđa.

Jer ako se već subotom smije pobrinuti za životinje, onda se tek pravo smije pobrinuti i za jednu *kći Abrahamovu*⁵⁷, koja pripada izabranom Božjem narodu. *A sav se narod radovaše zbog svega čime se on proslavio.*

⁵⁷ Normalno je u Bibliji riječ samo o Abrahamovim sinovima. Kad Isus ovu ženu naziva „kći Abrahamova“, onda Isus ovu zgrčenu ženu označuje počasnim naslovom punovrijednog člana Božjega naroda. Tako ona dobiva sve svoje dostojanstvo!

Uspravan čovjek stvarno je samo onaj tko svoj pogled upravlja gore prema Bogu i Boga hvali i slavi. On je slobodan od „zgrčenosti“ i otvoren za Božje djelovanje i milost.

- U čemu se sastoji najdublje ozdravljenje ove žene? Čime je ona bila vezana?
- Poznajem li ljude u mojoj okolini koji su „zgrčeni“ i osjećaju se bez dostojanstva i manje vrijedni? Gdje sam ja sam pogrbljen? Što je učinio Isus? Što mogu učiniti ja?
- Koje „vraćanje“ (podizanje) u dostojanstvo sam a po Isusu doživio? Za to mu mogu zahvaliti i slaviti Boga.

76.

Povjerenje i strpljenje

13,18-21

Govoraše dakle: „Čemu je slično kraljevstvo Božje? Čemu da ga prisposodobim? Ono je kao kad čovjek uze gorušičino zrno i baci ga u svoj vrt. Uzraste i razvi se u stablo te mu se ptice nebeske gnijezde po granama.“ I opet im reče: „Čemu da prisposodobim kraljevstvo Božje? Ono je kao kad žena uze kvasac i zamijesi ga u tri mjere brašna dok sve ne uskisne.“

Pogledamo li na našu situaciju, mogu se pojaviti pitanja kao primjerice: Zbog čega se u našem svijetu vidi tako malo od Božjega kraljevstva? Zašto iskusujemo tako malo od osobe Isusa i njegova djelovanja u Crkvi? Na takva pitanja hoće Isus odgovoriti poučavajući nas o tajnama zakonitosti duhovnoga rasta.

Čemu je slično kraljevstvo Božje? Čemu da ga prisposodobim? Sada nam Isus na prisposdobi o sjemenu gorušice i kvascu pokazati da neznatni početni oblik (lik) ne govori ništa o konačnome liku. Sjeme gorušice⁵⁸ i kvasac su majušnosti (sićušnosti), ali imaju u sebi neslućene snage. Kontrast između malenog početka i konačnoga lika

⁵⁸ Sjeme gorušice u Izraelu je još puno manje nego u nas (kao zrnice pijeska)

je silan. Tek na kraju, kad grm izraste i tijesto uskisne, zna se što se u njima krije.

Tako ni kraljevstvo Božje nije tu u svojoj punini i raskoši, ali u njemu je djelotvorna božanska dinamika i životna snaga i tako se ono na kraju dokazuje (probija). *Uzraste i razvi se u stablo*. Kao što zrno gorušice i kvasac rastu prema vlastitim zakonima rasta, tako kraljevstvo Božje ne treba naše „čine snage“ koje hoće nešto silom iznuditi, nego povjerenje i predanje.

S ovom prisposodobom hoće nas Isus izvući iz dvojbi i malodušnosti i dati nam odvažnost i pouzdanje. Za Isusa je bitno da ne ostanemo visjeti o trenutačnoj situaciju. On nam hoće otvoriti oči, svratiti pogled na dovršenje i tako nam dati dug dah.

- Koji bi krivi zaključci o Isusovu djelovanju (u naše vrijeme) mogli biti doneseni?
- Što hoće Isus ovim prisposodobama reći?

77.

Potrebna je jasna odluka

13,22-30

Putujući tako u Jeruzalem, prolazio je i naučavao gradovima i selima. Reče mu tada netko: „Gospodine, je li malo onih koji se spasavaju?“ A on im reče: „Borite se da uđete na uska vrata jer mnogi će, velim vam, tražiti da uđu, ali neće moći.“ „Kada gospodar kuće ustane i zaključa vrata, a vi stojeći vani počnete kucati na vrata: 'Gospodine, otvori nam!', on će vam odgovoriti: 'Ne znam vas odakle ste!' Tada ćete početi govoriti: 'Pa mi smo s tobom jeli i pili, po našim si trgovima naučavao!' A on će vam reći: 'Kažem vam: ne znam odakle ste. Odstupite od mene, svi zlotvori!'“ „Ondje će biti plač i škrgut zubi kad ugledate Abrahama i Izaka i Jakova i sve proroke u kraljevstvu Božjem, a sebe vani, izbačene. I doći će s istoka i zapada, sa sjevera i juga i sjesti za stol u kraljevstvu Božjem. Evo, ima posljednjih koji će biti prvi, ima i prvih koji će biti posljednji.“

Isus je svoju poruku naviještao od grada do grada i od jednoga sela do drugog. Svom odlučnošću odgovara na postavljena mu pitanja

a govori i neugodne istine. Ne želi obmanjivati niti druge ostaviti u samoobmani.

Gospodine, je li malo onih koji se spasavaju? Koji Isusov odgovor bih ja sebi poželio? I zbog čega? Isus nikada ne odgovara na radoznala pitanja. Ali uvijek ima u vidu konkretne ljude koji ga upravo sada slušaju i njihovo ponašanje.

Riječ *Borite se* u grčkome glasi „agonitzein“⁵⁹ a dolazi iz sportskog natjecanja. Ona znači: u natjecanju uložiti sve snage, trčati svom napetošću da bi se pobijedilo. Jedan sportaš koji hoće biti posve na vrhu, mora se puno toga odreći i satima trenirati da bi jednom postigao svoj cilj.

Uska vrata upućuju na to da se ne spasava automatski. Potrebna je naša posve osobna odluka.

Ova odluka ne smije kao prvo biti polovična, kao kod onih koji pored puno čega drugoga još *pokušavaju i ući*. I drugo odluka ne smije biti odgođena za kasnije. Jer naše vrijeme je ograničeno, nismo njegovi gospodari. Najkasnije s našom smrću zaključat će se vrata i o našoj sudbini će biti odlučeno.

Odstupite od mene, svi zlotvori! Samo izvanjsko zajedništvo s Isusom nije dovoljno. I kad se poznaje Evanđelje, nije dovoljno. Radi se o odgovarajućim djelima. Tko njih propusti, samoga sebe je isključio od spasenja, iz trajnoga zajedništva s Bogom.

Kao posljedica toga *ondje će biti plač i škrgut zubi*, zavladat će neutješna bol i silan gnjev jer će vidjeti tko je u radosnu zajedništvu zauvijek *u Božjem kraljevstvu*, i shvatit će što su izgubili.

- Zbog čega Isus ne daje odgovor na radoznala pitanja?
- Što za mene znači *Borite se*?

78.
Poslušān Ocu
13,31-35

⁵⁹ I smrtna borba koju prevodimo tuđicom „agonija“, dolazi od ove grčke riječi.

U taj čas pristupe neki farizeji i reknu mu: „Otiđi, otputuj odavde jer te Herod hoće ubiti.“ A on će njima: „Idite i kažite toj lisici: 'Evo, izgonim đavle i liječim danas i sutra, a treći dan dovršujem. Ali danas, sutra i prekosutra moram nastaviti put jer ne priliči da prorok pogine izvan Jeruzalema.'“ „Jeruzaleme, Jeruzaleme, koji ubijaš proroke i kamenuješ one što su tebi poslani! Koliko li puta htjedoh skupiti djecu tvoju kao kvočka piliće pod krila i ne htjedoste! Evo, napuštena vam kuća. A kažem vam, nećete me vidjeti dok ne dođe čas te reknete: „Blagoslovljen Onaj koji dolazi u ime Gospodnje!“

Herod je dao pogubiti Ivana (usp. Lk 9,9). Sada namjerava ubiti i Isusa. Ali Isus se ne da time zastrašiti. *Idite i kažite toj lisici*. Lisica je simbol varke i lukavštine. Isusov odgovor govori da će izgoniti zloduhe i liječiti sve dok mu je to od Boga naređeno. On ide svojim putem poslušan svome Ocu. Tako *mora* poći u Jeruzalem, ali ne radi Heroda ili farizejeva naputka, nego jer mu je to naredio Otac.

Jeruzaleme, Jeruzaleme! Koliko li puta htjedoh skupiti djecu tvoju kao kvočka piliće pod krila i ne htjedoste! Ovom umilnom slikom kvočke koja svome mladom leglu nudi svojim krilima zaštitu od nevremena ili ptica grabljivica koje nad njom kruže, Isus se žali na to da je stanovnike (Jeruzalema) više nego jednom htio sačuvati od prijetećega suda. Ali njegovo ljubazno htijenje svaki puta je nailazilo na njihovo ne-htijenje.

Slom židovske države, razorenje Jeruzalema i njegova Hrama, godine 70 poslije Krista, bila je gorka posljedica odbacivanja Isusa, čije posljedice traju sve do danas: Hram, u kojemu je Bog stanovao među svojim narodom, ostaje opustošen. Ali doći će vrijeme kad će Isus biti dobrodošao u svome narodu. Tada će se ponovno dati vidjeti.

- Koji stavom ide Isus svojim putem? Tko određuje njegov čin?
- U čemu se sastoji Isusova bol zbog Jeruzalema i ljudi koji mu se i danas zatvaraju? Kakve to posljedice ima?

79.

Pomoći ne postavljati granice

14,1-6

Jedne subote dođe on u kuću nekoga prvaka farizejskog na objed. A oni ga vrebahu. Kad evo: pred njim neki čovjek koji je imao vodenu bolest. Nato Isus upita zakonoznance i farizeje: „Je li dopušteno subotom liječiti ili nije?“ A oni mukom ponikoše. On ga dotaknu, izliječi i otpusti. A njima reče: „Ako komu od vas sin ili vol padne u bunar, neće li ga brže bolje izvući i u dan subotni?“ I ne mogoše mu na to odgovoriti.

U održavanju subote farizeji i pismoznanci gledati od samoga Boga podignutu ogradu za ozdravljenje. Svaki rad, i ozdravljenje (liječenje) Židovi su smatrali poslom. Isusa se *vreba* hoće li se držati ove granice. Isus ih ipak hoće od Zakona dovesti do Božjeg milosrđa: *Je li dopušteno subotom liječiti ili nije?*

Pitanje postavljeno u istinu i ljubav ušutkava sve protivnike. Šutnja (muk) gostiju odaje ili njihovu zbunjenost (nepriliku) ili njihovu dvoličnost (neiskrenost).

On čovjeka dotaknu i izliječi. Vodena bolest je simptom jedne teške patnje srca i bubrega. Neposredno izlječenje ove organske bolesti, kako to ovdje govori Evanđelje, nepoznato je u medicinskoj iskustvu.

Nakon ozdravljenja pita Isus dalje: *Ako komu od vas sin ili vol padne u bunar, neće li ga brže bolje izvući i u dan subotni?* Ali dok je usko farizejsko zakonsko razmišljanje bilo spremno spasiti samo vlastitoga sina ili vola, Isus ovdje pokazuje da je Božja dobrota spremna svim ljudima darovati spasenje i milosrđe, subotom također. Božje milosrđe i spremnost pomoći nadilazi sve ljudske granice.

- Kako postupa Isus s time da ga se „vreba“? Daje li se time iritirati?
- Isus nadilazi svaku obiteljsku, socijalnu ili nacionalističku uskoću: Čovjek je čovjek i stoga stoji pod Božjim milosrđem. Gdje se pri pomaganju izgrađuju obiteljske, nacionalne ili religiozne suzdržanosti i ograde?

Bog dodjeljuje mjesto

14,7-14

Promatrajući kako uzvanici biraju prva mjesta, kaza im prisposobu: „Kada te tko pozove na svadbu, ne sjedaj na prvo mjesto da ne bi možda bio pozvan koji časniji od tebe, te ne dođe onaj koji je pozvao tebe i njega i ne rekne ti: 'Ustupi mjesto ovome.' Tada ćeš, postidešen, morati zauzeti posljednje mjesto. Nego kad budeš pozvan, idi i sjedni na posljednje mjesto pa, kada dođe onaj koji te pozvao, da ti rekne: 'Prijatelju, pomakni se naviše!' Bit će ti to tada na čast pred svim sustolnicima, jer – svaki koji se uzvisuje, bit će ponižen, a koji se ponizuje, bit će uzvišen.“ A i onome koji ga pozva, kaza: „Kad priređuješ objed ili večeru, ne pozivaj svojih prijatelja, ni braće, ni rodbine, ni bogatih susjeda, da ne bi možda i oni tebe pozvali i tako ti uzvratili. Nego kad priređuješ gozbu, pozovi siromahe, sakate, hrome, slijepe. Blago tebi jer oni ti nemaju čime uzvratiti. Uzvratit će ti se doista o uskrsnuću pravednih.“

Što se ovdje u revnovanju oko časnoga mjesta pokazuje, pokazuje se i na svim razinama ljudskog zajedničkog života i kod svih socijalnih slojeva. Svatko želi ciljati visoko i nadmašiti druge. Čini se da smo u svoju vrijednost i svoje značenje sigurni tek onda kad možemo s visoka gledati na druge i ocjenjivati ih kao manje vrijedne.

Kad budeš pozvan, idi i sjedni na posljednje mjesto pa, kada dođe onaj koji te pozvao, da ti rekne: Prijatelju, pomakni se naviše! Čini se da je ovo diktirano razboritošću. Ali Isusova namjera ovdje nije postaviti pravilo razboritosti. Isus govori: Dodjelu mjesta prepusti domaćinima. Ne trebamo na težnju za čašću i ugledom trošiti snagu i energiju. Zato što se ova energija gubi na uslugu.

Isus svoje sustolnike upozorava na još jedno stvarno stanje. Riječ je o čestome običaju saobraćati samo sa sebi jednakima. Ovaj se krug mora otvoriti prema siromasima i zapostavljenima: *Nego kad priređuješ gozbu, pozovi siromahe, sakate, hrome, slijepe. Blago tebi jer oni ti nemaju čime uzvratiti.*

Dokle god naše zajedništvo stola i naša prijateljstva ovise o tome što će to nama „donijeti“, mi smo još uvijek u „kraljevstvu svijeta“.

Kao ljudi u Božjem kraljevstvu mi smo po Bogu postali bogati i možemo darivati ne izgleđajući za naplatom.

Isus ne želi da na mjesto zemaljskog računanja koristi i cijene nastupi neprestano vrebanje na nebeski izvod iz bankovnog računa. Ali on hoće da pri našem zemaljskom djelovanju zadržimo u vidu uskrsnuće pravednih, gdje više ne postoje ekskluzivne grupe. Ovo novo zajedništvo trebamo živjeti već sada.

- Koje otvorene i skrivene oblike zauzima težnja za čašću i ugledom? Što od toga ustanovljujem kod sebe?
- Gdje težim za čašću i priznanjem? Zbog čega? Što bi moglo stupiti na njegovo mjesto?
- Tko je u našoj okolini zapostavljen i potisnut? Što možemo učiniti da unaprijedimo njihovo dostojanstvo, njihovu jednakovrijednost?

81.

Poziv na svečanost

14,15-24

Kad je to čuo jedan od sustolnika, reče mu: „Blago onome koji bude blagovao u kraljevstvu Božjem!“ A on mu reče: „Čovjek neki priredi veliku večeru i pozva mnoge. I posla slugu u vrijeme večere da rekne uzvanicima: 'Dođite! Već je pripravljeno!' A oni se odreda počeli ispričavati. Prvi mu reče: 'Njivu sam kupio i valja mi poći pogledati je. Molim te, ispričaj me.' Drugi reče: 'Kupio sam pet jarmova volova pa idem okušati ih. Molim te, ispričaj me.' Treći reče: 'Oženio sam se i zato ne mogu doći.'“ „Sluga se vrati i javi to domaćinu. Tada domaćin, gnjevan, reče sluzi: 'Iziđi brzo na trgove gradske i ulice pa dovedi ovamo prosjake, sakate, slijepe i hrome.' I sluga reče: 'Gospodaru, učinjeno je što si naredio i još ima mjesta.' Reče gospodar sluzi: 'Iziđi na putove i među ograde i prisili neka uđu da mi se napuni kuća.' A kažem vam: nijedan od onih pozvanih neće okusiti moje večere.“

Jedan od gostiju, koji su bili pozvani kod farizeja na objed, govori: *Blago onome koji bude blagovao u kraljevstvu Božjem!* Da, nepojmljivo je veliko slavlje Božjega kraljevstva. Preplavljujuća radost

i srdačno zajedništvo. Isus je u čitavome svom navještaju pozivao na ovaj novi život. Isus se sada obraća ovomu gostu jednom prisposobom.

Čovjek neki priredi veliku večeru i pozva mnoge. Pripravljena je velika svečanost. Očekuju se mnogi gosti. Dođite! Već je pripravljeno!

Tako glasi Gospodinov poziv preko njegovih slugu izabranim gostima. Ali umjesto da pozvani puni radosti dođu na slavlje, oni se počinju ispričavati: Moram u svoju radnju, traži me moj posao, zaokuplja me moj vrt, moj hobi, konj, partner, muž, moji odnosi, moj ... Nemam vremena. *Molim te, ispričaj me!* Koje gorko razočaranje za Gospodina, koji svojim izabranim gostima želi prirediti fascinantan dar.

Gospodin se razgnjevi. Ovo odbijanje jako je povrijedilo domaćina. Ipak on želi da mu se kuća napuni. Zato upućuje bezuvjetan poziv svima. Svi su pozvani u kraljevstvo.

A kažem vam: nijedan od onih pozvanih neće okusiti moje večere. Slobodni smo, prihvatiti ili ne prihvatiti Božji poziv, ipak tko ne prihvati poziv na objed, ostaje od njega isključen.

- Gdje (u kojim crkvama, grupama ...) se danas poziv prihvaća i gdje je „radost slavlja“ iskusiva?
- Jesam li svjestan veličine slavlja? Koje isprike bih mogao ja imati?

82.

Prava sloboda učenika

14,25-35

S njim je zajedno putovalo silno mnoštvo. On se okrene i reče im: „Dođe li tko k meni, a ne mrzi svog oca i majku, ženu i djecu, braću i sestre, pa i sam svoj život, ne može biti moj učenik! I tko ne nosi svoga križa i ne ide za mnom, ne može biti moj učenik!“ „Tko od vas, nakan graditi kulu, neće prije sjesti i proračunati troškove ima li čime dovršiti: da ga ne bi – pošto već postavi temelj, a ne mogne dovršiti – počeli ismjevivati svi koji to vide: 'Ovaj čovjek počeo graditi, a ne može dovršiti!' Ili koji kralj kad polazi da se zarati s drugim kraljem, neće prije sjesti i promisliti da li s deset

tisuća može presresti onoga koji na nj dolazi s dvadeset tisuća? Ako ne može, dok je onaj još daleko, poslat će poslanstvo da zaište mir.“ „Tako dakle nijedan od vas koji se ne odrekne svega što posjeduje, ne može biti moj učenik.“ „Dobra je sol. Ali ako i sol obljutavi, čime će se ona začiniti? Nije prikladna ni za zemlju ni za gnojište. Van se baca. Tko ima uši da čuje, neka čuje!“

Isus je na putu u Jeruzalem- Sluti što ga ondje očekuje. Već je dva puta govorio o mucu (Lk 9,22-44). Ali to ga ne zadržava. Odlučno ide prema svome „određenju“ u Jeruzalem. Na ovome putu prate ga mnogi ljudi. On se njima obraća. Ne želi da slijede kriva očekivanja ili prionu uz iluzije. Nego ljudi trebaju znati o čemu se u nasljedovanju radič

Stoga Isus govori: *Dođe li tko k meni, a ne mrzi svog oca i majku, ženu i djecu, braću i sestre, pa i sam svoj život, ne može biti moj učenik!* Biti učenik primarno sadrži vezivanje uza nj i njegov put. Tu se mora sve ostaviti: obitelj, vlastite planove i projekte, imetak. Štoviše i sam zemaljski život mora učenica, učenik „manje cijeniti“⁶⁰

I tko ne nosi svoga križa i ne ide za mnom, ne može biti moj učenik! Križ je patnja koja raste iz vjernosti prema Evanđelju. On je ono što bitno spada u naš poziv nasljedovanja Isusa. Najčešće je povezan s ruganjem ismijavanjem, odbacivanjem i progonom. I sukobi savjesti, odricanje i druge poteškoće mogu biti posljedice Evanđelja. Svi, koji ozbiljno nasljeduju Isusa, osjetit će križ.

Križ je moguće i odložiti. Mi možemo šutjeti gdje bismo trebali govoriti. Možemo se povući, gdje bismo morali zauzeti stav. Možemo ostati promatrači umjesto da aktivno sudjelujemo. Možemo svoje

⁶⁰ U grčkome izvornom tekstu za *manje cijeniti* stoji glagol *mrziti*. Novozavjetna psihologija istražila je da su u Isusovo vrijeme jedva postojale riječi za osjećaj. Mrziti i ljubiti stoga nisu izrazi osjećaja, nego naputci za djelovanje. Pod *mrziti* Isus ovdje ne misli razvijati negativne osjećaje ili djelovati zločesto, nego nekoga ili neku stvar zapostaviti, staviti na drugo mjesto. Nije želja i volja bližnjega, ni njegovo zadovoljstvo, ni sklad i usklađenost s njim zadnji kriteriji, nego jedino Isusova volja. Tada će svi odnosi biti oblikovani tako da budu nošeni odnosom prema Isusu.

kršćanstvo živjeti blijedo, mlako, podvojeno tako da ne izazovemo nikakvo protivljenje.

Tko hoće graditi kulu, mora zacijelo od samoga početka dobro promisliti o svemu što spada u izvođenje. Gradnja do dovršenja nije tako brzo gotova. Dok se ona dovrši treba svladati kojekakve poteškoće. Kao što samo dovršenje gradnje kruni građevinu, tako ni jedan dobar početak u nasljedovanju nije dovoljan. U nasljedovanju Isusa je potrebna vjernost i ustrajnost a oni moraju doći iz zrela promišljanja i jasne odluke. Isus želi ljude koji znaju o čemu se radi i koji se promišljeno i odlučno uza nj vezuju.

Tako dakle nijedan od vas koji se ne odrekne⁶¹ svega što posjeduje, ne može biti moj učenik.

Riječ „posjedovati“ usko je povezana s riječju „opsjednut“ (zaokupljen) Tko je nečim opsjednut, ima pogled još jedino za to, on se vrti oko vlastite osi. Opsjednut je svojim mislima i planovima. I kao da je pod silnom prisilom da se neprestano mora baviti samim sobom. Nije slobodan.⁶² Isusu je do toga da postanemo potpuno slobodni za život pod ljubećim vodstvom njegova nebeskog dragog Oca.

Prispodoba o soli ovdje dotjeruje: *Dobra je sol. Ali ako i sol obljutavi, čime će se ona začiniti?* Sol djeluje protiv propadanja, čisti i održava hranu. Sol je ovdje slika za nasljedovanje Isusa: Tko ne želi biti potpuno učenik on je kao sol koja je izgubila *svoj okus* i više nije ni za što.

Tko ima uši da čuje, neka čuje! Slušatelji su pozvani na ozbiljno razmišljanje, jer shvaćanje Isusovih riječi ne smije ostati na površini.

- Zbog čega se ovdje radi o pravoj slobodi učenika?
- Koja očekivanja, strahovi, podvojenosti ... sprječavaju mene?
- Je li već bilo situacija kad sam odložio svoj križ, jer je to bilo komotnije? Koje? Kako sam se osjećao iza toga?

⁶¹ Doslovce prevedeno: Moj učenik ne može biti nitko tko se potpuno ne odrekne svega svog imetka. Radi se o tome da nam srce nije vezano uz imetak i da svoj imetak rabimo kako to ogovara vezivanju uz Isusa.

⁶² Posjedujem li dobra ovoga svijeta, ili dobra ovoga svijeta posjeduju mene?

Vrijedan da bude tražen!

15,1-10

Okupljahu se oko njega svi carinici i grešnici da ga slušaju. Stoga farizeji i pismoznanci mrmljahu: „Ovaj prima grešnike, i blaguje s njima.“ Nato im Isus kaza ovu prisposobu: „Tko to od vas, ako ima sto ovaca pa izgubi jednu od njih, ne ostavi onih devedeset i devet u pustinji te pođe za izgubljenom dok je ne nađe? A kad je nađe, stavi je na ramena sav radostan pa došavši kući, sazove prijatelje i susjede i rekne im: 'Radujte se sa mnom! Nađoh ovcu svoju izgublenu.' Kažem vam, tako će na nebu biti veća radost zbog jednog obraćena grešnika nego li zbog devedeset i devet pravednika kojima ne treba obraćenja.“ „Ili koja to žena, ima li deset drahma pa izgubi jednu drahmu, ne zapali svjetiljku, pomete kuću i brižljivo pretraži dok je ne nađe? A kad je nađe, pozove prijateljice i susjede pa će im: 'Radujte se sa mnom! Nađoh drahmu što je bijah izgubila.' Tako, kažem vam, biva radost pred anđelima Božjim zbog jednog obraćena grešnika.“

Okupljahu se oko njega svi carinici i grešnici da ga slušaju. Stoga farizeji i pismoznanci mrmljahu. Jer prema shvaćanju farizeja Bog nema što raditi s grješnikom. Grješnik se mora najprije obratiti, zatim smije ponovno stupiti pred Boga i primiti Božju ljubav. Naprama ovomu tvrdi Isus da je Bog okrenut i ostaje grješniku privržen velikim smilovanjem i velikom ljubavlju. Štoviše, Bog najprije dariva svoju ljubav da bi se grješnik mogao obratiti. Kao znak ove ljubavi Isus blaguje⁶³ s grješnicima.

Za ovo shvaćanje Boga želi Isus pridobiti i svoje protivnike. Stoga pripovijeda sljedeću prisposobu: Pastir koji je izgubio jednu ovcu, i žena koja je izgubila jednu drahmu. Ovo je njima dragocjeno i važno. I skladno tomu silna radost: Pastir ponovno nađenu ovcu *stavlja na ramena sav radostan*, a žena *poziva prijateljice i susjede pa će im: Radujte se sa mnom! Nađoh drahmu što je bijah izgubila*. Ova se radost odnosi na grješnika koji se obraća.

⁶³ Blagovanje znači prijateljstvo. Poznat nam je izraz „piti bratstvo“.

Isus želi farizejima otvoriti pogled i srce za Božju ljubav. Kad ljudi Bogu otkazu zajedništvo i odvoje se od njega – i tako postaju grješnici –, oni za njega ne gube i svoju vrijednost. I u najvećoj odlutalosti oni mu ostaju dragi i dragocjeni. On ih neprestano traži.

Božja ljubav je okrenuta i pravednicima. Jedna majka se na poseban način raduje ozdravljenju bolesna djeteta. Ali to ne znači da svoje zdravo dijete ne voli i da mu se ne raduje.

- Zbog čega farizeji negoduju?
- Kako postupa Isus sa svojim protivnicima? Što možemo od njega naučiti?
- Koja se utjeha sastoji u tome da pastir traži izgublenu ovcu *dok ju ne nađe?*

84.

Poziv na svečanost ljubavi

15,11-32

I nastavi: „Čovjek neki imao dva sina. Mlađi reče ocu: 'Oče, daj mi dio dobara koji mi pripada.' I razdjeli im imanje. Nakon nekoliko dana mlađi sin pokupi sve, otputova u daleku zemlju i ondje potratu svoja dobra živeći razvratno.“ „Kad sve potroši, nastala ljuta glad u onoj zemlji te on počeo oskudijevati. Ode i pribi se kod jednoga žitelja u onoj zemlji. On ga posla na svoja polja pasti svinje. Želio se nasititi rogačima što su ih jele svinje, ali mu ih nitko nije davao.“ „Došavši k sebi, reče: 'Koliki najamnici oca moga imaju kruha napretek, a ja ovdje umirem od gladi! Ustat ću, poći svomu ocu i reći mu: 'Oče, sagriješih protiv Neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvati se sinom tvojim. Primi me kao jednog od svojih najamnika.'“ „Usta i pođe svom ocu. Dok je još bio daleko, njegov ga otac ugleda, ganu se, potrča, pade mu oko vrata i izljubi ga. A sin će mu: 'Oče! Sagriješih protiv Neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvati se sinom tvojim.' A otac reče slugama: 'Brzo iznesite haljinu najljepšu i obucite ga! Stavite mu prsten na ruku i obuću na noge! Tele ugojeno dovedite i zakoljite, pa da se pogostimo i provedelimo jer sin mi ovaj bijaše mrtav i oživje, izgubljen bijaše i nađe se!' I stadoše se veseliti.“ „A stariji mu sin bijaše u polju. Kad se na povratku približio kući, začu svirku i igru pa dozva jednoga slugu da se raspita što je to. A ovaj će mu: 'Došao tvoj brat pa otac tvoj zakla tele ugojeno što sina zdrava dočeka.' A on se rasrdi i ne htjede ući. Otac tada iziđe i stane ga nagovarati. A on će ocu: 'Evo toliko ti godina služim i nikada ne prestupih tvoju

zapovijed, a nikad mi ni jareta nisi dao da se s prijateljima provedem. A kada dođe ovaj sin tvoj koji s bludnicama proždrije tvoje imanje, ti mu zakla ugojeno tele.' Nato će mu otac: 'Sinko, ti si uvijek sa mnom i sve moje – tvoje je. No trebalo se veseliti i radovati jer ovaj brat tvoj bijaše mrtav i oživje, izgubljen i nađe se!'"

Dok carinici i grješnici Isusa rado slušaju i mnogi se otvaraju njegovoj poruci o Kraljevstvu Božjem, farizeji i pismoznanci negoduju i ostaju na distanci (usp. 15,1-2). Stoga Isus u ovoj trećoj prisposobi hoće, kao u ogledalu na primjeru dvojice sinova pokazati im njihovo ponašanje i pokušava ih k tomu pridobiti za svečanost Božjega kraljevstva.

Čovjek neki imao dva sina ... Oče, daj mi dio dobara koji mi pripada. I razdijeli im imanje. Nevjerojatna drskost! Baštinu se normalno nasljeđuje nakon očeve smrti. To pokazuje: Mlađi sin hoće od oca samo profitirati i s njim više ništa ne imati I otac ga ostavlja potpuno slobodnim⁶⁴, neka čini što ga je volja.

Kad sve potroši, nastaje ljuta glad u onoj zemlji te on počne oskudijevati. Konačno se skrasio kod svinja. Čuvati svinje za tadašnjega Židova bio je krajnje prljav posao, jer svinje su za Židove bile nečiste životinje. Ni jedan ugledni Židov ne bi se dragovoljno u to upustio. Ovo također pokazuje koliko daleko je taj mladić otišao, jer u židovskoj zemlji nije bilo svinjskih stada koja bi se morala čuvati.

Došavši k sebi. Ova nevolja dovodi ga do spoznaje. Uči ga shvatiti koliko je dobro zajedništvo imao s ocem. Natjeran glađu odlučuje se krenuti i vratiti svom ocu i reći mu: *Oče, sagriješih protiv Neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvati se sinom tvojim. Primi me kao jednog od svojih najamnika.*

Otaca prima svoga sina povratnika s nevjerojatnom ljubavlju i neizrecivom radošću. Za jednoga dostojanstvenog istočnjaka nezamislivo je trčati (juriti). Ali otac trči ususret sinu, pada mu oko

⁶⁴ Prema povijesti kulture otac je tada imao vlast raspolaganja nad svojim sinom do njegove 40. godine života. Otac je mogao narediti: „Ostaješ ovdje!“

vrata i ljubi ga. Daje da ga prekrasno obuku⁶⁵, potpuno ga rehabilitira kao sina i slavi s njim gozbu radosti. Nikakvo osvrtnje na prošlost. Otac je obuzet samo jednom mišlju: Moj sin je opet sa mnom. *Sin mi ovaj bijaše mrtav i oživje.*

Stariji sin odbija podijeliti očevu radost i sudjelovati na gozbi radosti. Otac ljubi i svoga starijeg sina. Stoga je učinio nešto nevjerojatno za tadašnje vrijeme: Napušta slavlje, izlazi van i *prijateljski ga nagovara*. Saslušao je njegove prigovore i pokušava pridobiti ga za ljubav prema svome bratu: *Sinko, ti si uvijek sa mnom i sve moje – tvoje je. No trebalo se veseliti i radovati jer ovaj brat tvoj bijaše mrtav i oživje, izgubljen i nađe se!*

Obojici sinova pripada potpuna Božja ljubav. Bog se trudi oko obojice. Obojica tek moraju doći do pravog i cjelovitog zajedništva s Ocem. Obojica su pozvana u kraljevstvo ljubavi. I obojicu ostavlja Bog potpuno slobodne. Uvažio je odluku mlađega sina da ode „sve do svinjskog valova“. A Bog uvažava i odluku starijega sina.

Prispodoba ostavlja otvorenim da li se stariji sin ipak još otvorio slavlju ljubavi. Tako je pitanje upravljeno i nama, da li ćemo ući ili ćemo ostati tvrdi. Poziv pismoznancima i farizejima, ali i nama ostaje otvoreno.

S Bogom istinski povezani ne možemo biti ako se ne pridružimo njegovoj ljubavi prema njegovoj drugoj djeci, ako se ne radujemo očevoj ljubavi prema svima i zajedničkom pripadanju ocu.

- Kako se pokazuje očeva ljubav prema obojici sinova?
- Kako Bog susreće grješnika koji mu se iskreno vraća?
- Čime se stariji sin udaljio od oca? Koja promjena osjetila je za njega važna?

85.

⁶⁵ *Najbolje odijelo* po sebi je razumljivo najbolji komad očeve odjeće. *Prsten* je najvjerojatnije prsten pečatnjak kuće. I obuća na njegovim nogama može biti znak njegova novog položaja. Robovi hodaju bosu, sinovi nose obuću.

Djelovati snalažljivo

16,1-8

Govoraše i svojim učenicima: „Bijaše neki bogat čovjek koji je imao upravitelja. Ovaj je bio optužen pred njim kao da mu rasipa imanje. On ga pozva pa mu reče: 'Što to čujem o tebi? Položi račun o svom upravljanju jer više ne možeš biti upravitelj!' Nato upravitelj reče u sebi: 'Što da učinim kad mi gospodar moj oduzima upravu? Kopati? Nemam snage. Prosititi? Stidim se. Znam što ću da me prime u svoje kuće kad budem maknut s uprave.'“ „I pozva dužnike svoga gospodara, jednog po jednog. Upita prvoga: 'Koliko duguješ gospodaru momemu?' On reče: 'Sto bata ulja.' A on će mu: 'Uzmi svoju zadužnicu, sjedni brzo, napiši pedeset.' Zatim reče drugomu: 'A ti, koliko ti duguješ?' On odgovori: 'Sto kora pšenice.' Kaže mu: 'Uzmi svoju zadužnicu i napiši osamdeset.'“ „I pohvali gospodar nepoštenog upravitelja što snalažljivo postupi jer sinovi su ovoga svijeta snalažljiviji prema svojim od sinova svjetlosti.“

I pohvali gospodar nepoštenog upravitelja. Kako je to moguće? Ipak, Isus ne hvali nepravedno ponašanje upravitelja, nego samo jednu točku: njegovu snalažljivost. Ova se sastojala u tri točke:

Prvo: Jasna spoznaja: Prevario sam svoga gospodara. Kad sada budem polagao račun, izgubit ću svoju službu U(namještenje).

Drugo: Nepošteni upravitelj povlači odmah praktične zaključke. 'Što da učinim kad mi gospodar moj oduzima upravu? Kopati? Nemam snage. Prosititi? Stidim se. Znam što ću da me prime u svoje kuće kad budem maknut s uprave. Hoću brzo steći prijatelje, koji će me zatim kasnije poduprijeti.

Treće: On svoje razmišljanje odmah provodi u djelo. Jer samo jedan dan kasnije sve bi moglo biti prekasno.

Ovo izazovnom pripoviješću hoće Isus učenicima, „djeci svjetla“ reći da s obzirom na Božje kraljevstvo i vječnu budućnost, trebaju biti isto tako „clever“, kao što je ovaj nepošteni upravitelj bio s obzirom na svoju zemaljsku budućnost. To znači: prvo, jasno prepoznati čemu se u životu na ovome svijetu radi. Kakvo je naše ponašanje i što nam Bog nudi. Drugo, odmah povući praktične zaključke i treće, njih bez oklijevanja provesti u djelo.

Isus nas hoće ovom „izazovnom“ prisposodobom protresti, u doslovnome smislu sablazniti, kako ne bismo nepromišljeno, nego jasno i odlučno kao *djeca svjetla* djelovali i živjeli. To što Isus ovdje hvali poznata je metoda CAJ (kršćanskoga radničkog pokreta).⁶⁶

- U čemu se sastoji snalažljivost koju Gospodin hvali?
- Upravitelj ne raspolaže svojim vlastitim nego tuđim dobrom. Sve njegovo razmišljanje mora biti usmjereno na to da se ostvare gospodareve namjere. Što je sve meni povjereno? Koje bi namjere mogao Bog s time imati?:

86.

Pravilno se odnositi prema novcu

16,9-15

„I ja vama kažem: napravite sebi prijatelje od nepoštena bogatstva pa kad ga nestane da vas prime u vječne šatore.“ „Tko je vjeran u najmanjem, i u najvećem je vjeran; a tko je u najmanjem nepošten, i u najvećem je nepošten. Ako dakle ne bijaste vjerni u nepoštenom bogatstvu, tko li će vam istinsko povjeriti? I ako u tuđem ne bijaste vjerni, tko li će vam vaše dati?“ „Nijedan sluga ne može služiti dvojici gospodara. Ili će jednoga mrziti, a drugoga ljubiti; ili će uz jednoga prijanjati, a drugoga prezirati. Ne možete služiti Bogu i bogatstvu.“ Sve su to slušali farizeji, srebroljupci, i rugali mu se. On im reče: „Vi se pravite pravedni pred ljudima, ali zna Bog srca vaša. Jer što je ljudima uzvišeno, odvratnost je pred Bogom.“

Sada Isus ukazuje na to da se stvarna snalažljivost (razboritost) ne sastoji u tome da se brinemo za sebe, kao ovaj koruptivni upravitelj, nego da uložimo bogatstvo za one u nevolji (potrebi). *napravite sebi prijatelje od nepoštena bogatstva.*⁶⁷ Jer *ne možete služiti Bogu i bogatstvu.* Tako mi sebi stvaramo *prijatelje* za nebo.

⁶⁶ Jospeh Kardinal Cardijn (1882.-1967.) bio je katolički svećenik i osnivač međunarodnoga radničkog pokreta (CAJ).

⁶⁷ Hebrejska i aramejska riječ „mammon“ izvorno je značila ono u što se netko pouzdavao, ili: ono što je osigurano (zajamčeno). Zatim je došlo do općenitog označavanja imetka i novca. U Novome zavjetu često se rabi u smislu snižene vrijednosti za demonsku moć imetka.

Tko je vjeran u najmanjem, i u najvećem je vjeran. U postupanju s novcem, s tuđim dobrom pokazuje se naša najnutarnija nutrina. Samo onaj tko je ovdje besprijekoran, njemu će Bog moći povjeriti istinsko dobro u Božjem kraljevstvu.

Polazeći od poslovice da ni jedan sluga ne može služiti dvojicu gospodara, učenik je pozvan na odluku da sebe ne učini robom novca, imetka i ugleda, nego da u postupanju s novcem i ugledom koji je s time povezan dopusti da njime određuje Bog, koji svakomu dodjeljuje mjesto koje mu pripada.

„Častohlepni i srebroljupci“ ... se Isusu smiju. Ali on im predbacuje (prijeti) da vrijedi jedino srce a ne kako stojimo pred ljudima koji gledaju na bogatstvo i ugled.

- Koliko sam pouzdan u malome i u poštenu postupanju s novcem? Zbog čega je ovo toliko važno?
- Postavljam pitanje: Isuse, kako trebam uložiti svoj novac i svoj imetak?
- *Jer što je ljudima uzvišeno, odvratnost je pred Bogom.* Što bi to moglo danas biti?

87.

Vjernost zakonu

16,16-18

„Zakon i Proroci do Ivana su, a otada se navješćuje kraljevstvo Božje i svatko se u nj silom probija. Lakše će nebo i zemlja proći, negoli propasti i jedan potezić Zakona.“ „Tko god otpusti svoju ženu pa se oženi drugom, čini preljub. I tko se god oženi otpuštenom, čini preljub.“

I premda je u Isusu došla novost Božjega kraljevstva, čijim sjajem su „svi“ zaodjenuti, zato zbog toga raniji zakon neće biti dokinut. Nego će više biti ostvaren u izvornome smislu.

Tko god otpusti svoju ženu. U Starome zavjetu bilo je utvrđeno da se vlastitu ženu ne smije tek tako otpustiti, nego joj se mora izdati otpusno pismo kako bi se time dokazom utvrdio njezin novi „status

ledične osobe“. Isus ovdje štiti ženu od muževljeve samovolje. On i ovdje utvrđuje novi poredak vrijednosti Božjega kraljevstva koji se sastoji u tome da zajedništvo s vlastitom ženom treba čuvati i sačuvati. Tomu hoće pomoći Božja ljubav, koja u Božjem kraljevstvu djeluje. Zato muž ne smije svoju vlastitu ženu iz braka otpustiti.

Prema kršćanskome shvaćanju partner nije nešto što se „uzima“, nego od Boga prima. Partner je Božji dar! Zato je zahvalnost za partnera bitan izraz života u Božjem kraljevstvu. Partner je najdragocjeniji Božji dar koji se povjerava drugomu na radost, na potporu i podršku, na rast i na posvećenje života.

Pavao piše: *Pokoravajte se jedno drugomu u strahu Kristovu (Ef 5,21)*. Kršćanski brak utemeljen je na uzajamnome poštovanju pred Isusom Kristom, Gospodinom. On je treći u savezu, štoviše: On je Gospodar vašega braka. Njemu bračni drugovi povjeravaju svoj zajednički život, svoje brige, pitanja i nade.

- Što Isus hoće zaštititi?
- Što je u jednom kršćanskom braku drukčije? Iz kojih izvora on živi?

88.

Postoji jedan „pre-kasno“

16,19-31

„Bijaše neki bogataš. Odijevao se u grimiz i tanani lan i danomice se sjajno gostio. A neki siromah, imenom Lazar, ležao je sav u čirevima pred njegovim vratima i priželjkivao nasititi se onim što je padalo s bogataševa stola. Čak su i psi dolazili i lizali mu čireve.“ „Kad umrije siromah, odnesoše ga anđeli u krilo Abrahamovo. Umrije i bogataš te bude pokopan. Tada u teškim mukama u paklu, podiže svoje oči te izdaleka ugleda Abrahama i u krilu mu Lazara pa zavapi: 'Oče Abrahame, smiluj mi se i pošalji Lazara da umoči vršak svoga prsta u vodu i rashladi mi jezik jer se strašno mučim u ovom plamenu.' Reče nato Abraham: 'Sinko! Sjeti se da si za života primio dobra svoja, a tako i Lazar zla. Sada se on ovdje tješi, a ti se mučiš. K tome između nas i vas zjapi provalija golema te koji bi i htjeli prijeći odavde k vama, ne mogu, a ni odatle k nama prijelaza nema.'“ „Nato će bogataš: 'Molim te onda, oče, pošalji Lazara u kuću oca moga. Imam petero braće pa neka im posvjedoči da i oni

ne dođu u ovo mjesto muka.' Kaže Abraham: 'Imaju Mojsija i Proroke! Njih neka poslušaju!' A on će: 'O ne, oče Abrahame! Nego dođe li tko od mrtvih k njima, obratit će se.' Reče mu: 'Ako ne slušaju Mojsija i Proroka, neće povjerovati sve da i od mrtvih tko ustane.'"

Pred vratima jednoga bogataša, koji svoj život uživa u slasti i lasti, leži bolesni Lazar u prljavštini ulice i provodi svoj potpuni bijedan život. Ipak Isus poznaje njegovo ime. On se zove „Lazar“, što znači: „Bog pomaže“. Ovaj siromah je *priželjkivao nasititi se onim što je padalo s bogataševa stola.*⁶⁸

Što se ovdje govori o životu poslije smrti, ne želi biti nikakav točan opis ovoga života u onostranosti. Nego hoće ukazati na radikalnu različitost u onostranome životu nekada bogatih i nekada siromašnih. Lazar, koji je ležao u prljavštini ulice, dobiva svoje počasno mjesto na strani Abrahama, dok fino i raskošno obučeni bogataš trpi velike muke. Sada on moli za kap vode. Ali je prekasno, jer *koji bi i htjeli prijeći odavde k vama, ne mogu, a ni odatle k nama prijelaza nema.*

Sam bogataš shvaća da ga je način njegova života doveo u ovo stanje i želi da se upozori njegovu braću. Ali njegova braća *imaju Mojsija i Proroke!* (riječ Svetoga pisma). *Njih neka poslušaju!* Ovi pokazuju Božju volju. Bogataš je propustio propitivati volju Božju. Sada je definitivno prekasno.

Isus upozorava sve koji u svome životu ne pitaju za Božju volju. Loša stvar će im se dogoditi.

- Što Isus hoće ovom prisposodobom reći (a što ne)?
- U kojem fatalnom životnom stavu se nalazi bogataš (i njegova braća)?
- Vidimo li siromašnog Lazara koji u pojedincima i u čitavim grupama i narodima leži pred našim vratima? Što možemo za „njega“ učiniti?

⁶⁸ Tada nije bilo ubrusa. Tada se prste brisalo prevrtom bijeloga kruha, ako su se umastila. A potom bi se mrvice bacilo pod stol. Lazar bi bio veseo ako bi dobio ove mrvice.

89.
Biti pažljiv
17,1-4

I reče svojim učenicima: „Nije moguće da ne dođu sablazni, no jao onome po kom dolaze; je li s mlinskim kamenom o vratu strovaljen u more, korisnije mu je, nego da sablazni jednoga od ovih malenih. Čuvajte se!“ „Pogriješi li tvoj brat, prekori ga; ako se obrati, oprosti mu. Pa ako se sedam puta na dan ogriješi o tebe i sedam se puta obrati tebi govoreći: 'Žao mi je!', oprosti mu.“

Trijezni i realistično govori Isus: „Sablazniti, druge u vjeri iritirati i zavoditi, stvari su koje se na ovome svijetu neizbježno događaju.“ Ali zato ih se ne može opravdati. Štoviše, one su tako ružne da bi za jednoga takvog čovjeka bila „prednost“ ako uopće više ne bi živio!

Pogriješi li tvoj brat, tada nemoj šutjeti! Naša se odgovornost sastoji u tome da jedni druge upozorimo na grijeh i to svjesni da smo i sami grješnici. Oprost pretpostavlja volju za popravkom. Ako se obrati tebi govoreći: 'Žao mi je!', oprosti mu! Ali tada trebamo biti bezgranično⁶⁹ spremni oprostiti, kakav je i sam Bog.

- Kako se i gdje danas „malene“ i „slabe“ zavodi na zlo (mediji)?
- Zbog čega je neljubazno upozoriti jedni druge na grijeh?
- „Oprostiti da, ali zaboraviti ne mogu!“ Je li to oprost?

90.
Snaga vjere
17,5-6

Apostoli zamole Gospodina: „Umnoži nam vjeru!“ Gospodin im odvrati: „Da imate vjere koliko je zrno gorušičino, rekli biste ovom dudu: 'Iščupaj se s korijenom i presadi se u more!' I on bi vas poslušao.“

⁶⁹ Sedam je broj punine.

Da imate vjere koliko je zrno gorušičino. Premda je naše povjerenje još jako maleno, kao zrno gorušice, Bog će nas voditi dalje i osposobiti. „Vjera gorušičina zrna“ znači, računati potpuno s Božjom moći i mogućnostima. U našem pogledu na njega nema podvojenosti (sumnje). Važna nije velika vjera, nego mala vjera u velikoga Boga. Tada ćemo iskusiti da su Božje mogućnosti neograničene, u našem životu također.

Neka ti bude kako si vjerovao. Vjera ti je tvoja pomogla. Neka ti bude kako si rekao. Takve i slične riječi izgovorio je Isus u mnogim situacijama. One upućuju na to da naš stav vjere odlučuje hoće li Božje mogućnosti i Božje snage biti djelotvorne.

- Kako moja vjera može rasti? Što ju blokira?
- Za koje situacije se odlučujem da vjerujem potpuno Njegovim mogućnostima?

91.

Čisto raspoloženje za služenje

17,7-10

„Tko će to od vas reći sluzi svomu, oraču ili pastiru, koji se vrati s polja: 'Dođi brzo i sjedni za stol?' Neće li mu naprotiv reći: 'Pripravi što ću večerati pa se pripaši i poslužuj mi dok jedem i pijem; potom ćeš ti jesti i piti?' Zar duguje zahvalnost sluzi jer je izvršio što mu je naređeno? Tako i vi: kad izvršite sve što vam je naređeno, recite: 'Sluge smo beskorisne! Učinismo što smo bili dužni učiniti!'“

Ova riječ ne opisuje Božje ponašanje prema nama ljudima. Ona više pokazuje kako trebamo sama sebe gledati naprama Bogu. Prije nego on od nas nešto zatraži, već nam je neizmjereno puno darovao: život, sposobnosti, mogućnosti razvijanja, svoje izabranje i prijateljstvo. Ova njegova ljubav prema nama nadilazi sve naše snage poimanja.

Sluge smo nekorisne; učinismo što smo bili dužni učiniti.“ Naš odgovor uvijek zaostaje iza njegove ljubavi. Čak i kad smo „učinili sve“ što on od nas očekuje, trebali bismo po strani ostaviti svako

razmišljanje o potraživanju i svoj čin shvatiti kao dužno služenje. Istodobno smijemo zahvalni znati da se ovaj Gospodin ne da nadmašiti u dobroti i velikodušnosti.

- Od kojih krivih shvaćanja u odnosu prema Isusu hoće nas ova prisudoba osloboditi?.

92.

Pravo ozdravljenje

17,11-19

Dok je tako putovao u Jeruzalem, prolazio je između Samarije i Galileje. Kad je ulazio u neko selo, eto mu u susret deset gubavaca. Zaustave se podaleko i zavape: „Isuse, Učitelju, smiluj nam se!“ Kad ih Isus ugleda, reče im: „Idite, pokažite se svećenicima!“ I dok su išli, očistiše se. Jedan od njih vidjevši da je ozdravio, vrati se slaveći Boga u sav glas. Baci se ničice k Isusovim nogama zahvaljujući mu. A to bijaše neki Samarijanac. Nato Isus primijeti: „Zar se ne očistiše desetorica? A gdje su ona devetorica? Ne nađe li se nijedan koji bi se vratio i podao slavu Bogu, osim ovoga tuđinca?“ A njemu reče: „Ustani! Idi! Tvoja te vjera spasila!“

Gubavci su smatrani beznadnim „slučajevima“. Ali za Isusa beznadne situacije nema ondje gdje se ljudi s velikom vjerom otvore njegovim mogućnostima.

U Isusovo vrijeme smatralo se nemogućim izliječiti gubavca. Ipak ovih deset muškaraca obraćaju se Isusu s potpunim povjerenjem i dovikuju mu: *Isuse, Učitelju, smiluj nam se!* Isus ih zatim šalje k svećenicima, tadašnjem zdravstvenom zavodu. I ova desetorica odlaze k svećenicima, premda je guba još uvijek prisutna. Tek su se putem očistili. Oni su se potpuno pouzdali u Isusovu riječ.

Svi su bili glasni dok su dozivali za pomoć. Ali samo se jedan vratio natrag *slaveći Boga u sav glas*. Svi oni su svojim tjelesnim ozdravljenjem ponovno primljeni u zajednicu ljudi, ali samo je jedan – a upravo je on bio prezreni lažni vjernik, Samarijanac, tako pronašao prijateljstvo s Bogom.

- Po čemu se pokazuje vjera desetorice gubavaca?

- Kod svakog dobročinstva koje primamo, postavlja se pitanje tko nam je više vrijedan: darivatelj ili dar: Kako je to kod mene?
- Što je Samarijanac dodatno uz tjelesno ozdravljenje primio?

93.

Doći će Sin Čovječji!

17,20-37

Upitaju ga farizeji: „Kad će doći kraljevstvo Božje?“ Odgovori im: „Kraljevstvo Božje ne dolazi primjetljivo. Niti će se moći kazati: 'Evo ga ovdje!' ili: 'Evo ga ondje!' Ta evo – kraljevstvo je Božje među vama!“ Zatim reče učenicima: „Doći će dani kad ćete zaželjeti vidjeti i jedan dan Sina Čovječjega, ali ga nećete vidjeti. Govorit će vam: 'Evo ga ondje, evo ovdje!' Ne odlazite i ne pomamite se! Jer kao što munja sijevne na jednom kraju obzorja i odblesne na drugom, tako će biti i sa Sinom Čovječjim u Dan njegov. No prije treba da on mnogo pretrpi i da ga ovaj naraštaj odbaci.“ „I kao što bijaše u dane Noine, tako će biti i u dane Sina Čovječjega: jeli su, pili, ženili se i udavali do dana kad Noa uđe u korablju. I dođe potop i sve uništi. Slično kao što bijaše u dane Lotove: jeli su, pili, kupovali, prodavali, sadili, gradili. A onog dana kad Lot iziđe iz Sodome, zapljušti s neba oganj i sumpor i sve uništi. Tako će isto biti u dan kad se Sin Čovječji objavi.“ „U onaj dan tko bude na krovu, a stvari mu u kući, neka ne siđe da ih uzme. I tko bude u polju, neka se ne okreće natrag. Sjetite se žene Lotove! Tko god bude nastojao život svoj sačuvati, izgubit će ga; a tko ga izgubi, živa će ga sačuvati.“ „Kažem vam, one će noći biti dvojica u jednoj postelji: jedan će se uzeti, drugi ostaviti. Dvije će mljeti zajedno: jedna će se uzeti, druga ostaviti.“ Upitaše ga na to: „Gdje to, Gospodine?“ A on im reče: „Gdje bude trupla, ondje će se okupljati i orlovi.“

Isusovi suvremenici mislili su kod Božjega kraljevstva na jedno zemaljsko kraljevstvo. Stoga Isus tumači da se Božje kraljevstvo ne prepoznaje *primjetljivo* (po izvanjskim znakovima), nego je ono više *već među vama*. Naime ondje, gdje su se ljudi obraćenjem i vjerom otvorili njemu (Isusu Kristu).

To bi kod učenika moglo izazvati pomisao da će on, Kralj ovoga kraljevstva ostati zauvijek s njima. Ali neće biti tako. Nego će ih više zadesiti teška vremena. Sin Čovječji *prije treba da mnogo pretrpi i da*

ga ovaj naraštaj odbaci. Tada će oni pod teretom vremena čeznuti za time je trpjeti i željeti *vidjeti jedan dan Sina Čovječjega.* Jer sigurno je da će se ovo Božje kraljevstvo jednom o Kristovu ponovnom dolasku u slavi, *u dan kad se Sin Čovječji objavi,* dovršiti.

Ovaj ponovni dolazak Sina Čovječjega doći će iznenada i sijevnuti *što munja sijevne na jednom kraju obzorja i odbljesne na drugom, tako će biti i sa Sinom Čovječjim u Dan njegov* – obasjat će čitav svijet. Dva primjera Noe i potopa, kao i Lota i grada Sodome uprizoruju iznenadni dolazak svršetka. Stoga je fatalna zabluda živjeti kao da do svršetka neće doći.

Postoji i još jedna daljnja opasnost. *Sjetite se žene Lotove!* Ona je doduše izišla iz Sodome, ali se zaustavila i osvrnula natrag (usp. Post 20,26). Nije dovoljno učiniti jedan prvi korak u nasljedovanju. Potreban je odlučan pogled na konačni dolazak Isusa Krista.

S dva primjera iz svakodnevice ukazuje Isus na to da ova istovrsnost (jednakost) izvanjske situacije neće ostati takva. Gospodinovim dolaskom nastupit će radikalno dijeljenje. Samo onaj tko iznutra pripada Isusu, bit će uzet.

Gdje to, Gospodine?! Isus odgovara jednom poslovicom: „*Gdje bude trupla, ondje će se okupljati i orlovi.*“ Tako Božji sud dolazi posvuda gdje je zlo.

- U kojim obmanama (o dolasku Božjeg kraljevstva) mogu ljudi živjeti?
- *Jer kao što munja sijevne na jednom kraju obzorja i odbljesne na drugom, tako će biti i sa Sinom Čovječjim u Dan njegov.* Što meni znači sigurnost ovoga Dana?

94.

Vjerovati neustrašivo kao dijete

18,1-8

Kaza im i prisposobu kako valja svagda moliti i nikada ne sustati: „U nekom gradu bio sudac. Boga se nije bojao, za ljude nije mario. U tom gradu bijaše i neka

udovica. Dolazila k njemu i molila: 'Obrani me od mog tužitelja!' No on ne htjede zadugo. Napokon reče u sebi: 'Iako se Boga ne bojim nit za ljude marim, ipak, jer mi udovica ova dodijava, obranit ću je da vječno ne dolazi mučiti me.'" Nato reče Gospodin: „Čujte što govori nepravedni sudac! Neće li onda Bog obraniti svoje izabrane koji dan i noć vape k njemu sve ako i odgađa stvar njihovu? Kažem vam, ustat će žurno na njihovu obranu. Ali kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?“

Valja svagda moliti i nikada ne sustati – to želi Isus od svojih učenika. Zbog čega?

Isus odgovara jednom prisposodobom: Sudac, koji poznaje svoju prednost i svoju komotnost a nema nikakva poštovanja prema Bogu, upušta se konačno u prošnju jedne udovice i pomaže joj doći do njezina prava. Razlog za to je jedino njegova sebičnost On hoće imati svoj mir.

Ali kod Boga je ovo posve drukčije: On je naš Otac koji nas neprestano prati svojom brigom i nebeski nas ljubi. Ovaj odnos Boga prema nama razlog je zbog čega mi s molitvom nikada ne smijemo prestati i zašto smijemo biti apsolutno sigurno računati s uslišanjem svojih prošnji. Stoga: *Neće li onda Bog obraniti svoje izabrane koji dan i noć vape k njemu sve ako i odgađa stvar njihovu?* Ovo „bez oklijevanja“ može katkada potrajati dugo. Ali sigurno je: Nikad nas neće ostaviti na cjedilu.

Ipak se u ovoj prošnji radi o više nego o konkretnom uslišanju prošnje. Mi smo Bo

Je ljubljene kćeri i sinovi, njegova djeca. Obraćajući se njemu mi živimo i i oživljavamo ovaj odnos. Popustimo li s prošnjom, puštamo ovaj odnos na spavanje.

Ali kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji? Božja moć i ljubav apsolutno su pouzdani. Ipak je nesigurno hoćemo li izdržati u vjeri u Boga kao nebeski ljubećeg Oca kroz sva iskušenja i razočaranja.

- Zbog čega je uslišanje molitve apsolutno sigurno?
- Zbog čega očekuje Isus od nas vjernu molitvu?
- Na što nas Isus hoće potaknuti? Hoće li Isus kod mene naći vjeru?

95.
Samozadovoljan ili?
18,9-14

Nekima pak koji se pouzdavahu u sebe da su pravednici, a druge podcjenjivahu, reče zatim ovu prisposobu: „Dva čovjeka uziđoše u Hram pomoliti se: jedan farizej, drugi carinik. Farizej se uspravan ovako u sebi molio: 'Bože, hvala ti što nisam kao ostali ljudi: grabežljivci, nepravednici, preljubnici ili – kao ovaj carinik.' Postim dvaput u tjednu, dajem desetinu od svega što steknem.' A carinik, stojeći izdaleka, ne usudi se ni očiju podignuti k nebu, nego se udaraše u prsa govoreći: 'Bože milostiv budi meni grešniku!' Kažem vam: ovaj siđe opravdan kući svojoj, a ne onaj! Svaki koji se uzvisuje, bit će ponižen; a koji se ponizuje, bit će uzvišen.“

Gdje god u životu stajali, Bog želi sve nas ljubazno susretati. Ipak susreta s Bogom koji donosi spasenje, mogu u nama biti prisutne i zapreke. U molitvi možemo kružiti oko samih sebe, umjesto da svoj život iskreno otvorimo Njemu.

'Bože, hvala ti što nisam kao ostali ljudi: grabežljivci, nepravednici, preljubnici ili – kao ovaj carinik.' Postim dvaput u tjednu, dajem desetinu od svega što steknem. Farizej sigurno govori istinu. Dobro ej postiti i biti velikodušan. I također je pohvalno Bogu zahvaljivati. Ipak sve ovo izgleda kao njegovo vlastito postignuće. On sam smatra sebe pomalo boljim i s prezirom (omalovažavanjem) gleda na druge ljude. Vjeruje da je Bogu učinio dovoljno i da je sa samim sobom zadovoljan. On samodostatno kruži oko svojih vlastitih riječi.

U ovome stavu kruži farizej oko samoga sebe. On ne susreće živoga Boga. Nikoga nisam ubio, nikomu ništa nisam ukrao, nisam počinio preljub. Ispunjam sve religiozne dužnosti. Bog bi morao biti

sa mnom zadovoljan. Tako mogu ljudi danas razmišljati i zaboraviti da se radi o ljubavi iz svega srca.

Carinik pak, *stojeći izdaleka, ne usudi se ni očiju podignuti k nebu, nego se udaraše u prsa govoreći: 'Bože milostiv budi meni grešniku!'* On ne iznosi nikakve isprike ni izgovore. Također zna da ovisi o Božjem oprost. Zato se samo i jedino zaziva Božje milosrđe i u nj se pouzdaje. Tako dolazi do susreta s Bogom koji ga opravdava. Jer susret s Bogom uvijek se događa preko egzistencijalne istine našega života.

- Što je farizejeva situacija? Što on čini dobro i hvalevrijedno? Što ej na njegovu stavu krivo?
- Donosim li svoju životnu situaciju iskreno pred Boga?
- Gdje sam u opasnosti ostati kod svoga prosuđivanja i biti samozadovoljan?

96.

Pogledati prema gore

18,15-17

A donosili mu i dojenčad da ih se dotakne. Vidjevši to, učenici im branili. A Isus ih dozva i reče: „Pustite dječicu neka dolaze k meni i ne priječite im jer takvih je kraljevstvo Božje.“ „Zaista, kažem vam, tko ne primi kraljevstva Božjega kao dijete, ne, u nj neće ući.“

Dok njegovi učenici majke s njihovom djecom ⁷⁰ „osorno“ odbijaju, Isus ih doziva k sebi *i govori: Pustite dječicu neka dolaze k meni.* Djeca su otvorena za Boga i za Božje kraljevstvo.

Jer djeca se dadu obdariti. Oni jednostavno dopuštaju da ih se ljubi (voli) i to takvu kakva jesu. Jedno dijete nema što pokazati. Ono po sebi samome nema ništa. Njegov pogled je neprestano od sebe usmjeren prema većemu. Očekivanje djeteta je iznad, ne ispod njega.

⁷⁰ Djeca u antiknome društvu nisu vrijedila puno. Nije im se poklanjala pozornost kao djeci danas. To je već jasno na latinskoj riječi „infans“. „Infans“ znači nezreo (maloljetan). Djeca su bila bića koja nisu smjela otvoriti usta. Već je i sama činjenica da Isus kao mjerilo uzima upravo djecu, provokacija.

Tko ne primi kraljevstva Božjega kao dijete, ne, u nj neće ući. Samo u jednome takvom stavu primanja dolazimo u Božje kraljevstvo. Tko se čvrsto drži vlastitih ostvarenja i uspoređuje ih s drugima, ostaje vani. Samo oni, koji se pouzdaju u Boga kao svoga nebeski ljubećega Oca, mogu ući u kraljevstvo Božje.

- Koji stavovi, a koje Isus vidi ostvarene kod djece, su potrebni za život u kraljevstvu Božjem?
- Hoćemo li postići stav djece, moramo pokušati u našem životu prepoznati ona mjesta gdje više ne gledamo prema gore: Gdje je to slučaj?

97.

Promašena prilika života 18,18-30

I upita ga neki uglednik: „Učitelju dobri, što mi je činiti da baštinim život vječni?“ Reče mu Isus: „Što me zoveš dobrim? Nitko nije dobar, doli Bog jedini. Zapovijedi znaš: Ne čini preljuba! Ne ubij! Ne ukradi! Ne svjedoči lažno! Poštuj oca svoga i majku!“ A onaj će: „Sve sam to čuvao od mladosti.“ Čuvši to, Isus mu reče: „Još ti jedno preostaje: sve što imaš prodaj i razdaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu. A onda dođi i idi za mnom.“ Kad je on to čuo, ražalosti se jer bijaše silno bogat. Vidjevši ga, reče Isus: „Kako li je teško imućnicima u kraljevstvo Božje! Lakše je devu kroz uši iglene nego bogatašu u kraljevstvo Božje.“ Koji su to čuli, rekoše: „Pa tko se onda može spasiti?“ A on će: „Što je nemoguće ljudima, moguće je Bogu.“ Nato reče Petar: „Evo, mi ostavismo svoje i pođosmo za tobom.“ Isus će im: „Zaista, kažem vam, nema ga tko bi ostavio kuću, ili ženu, ili braću, ili roditelje, ili djecu poradi kraljevstva Božjega, a da ne bi primio mnogostruko već u ovom vremenu, i u budućem vijeku život vječni.“

Učitelju dobri, što mi je činiti da baštinim život vječni? Ovaj čovjek je na pravome putu. Od mladosti, od kada je odgovoran za svoj život, vršio je Božje zapovijedi. Jedinstveno je sada da ga Isus ne otpušta s potvrdom o njegovu ponašanju. Zbog čega?

Postavi li se pitanje tako – što **mi** je činiti – tada čovjek može upasti u jedan užasan stres vjere. Jer ovo pitanje odnosi se na

postignuće (učinak). Tko zna je li stvarno učinio dovoljno? Tako ovo pitanje dovodi do stresna kršćanskog života. I to je potrebno ovom čovjeku pojasniti.

Sve što imaš prodaj ... pa ćeš imati blago na nebu. A onda dođi i idi za mnom. Isus mu time pokazuje jedan potpuno nov sadržaj života i stil života. Tko tako živi, imat će u nebu trajno blago. I smjeti će Isusa neprestano pratiti, slušati njegovu riječ, biti ispunjen njegovim Duhom i s njim dijeliti svoj život. Isus želi da on postane slobodan i da se vezuje uz nj. U ovom pozivu izražava se veliko davanje prednosti (preferiranje) i ljubav. Stoga Isus želi da se ovaj čovjek oslobodi vezanosti uz zemaljska dobra.

Kad je on to čuo, razalosti se. Jer njegova vezanost uz bogatstvo ga zarobljuje. A budući da se toga čvrsto drži, promašuje priliku svoga života.

Isus bolno ustanovljuje: *Lakše je devi kroz uši iglene⁷¹ nego bogatašu u kraljevstvo Božje. Pa tko se onda može spasiti?*, pitaju šokirani učenici. *A on će: „Što je nemoguće ljudima, moguće je Bogu.* Ovaj Isusov odgovor zapravo je odgovor na čovjekovo prvotno pitanje: „Što mi je činiti?“ Uvijek ću dolaziti do granice koja mi onemogućuje ulazak u kraljevstvo nebesko. Ali: *Što je nemoguće ljudima, moguće je Bogu.* Stjecanje nebeskog kraljevstva Božje je djelovanje.

Kod biti-kršćanin bitno se radi o tome što je Bog za nas učinio i želi učiniti. Stoga se ovaj čovjek trebao obratiti Isus s prošnjom: Ja ne mogu, molim te oslobodi me okova bogatstva. Isus bi to jako rado učinio.

Evo, mi ostavimo svoje. Apostoli su se, Isusovom ljubavlju, dali osloboditi. Vezujući se uz Isusa darovana im je bogata punina odnosā. Oni su pronašli jedan novi i bogati život ovdje na ovome svijetu. Istodobno su na sigurnu putu do vječnog života. Jer vezivanje uz Isusa smrću neće biti razoreno.

⁷¹ Postoje različita tumačenja što su iglene uši. Ipak je to naposljetku slikovit izraz koji hoće pojasniti nemogućnost.

- U čemu je ponašanje ovoga čovjeka u suprotnosti sa stavom djeteta?
- Što želi Isus ovom čovjeku darovati? Je li ovaj čovjek toga uopće svjestan? Jesam li toga svjestan ja?
- Uz koje stvari, osobe, sklonosti, predrasude, navike, potrebe itd. sam toliko vezan da me sprječavaju slobodno ići za Isusom?

98.

Skriveni otpor

18,31-34

I uzevši sa sobom dvanaestoricu, reče im: „Evo uzlazimo u Jeruzalem i na Sinu Čovječjem ispunit će se sve što su napisali proroci: doista, bit će predan poganima, izrugan, zlostavljan i popljuvan; i pošto ga izbičuju, ubit će ga, ali on će treći dan ustati.“ No oni ništa od toga ne razumješe. Te im riječi bijahu skrivene i ne shvaćahu što bijaše rečeno.

Isus uze sa sobom dvanaestoricu, jer im je htio priopćiti nešto značajno. Po treći put govori Isus o svojoj mucij, smrti i uskrsnuću u Jeruzalemu.

No oni ništa od toga ne razumješe. Te im riječi bijahu skrivene i ne shvaćahu što bijaše rečeno. Zbog čega su učenici, koji iza sebe već imaju jedan oduševljeni put s Isusom, još uvijek slijepi za Božji put i bune se protiv njega? Žele li radije ići iza pobjedničkog, uspješnog, uglednog Mesije a ne iza nekoga tko je izrugan, zlostavljan i popljuvan; i pošto bude izbičevan bit će ubijen? Možda nesvjesno osjećaju da bi svojim životom mogli biti uzeti u Isusovu muku. Ovaj strah od odbačenosti i trpljenja zgrađuje im pristup do tajne Isusa.

- Jesam li svjestan da nasljedovanje nije uvijek sjajno, nego znači bol, sebedarje i patnju? U kojemu „Zašto“ se moja nutrina odupire?

- Jesam li spreman danas nasljedovati prezrenoga Isusa i vjerno stajati uz Crkvu, koju se ismijava i kojoj se ruga?

99.

Vjerovati neustrašivo

18,35-43

A kad se približavao Jerihonu, neki slijepac sjedio kraj puta i prosio. Čuvši gdje mnoštvo prolazi, raspitivao se što je to. Rekoše mu: „Isus Nazarećanin prolazi.“ Tada povika: „Isuse, Sine Davidov, smiluj mi se!“ Oni ga sprijeda ušutkivali, ali on je još jače vikao: „Sine Davidov, smiluj mi se!“ Isus se zaustavi i zapovjedi da ga dovedu k njemu. Kad se on približi, upita ga: „Što hoćeš da ti učinim?“ A on će: „Gospodine, da progledam.“ Isus će mu: „Progledaj! Vjera te tvoja spasila.“ I umah progleda i uputi se za njim slaveći Boga. I sav narod koji to vidje dade hvalu Bogu.

Progledaj! Vjera te tvoja spasila. Isus ne govori: Ozdravio sam te, ili Otac nebeski ti je pomogao, nego tvoja te vjera spasila. O našoj vjeri ovisi hoćemo li u svom životu iskusiti ozdravljujuću Božju snagu ili ne.

Kako se pokazuje vjera ovoga slijepca? Kad je čuo da Isus prolazi, povika: „Isuse, Sine Davidov, smiluj mi se! Pouzdao se da mu ovaj može dati što svi drugi nisu mogli. I ne da se od ovoga povjerenja odvratiti kad mu drugi naređuju da se smiri i da šuti. Naprotiv: *on je još jače vikao.*

Isus se tada zaustavi i dade ga pozvati. Isus čuje njegovo vikanje. Ulazi (upušta se) u njegovu potrebu. *Kad se on približi, upita ga: „Što hoćeš da ti učinim? Slijepac mora posve konkretno izreći što od Isusa želi. U ovome konkretnom izricanju pokazuje čovjek što od Isusa konkretno očekuje: Gospodine, da progledam.*

- U čemu se pokazuje neustrašivo povjerenje slijepca u Isusa?
- Jesam li već glasno vikao Bogu? Vjerujem li da me uvažava i da će ući u moje potrebe?

- Što hoćeš da ti učinim? Koji odgovor dajem Isusu? Koje konkretne posljedice za moju molitvu ima ovo konkretno izricanje molbe?

100.

Ljubav preobražava

19,1-10

I uđe u Jerihon. Dok je njime prolazio, eto čovjeka imenom Zakej. Bijaše on nadcarinik, i to bogat. Želio je vidjeti tko je to Isus, ali ne mogaše od mnoštva jer je bio niska stasa. Potrča naprijed, pope se na smokvu da ga vidi jer je onuda imao proći. Kad Isus dođe na to mjesto, pogleda gore i reče mu: „Zakeju, žurno siđi! Danas mi je proboraviti u tvojoj kući.“ On žurno siđe i primi ga sav radostan. A svi koji to vidješe stadoše mrmljati: „Čovjeku se grješniku svratio!“ A Zakej usta i reče Gospodinu: „Evo, Gospodine, polovicu svog imanja dajem siromasima! I ako sam koga u čemu prevario, vraćam četverostruko.“ Reče mu na to Isus: „Danas je došlo spasenje ovoj kući jer i on je sin Abrahamov! Ta Sin Čovječji dođe potražiti i spasiti izgubljeno!“

S Jerihonom dolazi Isusov put do njegove posljednje postaje. Ovdje započinje uspinjanje iz jordanskoga kuta kroz Judejsku pustinju prema Jeruzalemu. *Dok je njime prolazio, eto čovjeka imenom Zakej. Bijaše on nadcarinik⁷², i to bogat.* Ipak, unatoč svom bogatstvu i svoga položaja moći bio je usamljen i isključen. I on je htio pripadati ovamo i biti dobar čovjek. Ali nitko ga nije volio. Zakej je upao u slijepu ulicu i više nije znao kako dalje.

⁷² Rimski carinski sustav predviđa da jedno carinsko mjesto bude javno oglašeno. Svatko se mogao kandidirati. Tko je bio izabran, morao je rimskome caru godinu dana unaprijed platiti porez. Kako će Zakej sada tijekom godine ovaj novac ponovno „ubratiti“, prepušteno je njemu samome. U ovome utjerivanju poreza uz carinika je stajala rimska vojna sila. Ovaj sustav poreza također je sadržavao da su carinici mogli lihvariti i pučanstvo mogli potpuno uništiti. Budući da se tako događalo puno nepravde, carinici su bili najčešće omraženi ljudi.

Tada je čuo za Isusa koji je sve prihvaćao i neuspjelima pomogao započeti iznova. Mora da je vo duboko u njegovu srcu probudilo čežnju: Ako mi još uopće netko može pomoći izići iz ove beznadne situacije, onda je to ovaj Isus. Zato se popeo na drvo računajući tako s ruganjem ljudi, *da vidi Isusa*.

I sada se događa ono iznenađujuće: Kad je Isus s velikim mnoštvom ljudi prolazio mimo, zaustavi se upravo ispod drveta na kojemu je Zakej sjedio. I sada Zakej smije doživjeti: Isus gleda prema njemu, „grješniku po zvanju“. Traži upravo njega i govori: *Zakeju, žurno siđi! Danas mi je proboraviti⁷³ u tvojoj kući*. Što ni jedan čovjek u Jerihonu više nije činio, naime sjesti sa Zakejem za stol, to Isus ovdje čini. Ljudi negoduju zbog ovoga Isusova ponašanja.

Dok Isus sjedi s njim za stolom, događa se čudo preobrazbe. Možda ovaj bogataš po prvi put iskusi neograničeno prihvaćanje i ljubav. Ova ljubav potpuno mijenja Zakeja iznutra. *Evo, Gospodine, polovicu svog imanja dajem siromasima! I ako sam koga u čemu prevario, vraćam četverostruko*. Iz jednoga pohlepnog lihvara iskustvom prijateljstva i Isusove ljubavi postao je velikodušan čovjek.

- Što otvara Zakeja za susret s Isusom? Koliko ga njegov susret „stoji“?
- Što ej iznenađujuće na Isusovu ponašanju? Što On jedino opaža?

101.

Isus ti vjeruje!

19,11-27

Kako su oni to slušali, dometnu on prispodobu - zato što bijaše nadomak Jeruzalemu i oni mislili da će se umah pojaviti kraljevstvo Božje. Reče dakle: „Neki je ugledan čovjek imao oputovati u daleku zemlju da primi svoje kraljevstvo pa da se vrati. Dozva svojih deset slugu, dade im deset mna i reče: 'Trgujte dok ne dođem.' A njegovi ga građani mrzili te poslaše za njim poslanstvo s porukom: 'Nećemo da se

⁷³ S nekim jesti znači prijateljstvo i to da se uz ovu osobu stoji.

ovaj zakralji nad nama.'" „Kad je on primio kraljevstvo i vratio se, naredi da mu dozovu one slugе kojima je predao novac da sazna što su zaradili.“ „Pristupi prvi i reče: 'Gospodaru, tvoja mna donije deset mna.' Reče mu: 'Valjaš, slugo dobri! U najmanjem si bio vjeran, vladaj nad deset gradova!' Dođe i drugi govoreći: 'Mna je tvoja, gospodaru, donijela pet mna.' I tomu reče: 'I ti budi nad pet gradova!'" „Treći, opet dođe govoreći: 'Gospodaru, evo ti tvoje mne. Držao sam je pohranjenu u rupcu. Bojao sam te se jer si čovjek strog: uzimaš što nisi pohranio, žanješ što nisi posijao.'" „Kaže mu: 'Iz tvojih te usta sudim, zli slugo! Znao si da sam čovjek strog, da uzimam što nisam pohranio i žanjem što nisam posijao? Zašto onda nisi uložio moj novac u novčarnicu? Ja bih ga po povratku podigao s dobitkom.' Nato reče nazočnima: 'Uzmite od njega mnu i dajte onomu koji ih ima deset.' Rekoše mu: 'Gospodaru, ta već ima deset mna!' Kažem vam: svakomu koji ima još će se dati, a od onoga koji nema oduzet će se i ono što ima. A moje neprijatelje – one koji me ne htjedose za kralja – dovedite ovamo i smaknite ih pred mojim očima!'"

Isus je na putu u Jeruzalem sa sve većim mnoštvom hodočasnika za Blagdan. Slijepac pred Jerihonom, izvikivao je jednom velikom mnoštvu ime Mesije „sina Davidova“, i Isus ga nije u tome sprječavao. Tda se pojačava očekivanje ljudi. Posve blizu Jeruzalema pripovijeda Isus jednu prisposobu, suprotstavljajući se očekivanju da će se Božje kraljevstvo *pojavit* umah. Učenici ne idu ususret jednom trijumfu. Što ih očekuje, dugo je vrijeme rada i kušnje (dokazivanja). U vezi s time pripovijeda Isus jednu prisposobu: *Neki je ugledan čovjek imao otputovati u daleku zemlju da primi svoje kraljevstvo⁷⁴ pa da se vrati*. Isus ovdje govori o samome sebi. On kao Mesija i Kralj neće biti od svojih priznat. Svoju kraljevsku službu javno će moći vršiti tek nakon što ode i kad se kao kralj vrati u svom ponovnom dolasku u slavi.

Ovaj ugledni čovjek (u prisposobi) ima povjerenja u svoje slugе i tako oni primaju novac: *Trgujte dok ne dođem*

Kad nakon dugo vremena *kao kralj* dolazi, hoće saznati što su zaradili. Najprije dolaze dvojica revnih slugu koji su stekli dobit. Za

⁷⁴ Vjerojatno se Isus ovdje nadovezuje na jedan suvremen događaj. Herodov sin Arhelaj (usp. Mt 2,22), koji je oporukom svoga oca postao gospodarom Judeje, otputovao je u Rim da ondje isposluje carevo priznanje kao nasljednik svoga kraljevskog oca. To mu je i uspjelo, premda se jedno židovsko poslanstvo istodobno u Rimu tomu odupiralo.

svoje ponašanje su pohvaljeni i bogato nagrađeni. Prema veličini svakoga od njih stečena iznosa, određuje se i veličina pripadajuće nagrade. Sluge, koji su svoju vjernost u najmanjem dokazali, dobivaju vlast nad nečim većim, nad jednim velikim dijelom područja u kraljevu kraljevstvu.

'Valjaš, slugo dobri! U najmanjem si bio vjeran, vladaj nad deset gradova! Nisu svih deset slugu tijekom gospodareve odsutnosti vjerno izvršili svoju zadaću. Jedan sluga je svoj novac brižno sačuvao i vratio mu ga natrag. *Bojao sam te se* – time je obrazložio svoje ponašanje i istodobno pokazao svoje poremećen odnos prema gospodaru! Nije se dao voditi povjerenjem svoga gospodara, koje ej ovaj prema njemu imao. On u svome gospodaru ne vidi velikoga prijatelja svoga života, nego hladnoga, proračunatog i strogog čovjeka. Ovaj strah pred njim, toliko ga je zarobio, da novac nije uložio ni u banku. Temeljem ovoga straha konačno je izgubio sve!

Tko je ipak smionim povjerenjem, vjernošću i velikodušnošću odgovorio na ljubav i povjerenje gospodara prema njemu, njemu će se više *dati*.

U zaključnome retku ocrta Luka sliku Isusa: Stanovnike, *one koji ga ne htjedoše za kralja* (Isusova muka), njegovo putovanje u stranu zemlju (uzašašće), njegov povratak kao Kralja (još predstojeći ponovni Kristov dolazak u slavi). Svi koji se suprotstavljaju njegovu kraljevstvu, na posljednjem sudu neće moći opstati. U – *dovedite ovamo i smaknite ih pred mojim očima!*"

S putovanjem ugledna čovjeka u prisposobi uspoređuje Isus i svoj vlastiti skori predstojeći dolazak iz svijeta; s povratkom Kralja hoće on predstaviti svoj vlastiti ponovni dolazak s velikom moći i slavom. Trenutak njegova ponovnog dolaska s velikom moći i slavom za učenike će postati trenutkom polaganja računa, za neprijatelje trenutak suda.⁷⁵

⁷⁵ *A moje neprijatelje – one koji me ne htjedoše za kralja – dovedite ovamo i smaknite ih pred mojim očima!* Ova brutalnost slika je tadašnjeg vremena i zaot nije prenosiva na Isusa.

- Koji odgovor daje Isus na očekivanje „*umah*“ dovršenja Božjega kraljevstva?
- *Valjaš, slugo dobri! U najmanjem si bio vjeran.* Koji stav Isus želi od mene?
- *Zli slugo.* Zbog čega? Osjećam li katkada kao i on (sluga)? Koju sliku o gospodaru ima ovaj sluga? Koju sliku o Bogu imam ja?

Dovršenje Isusova djelovanja u Jeruzalemu: 19,28-24,53

U središtu Jeruzalema stajao je događaj u i oko Hrama. Prvi Hram, koji je sagradio kralj Salomon godine 586. prije Krista Babilonci su potpuno razorili. Kad su se 48 godina kasnije Židovi vratili iz babilonskog sužanjstva, ponovno su ga sagradili, ali njihova su sredstva bila ograničena. Unatoč tomu ovaj drugi Hram je za Židove ponovno bio središte njihove vjere, sjedištem Boga i simbolom ostvarenja Njegove volje u povijesti.

Izgradnju ovoga Hrama započeo je Herod Veliki godine 19. prije Krista. To što je tu nastalo, njegovi su suvremenici smatrali osmim čudom svijeta. Izvorni kvadratni oblik platforme Salomonova Hrama Herod je dao udvostručiti na mjeru od 19 nogometnih igrališta. Za 472 metra dugu i 304 metra široku površinu zemljišta podignuti su silni potporni zidovi iz moćnih kvadrata. Kompleks je bio okružen kupalištima u kojima su se vjernici prije posjeta Hramu čistili. Na područje Hrama moglo se pristupiti kroz barem osam vrata do koji su vodila moćna stubišta i mostovi. Uz južni zid protezala se Salomonova hospitalna dvorana koja se sastojala iz 162 korintska mramorna stupa, raspoređena u četiri reda.

Sam Hram izdizao se u središtu predvorja za muškarce, nazvan i „dvor Izraelov“, pred kojim se nalazilo predvorje za žene. Ovdje su stajali žrtvene kasice za darove posjetitelja. Samo muškarci (vjerni Židovi) smjeli su se uspinjati preko 15 mramornih stuba, ući kroz zlatna vrata koja su vodila do dvora Izraelova. Jedna bijela crta u podu obilježavala je područje pridržano svećenicima. U njegovu središtu stajao je 12 metara širok i gotovo 5 metara visok žrtveni oltar.

Sam Hram bio je mramorna građevina urešena zlatom od oko 52 metra duljine i 52 metra visine do kojega je vodilo 12 stuba. Krov je bio pokriven zlatnim kruništima. Njegova je nutrina bila podijeljena

na predvorja, dvoranu (svetište) i Svetinju nas svetinjama u koju je samo jednom godišnje smio ući veliki svećenik.

U Jeruzalem su hodočastili Židovi, da se susretnu s Bogom i da hramu prinesu žrtvu. Za tri hodočasnička blagdana – Pasha, blagdan Sjenica i blagdan Sedmica (?) – dolazili bi Židovi najčešće i u karavanama da plate hramski porez.

Kad je Isus tada došao u Jeruzalem, Grad je bio prepun hodočasnika. Tada se u Jeruzalemu za jedne jedine Pashe zaklalo oko 200000 jaganjaca. Bilo je dakle oko milijun hodočasnika. Da bi se blagdan Pashe s njegovim strogim propisima o žrtvi i počinku mogao provesti, bio je potreban ogroman aparat. Politička napetost bila je u takve dane na najvišoj točki, jer se u Isusovo vrijeme u noći Pashe očekivalo dolazak Mesije. Ovamo pripadaju i očekivanja koja su nastala događajima oko Isusa.

U ovu situaciju dolazi sada Isus na vrhuncu svoga djelovanja i ovdje dovršava svoje zemaljsko poslanje. O tome hoćemo sada razmatrati.

102.
Kralj dolazi
19,28-40

Rekavši to, nastavi put uzlazeći u Jeruzalem. Kad se približi Betfagi i Betaniji, uz goru koja se zove Maslinska, posla dvojicu učenika govoreći: „Hajdete u selo pred vama. Čim uđete u nj, naći ćete privezano magare koje još nitko nije zajahao. Odriješite ga i dovedite. Upita li vas tko: 'Zašto drijete?', ovako recite: 'Gospodinu treba.'“ Oni koji bijahu poslani otiđoše i nađoše kako im bijaše rekao. I dok su drijeli magare, rekoše im gospodari: „Što drijete magare?“ Oni odgovore: „Gospodinu treba.“ I dovedoše ga Isusu i staviše svoje haljine na magare te posjednuše Isusa. I kuda bi on prolazio, prostirali bi po putu svoje haljine. A kad se već bio približio obronku Maslinske gore, sve ono mnoštvo učenika, puno radosti, poče iza glasa hvaliti Boga za sva silna djela što ih vidješe: „Blagoslovljen Kralj, Onaj koji dolazi u ime Gospodnje! Na nebu mir! Slava na visinama!“ Nato mu neki farizeji iz mnoštva rekoše: „Učitelju, prekori svoje učenike.“ On odgovori: „Kažem vam, ako ovi ušute, kamenje će vikati!“

Rekavši to, nastavi put uzlazeći u Jeruzalem. Ovim putem iz Jerihona prema Jeruzalemu, pored Betfage i Betanije išli su hodočasnici o blagdanima Hrama u Jeruzalemu. Pred dobom su vidjeli, obasjanu suncem Goru Sion.

Na svim dosadašnjim putevima išao je Isus uvijek pješice. Ovdje iznenada mijenja svoje dosadašnje navike. I to posve namjerno. Sada je došlo vrijeme da se očituje kao Mesija. Zato se pobrinuo za mlado magare na kojemu još ni jedan čovjek nije sjedio. Ovo označava visoko značenje ovoga događaja jer za svete svrhe izabirane su životinje koje nikada ranije nisu uporabljivane za druge svrhe.⁷⁶

Jahanjem daje Isus razumjeti da on kao obećani kralj posljednjih vremena dolazi u Jeruzalem, kao što je nagovijestio prorok Zaharija: /

⁷⁶ „Kličići iz sveg grla, Kćeri sionska! Vičići od radosti, Kćeri jeruzalemska! Tvoj kralj se evo tebi vraća: pravičan je i pobjedonosan, ponizan jaše na magarcu, na magaretu, mladetu magaričinu“ (Zah 9,9).

kuda bi on prolazio, prostirali bi po putu svoje haljine. A kad se već bio približio obronku Maslinske gore, sve ono mnoštvo učenika, puno radosti, poče iza glasa hvaliti Boga za sva silna djela što ih vidješe: „Blagoslovljen Kralj, Onaj koji dolazi u ime Gospodnje! Time je priznato Isusovo kraljevsko dostojanstvo. On je od Boga poslani Mesija i Kralj. Farizeji se protive povicima mesijanskog, ali Isus se jasno priznaje takvim. Kao što je njegovo kraljevstvo malko povezano sa zemaljskom vladavinom, pokazuje se i u tome da su učenici magare samo iznajmili, i da ono nije imalo sedla.

- Zbog čega Isus jaše na mladetu magaričinu u Jeruzalem?
- Koja očekivanja imaju učenici tada od njega? A mi danas?

103. Isusova bol 19,41-48

Kad se približi i ugleda grad, zaplaka nad njim govoreći: „O kad bi i ti u ovaj dan spoznao što je za tvoj mir! Ali sada je sakriveno tvojim očima. Doći će dani na tebe kad će te neprijatelji tvoji opkoliti opkopom, okružiti će te i pritijesniti odasvud. Smrskati će o zemlju tebe i djecu tvoju u tebi. I neće ostaviti u tebi ni kamena na kamenu zbog toga što nisi upoznao časa svoga pohođenja.“ Ušavši u Hram, stane izgoniti prodavače. Kaže im: „Pisano je: Dom moj bit će Dom molitve, a vi od njega načiniste pećinu razbojničku!“ I danomice naučavaše u Hramu. A glavari su svećenički i pismoznanci tražili kako da ga pogube, a tako i prvaci narodni, ali nikako naći što da učine jer je sav narod visio o njegovoj riječi.

Kad se Isus s Maslinske gore približava Gradu, plače⁷⁷ nad njim jer unaprijed predviđa njegovu neuviđavnost i njegovu odluku protiv njega sa svim posljedicama. *O kad bi i ti u ovaj dan spoznao što je za tvoj mir!* Kad vrijeme milosti nije prepoznato i prihvaćeno, ovo će imati posljedice. Tada (godine 70. poslije Krista) brutalno razorenje

⁷⁷ Doslovce: Obuzelo ga je glasno jecanje.

Grada i Hrama. Ovo ima posljedice i danas, jer razorne snage mogu nesmetano djelovati i dalje.

Zatim, došavši u Hram, obraća se Isus protiv njegova obeščašćenja. Izgoni iz njega trgovce, jer *Dom moj bit će Dom molitve, a vi od njega načiniste pećinu razbojničku!* Trgovati s vjerom nije u skladu s Božjim kraljevstvom. Da Isus kritizira prodaju žrtvenih životinja u Hramu, razmjenu novca za hramski porez i za milostinju, kao i komercijalno trgovanje religioznim predmetima od strane svećenika i hramske vlasti, ima za posljedicu da ga veliki svećenici i pismoznanci i ostali vođe naroda hoće ubiti. Ipak sada svakodnevno poučava u Hramu gdje ga je narod rado slušao.

- Nad čime Isus plače danas?
- *Što nisi upoznao časa svoga pohođenja:* I mi možemo proigrati vrijeme milosti.
- Gdje smo u opasnosti da vjeru povežemo s trgovinom?

104.

Iskreno se upustiti u Boga

20,1-8

Jednog dana dok je naučavao narod u Hramu i naviještao evanđelje, ispriječe se glavari svećenički i pismoznanci sa starješinama pa mu dobace: „Reci nam kojom vlašću to činiš ili tko ti dade tu vlast?“ On odgovori: „Upitat ću i ja vas. Recite mi: krst Ivanov bijaše li od Neba ili od ljudi?“ A oni smišljahu među sobom: „Reknemo li 'od Neba', odvratit će 'Zašto mu ne povjerovaste?' A reknemo li 'od ljudi', sav će nas narod kamenovati. Ta uvjeren je da je Ivan prorok.“ I odgovore da ne znaju odakle. I Isus reče njima: „Ni ja vama neću kazati kojom vlašću ovo činim.“

Isus je došao u Jeruzalem kao Kralj. U Hramu je napravio reda. Njegovo djelovanje ostaje nezapaženo. Veliki svećenici, pismoznanci i starješine, koji su zajedno sačinjavali Veliko vijeće, pozivaju ga na odgovornost. *Tko ti dade tu vlast?*

Isus se ne ustručava odgovoriti. Ali svojim protupitanjem hoće najprije pogledati može li se njegov odgovor uopće ispravno

prihvatiti: *Krst Ivanov bijaše li od Neba ili od ljudi?* Je li Krstiteljevo djelovanje bilo samo ljudsko djelo ili je došlo po Božjoj naredbi? Odgovor na ovo pitanje odlučuje o Isusovu autoritetu.

Zapravo su vlasti ovo pitanje već davno morali razbistriti (razjasniti). Njihova reakcija na Isusovo pitanje pokazuje da svjesno ostaju na području političke taktike. Izmiču. Ne žele se obvezati i upustiti. Njihov je cilj samo održanje pozicije vlasti.

Isusu je stalo do iskrenosti. I to do iskrenosti pred Bogom. Tko od njega hoće imati odgovor, mora se i sam izložiti Božjem zahrjevu i biti spreman dopustiti da ga Isusov odgovor promijeni. Ipak ovo ovdje nije slučaj. Zato Isus govori: *Ni ja vama neću kazati kojom vlašću ovo činim.*

Isus se ne obazire na dobre odnose niti na svoj vlastiti život gdje se radi o zahtjevu iskrenosti pred Bogom i samim sobom. A budući da su već kod Ivana bili ravnodušni prema istini, tako će biti sada i ovdje.

- U kojem stavu upravljamo svoja pitanja Bogu? Događa li se to u otvorenost i spremnosti učiti ili u optužbi?
- Koji je preduvjet da Isus – danas također – danas odgovori?

105.

Vinograd dolazi u druge ruke

20,9-19

Zatim uze narodu kazivati ovu prispodobu: „Čovjek posadi vinograd, iznajmi ga vinogradarima i otputova na dulje vrijeme.“ „Kada dođe doba, posla slugu vinogradarima da mu dadnu od uroda vinogradskoga. No vinogradari ga istukoše i otposlaše praznih ruku. Nato on posla drugoga slugu. Ali oni i toga istukoše, izružiše i otposlaše praznih ruku. Posla i trećega. A oni i njega izraniše i izbaciše.“ „Nato reče gospodar vinograda: 'Što da učinim? Poslat ću im sina svoga ljubljenoga. Njega će valjda poštovati.' Ali kada ga vinogradari ugledaju, stanu među sobom umovati: 'Ovo je baštinić. Ubijmo ga da baština bude naša.' Izbaciše ga iz vinograda i ubiše.“ „Što će dakle učiniti s njima gospodar vinograda? Doći će i pogubiti te vinogradare i dati vinograd drugima.“ Koji ga slušahu rekoše: „Bože sačuvaj!“ A on ih ošinu pogledom i reče: „A što ono piše: Kamen što ga odbaciše graditelji postade kamen zaglavni? Tko god padne na taj kamen, smrskat će se, a na koga on padne, satrt će

ga.“ Pismoznanci i glavari svećenički gledahu da istog časa stave ruke na nj, ali se pobojaše naroda. Dobro razumješe da o njima kaza tu prispodobu.

Čovjek posadi vinograd, iznajmi ga vinogradarima i otputova na dulje vrijeme. Slušateljima je bilo odmah jasno da se pod „vinograd“ misli na narod Izrael, jer su poznavali mjesto kod proroka Izaije, zapjevat ću svojemu dragome pjesmu svog ljubljenog njegovu vinogradu. Moj je dragi imao vinograd na brežuljku rodnome“ (Iz 5,1).

Vlasnik vinograda želi sada dobiti od uroda vinogradskoga. Zato šalje redom svoje sluge 8svoje proroke). Ali umjesto da dobije urod od berbe, vinogradari nasilno nahupe na sluge, istukoše ih i otposlaše praznih ruku. Budući da se vinogradari ustručavaju (odbijaju) živjeti kao Božji narod, on naposljetku šalje svoga ljubljenoga u nadi da će njega valjda poštovati. Ali dogodilo se suprotno. Oni i njega izbaciše⁷⁸ iz vinograda i ubiše.

Stoga je gospodar vinograda doći i dati vinograd drugima. To znači: Od neposlušnog (nepokornog) Izraela milost – da bude Božji narod – će se uzeti i dati onima koji su za nju otvoreni.⁷⁹ Isus je ugaoni kamen novoga vinograda. Na njemu, „kamenu spoticanja“, podijelit će se duhovi na spasenje ili na uništenje. Budući da su pismoznanci i farizeji primijetili da Isus misli njih osobno, gledahu da istog časa stave ruke na nj.

- U čemu su vođe naroda Izraela zatajili? Što očekuje Bog od svoga naroda?
- Što čini Bog kad njegov narod ne živi u skladu s njegovim očekivanjima? Vidi li se nešto od toga i danas u Crkvi?
- „Vinograd“ može simbolizirati naš život. Promatram li svoj život kao samostojan posjed ili kao povjereni mi Božji dar?

⁷⁸ „izbaciti“ se odnosi na izvođenje izvan (Grada) i razapinjanje pred gradskim zidinama Jeruzalema na Kalvariji (Golgoti).

⁷⁹ Rim 9-11 pokazuje da to nije konačni sud nad izabranim narodom Novoga saveza.

Različiti autoriteti

20,20-26

Vrebajući na nj, poslaše uhode koji su se pravili pravednicima da ga uhvate u riječi pa da ga predaju oblasti i vlasti upraviteljevoj. Upitaše ga dakle: „Učitelju, znamo da pravo zboriš i naučavaš te nisi pristran, nego po istini učiš putu Božjem. Je li nam dopušteno dati porez caru ili nije?“ Proničući njihovu lukavost, reče im: „Pokažite mi denar.“ „Čiju ima sliku i natpis?“ A oni će: „Carevu.“ On im reče: „Stoga dajte caru carevo, a Bogu Božje.“ I ne mogoše ga uhvatiti u riječi pred narodom, nego umuknuše zadivljeni njegovim odgovorom.

Isus stoji između vlasti (moći) židovskih autoritetā, raspoloženja židovskog naroda, interesā rimske opsadne sile i pogledā i očekivanjā različitih grupā. Iz licemjernih srdaca dolaze preuranjene pohvale (lovorike): *Učitelju, znamo da pravo zboriš i naučavaš te nisi pristran, nego po istini učiš putu Božjem.* Ali njima nije do toga da upoznaju taj *Božji put*, nego da Isusu postave zamku. Zato pitaju: *Je li nam dopušteno dati porez caru ili nije?* Time traže razlog da ga učine neopasnim. Jer ako se zalaže za porez, dići će narod protiv sebe. Govori li *protiv* poreza, dat će najbolji razlog da ga se optuži pred Rimljanima.

Ali Isus *proniče njihovu lukavost*. Špijunažama (doušništva) iza kojih stoje veliki svećenici i pismoznanci, posvješćuje njihovo nedosljedno ponašanje. Ako carev novac koriste u svakodnevnome životu, zašto ga sada odjednom više ne žele koristiti, kad se radi o plaćanju poreza? *Stoga dajte caru carevo, a Bogu Božje!* A Bogu pripada čitavo srce. Ako se tako živi, tada čovjek može na mnogim područjima živjeti u skladu s carskim naredbama.

- Što nam Bog daje ponajprije, prije nego traži čitavo naše srce?
- Bog postavlja zahtjeve koji stoje iznad carevih. U koje sukobe savjesti dovode moderne države svoje građane?

Bog je puno veći!

20,27-40

Pristupe mu neki od saduceja, koji niječu uskrsnuće. Upitaše ga: „Učitelju! Mojsije nam napisa: Umre li bez djece čiji brat koji imaše ženu, neka njegov brat uzme tu ženu te podigne porod bratu svomu. Bijaše tako sedmero braće. Prvi se oženi i umrije bez djece. Drugi uze njegovu ženu, onda treći; i tako redom sva sedmorica pomriješe ne ostavivši djece. Naposljetku umrije i žena. Kojemu će dakle od njih ta žena pripasti o uskrsnuću? Jer sedmorica su je imala za ženu.“ Reče im Isus: „Djeca se ovog svijeta žene i udaju. No oni koji se nađoše dostojni onog svijeta i uskrsnuća od mrtvih niti se žene niti udaju. Zaista, ni umrijeti više ne mogu: anđelima su jednaki i sinovi su Božji jer su sinovi uskrsnuća.“ „A da mrtvi ustaju, naznači i Mojsije kad u odlomku o grmu Gospodina zove Bogom Abrahamovim, Bogom Izakovim i Bogom Jakovljevim. A nije on Bog mrtvih, nego živih. Ta svi njemu žive!“ Neki pismoznanci primijete: „Učitelju! Dobro si rekao!“ I nisu se više usuđivali upitati ga bilo što.

Ima pitanja koja se postavljaju jer onaj koji pita želi na njih dobiti odgovor. Ali postavljaju se i pitanja, kojima onaj koji pita hoće druge ismijati. Jedno takvo pitanje postavljaju saduceji *koji niječu uskrsnuće*. Oni hoće svojom poviješću⁸⁰ pokazati kako uskrsnuće mrtvih dovodi do besmislenih stanja i da ga stoga treba odbaciti kao besmisleno. *Jer sedmorica su je imala za ženu.*

Isus ovdje odgovara posve odlučno, budući da se ovdje radi o temeljnome pitanju. Saduceji i Isus govore samo prividno o istome Bogu. U stvarnosti je njihovo gledanje Boga potpuno različito.

Bog je za saduceje Bog zakonskih propisa i Bog, čija se moć iscrpljuje u stvaranju sadašnjih zemaljskih odnosa. ZA Isusa je Bog neiscrpiv izvor ljubavi i života. Koga je Bog pozvao u život, njega je odredio za vječni život. Ovaj vječni život nije samo nastavak

⁸⁰ Spomenuta uputa povezana je s time, da je potomstvo u Izraelu bilo nešto posve važno. Obiteljsko ime trebalo je živjeti dalje i potomstvo je bilo tada jedino osiguranje starosti. Ako jedan bračni par nije imao potomstva, Bog je to uredio da brat, odnosno djever treba nastupiti i s ovom ženom roditi dijete. Ovo dijete nosi tada ime pokojnoga brata (Pnz 25,5-6).

zemaljskih stanja, nego neizmjereno drukčije, puno ljepše kvalitete. Jer pokoji su *anđelima jednaki i sinovi su Božji*.

Isus ovaj način gledanja pokriva iskustvom Mojsija kod gorućega grma. Ondje Bog, premda su Abraham, Izak i Jakov davno mrtvi, nije rekao Ja sam *bio* Bog, nego Ja *jesam* Bog ...! *Ta svi njemu žive!*

Jesu li se saduceji sada dali poučiti? Ne!⁸¹ Jer ni jedan čovjek, koji samo hoće imati pravo (biti u pravu) a ne propituje istinu o Bogu iskrena i otvorena srca, ne da se uvjeriti.

- I danas se iznose slična razmišljanja protiv uskrsnuća: primjerice, gdje ima toliko mjesta za tolike ljude? Što bi oni radili toliko dugu vječnost? Koja slika Boga se krije iza takvih pitanja koja se iznose protiv vječnosti?
- Gdje susrećem ljude s pitanjima koji uopće nisu zainteresirani za istinu?
- Zbog čega Isus vjeru u uskrsnuće tako izrijeком stavlja u središte?

108.

Odakle dolazi Isusov autoritet

20,41-44

A on im reče: „Kako kažu da je Krist sin Davidov? Ta sam David veli u Knjizi psalama: Reče Gospod Gospodinu mojemu: 'Sjedi mi zdesna dok ne položim neprijatelje tvoje za podnožje nogama tvojim!' David ga dakle naziva Gospodinom. Kako mu je onda sin?‘

Pri svome javnom djelovanju u Jeruzalemu Isus tri puta preuzima inicijativu: Na jednome magaretu jaše u Grad zahtijevajući time da je obećani Mesija. Odlučno zahvaća u trgovinu i promet na hramskome trgu i ulazi u sva pitanja koja mu drugi postavljaju. I sada posljednje pitanje koje Isus postavlja:

⁸¹ Usp. Dj 23,6-8

Je li Mesija sin Davidov? Prema učenju pismoznanaca Mesija potječe od Davida i pripada Davidovu potomstvu. Ipak, sada Isus citira psalam 110, koji se pripisuje Davidu: *Reče Gospod Gospodinu mojemu*. David ovdje naziva Mesiju svojim „Gospodinom“, kako onda može biti Davidov sin?

Ako se za Mesiju govori da je Davidov sin, tada on potječe od Davida. Ako se govori: On je Sin Božji, tada potječe od Boga i u neposrednom je odnosu Sin-Otac s Bogom. Posljedica je: Iz najbliže i najiskrenije povezanosti Mesija ima spoznaju o Bogu i on nam može priopćiti Božju volju i Božje namjere. Ako dolazi od Boga, može nas izravno povezati s Bogom. Kao ljubljani Sin zaslužuje bezgranično povjerenje i poslušnost. Kao ljubljani Sin može nas uvesti u jendo novo shvaćanje Boga.

Već na tri mjesta Isus je objavljen kao ljubljani Sin Božji. Kod krštenja na Jordanu (3,22), kod preobraženja na gori Taboru (9,35) i u prisposobi o vinogradarima vinograda (20,13). Sve to potvrđuje Isusa kao Mesiju, Božjeg Pomazanika.

- Zbog čega je Isusu ispravno shvaćanje Mesije, njegove osobe, toliko važno?
- Isus je pravi Čovjek i pravi Bog, kao druga osoba božanskoga Trojstva. Zbog čega je ovo i danas temeljno važno? Koje posljedice ima ova jedinstvenost njegove osobe?
- Što ovo znači za dijalog s drugim religijama?

109.

Predanje vrijedi

20,45-21,4

I pred svim narodom reče svojim učenicima: „Čuvajte se pismoznanaca, koji rado hodaju u dugim haljinama, vole pozdrave na trgovima, prva sjedala u sinagogama i pročelja na gozbama, proždiru kuće udovičke, još pod izlikom dugih molitava. Stići će ih to oštija osuda.“ Pogleda i vidje kako bogataši bacaju u riznicu svoje darove. A ugleda i neku ubogu udovicu kako baca onamo dva novčića. I reče:

„Uistinu, kažem vam: ova je sirota udovica ubacila više od svijuu. Svi su oni zapravo među darove ubacili od svog suviška, a ona je od svoje sirotinje ubacila sav žitak što ga imaše.“

Pred svim narodom odvrća Isus od prividno svetoga stila života. Kad ljudi svojim posebnim odijevanjem hoće da budu čašćeni i imaju prednost kao oni koji „poučavaju o Bogu“, kad svoju službu zlouporabljaju i posežu za imetkom obespravljenih, oni tada Isusovu poruku nisu razumjeli.

Ono o čemu se radi, obrazlaže Isusa odmah sada gledajući I kako bogataši bacaju u riznicu svoje darove a neka uboga udovica kako baca onamo dva novčića.⁸² Uistinu, kažem vam: ova je sirota udovica ubacila više od svijuu. Jer kod Boga ne vrijedi dar, nego predanje. To je stvar srca a ne novčanika. U ovom predanju sirota udovica je od svoje sirotinje ubacila sav žitak što ga imaše i tako se potpuno povjerila Bogu.

- Zbog čega je ova žena „ubacila više od svih drugih“?
- Koji stil života je u skladu s kraljevstvom i Božjom brigom i ljubavlju?
- Gdje sam u opasnosti darom nadomjestiti svoje predanje?

110.

Pronaći i sačuvati pravo gledanje

21,5-19

I dok su neki razgovarali o Hramu, kako ga resi divno kamenje i zavjetni darovi, reče: „Doći će dani u kojima se od ovoga što motrite neće ostaviti ni kamen na kamenu nerazvaljen.“ Upitaše ga: „Učitelju, a kada će to biti? I na koji se znak to ima dogoditi?“ A on reče: „Pazite, ne dajte se zavesti. Mnogi će doista doći u moje ime i govoriti: 'Ja sam' i: 'Vrijeme se približilo!' Ne idite za njima. A kad čujete za ratove i pobune, ne prestrašite se. Doista treba da se to prije dogodi, ali to još nije odmah svršetak.“ Tada im каза: „Narod će ustati protiv naroda i kraljevstvo protiv kraljevstva. I bit će velikih potresa i po raznim mjestima gladi i pošasti; bit će

⁸² Vrijednosti jednoga centa ...

strahota i velikih znakova s neba.“ „No prije svega toga podignut će na vas ruke i progoniti vas, predavati vas u sinagoge i tamnice. Vući će vas pred kraljeve i upravitelje zbog imena mojega. Zadesit će vas to radi svjedočenja.“ „Stoga uzmite k srcu: nemojte unaprijed smišljati obranu! Ta ja ću vam dati usta i mudrost kojoj se neće moći suprotstaviti niti oduprijeti nijedan vaš protivnik. A predavat će vas čak i vaši roditelji i braća, rođaci i prijatelji. Neke će od vas i ubiti.“ „Svi će vas zamrziti zbog imena mojega. Ali ni vlas vam s glave neće propasti. Svojom ćete se postojanošću spasiti.“

„Učitelju, pogledaj Hram s ovim snažnim divnim kamenjem kojim je sagrađen i s mnogim zavjetnim darovima koje su hodočasnici donijeli. Ipak je to znak Božje slave ovdje u ovome Gradu.“ Isus na to odgovara iznenađujuće: Neka vas ovaj trenutačni sjaj ne vara. *Od ovoga što motrite neće ostati ni kamen na kamenu nerazvaljen. Ako srce ljudi nije kod Boga, ako Bog nije Kralj u vašim srcima čitava ova dragocjena i postojana građevina ne koristi ništa, sve to će biti srušeno (razvaljeno).*

I zatim izvodi Isus, gledajući u budućnost, ono što se općenito u svijetu događa (8-10), što se posebno događa s njegovim učenicima (9-12), što se događa s Jeruzalemom (25-28) i koji stav trebaju učenici zauzeti (29-36).

Isus započinje s opomenom: *Pazite, ne dajte se zavesti.* Sa pitanja, povezana s budućnošću svijeta, čini se da su u posebnoj mjeri otvorena za obmanu i zbrku (pometnju). Ona su poprište mnogih samozvanih proroka.

Isusov dolazak, njegova smrt i njegovo uskrsnuće ne vode do rajskih stanja, ipak će tijekom svijeta općenito ići dalje kao i prije. Općenito ljudsko događanje bit će obilježeno ratovima, neprijateljstvom među ljudima, potresima, glađu i katastrofama koje su najvećim dijelom uzrokovane mržnjom i nerazboritošću ljudi.

Za Isusova učenika ovo posebno znači da njegova povezanost s Isusom neće općenito donijeti čast i mir, nego poteškoće, odbacivanje, progon, čak snažne suprotnosti u obitelji. Ovo nisu nikakve nezgode nego prilike.

Zadesit će vas to radi svjedočenja. U izvanjskoj tjeskobi bit će im Isus posve blizu. Ta ja ću vam dati usta i mudrost . Neke će od vas i ubiti, pa ipak ni vlas vam s glave neće propasti. Jer ni sama zemaljska smrt neće moći ni najmanje povrijediti integritet vaše osobe. Svojom ćete se postojanošću spasiti.“

Izdržati, doslovce ustrajati pod uvjetima stvarnosti sadašnjega vremena preduvjet je za stjecanja života u Božjem kraljevstvu.

- Što nas ne smije zaslijepiti, zbuniti i prestrašiti?
- S čime moramo u ovome svijetu računati? U što se smijemo pouzdati?

111.

Gledati na dolazećega Krista

21,20-36

„Kad ugledate da vojska opkoljuje Jeruzalem, tada znajte: približilo se njegovo opustošenje. Koji se tada zateknu u Judeji, neka bježe u gore; a koji u Gradu, neka ga napuste; koji pak po poljima, neka se u nj ne vraćaju jer to su dani odmazde, da se ispuni sve što je pisano.“ „Jao trudnicama i dojiljama u one dane jer bit će jad velik na zemlji i gnjev nad ovim narodom. Padat će od oštrice mača, odvodit će ih kao roblje po svim narodima. I Jeruzalem će gaziti pogani sve dok se ne navrše vremena pogana.“ „I bit će znaci na suncu, mjesecu i zvijezdama, a na zemlji bezizlazna tjeskoba naroda zbog huke mora i valovlja. Izdisat će ljudi od straha i iščekivanja onoga što prijeti svijetu. Doista, sile će se nebeske poljuljati. Tada će ugledati Sina Čovječjega gdje dolazi u oblaku s velikom moći i slavom. Kad se sve to stane zbivati, uspravite se i podignite glave jer se približuje vaše otkupljenje.“ I reče im prisposobu: „Pogledajte smokvu i sva stabla. Kad već propupaju, i sami vidite i znate: blizu je već ljeto. Tako i vi kad vidite da se to zbiva, znajte: blizu je kraljevstvo Božje. Zaista, kažem vam, ne, neće uminuti naraštaj ovaj dok se sve ne zbude. Nebo će i zemlja uminuti, ali moje riječi ne, neće uminuti.“ „Pazite na se da vam srca ne otežaju u proždrljivosti, pijanstvu i u životnim brigama te vas iznenada ne zatekne onaj Dan jer će kao zamka nadoći na sve žitelje po svoj zemlji.“ „Stoga budni budite i u svako doba molite da uzmognete umaći svemu tomu što se ima zbiti i stati pred Sina Čovječjega.“

Sada Isus baca pogled na budućnost Jeruzalema. *Kad ugledate da vojska⁸³ opkoljuje Jeruzalem*, tada je krajnje vrijeme da napustite Grad. Učenici trebaju tada znati da se u ovome židovskom ratu više ne radi o njihovoj stvari. Oni se trebaju svom trijeznošću distancirati od otpora njihova naroda.⁸⁴ Na potresnoj slici onih koji su previše spriječeni da se mogu spasiti, oslikava Isus nevolju Božje srdžbe⁸⁵ koja će zadesiti narod. Isus opisuje ovu „veliku nevolju“ kao posljedicu odbacivanja njegova poslanja. Vrijeme progona je ograničeno, *sve dok se ne navrše vremena pogana*.

Kraj povijesti bit će povezan sa strašnim potresenostima svega onoga što se ranije smatralo sigurnim i čvrstim. Sunce, mjesec i zvijezde simbol su reda i orijentacije ljudi. Na ove potresenosti postoje dvije grupe reakcijā. O ljudima općenito govori Isus: *Izdisat će ljudi od straha i iščekivanja onoga što prijeti svijetu*.

Svojim učenicima govori: *Kad se sve to stane zbivati, uspravite se i podignite glave jer se približuje vaše otkupljenje*. Vaš pogled nije usmjeren na okolnosti, nego na Isusa Krista koji u ovim okolnostima dolazi. Posljednja riječ ljudske povijesti i svih događaja jest dolazak Sina Čovječjega u Božjoj slavi. Tada će on pred svim očima u svome stvarnom položaju biti vidljiv. I On će tada dovršiti otkupljenje.

Pogledajte smokvu. Smokva je stara slika za Božji narod. Ona se od drugih stabala Palestine razlikuje po tome što zimi gubi svoje lišće i svojim golim granama izgleda kao potpuno izumrla. Njezini pupovi vjesnici su ljeta, slika proboja života kroz smrt. Isus time govori da i njegov dolazak u slavi ima glasnike. Kad zamrla smokva zazeleni i pusti svoje pupove, zima je konačno prošla i ljeto je pred vratima. Tada će

⁸³ Opsada Jeruzalema dogodila se od travnja do rujna 70. godine poslije Krista.

⁸⁴ Zajednica Isusa Krista u Jeruzalemu slijedila je ovu izjavu. Pri približavanju rimske vojske nisu svoje utočište tražili iza zidina glavnoga grada i pridružili se obrani grada, nego su pobjegli u Pelu, grad u istočnome Jordanu, oko 36 kilometara sjeverno od Jerihona, i tako umaknuli strašnoj katastrofi.

⁸⁵ Božju srdžbu ne treba shvatiti kao osjećajnu Božju reakciju. Ona više pokazuje da naše odluke imaju posljedice. U odbacivanju istine i Božjega vodstva čovjek se izlaže zlim silama koje u povijesti djeluju. Jedna poslovice govori: „Tko ne želi čuti mora osjetiti.“

Božji narod dospjeti do novoga života, je se približilo dovršenje Božjeg kraljevstva.

Židovski naraštaj *neće uminuti dok se sve ne zbude*. Ipak, što će jedino kroz sve potresenosti opstati jesu *moje riječi*. Isus svojom poukom hoće postići da učenici sebi ne stvaraju krive predodžbe o budućnosti. Sve će proći, ali Božje kraljevstvo i Isusove riječi ostat će zauvijek. To trebaju učenici imati u vidu i ne dati se zbuniti i zaslijepiti u *proždrljivosti, pijanstvu i u životnim brigama*. Više neka budu trijezni i moleći iščekuju trijumf Sina Čovječjega.

- Koji je u potresenostima vremena ispravni stav?
- Na što trebamo usmjeriti srce i oči? u rod

112.

Prvi veliki dar

21,37-38

Danju je učio u Hramu, a noću bi izlazio i noćio na gori zvanj Maslinska. A sav bi narod rano hrljio k njemu u Hram da ga sluša.

Kroz čitavo Evanđelje vidimo kako Isus neumorno poučava i propovijeda. Prva i najvažnija pomoć jest ispravno gledanje o Bogu, o smislu života i prava orijentacija na putu kroz ovo zemaljsko vrijeme. Ako to nedostaje, narod će se dati lako zavesti lažnim pastirima i njihovim obećanjima.

Prvi veliki Isusov dar i pomoć za narod jest njegov nauk. Narod je to osjećao i stoga već rano jutrom *hrljio k njemu u Hram da ga sluša*. Isus je velikom smirenošću vršio do kraja svoju službu.

- Zbog čega je ispravan nauk prvi veliki Isusov dar?
- Što primjenjujem da Isusov dobar nauk čujem?

113.
Tajni moćnici
22,1-6

Bližio se Blagdan beskvasnih kruhova zvan Pasha. Glavari svećenički i pismoznanci tražili su kako da Isusa smaknu jer se bojahu naroda. A Sotona uđe u Judu zvanog Iškariotski koji bijaše iz broja dvanaestorice. On ode i ugovori s glavarima svećeničkim i zapovjednicima kako da im ga preda. Oni se povesele i ugovore da će mu dati novca. On pristade. Otada je tražio priliku da im ga preda mimo naroda.

Približio se *Dan beskvasnih kruhova*⁸⁶, *zvani Pasha*.⁸⁷

Veliki svećenici i pismoznanci su odlučili Isusa smaknuti, ali ipak žele spriječiti protest naroda, jer narod je tražio Isusov nauk i blizinu.

Sada se Protivnik (đavao), koji je *za jedno stanovito vrijeme (usp. Lk 4,13)* bio od Isusa otpušten, ponovno latio posla. *Uđe u Judu*. Tako se u Isusovoj mucii događa borba đavla protiv Boga. Juda se obraća velikim svećenicima i hramskoj policiji i savjetuje s njima kako bi mogao Isusa izručiti. Za novac hoće Juda potražiti povoljnu priliku.

- Zbog čega mora Isus biti uhvaćen potajno? Što ovo pokazuje? Na što „miriši“ što mora ostati potajno?
- Koju moć može imati novac?

⁸⁶ Beskvasne kruhove jelo se uvijek kad nije bilo dovoljno vremena da tijesto uskvasa (usp. Izl 12,39). S Danom beskvasnih kruhova na početku godišnje žetve trebao se Izrael podsjetiti na nomadsko podrijetlo i na žuran izlazak iz Egipta i istodobno sebi uprisutniti da to zemlja ne zahvaljuje vlastitim sposobnostima, nego jedino Bogu. Pasha je od 7. stoljeća prije Krista povezana s Danom beskvasnih kruhova koji je trajao sedam dana. Riječ „pasha“ označuje i janje odnosno kozle, koje se klalo za blagdan, peklo i potrošilo u noći izlaska iz Egipta (usp. Izl 12,11-27).

⁸⁷ Riječ se izgovara ovako: Pas-ha.

Uzimanje unaprijed Isusova predanja 22,7-23

Kada dođe Dan beskvasnih kruhova, u koji je trebalo žrtvovati pashu, posla Isus Petra i Ivana i reče: „Hajdete, pripravite nam da blagujemo pashu.“ Rekoše mu: „Gdje hoćeš da pripravimo?“ On im reče: „Evo, čim uđete u grad, namjerit ćete se na čovjeka koji nosi krčag vode. Pođite za njim u kuću u koju uniđe i recite domaćinu te kuće: 'Učitelj veli: Gdje je svratište u kojem bih blagovao pashu sa svojim učenicima?' I on će vam pokazati na katu veliko blagovalište prostrto: ondje pripravite.“ Oni odu, nađu kako im je rekao i pripreme pashu. Kada dođe čas, sjede Isus za stol i apostoli s njim. I reče im: „Svom sam dušom čeznuo ovu pashu blagovati s vama prije svoje muke. Jer kažem vam, neću je više blagovati dok se ona ne završi u kraljevstvu Božjem.“ I uze čašu, zahvali i reče: „Uzmite je i razdijelite među sobom. Jer kažem vam, ne, neću više piti od roda trsova dok kraljevstvo Božje ne dođe.“ I uze kruh, zahvali, razlomi i dade im govoreći: „Ovo je tijelo moje koje se za vas predaje. Ovo činite meni na spomen.“ Tako i čašu, pošto večeraše, govoreći: „Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi koja se za vas proljeva.“ „A evo, ruka mog izdajice sa mnom je na stolu. Sin Čovječji, istina, ide kako je određeno, ali jao čovjeku onomu koji ga predaje.“ I oni se počеше ispitivati tko bi od njih mogao takvo što učiniti.

Na kraju svoga djelovanja slavi Isus pashalnu večeru sa svojim učenicima. Prihvaća Božju povijest oslobođenja sa svojim narodom i dovršava ju. Stoga Isus šalje Petra i Ivana u Grad da pripreme Pashu. Ono što Isus unaprijed zna, ispunja se i zato oni sve pripravljaju.

Svom sam dušom čeznuo ovu pashu blagovati s vama prije svoje muke. Isus je na ovoj večeri htio svojim učenicima na poseban način objaviti svoju ljubav. Od sada više neće na dosadašnji način s njima prolaziti zemljom i s njima slaviti gozbu. Ali će ipak ostati s njima te i dalje tvoriti središte njihove zajednice. U kruhu i vinu bit će u njihovoj sredini. Zatim će se ova gozba završi u kraljevstvu Božjem.

Ovo je tijelo moje koje se za vas predaje. Ovo činite meni na spomen. Daje im svoje Tijelo (i svoju Krv). Tijelo i krv uvijek znače čitavu osobu. Kao Raspeti, koji za njih predaje svoj život, hoće ostati s njima u spomenčinu.

Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi koja se za vas proljeva podsjećajući na oslobođenje iz Egipta, koje se slavi u Pashalnoj večeri. Iza toga je tada uslijedilo sklapanje saveza na Sinaju. Ovaj savez je u svojoj valjanosti opečaćen kad je Mojsije krvlju žrtvenih životinja poškropio oltar i narod (usp. Izl 24,6-8). Isusovom Krvlju opečaćuje se sada novi i konačni savez. U njegovoj krvi, u predanju njegova života pokazuje se čvrsta i nepokolebljiva Božja vjernost i ljubav prema svijetu.

Izdajica je netko tko s njim dijeli ovu radosnu gozbu zajedništva, On je jedan od Dvanaestorice, jedan od onih koje je sam Isus izabrao i koji su uvijek bili s njim.

- Što dolazi u ovome slavlju do dovršenja?
- U čemu se sastoji novi savez?
- Što za nas znači toka da izdajica prvi puta prima Isusovu gozbu?

115.

Služiti kao Isus!

22,24-27

Uto nastaje među njima prepirka tko bi od njih bio najveći. A on im reče: „Kraljevi gospoduju svojim narodima i vlastodršci nazivaju sebe dobrotvorima. Vi nemojte tako! Naprotiv, najveći među vama neka bude kao najmlađi; i predstojnik kao poslužitelj. Ta tko je veći? Koji je za stolom ili koji poslužuje? Zar ne onaj koji je za stolom? A ja sam posred vas kao onaj koji poslužuje.“

Uto nastaje među njima prepirka tko bi od njih bio najveći. Neshvatljivo da u ovoj situaciji među dvanaesticom apostola probija zavist i suparništvo. Ipak Isus krivi narod koji izražava tako malo brige za njega i misli samo na sebe. Strpljivo ukazuje na jedno drugo međusobno postupanje u Božjem kraljevstvu. Vi nemojte tako! Naprotiv, najveći među vama neka bude kao najmlađi; i predstojnik

kao poslužitelj. Isus je neprestano služio i na različite načine hranio ljude.

- Što znači da u ovoj situaciji probijaju zavist i suparništvo? Poznajem li to kod sebe?
- *Vi nemojte tako ...*: Što bi trebalo biti drukčije u Crkvi, u župnoj zajednici? Što mogu ja tomu pridonijeti?

116.

Učvrsti svoju braću!

22,28-38

„Da, vi ste sa mnom ustrajali u mojim kušnjama. Ja vam stoga u baštinu predajem kraljevstvo što ga je meni predao moj Otac: da jedete i pijete za mojim stolom u kraljevstvu mojemu i sjedite na prijestoljima sudeći dvanaest plemena Izraelovih.“ „Šimune, Šimune, evo Sotona zaiska da vas prorešeta kao pšenicu. Ali ja sam molio za tebe da ne malakše tvoja vjera. Pa kad k sebi dođeš, učvrsti svoju braću.“ Petar mu reče: „Gospodine, s tobom sam spreman i u tamnicu i u smrt.“ A Isus će mu: „Kažem ti, Petre, neće se danas oglasiti pijetao dok tripud ne zatajiš da me poznaš.“ I reče: „Kad sam vas poslao bez kese i bez torbe i bez sandala, je li vam što nedostajalo?“ Oni odgovore: „Ništa.“ Nato će im: „No sada tko ima kesu, neka je uzme! Isto tako i torbu! A koji nema, neka proda svoju haljinu i neka kupi sebi mač jer kažem vam, ono što je napisano treba se ispuniti na meni: Među zlikovce bi ubrojen. Uistinu, sve što se odnosi na mene ispunja se.“ Oni mu rekoše: „Gospodine, evo ovdje dva mača!“ Reče im: „Dosta je!“

Vi ste sa mnom ustrajali u mojim kušnjama. Isus priznaje da se učenici nisu dali zavesti, nego su vjerno stajali uza nj. Ja vam stoga u baštinu predajem kraljevstvo. Učenici će biti nagrađeni čašću (prijestolje) i duhovnim autoritetom (suditi). Ovo silno obećanje treba ih uspraviti i potaknuti jer im predstoje poteškoće.

Šimune, Šimune, evo Sotona zaiska da vas prorešeta kao pšenicu. Kad je u Bibliji jedna osoba dva puta oslovljena imenom, radi se o posve odlučujućoj (važnoj) stvari. Tako i u kušnji koja dolazi. Jedna kušnja uvijek je prilika rasti i sazrijevati i biti vođen dalje. Zato Isus pripušta takve kušnje.

Slikovita riječ o rešetanju pšenice govori da Petar – kao pšenica pri rešetanju – bude protresan tamo-amo i tako pobrkan. Cilj koji sotona pritom ima, gubitak je vjere, odnosa prema Isusu. Da će njegova muka učenike učiniti toliko nesigurnima Isus smatra djelom Sotone.

Ali Petar prečuje Isusovu napomenu da je u opasnosti. Ne želi uvidjeti da će ga jedino Gospodin spasiti. Naprotiv: Vezuje se uz vlastitu moć i gradi na vlastitim snagama. Naglašava svoju odlučnost da će sve učiniti za Isusa i da će na sebe uzeti čak i tamnicu i smrt. U svojoj dobroj volji neizmjereno precjenjuje svoje vlastite snage.

Ali ja sam molio za tebe da ne malakše tvoja vjera. Pa kad k sebi dođeš, učvrsti svoju braću. Isus se brine za Šimuna Petra i svoje učenike. I u trenutku rastanka podsjeća svoje učenike na prošle dane kad ih je slao bez novca o pojasu, bez kese sandala. Tada im nije ništa nedostajalo. Kod mnogih su nailazili na otvorena vrata i srca. Ali sada situacija postaje ozbiljna. Mač ukazuje na to da će u budućnosti i sami morati računati s neprijateljstvom i stoga kao zaštitu neka sebi kupe mač.

- Čega se Petar čvrsto drži u svojoj krizi? U što se pouzdaje? Jesam li i sam već doživio slične potresenosti?
- Koga bih mogao ili trebao ja ojačati u vjeri?

117.

Što Isusa čini jakim

22,39-53

Tada iziđe te se po običaju zaputi na Maslinsku goru. Za njim pođoše i njegovi učenici. Kada dođe onamo, reče im: „Molite da ne padnete u napast!“ I otrgnu se od njih koliko bi se kamenom dobacilo, pade na koljena pa se molio: „Oče! Ako hoćeš, otkloni ovu čašu od mene. Ali ne moja volja, nego tvoja neka bude!“ A ukaza mu se anđeo s neba koji ga ohrabri. A kad je bio u smrtnoj mucu, usrdnije se molio. I bijaše znoj njegov kao kaplje krvi koje su padale na zemlju. Usta od molitve, dođe učenicima i nađe ih snene od žalosti pa im reče: „Što spavate? Ustanite! Molite da ne padnete u napast!“ Dok je on još govorio, eto svjetine, a pred njom jedan od

dvanaestorice, zvani Juda. On se približi Isusu da ga poljubi. Isus mu reče: „Juda, poljupcem Sina Čovječjeg predaješ?“ A oni oko njega, vidjevši što se zbiva, rekoše: „Gospodine, da udarimo mačem?“ I jedan od njih udari slugu velikoga svećenika i odsiječe mu desno uho. Isus odgovori: „Pustite! Dosta!“ Onda se dotače uha i zacijeli ga. Nato Isus reče onima koji se digoše na nj, glavarima svećeničkim, zapovjednicima hramskim i starješinama: „Kao na razbojnika iziđoste s mačevima i toljagama! Danomice bijah s vama u Hramu i ne digoste ruke na me. No ovo je vaš čas i vlast Tmina.“

Molite da ne padnete u napast! Velika je napast svih Isusovih učenika da radi njegove muke i radi vlastitoga trpljenja u Njemu prevare. Stoga Isus poziva učenike da sada ostanu u neprestanu razgovoru s Bogom. Jer samo u molitvi, samo u okrenutosti (obraćanju) Bogu mogu izdržati ovu situaciju u kojoj se, čini se, sve slama.

Isto čini i Isus. *Oče! Ako hoćeš.* Isus od svoga Oca ne traži tumačenje ni polaganje računa. Ne pita: Zašto se ovo mora dogoditi? Isus se više potpuno povjerava volji svoga Oca. U ovome jedinstvu prima on snagu. A nju itekako treba. *A kad je bio u smrtnoj mucij, usrdnije se molio. I bijaše znoj njegov kao kaplje krvi koje su padale na zemlju.*

Dok su učenici iscrpljeni *žalošću* zaspali, Isus, ispunjen Božjom snagom, ustaje. Iznutra je pripravan na trupe koje će ga uhvatiti pod vodstvom Jude koji će Isusa poljubiti. Dok jedan učenik, zbunjen i prestrašen, udara mačem, Isus naređuje: *Pustite! Dosta!* On ne želi prolijevanje krvi. Spreman je na smrt, štoviše: Ozdravlja ozlijeđenoga vojnika, jer njegova ljubav se odnosi i na neprijatelje, i na one koji će ga kasnije brutalno mučiti i ubiti. Budući da je sada, prema Božjemu planu spasenja, došao čas tame, Isus dragovoljno dopušta da ga njegovi neprijatelji svežu.

- Koje elemente sadrži Isusova molitva kojom se u strahu i tjeskobi naočigled svoje muke obraća svome Ocu?
- Što ej iznenađujuće i uzorno Isusovoj molitvi? Kako on dobiva snagu za trpljenje?

- Koji stav zauzima Isus u trenutku svoga uhićenja?

118.

Iskustvo vlastite slabosti

22,54-62

Uhvatiše ga dakle, odvedoše i uvedoše u dom velikoga svećenika. Petar je išao za njim izdaleka. A posred dvorišta naložiše vatru i posjedaše uokolo. Među njih sjedne Petar. Ugleda ga neka sluškinja gdje sjedi kraj vatre, oštro ga pogleda i reče: „I ovaj bijaše s njim!“ A on zanijeka: „Ne znam ga, ženo!“ Malo zatim opazi ga netko drugi i reče: „I ti si od njih!“ A Petar reče: „Čovječe, nisam!“ I nakon otprilike jedne ure drugi neki navaljivaše: „Doista, i ovaj bijaše s njim! Ta Galilejac je!“ A Petar će: „Čovječe, ne znam što govoriš!“ I umah, dok je on još govorio, oglasi se pijetao. Gospodin se obazre i upre pogled u Petra, a Petar se spomenu riječi Gospodinove, kako mu ono reče: „Prije nego se danas pijetao oglasi, zatajit ćeš me tri puta.“ I iziđe te gorko zaplaka.

Slijedeći kao jedini učenik uhvaćenoga Isusa pokazuje Petar svoju dobru volju. On želi biti vjeran Isusu. Ali već u protivničkoj zajednici u njegovo srce ulazi mrak. Obuzima ga strah.

Tri puta će Petar biti oslovljen u odnosu na zajedništvo s Isusom i njegovim učenicima. I tri puta će se Petar zaklinjati da nema nikakve veze ni s njime ni s njima. Iznevjerit će se Isusu, njegovim učenicima i samomu sebi. *I umah, dok je on još govorio, oglasi se pijetao.*

Isus ga tada pogleda. Isus ostaje Petru vjeran i ovaj se sjeća da mu je Isus predskazao njegovo zatajenje ali mu je i zajamčio svoju molitvu. Tako Petar iskusi: Mogu se pouzdati samo u Isusa, a ne i u svoju vlastitu dobru volju. Petar gorko plače zbog svoje nevjere Isusovoj riječi, zbog svoje oholosti i krivog pouzdanja u svoje vlastite snage. Gorko spoznaje: Samo ga Isusova milost može održati u vjeri i vjernosti.

Ovo bolno priznanje potpune slabosti otvara Petra za milost. U tome se sastoji njegovo obraćenje. Tako će on kasnije postati sposoban učvršćivati svoju braću.

- Zbog čega se Petar nasukao? Što nije htio od Isusa primiti?
- Gdje iskusujem svoju slabost? Što može biti smisao ovoga iskustva?
- Što je za Petra značilo da je Isus molio za njegovu vjeru? Što znači za mene kad drugi za mene mole?

119.
Ja sam!
22,63-71

A ljudi koji su Isusa čuvali udarajući ga poigravali se njime i zastirući mu lice, zapitkivali ga: „Proreci tko te udario!“ I mnogim se drugim pogrdama nabacivali na nj. A kad se razdanilo, sabra se starješinstvo narodno, glavari svećenički i pismoznanci te ga dovedoše pred svoje Vijeće i rekoše: „Ako si ti Krist, reci nam!“ A on će im: „Ako vam rekнем, nećete vjerovati; ako vas zapitam, nećete odgovoriti. No od sada će Sin Čovječji sjedjeti zdesna Sile Božje.“ Nato svi rekoše: „Ti si, dakle, Sin Božji!“ On im reče: „Vi velite! Ja jesam!“ Nato će oni: „Što nam još svjedočanstvo treba? Ta sami smo čuli iz njegovih usta!“

U Isusovoj mucij koju Evanđelje toliko različito strukturira, daju se utvrditi tri bitne crte koje se neprestano provlače:

1. Ni u jednome drugom dijelu Evanđelja ne stoji Isusovo dostojanstvo toliko otvoreno u središtu događaja. Isus na sebe uzima muku s velikim nutarnjim dostojanstvom, dok je pogrđivan i ponižavan.
2. U mucij prihvaća Isus volju Božju u svoj njezinoj krutosti i tami i svojom poslušnošću pokazuje se kao Očev Sin.
3. U mucij dovršava Isus svojim predanjem života svoju zauzetost za nas ljude.

Nakon što je uhvaćen, Isus biva doveden k velikim svećenicima, starješinama i pismoznancima. Po drugi put stoji nasuprot njima. Na

hramskome trgu su oni došli k njemu (20,1). Sada je on svezan doveden k njima. Ondje je bio samo uvjetno spreman odgovoriti na pitanje o svojoj vlasti. Ovdje govori jasno da je Mesija i Sin Božji, da će kao Sin Čovječji sjediti s desne Božje i da će doći kao njihov Sudac: *Vi velite! Ja jesam!*

Ovu tvrdnju najviše židovske vlasti odbijaju kao pogrdu Boga, uvrjedu Boga. Onaj koji je u najprisnijem odnosu s Bogom, smatra se najgorim Božjim neprijateljem.

- *Ako vam rekнем, nećete vjerovati.* Zbog čega je tomu tako?
- Zbog čega je Isus osuđen na smrt? Kako ljudi danas misle o ovoj Isusovoj tvrdnji?
- Kako ja stojim, i u neprijateljski raspoloženoj okolini, uz ovu Isusovu tvrdnju: Ja jesam!

120.

Isus podnosi prezir i klevetu

23,1-12

I ustade sva ona svjetina. Odvedoše ga Pilatu i stadoše ga optuživati: „Ovoga našdosmo kako zavodi naš narod i brani davati caru porez te za sebe tvrdi da je Krist, kralj.“ Pilat ga upita: „Ti li si kralj židovski?“ On mu odgovori: „Ti kažeš!“ Tada Pilat reče glavarima svećeničkim i svjetini: „Nikakve krivnje ne nalazim na ovom čovjeku!“ No oni navaljivahu: „Buni narod naučavajući po svoj Judeji, počevši od Galileje pa dovde!“ Čuvši to, Pilat propita da li je taj čovjek Galilejac. Saznavši da je iz oblasti Herodove, posla ga Herodu, koji i sam bijaše onih dana u Jeruzalemu. A kad Herod ugleda Isusa, veoma se obradova jer ga je već odavna želio vidjeti zbog onoga što je o njemu slušao te se nadao od njega vidjeti koje čudo. Postavljao mu je mnoga pitanja, ali mu Isus uopće nije odgovarao. A stajahu ondje i glavari svećenički i pismoznanci optužujući ga žestoko. Herod ga zajedno sa svojom vojskom prezre i ismija: obuče ga u bijelu haljinu i posla natrag Pilatu. Onoga se dana Herod i Pilat sprijateljiše, jer prije bijahu neprijatelji.

Pred Pilata su iznesene optužbe protiv Isusa: *Ovoga našdosmo kako zavodi naš narod i brani davati caru porez ...* Ovo optuživanje, kako pokazuje Lk 20,20-26, kleveta.

Drugu optužbu iznosi Pilat: *Ti li si kralj židovski?* Isus odgovara: *Ti kažeš!* Ovaj odgovor nije jasan, budući da oznaka *kralj židovski* nije jasna. Isus je židovski kralj kao od Boga poslani Mesija naroda Izraela. Ali nije kralj Židova kao suparnik rimskoga cara u vršenju zemaljske vlasti. In nema oružja i nema vojsku i ne propovijeda pobunu protiv cara. Pilat ovo shvaća pa stoga priznaje Isusovu nedužnost: *Nikakve krivnje ne nalazim na ovom čovjeku!*

Budući da je *tih dana* i Herod isto tako za blagdan Pashe došao u Jeruzalem Pilat nadležstva⁸⁸ radi šalje Isusa k njemu, osobito jer je ovaj već dugo čekao na susret s Isusom – htio je naime od njega vidjeti koje čudo. Ali Isus je uporno šutio, unatoč teškim optužbama koje su protiv njega iznesene. Prezrena i izrugana šalje ga Herod natrag Pilatu. *Onoga se dana Herod i Pilat sprijateljiše, jer prije bijahu neprijatelji.*

- Gdje se radi o istinu, Isus stoji uz nju. Ali šuti na mnoge klevete, poruge i preziranja. Zbog čega?
- Kako ja postupam s klevetom i prezirom?

121.

„Raspni ga, raspni!“

23,13-25

A Pilat dade sazvati glavare svećeničke, vijećnike i narod te im reče: „Doveli ste mi ovoga čovjeka kao da buni narod. Ja ga evo ispitah pred vama pa ne nađoh na njemu ni jedne krivice za koju ga optužujete. A ni Herod jer ga posla natrag nama. Evo, on nije počinio ništa čime bi zaslužio smrt. Kaznit ću ga dakle i pustiti.“ I povikaše svi uglas: „Smakni ovoga, a pusti nam Barabu!“ A taj bijaše bačen u tamnicu zbog neke pobune u gradu i ubojstva. Pilat im stoga ponovno progovori hoteći osloboditi Isusa. Ali oni vikahu: „Raspni, raspni ga!“ On im treći put reče: „Ta što je on zla učinio? Ne nađoh na njemu smrtno krivice. Kaznit ću ga dakle i pustiti.“ Ali oni navaljivahu iza glasa ištući da se razapne. I vika im bivala sve jača. Pilat

⁸⁸ Herod Antipa bio je vladar Galileje i kao takav nadležan za Galileju. Već ranije (usp. 13,31-32) bilo je riječi o tome da je ovaj htio Isusa ubiti.

presudi da im bude što ištu. Pusti onoga koji zbog pobune i ubojstva bijaše bačen u tamnicu, koga su iskali, a Isusa preda njima na volju.

Pilat tumači vodećim ljudima i narodu: *Isus nije počinio ništa čime bi zaslužio smrt. Kaznit ću ga dakle i pustiti.* Pilat je uvjeren u Isusovu nedužnost i traži kompromis kako bi Isusa pustio.

Ali vodeći ljudi i narod se s time ne slažu, nego traže njegovo razapinjanje i oslobađanje ubojice Barabe.

Budući da su sve glasnije vikali i tražili, Pilat popušta. Oslobađa židovskog političkog revolucionara i ubojicu Barabu, a za rimsku državnu silu neopasnoga Isusa osuđuje na smrt.

- Kako se Pilat ponaša? Pod kojim pritiskom je stajao? Što je mogao učiniti bolje? Koje posljedice bi ovo imalo za njega?
- Stajati uz istinu protiv većine (koja buči i traži): Kako je to kod mene?
- „Raspni, raspni ga! Koje osjećaje pobuđuje ovo kod mene?

122.

„Oče, oprosti im“

23,26-34

Kad ga odvedoše, uhvatiše nekog Šimuna Cirenca koji je dolazio s polja i stave na nj križ da ga nosi za Isusom. Za njim je išlo silno mnoštvo svijeta, napose žena, koje su plakale i naricale za njim. Isus se okrenu prema njima pa im reče: „Kćeri Jeruzalemske, ne plačite nada mnom, nego plačite nad sobom i nad djecom svojom. Jer evo idu dani kad će se govoriti: 'Blago nerotkinjama, utrobama koje ne rodiše i sisama koje ne dojiše.' Tad će početi govoriti gorama: 'Padnite na nas!' i bregovima: 'Pokrijte nas!' Jer ako se tako postupa sa zelenim stablom, što li će biti sa suhim?“ A vodili su i drugu dvojicu, zločince, da ih s njime pogube. I kada dođoše na mjesto zvano Lubanja, ondje razapeše njega i te zločince, jednoga zdesna, drugoga slijeva. A Isus je govorio: „Oče, oprosti im, ne znaju što čine!“ I razdijeliše među se haljine njegove bacivši kocke.

Oslabljen brutalnim bičevanjem za Isusa je križna greda preteška. Zato vojnici stavljaju križ na Šimuna Cirenca *da ga nosi za Isusom.*

U velikome znatiželjnome mnoštvu ljudi su i neke od žena, koje su plakale i naricale za njim. Da ne trebaju plakati nad njegovom smrću, nego nad sudbinom Jeruzalema koja će zadesiti njih i njihovu djecu. Ova će sudbina biti toliko brutalna da će se govoriti gorama: 'Padnite na nas!' i bregovima: 'Pokrijte nas!'

Zajedno s Isusom vodili su i drugu dvojicu, zločince, da ih s njime pogube.⁸⁹ Čak i u najtežim bolima Isus se ne obraća srdito i pun mržnje svojim mučiteljima. Štoviše, moli:⁹⁰ Oče, oprosti im, ne znaju što čine! Prema psalmu 22,19 dijele njegove haljine bacajući kocku.

- Kako se ponaša Isus usred najokrutnijih boli prema ženama i mučiteljima?
- Što za nas znači biti Isusov učenik?

123.

Na križu se dijele duhovi

23,35-43

Stajao je ondje narod i promatrao. A podrugivali se i glavari govoreći: „Druge je spasio, neka spasi sam sebe ako je on Krist Božji, Izabranik!“ Izrugivali ga i vojnici, prilazili mu i nudili ga octom govoreći: „Ako si ti kralj židovski, spasi sam sebe!“ A

⁸⁹ Ciceron je opisao razapinjanje kao „najokrutnije i najodvratnije od svih mučenja“. Sa Isusa su svukli odijelo i svezali za poseban stup. Bičevan je s četiri ili pet kožnih remena na kojima su bili učvršćeni šiljaste krhotine kostiju i olovne kuglice. Euzebije, povijesni pisac iz 3. stoljeća, opisao je rimska bičevanja na sljedeći način: „Vidjele su se otkrivene žile i nezaštićeni mišići, tetive i utroba žrtve.“ Zatim ga se primoralo da nosi tešku križnu gredu na svojim krvavim ramenima, sve dok se nije srušio i Šimuna Cirenca primoralo da mu ponese gredu. Kad su došli do mjesta razapinjanja, svukli su s njega odijelo. Položili su ga na križ i 15 cm duge čavle zabijali u njegove ruke i noge, Koljena su mu bila okrenuta ustranu kako bi se nožne zglobove između pete i Ahilove žile (pete) prikovalo. Zatim je podignut skupa s križem koji je ukopan u zemlju. Ondje ga se prepustilo strašnoj žezi, neizdrživoj žeđi i porugama mnoštva ljudi. Tri do šest sati visio je tu i trpio nezamislive boli, dok mu se život polagano gasio.

⁹⁰ Pripazi na to kako kasnije Stjepan pri svome umiranju govori istom formulacijom (Dj 7,60).

bijaše i natpis ponad njega: „Ovo je kralj židovski.“ Jedan ga je od obješenih zločinaca pogrdivao: „Nisi li ti Krist? Spasi sebe i nas!“ A drugi ovoga prekoravaše: „Zar se ne bojiš Boga ni ti, koji si pod istom osudom? Ali mi po pravdi jer primamo što smo djelima zaslužili, a on – on ništa opako ne učini.“ Onda reče: „Isuse, sjeti me se kada dođeš u kraljevstvo svoje.“ A on će mu: „Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju!“

Isus je prikovan na križ između dvojice zločinaca (razbojnika) da na križu umre. Tu nailazi na ruganje i prezir: *Nisi li ti Krist? Spasi sebe i nas!* Sve se vrti oko ovog pitanja: Treba li jedan, koji je nasilno doveden na križ i dopustio da se sve ovo s njim dogodi, biti od Boga poslani kralj spasenja? To ipak ne može biti!

Križ u očima tadašnjega vremena postavlja jedno veliko pitanje iza sveg dosadašnjeg Isusova djelovanja: *Obješeni je prokletstvo Božje (Pnz 21,23)*. Stoga dvostruki *Ako ...* Koji upravo hoće dokazati da je njegova tvrdnja kriva.

Posve drukčije drugi zločinac: on prekorava svoga druga, priznaje svoju vlastitu krivnju i prihvaća smrt na križu kao pravednu kaznu. Uvjeren je u Isusovu nedužnost. Uvjeren je da Isus ne propada u smrti, nego upravo po smrti ulazi u svoje kraljevsko gospodstvo: *Isuse, sjeti me se kada dođeš u kraljevstvo svoje*.

Svojim riječima *danas* ispovijeda Isus da će zajedno sa ovim zločincem, koji je na križu došao do vjere, ući u raj. Njegova se moć ne odnosi u prvome redu na zemaljski probitak. Ona se puno više pokazuje u dovođenje ljudi u vječno zajedništvo s Bogom.

- Koju sliku i koja očekivanja od Mesije imaju „vodeći ljudi“, „vojnici“ i dvojica „razbojnika“? Što je posljedica ove slike?
- Što je potrebno da se s Isusom uđe u njegovo kraljevstvo?
- Koje spasenje obećaje Isus, koje pak ne?

124.

Do smrti izdržano Da

23,44-49

Bijaše već oko šeste ure kad nastala tama po svojoj zemlji – sve do ure devete, jer sunce pomrčalo, a hramska se zavjesa razdrije po sredini. I povikao Isus iza glasa: „Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!“ To rekavši, izdahnu. Kad satnik vidje što se zbiva, stane slaviti Boga: „Zbilja, čovjek ovaj bijaše pravednik!“ I kad je sav svijet koji se zgrnuo na taj prizor vidio što se zbiva, vraćao se bijući se u prsa. Stajahu podalje i gledahu to svi znanci njegovi i žene koje su za njim išle iz Galileje.

Isusovo umiranje praćeno je kozmičkim promjenama. Ove ukazuju na značenje ovoga umiranja. *Hramska se zavjesa razdrije po sredini.* Zadaća hramske zavjese bila je spriječiti pogled na neskriveno Božje Veličanstvo. Ovo zaklanjanje se sada u Isusovoj smrti otkriva. Jer sada – u pogledu na Raspetoga – mogu ljudi vidjeti tko je Bog.

Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj! Isus se u smrti povjerava potpuno Bogu, svome Ocu. Muka ne zabija klin između Isusa i njegova Oca. Ovo što se s njim događa prima Isus kao volju svoga nebeskog Oca.

Na ovome putu mora Isus predati sve za čime mi ljudi od srca čeznemo i što hoćemo čvrsto zadržati: priznanje vlastite osobe i vlastite vrijednosti, prijatelje, zdrave udove, zdravlje (dobro osjećanje), život. Ovdje, gdje on govori Da gubitku svega drugoga, pokazuje Isus da se radi samo o jednome: o povezanosti s Ocem i o odlučnome Da njegovoj volji.

Ovo su-doživjeti izaziva veliku pogođenost. Satnik čak hvali Boga zbog toga! *Podalje (od križa)* vjerno stoje Isusovi poznanici i žene, koje se spominju u 8,2-3 i koje ćemo ponovno susresti u 24,10.

- Što znači razdiranje hramske zavjese?
- Isusova muka i sve što je protivno našim željama, volji, *i gledahu to svi znanci njegovi i žene koje su za njim išle iz Galileje. I očekivanjima, vodi nas u čuvanje naše vjere u Boga. I ono mračno i teško obuhvaćeno je Božjom voljom. Ako to kao Isus od Boga primimo, Da volji Božjoj povezati će nas najdjelotvornije s Bogom i tako dati smisao trpljenju. Što to čini kod mene?*

- *Držim li se čvrsto Božje ljubavi i moći, potpuno neovisno o tome što se na ovome svijetu događa?*
- *Što me na Isusovoj smrti čini pogođenim, dirnutim?*

125.

Briga za Isusovo dostojanstvo

23,50-56

I dođe čovjek imenom Josip, vijećnik, čovjek čestit i pravedan; on ne privoli njihovoj odluci i postupku. Bijaše iz Arimateje, grada judejskoga i iščekivaše kraljevstvo Božje. Taj dakle pristupi Pilatu i zaiska tijelo Isusovo. Zatim ga skinu, povi u platno i položi u grob isklesan u koji još ne bijaše nitko položen. Bijaše dan Priprave; subota je svitala. A pratile to žene koje su s Isusom došle iz Galileje: motrile grob i kako je položeno tijelo njegovo. Zatim se vrate i priprave miomirise i pomasti. U subotu mirovahu po propisu.

Isus dijeli potpuno sudbinu ljudi sve do polaganja u grob. Član vijeća, Josip iz Arimateje, koji *iščekivaše kraljevstvo Božje* i nije privolio uz smrtnu osudu velikoga vijeća, moli sada od Pilata Isusovo tijelo. Zatim ga skida s križa, ovija u platno i postavlja u grob isklesan u stijeni, u koji još nitko nije bio položen, i tako dostojan Mesije. Navod vremena⁹¹ – *Bijaše dan Priprave; subota je svitala* – pokazuje da se sve mora dogoditi vrlo žurno.

Kao pod križem i ovdje su ponovno prisutne žene. Budući da u ovo kratko vrijeme nije postojala mogućnost mrtvo tijelo oprati i pomazati, one su htjele ovo naknadno učiniti. *Vrate i priprave miomirise i pomasti* da bi u dan nakon subote (nedjelja) darovale Isusovu tijelu pripadajuće čišćenje i čast.

⁹¹ Isus je umro oko devete ure, to znači oko tri sata poslije podne. Oko šest sati navečer zalaskom sunca svitala je subota! U ovom kratkom vremenu morao je Josip najprije žuriti u Herodovu palaču i ondje zatražiti prijem kod Pilata, zatim se pobrinuti za platno i zacijelo još potražiti jedan grob u blizini.

- Josip je djelovao brzo da Isusu omogući dostojan grob. Isto tako i žene. Gdje je kod mene važno brzo djelovanje?
- Josip i žene pobrinuli su se za Isusovo dostojanstvo. Gdje se od nas danas traži zauzeti se za Isusovo dostojanstvo?

126.

Poruka o živome Isusu

24,1-12

Prvoga dana u tjednu, veoma rano, dođoše one na grob s miomirisima što ih pripraviše. Kamen nađoše otkotrljan od groba. Uđoše, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa. I dok su stajale zbunjene nad tim, gle, dva čovjeka u blistavoj odjeći stadoše do njih. Zastrašene obore lica k zemlji, a oni će im: „Što tražite Živoga među mrtvima? Nije ovdje, nego uskrsnu! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji: 'Treba da Sin Čovječji bude predan u ruke grešnika, i raspet, i treći dan da ustane.'“ I sjetiše se one riječi njegovih, vratiše se s groba te javiše sve to jedanaestorici i svima drugima. A bile su to: Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva. I ostale zajedno s njima govorahu to apostolima, ali njima se te riječi pričiniše kao tlapnja, te im ne vjerovahu. A Petar usta i potrča na grob. Sagnuvši se, opazi samo povoje. I vrati se kući čudeći se tome što se zbilo.

S velikom ljubavlju i vjernošću odlaze ove žene *veoma rano na grob*. Putem iskusi jedno iznenađenje za drugim. Veliki kamen je odvaljen, grob je otvoren a Isusova tijela u grobu nema.

I gle, dva čovjeka u blistavoj odjeći stadoše do njih. Žene se tako još više prepadoše: *Što tražite Živoga među mrtvima? Nije ovdje, nego uskrsnu!*, rekoše ti ljudi.

Bog nije sačuvao Isusa od propasti u smrti, nego ga je uskrisio na nepropadljivi (neprolazni) život u slavnoj Božjoj prisutnosti. Tu on potpuno razvija svoje kraljevsko gospodstvo.

Tako iskusi žene snažnim zahvaćanjem Božje moći i ljubavi.

Sjetite se kako vam je govorio. I one se sjećaju da je Isus tri puta predskazao ne samo svoju smrt nego i svoje uskrsnuće (usp. 9,24.44; 17,25; 18,27 i dalje). Ova spoznaja daje im krila i one se vraćaju natrag i *javljavu sve to jedanaestorici i svima drugima*. Ali apostoli su sve to

smatrali ženskom tlapnjom. Petar se htio uvjeriti u stvar, te *usta i potrča na grob i opazi samo povoje*, čemu se silno čudio.

- Koje značenje ima Isusovo uskrsnuće za čitavo prethodno Isusovo djelo?
- Komu je uskrsna poruka najprije povjerena? A zbog čega?
- Što su žene pokrenule?
- Kako mi danas pokazujem jednome mrtvacu svoju ljubav? Kako se naša ljubav očituje kod jednoga živoga? Koja od ova dva oblika izričaja o ljubavi poklanjam Isusu?

127.

Kako iz resignacije nastaje oduševljenje

24,13-35

I gle, dvojica su od njih toga istog dana putovala u selo koje se zove Emaus, udaljeno od Jeruzalema šezdeset stadija. Razgovarahu međusobno o svemu što se dogodilo. I dok su tako razgovarali i raspravljali, približi im se Isus i pođe s njima. Ali prepoznati ga – bijaše uskraćeno njihovim očima. On ih upita: „Što to putem pretresate među sobom?“ Oni se snuždeni zaustave te mu jedan od njih, imenom Kleofa, odgovori: „Zar si ti jedini stranac u Jeruzalemu te ne znaš što se u njemu dogodilo ovih dana?“ A on će: „Što to?“ Odgovore mu: „Pa ono s Isusom Nazarećaninom, koji bijaše prorok – silan na djelu i na riječi pred Bogom i svim narodom: kako su ga glavari svećenički i vijećnici naši predali da bude osuđen na smrt te ga razapeli. A mi se nadasmo da je on onaj koji ima otkupiti Izraela. Ali osim svega toga ovo je već treći dan što se to dogodilo. A zbuniše nas i žene neke od naših: u praskozorje bijahu na grobu, ali nisu našle njegova tijela pa dođoše te rekoše da su im se ukazali anđeli koji su rekli da je on živ. Odoše nato i neki naši na grob i nađoše kako žene rekoše, ali njega ne vidješe.“ A on će im: „O bezumni i srca spora da vjerujete što god su proroci navijestili! Nije li trebalo da Krist sve to pretrpi te uđe u svoju slavu?“ Počevši tada od Mojsija i svih proroka, protumači im što u svim Pismima ima o njemu. Uto se približe selu kamo su išli, a on kao da htjede dalje. No oni navaljivahu: „Ostani s nama jer zamalo će večer i dan je na izmaku!“ I uniđe da ostane s njima. Dok bijaše s njima za stolom, uze kruh, izreče blagoslov, razlomi te im davaše. Uto im se otvore oči te ga prepoznaše, a on im iščeznu s očiju. Tada rekoše jedan drugome: „Nije li gorjelo srce u nama dok nam je putem govorio, dok nam je otkrivao Pisma?“ U isti se čas digoše i vratiše u Jeruzalem. Nađoše okupljenu

jedanaesticu i one koji bijahu s njima. Oni im rekoše: „Doista uskrsnu Gospodin i ukaza se Šimunu!“ Nato oni pripovjede ono s puta i kako ga prepoznaše u lomljenju kruha.

*I gle, dvojica su od njih toga istog dana putovala u selo koje se zove Emaus. To što ovu dvojicu učenika međusobno povezuje, jesu prošla, oduševljavajuća iskustva s Isusom. Ali oni sada stoje pred velikim razočaranjem svoga života: *A mi se nadasmo da je on onaj koji ima otkupiti Izraela.* Oni su ostavili puno toga da bi išli s Isusom, a evo on je sada mrtav, odbačen od poglavarstva kao zločinac. Njegova smrt je neopoziva jer *ovo je već treći dan što se to dogodilo.**

Učenici su duboko povrijeđeni. Više ne mogu razumjeti ni same sebe, ni Boga, ni svijet. Možda u sebi nose ogroman bijes na neprosvjeljene ljude koji su njihova Isusa razapeli. Možda traže krivca: Tko je tu kriv? Možda su se razočarali i u same sebe pa si predbacuju, jer (iz straha ili krive procjene situacije) nisu zahvatili. Odlaze pognutih glava, što dalje od Jeruzalema, jer na tome mjestu više ne mogu izdržati.

Dok o svojim iskustvima i razočaranjima razgovaraju o Isusu, sam Isus im se pridruži. Ali oni ga ne prepoznaju. Najprije se prilagođuje tempu njihovih koraka a zatim ih pita: Što vas toliko muči? Isus ih poziva da svoje razočaranje, svoju povrijeđenost, svoju srdžbu i svoj gnjev izreknu.

Isus ih jednostavno sluša. Prati ih u njihovoj boli. Ide s njima i suosjeća. Tako mu oni sve više pripovijedaju; naime, da se to što se dogodilo nikako nije smjelo dogoditi. Sada je sve gotovo. Nekima od žena anđeo je doduše rekao da On živi. Ali sve to su samo ženske tlapnje.

Učenici su toliko povrijeđeni, u tolikoj depresiji, da nisu mogli povjerovati u uskrsnu poruku, koju su im navijestile žene.

O bezumni i srca spora da vjerujete? Isus šokira učenike i pomaže im da svoju situaciju gledaju na jedan novi način. Odvraća im pogled

od njihovih iskustava i svraća na Boga. Je li Božje gledanje jednako njihovu? Strpljivo im tumači poznata mjesta iz Svetoga pisma.⁹²

Nije li trebalo da Krist sve to pretrpi ...? U njima malo pomalo sviće: Upravo je ono, što po njihovu mišljenju nikada nije smjelo dogoditi, Božji put i Njegov put u slavu. Tako oni polagano iza svega toga gledati božanski smisao. I srce im počinje gorjeti.

Uto se približe selu kamo su išli, a on kao da htjede dalje. Ali oni mole Isusa: *Ostani s nama.* Premda Isus nije domaćin, *uze kruh, izreče blagoslov, razlomi te im davaše.* Gost Isus preuzima ulogu domaćina i zauzima mjesto predsjedatelja. Učenici su ga po ovome znaku prepoznali: *Uto im se otvore oči te prepoznaše njega, svoga Gospodina.*

Ovo ih je toliko zapalilo da su oduševljeni i radosni smjesta ustali i pošli drugim učenicima pripovijedati da je Isus živ. Ali nisu samo oni iskusili Uskrsnuloga, nego i Šimun.

- Prvi Isusov korak bio je sudjelovanje, strpljivo slušanje i hod s njima. Tako je pripravljena njiva za Božju riječ. Koji ljudi čekaju na moj su-hod s njima?
- Koje radosti, nade i razočaranja sam ja doživio s Isusom? Gdje sebe prepoznajem u ovoj dvojici učenika iz Emausa?
- Nije dovoljno samo navijestiti uskrsnu poruku. Gorimo li? Srce gori tek kad Uskrsnuli susreće ljude i tumači smisao Pisma: Gdje sam ja susreo Uskrsnuloga?
- Po kojim znakovima su učenici prepoznali Isusa? Što to znači za mene?

⁹² To bi mogla primjerice biti sljedeća mjesta: Iz 50,6; Iz 53,3-6; Zah 12,10; Ps 22,2.17.19; Ps 69,33; Ps 34,21. Ova biblijska mjesta pokazuju – dijelom do u detalje da Božji Pravednik, Mesija – mora trpjeti.

Isus „stade u sredinu“

24,36-48

Dok su oni o tom razgovarali, stane Isus posred njih i reče im: „Mir vama!“ Oni, zbunjeni i prestrašeni, pomisliše da vide duha. Reče im Isus: „Zašto se prepadoste? Zašto vam sumnje obuzimaju srce? Pogledajte ruke moje i noge! Ta ja sam! Opipajte me i vidite jer duh tijela ni kostiju nema kao što vidite da ja imam.“ Rekavši to, pokaza im ruke i noge. I dok oni od radosti još nisu vjerovali, nego se čudom čudili, on im reče: „Imate li ovdje što za jelo?“ Oni mu pruže komad pečene ribe. On uzme i pred njima pojede. Nato im reče: „To je ono što sam vam govorio dok sam još bio s vama: treba da se ispuni sve što je u Mojsijevu Zakonu, u Prorocima i Psalmima o meni napisano.“ Tada im otvori pamet da razumiju Pisma te im reče: „Ovako je pisano: 'Krist će trpjeti i treći dan ustati od mrtvih, i u njegovo će se ime propovijedati obraćenje i otpuštenje grijeha po svim narodima počevši od Jeruzalema.' Vi ste tomu svjedoci.

Isusa Uskrsnuloga se iskusi kad učenici razmjenjuju svoja iskustva s živim Isusom. Sam Isus tada *stane posred njih*. Prva njegova poruka je glasila: *Mir vama!* Sve je dobro i bit će dobro! U mojoj prisutnosti neće više biti potpune propasti – čak ni u smrti.

Ali njihova srca obuzimaju sumnje. Ne stoji li pred njim neki duh? *Pogledajte ruke moje i noge! Ta ja sam!* Kad im pokazuje ruke i noge, hoće ih uvjeriti da je on njihov Gospodin koji je križu umro. Kad ih poziva da ga dodirnu i daje im jesti, tada to treba jasno pokazati da pred njima stoji kao osoba.

Ako se dademo od Evanđelja poučiti, onda to nikako nisu učenici od kojih izlazi svjedočanstvo o uskrsnuću. Inicijativa za to dolazi od Isusa. On im prilazi i pokazuje im se. On se trudi nadvladati njihove sumnje i uvjeriti ih da je on sam taj a ne neki duh.

Tada im otvori pamet da razumiju Pisma. Isus svojim Duhom vodi i nas danas u ispravno shvaćanje Pisma. U njemu se ispunjuju sva obećanja. Tek polazeći od Uskrsa, od Isusova uskrsnuća, moguće je ispravno razumjeti Pismo.

Ovo shvaćanje i iskustvo Isusa sili na naviještanje. Ono ne smije prestati, sve dok ne zahvati čitav svijet. I sve narode. Sadržaj

naviještanja sastoji se u pozivu na obraćenje, to znači da se ljudi trebaju obratiti onome koji je u Isusovoj smrti i uskrsnuću objavio svoju moć i ljubav. Tada će se svima u oprostjenju grijeha darovati jedna nova mogućnost života. Iskustvo ovoga novog života s Isusom u njihovoj sredini učenici trebaju svjedočiti riječju i djelom. *Vi ste tomu svjedoci.*

- Kad Uskrsnuli „stupa“ u sredinu ljudi? Što donosi?
- Zbog čega trebaju učenici tada Isusa dodirnuti? Što im on hoće time darovati?
- Što je svjedok?⁹³ Što mi trebamo svjedočiti?

129.

Velika radost

24,49-53

I evo, ja šaljem na vas Obećanje Oca svojega. Ostanite zato u gradu dok se ne obučete u Silu odozgor.“ Zatim ih izvede do Betanije, podiže ruke pa ih blagoslovi. I dok ih blagoslivljaše, rasta se od njih i uznesen bi na nebo. Oni mu se ničice poklone pa se s velikom radosti vrate u Jeruzalem te sve vrijeme u Hramu blagoslivljahu Boga.

Posljednji redci u Lukinu Evanđelju (posebno od retka 46) otvaraju perspektivu za drugu Lukinu knjigu: Djela apostolska. Kao što jej na početku Lukina Evanđelja bila molitva naroda u Hramu (1,10), tako Luka sada zaključuje svoje Evanđelje s Isusovim učenicima koji se s velikom radosti iz Betanije vratiše u Jeruzalem i *sve vrijeme u Hramu blagoslivljahu Boga.*

Što je razlog ove radosti? Normalni bi bili tuga i suze pri jednom konačnom rastanku. Ova znakovita radost rastanka ima tri uzroka (razloga):

⁹³ Svjedok je netko tko je vlastitim očima nešto vidio i su-doživio. Kad zatim o tome daje svjedočanstvo, on svjedoči o činjenicama i iskustvima a ne o mišljenjima. Na takvo svjedočanstvo smo mi pozvani.

Prvi razlog: Učenici dobivaju jednu novu zadaću. Isus govori: U moje Ime će se svim narodima, počevši od Jeruzalema, navješćvati obraćenje na oprostjenje grijeha. *Vi ste tomu svjedoci.* Dok je Isus bio na ovoj zemlji navješćivao je oprostjenje grijeha. Ali zemaljski Isus je u svome naviještanju bio poslan samo Domu Izraelovu. Sada pak postaje jasno: Božja ponuda spasenja je tu za sve ljude i za sve narode. I učenici su pozvani ovu poruku proštenja grijeha i mogućnost novoga početka naviještati svim ljudima. Tako učenici znaju: Sada Bog nas upotrebljuje za svoj veliki plan spasenja.

Drugi razlog ve oprostajne radosti: Učenici dobivaju jednu novu snagu: *Dar, koji je moj Otac obećao, ja ću poslati vama (na vas). Ostanite u Gradu dok se ne obučete u Silu odozgor.* Ova snaga odozgor, o kojoj Isus ovdje govori, jest Duh Sveti. U vrijeme Isusova zemaljskog djelovanja bio je Duh Sveti prisutan u Isusu. Ali snaga Duha Svetoga bila je tu ograničena, naime samo kod njega. A sada Isus govori: Ovu snagu, koju ste kod mene doživjeli, poslat ću svima vama.⁹⁴

Treći razlog ove oprostajne radosti: Učenici su primili posebni blagoslov. Posljednji dojam koji im je Isus ostavio prije svoga uzašašća: Raširio je svoje ruke i blagoslovio ih: *I dok ih blagoslivljaše, rasta se od njih i uznesen bi na nebo.* Blagoslivljajući ih nestaje pred njihovim očima. Ono posljednje jest: Isus jest i ostaje onaj koji blagoslivlja.⁹⁵

⁹⁴ Učenici su doživjeli što se dogodilo kad je Isus u snazi Duha Svetoga propovijedao i djelovao. Ljudi su bili pogođeni i dirnuti: bolesni su ozdravljali, grijesi su se oprastali. Djelovanja ove snage Duha Svetoga bila su opipljiva i uzrokovala radost. I to je kasnije bilo iskusivo: U jednoj jedinog generaciji poruka o Isusu Kristu proširila se čitavim područjem Sredozemlja. To je bilo djelovanje ovoga Duha Svetoga. To izaziva radost.

⁹⁵ Mi običavamo reći da smo od jednog čovjeka blagoslovljeni: On ili ona blagoslov je za zajednicu ili za obitelj ili za našu grupu. Time hoćemo izraziti: Gdje je ovaj čovjek, tu je zdravo ozračje, tu je moguće osjećati se ugodno. Ovaj čovjek ima snagu zračenja koja posreduje mir i ugodno osjećanje. Ovaj čovjek je blagoslov za našu zajednicu. Prisutnošću ovoga čovjeka život postaje bogatiji i veseliji. To se misli pod „blagoslov“.

Ovaj Isusov blagoslov ima još jednu dublju dimenziju. U Starome zavjetu najveća zadaća velikoga svećenika bila je da raširi ruke nad narodom i tako blagoslovi narod zazivajući na narod Božje ime. Ovo sada znači: Kad se Isus rastaje s ovom gestom blagoslova, on tada time izražava: Ja sam sada kod Oca u nebu na Božjem prijestolju vaš Veliki svećenik, koji se uvijek za vas zauzima.

Isus je naš Veliki svećenik kod Oca. On je onaj koji nam dariva snagu iz visine. I on je onaj koji treba nas, svejedno gdje smo bili jučer. Učenike to ispunja *velikom radošću*.

- Što učenike ispunja radošću rastanka? Koje dostojanstvo im se tako dodjeljuje?
- Zbog čega trebaju učenici čekati *dok se ne obuku u Silu odozgor*? Kako ovo možemo mi danas živjeti?

DJELA APOSTOLSKA

Uvod

Lukino Evanđelje govori kako se Isusov put dovršava u Jeruzalemu. Na Isusa se izlio Duh Sveti. Isus je djelovao Božjom snagom, govorio Božjom vlašću i ljubio Božjom ljubavlju.

Sada se u Djelima apostolskim govori kako se taj isti Duh izlio na grupu koja je svoj život s Isusom predala nebeskom Ocu i sebe predala za druge i za spasenje svijeta. Ona nastavlja Isusovo otkupiteljsko djelo počevši u Jeruzalemu i „*sve do kraja zemlje*“ (Dj 1,8). Luki je u ovoj knjizi bilo prije svega do toga da pokaže kako raslo kršćanstvo koje je započelo u jednome malom uglu Palestine sa 120 osoba a za manje od 30 godina doprlo do Rima. Time se pokazuje da je kršćanska vjera tu za sve ljude svih zemalja.

To što Luka svojim čitateljima hoće teološki reći proizlazi prije svega iz govorâ koji u Djelima apostolskim igraju važnu ulogu. Sada je vrijeme Crkve, *vrijeme Duha Svetoga* koje traje sve do danas. Duh Sveti ravna životom Crkve i putevima misionarâ.

Knjiga u grčkome tekstualnom izdanju od drugoga stoljeća nosi naslov „Djela apostolska“. U njoj se ipak poglavito pripovijeda o djelovanju apostola Petra i Ivana i o misionarskom djelovanju svetoga Pavla. Nadalje, govori se o Stjepanu, Filipu, Barnabi i Jakovu. Luka ne postupa kronološki niti daje sveobuhvatno izvješće o početku Crkve. On otvara niz prozorâ kroz koje nam omogućuje *uvid u značajne trenutke osobnostî* iz prvih vremena Crkve.

Da bih načinio što je moguće bolju sliku tadašnje situacije dodao sam i nekoliko pozadinskih informacija. *Tako* iskusujemo probleme i poteškoće Prve Crkve. I istodobno otkrivamo da je mnogo toga slično i danas.

Predgovor

1.

Isus nastavlja djelovati!

Dj 1,1-3

Prvu sam knjigu, Teofile, sastavio o svemu što je Isus činio i učio do dana kad je uznesen pošto je dao upute apostolima koje je izabrao po Duhu Svetome. Njima je poslije svoje muke mnogim dokazima pokazao da je živ, četrdeset im se dana ukazivao i govorio o kraljevstvu Božjem.

Luka u Evandjelju pripovijeda što je činio zemaljski Isus. Isus je živio i djelovao potpuno pod vodstvom Duha Svetoga. On je preko njega kao zemaljska osoba govorio apostolima. Djela apostolska pokazuju početak sveobuhvatna djelovanja Isusa kao Uskrsnuloga. Isus sada govori i djeluje *preko Duha Svetoga*.

Ovaj drugi svezak Isusova djelovanja pokazuje da se Isusov život nastavlja u zajednici, u Crkvi, budući da je Isus *mnogim dokazima pokazao da je živ*. On je u svim susretima apostole uvodio dublje u kraljevstvo Božje, to znači u sadašnje Božje djelovanje, u način njegova kraljevskog vladanja.

On im je htio dati jasnoću: Mi nemamo nikakve veze s mrtvim bogom, kojemu se iz puke zahvalnosti još iskazuje štovanje, nego smo povezani sa živim Bogom.

- *Četrdeset im se dana ukazivao* i apostolima *pokazao da je živ!*
Gdje i kako sam ja iskusio da *on živi*?
- Gdje računam s njegovim djelovanjem?

Crkva u Jeruzalemu

1,4-8,3

Crkva, koja je nastala u Jeruzalemu na Duhove, ubrzo je – kako nam to predstavlja Luka, dospjela u različite napetosti sa židovskom vlašću. Na vrhu je stajalo Veliko vijeće, tzv. sinedrij u kojemu su bile zastupljene velikosvećeničke obitelji (saduceji), laičko plemstvo i pismoznanci (vjerojatno farizeji). Sastojalo se od 70 (ili 72) članova i bilo je u Jeruzalemu najviša politička, religiozna i sudbena vlast. Većinu u Velikome vijeću sačinjavali su *saduceji*. Oni su priželjkivali prosvijećeno, liberalno židovstvo koje duhovno ide ruku o ruku s obrazovanom slikom svijeta a politički sa svjetskom silom.

Farizeji bijahu u narodu vrlo raširen laički pokret. „Farizej“ znači „odvojeni“. Oni su se potpuno povukli iz svakodnevnoga života da bi se posvetili održavanju zakona sve do u najmanje pojedinosti. Ni u jedno vrijeme nije bilo više od 600 farizeja.

Daljnju grupu sačinjavali su *svećenici*. Drži se da je njihov broj u Isusovo vrijeme bio oko 20.000. Otprilike polovica svećenika je stanovala u Jeruzalemu, ostatak je bio razasut po čitavoj zemlji.

Mnogi svećenici su pripadali grupi koju se nazivalo *pismoznanci*. Njihova se djelatnost nije sastojala samo u kopiranju svetih knjiga, nego i u redigiranju zakonskih povelja. Smatralo ih se ekspertima u pravnim stvarima. Posebni se rast dogodio kad su prvi svećenici postajali vjernici-kršćani (usp. Dj 6,7).

Grupe saduceja, farizeja, svećenika i pismoznanaca se preklapaju, čak i u židovskim jezičnim grupama helenista i Hebreja. *Helenistima* se označavalo one koji su živjeli izvan Palestine a imali su grčku izobrazbu, kao i one koji su u Jeruzalemu raspolagali vlastitim sinagogama u kojima se Bibliju čitalo na grčkom.

Hebreji su domaći Židovi. Govorili su aramejski i u svojim sinagogama Bibliju čitali na hebrejskome. Napetosti između ovih dviju grupa bile su unesene u prvu zajednicu (usp. Dj 6,1-7).

U ovu složenu situaciju ulazi Božji Sveti Duh i puno toga pokreće. Tomu se sada hoćemo okrenuti.

2. Nagovještaj Duha Svetoga 1,4-11

I dok je jednom s njima blagovao, zapovjedi im da ne napuštaju Jeruzalema, nego neka čekaju Obećanje Očevu "koje čujete od mene: Ivan je krstio vodom, a vi ćete naskoro nakon ovih dana biti kršteni Duhom Svetim.

Nato ga sabrani upitaše: "Gospodine, hoćeš li u ovo vrijeme Izraelu opet uspostaviti kraljevstvo?" On im odgovori: "Nije vaše znati vremena i zgone koje je Otac podredio svojoj vlasti. Nego primiti ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji i sve do kraja zemlje." Kada to reče, bi uzdignut njima naočigled i oblak ga ote njihovim očima. I dok su netremice gledali kako on odlazi na nebo, gle, dva čovjeka stadoše kraj njih u bijeloj odjeći i rekoše im: "Galilejci, što stojite i gledate u nebo? Ovaj Isus koji je od vas uznesen na nebo isto će tako doći kao što ste vidjeli da odlazi na nebo."

On će vas krstiti Duhom Svetim i ognjem (Lk 3,16). Tako je Ivan ukazao na Isusovo poslanje. Sada Isus navješćuje ovo krštenje Duhom: Ivan je krstio vodom, a vi ćete naskoro nakon ovih dana biti kršteni Duhom Svetim (Dj 1,5).

Ali apostoli su još uvijek zarobljeni predodžbom da Isus donosi zemaljsko kraljevstvo u kojemu će oni zatim imati povlašten položaj. Zato pitaju: „Gospodine, ⁹⁶ hoćeš li u ovo vrijeme Izraelu opet uspostaviti kraljevstvo?“ (Dj 1,6)

Ali Isusu je do nastavljanja Božjega plana spasenja. „Vremena i zgone“ Otac je podredio svojoj vlasti. I Bog upravo sada radi na tome da dovede posve novo „vrijeme“. A za to će „primiti snagu Duha Svetoga“ koji će sići na njih i učiniti ih Isusovim svjedocima „sve do kraja zemlje“. Ali da to ne bi činili vlastitom snagom svojom dobrom voljom, Isus govori: „Neka čekaju...“. Pričekajte dok Božja snaga bude tu, dok nas Duh Sveti ispuni i potom treba djelovati. Ni Isus nije započeo javno djelovati sve dok nije bio opremljen Duhom Svetim. Da

⁹⁶ Prenošanjem biblijskoga Božjeg naslova „Gospodin“ na Isusa Prva Crkva postiže poistovjećivanje Boga i Isusa, koje se jedva još može stupnjevati. Istodobno su gospodari ovoga svijeta lišeni moći

bi se ovo moglo dogoditi, Isus se otima „*njihovim pogledima*“ i „*dva čovjeka u bijeloj odjeći*“ govore im da ne žale za prošlošću. Sada se od njih traži da postanu aktivni.

- U čemu se sastoji Isusovo poslanje?
- U čemu su apostoli kao „zarobljeni“? Što nas može zarobiti i odvratiti pogled od bitnoga?
- Na što mi trebamo čekati?

3.

Moliti jednodušno i ustrajno

1,12-14

Onda se vratit će u Jeruzalem s brda zvanoga Maslinsko, koje je blizu Jeruzalema, udaljeno jedan subotni hod. I pošto uđu u grad, usnu se u gornju sobu gdje su boravili: Petar i Ivan i Jakov i Andrija, Filip i Toma, Bartolomej i Matej, Jakov Alfejev i Šimun Revnitelj i Juda Jakovljevi – svi oni bijahu jednodušno postojani u molitvi sa ženama, i Marijom, majkom Isusovom, i braćom njegovom.

Apostoli vrše Isusovu zapovijed. Vraćaju se s brda zvano Maslinsko koje bijaše udaljeno jedan „*subotnji hod*“ (880 m) u gornju sobu⁹⁷ gdje su boravili: „*Petar i Ivan i Jakov i Andrija, Filip i Toma, Bartolomej i Matej, Jakov Alfejev i Šimun Revnitelj i Juda Jakovljevi.*“ Ovdje postaje jasno što Duh Sveti može izdjelovati. U ovome krugu apostola sjede Jakov i Ivan kojima je Isus dao ime „Boanerges“, „sinovi groma“ (Mk 3,17). Oni su često bili jedan do drugoga. U krugu apostola sjedi Šimun zvani „zelot“ (Revnitelj). Zeloti su bili tako reći partizanski borci, koji su vršili diverzije (napade) na tadašnju rimsku okupacijsku vlast. U ovome apostolskom krugu istodobno sjedi i Matej, koji je kao carinik surađivao s rimskom okupacijskom vlašću. Jaču suprotnost od ove između jednoga zelota i jednoga carinika jedva si je moguće zamisliti.

⁹⁷ Nagađa se, prema Dj 12,12 da se misli na kuću Marije, majke Ivana-Marka, gdje se vjerojatno dogodila i Posljednja večera.

„Svi oni bijahu jednodušno postojani u molitvi sa ženama, i Marijom, majkom Isusovom, i braćom njegovom“. Jednodušan više je od zajedničke molitve.⁹⁸ To znači: jedno u molitvi. Jednodušno moliti za ono što je sada Božji plan. Biti usmjeren potpuno na njega a ne više na ljudska mišljenja i simpatije.

Put vjernika uvijek je put molitve u kojoj oni posežu za vodstvom po Duhu Svetom i njegovom snagom.

- Kako su dugo učenici molili?
- Koju vrijednost (mjesto) ima molitva u mom životu?
- Kako bih ja mogao pospješivati (gajiti) jednodušnu molitvu?

4.

Ponovno postati potpun

1,15-26

U one dane ustade Petar među braćom - a bijaše sakupljenog naroda oko sto i dvadeset duša – i reče: (16) „Braćo! Trebalo je da se ispuni Pismo što ga na usta Davidova prorече Duh Sveti o Judi koji bijaše vođa onih što uhvatiše Isusa. A Juda se ubrajavao među nas i imao udio u ovoj službi. On, eto, steče predio cijenom nepravde pa se stropošta, raspuče po sredini i razli mu se sva utroba. I svim je

⁹⁸ Kao što Luka ni u svome Evanđelju ne ispušta priliku pokazati Isusa kao molitelja, tako molitva i u čitavim Djelima apostolskim igra veliku ulogu: molitvom se uvode u naknadni izbor apostola (Dj 1,24). Duhovi vode do slavljenja velikih Božji djela (Dj 2,11). Prva zajednica moleći zahvaljuje za oslobađanje Petra i Ivana (Dj 4,23-31). Apostoli moleći polažu ruke na đakone da i sami budu slobodni za Božju rije (Dj 6,4.6). Umirući Stjepan moli kao Isus za svoje neprijatelje (Dj 7,60). U Samariji se moli za novoobraćene da prime Duha Svetoga (Dj 8,15). Pavao nakon svoga obraćenja moli u Damasku (Dj 9,11), Petar moli prije oživljavanja Tabite (dj 9,40). Kornelija se smatra čovjekom molitve (Dj 10,2.4.30.31), njegovi poslanici nalaze Petra u molitvi (Dj 10,9; 11,5). Petar nakon svoga oslobođenja nalazi kućnu zajednicu u molitvi (Dj 12,5.12). Pavlova i Barnabina misija događa se u postu i molitvi (Dj 13,3).

Molitvom, postom i polaganjem ruku postavljaju se starješine (Dj 14,23). Moleći se Pavao rastaje od svojih u Miletu (Dj 20,36) i Tiru (Dj 21,5). U molitvi Pavao ima viđenje (Dj 22,17). U molitvi ozdravlja na Malti (Dj 28,8).

Jeruzalemcima znano da se onaj predio njihovim jezikom zove Akeldama, to jest Predio smrti. Pisano je doista u Knjizi psalama: Njegova kuća nek opusti, nek ne bude stanovnika u njoj! Njegovo nadgledništvo nek dobije drugi! Jedan dakle od ovih ljudi što bijahu s nama za sve vrijeme što je među nama živio Gospodin Isus – počevši od krštenja Ivanova pa sve do dana kad bi uzet od nas – treba da bude svjedokom njegova uskrsnuća. I postaviše dvojicu: Josipa koji se zvao Barsaba a prozvao se Just, i Matiju. Onda se pomoliše: „Ti, Gospodine, poznavaoče svih srdaca, pokaži koga si od ove dvojice izabrao da primi mjesto ove apostolske službe kojoj se iznevjeri Juda da ode na svoje mjesto.“ Onda baciše kocke i kocka pade na Matiju; tako bi pribrojen jedanaestorici apostola.

„U one dane ustade Petar među braćom.“ Ovdje se pokazuje da nas stvarna (istinska) molitva stavlja uvijek i u našu zadaću. Zajednica učenika razgovara s Bogom o nevjerojatnome djelu koje je pred njima. Pritom su ovdje vjerojatno (zacijelo) razrađeni i uzajamni odnosi jer samo ako su jedno i pomireni, veliko djelo može uspjeti.

Pritom postaju svjesni da njihov krug ukazuje na jedan nedostatak (prazninu). Gospodin je pozvao dvanaesticu apostola za dvanaest izraelskih plemena. Sada su još samo jedanaestorica. Ne moraju li biti u punome broju prije nego pođu na posao?

Petar pritom, unatoč još svježim sjećanjima na njegovo zatajenje, preuzima od Isusa dani mu položaj voditelja i predvodi izbor da bi broj dvanaest, simbol novoga naroda Božje, bio potpun. *„Jedan dakle od ovih ljudi što bijahu s nama za sve vrijeme što je među nama živio Gospodin Isus... treba da bude svjedokom njegova uskrsnuća.“* Kriterij je jasan: Traženi čovjek mora s jedne strane biti prislan sa zemaljskim Isusom a istodobno biti i svjedok njegova uskrsnuća. On mora dakle moći svjedočiti da je spasenje započelo s konkretnom zemaljskom osobom i sada se nastavlja po ovoj – u Duhu nazočnoj – Osobi. Nadalje on mora već od samoga početka biti povezan s ovim krugom (apostola) kojemu će od sada potpuno pripadati. On mora *zajedno s nama* vršiti služenje. *„I postaviše dvojicu: Josipa koji se zvao Barsaba*

a prozvao se Just, i Matiju.“ Zatim se pomoliše. „Onda baciše kocke“.⁹⁹ Tako je odlukom kocke izabran Matija.

- Petar preuzima svoju odgovornost (unatoč svomu zatajenju). Koja je odgovornost povjerena meni? Kako je ja postajem svjestan? Što bi me moglo spriječiti?
- Što bi u našoj grupi, zajednici, župi trebalo razraditi i upotpuniti?
- Svi su se priklonili odluci kocke, premda bi im Josip očito bio draži. Što to pokazuje?

5.

Inicijalno paljenje na Duhove

2,1-12

Kad je napokon došao dan Pedesetnice, svi su bili zajedno na istome mjestu. I eto iznenada šuma s neba, kao kad se dignu silan vjetar. Ispuni svu kuću u kojoj su bili. I pokažu im se kao neki ognjeni razdijeljeni jezici te siđe po jedan na svakoga od njih. Svi se napuniše Duha Svetoga i počеше govoriti drugim jezicima, kako im već Duh davaše zboriti. A u Jeruzalemu su boravili Židovi, ljudi pobožni iz svakog naroda pod nebom. Pa kad nastu ona huka, strča se mnoštvo i smete jer ih je svatko čuo govoriti svojim jezikom. Svi su bili izvan sebe i divili se govoreći: „Gle! Nisu li svi ovi što govore Galilejci? Pa kako to da ih svatko od nas čuje na svojem materinskom jeziku? Parti, Međani, Elamljani, žitelji Mezopotamije, Judeje i Kapadocije, Ponta i Azije, Frigije i Pamfilije, Egipta i krajeva libijskih oko Cirene, pridošlice Rimljani, Židovi i sljedbenici, Krećani i Arapi – svi ih mi čujemo gdje našim jezicima razglašuju veličanstvena djela Božja.“ Svi su izvan sebe zburnjeno jedan drugog pitali: „Što bi to moglo biti?“

„Kad je napokon došao dan Pedesetnice¹⁰⁰, svi su bili zajedno na istome mjestu.“ Zatim, još u rano jutro zahvaća Bog snažno u ovu

⁹⁹ Ovdje – prije ispunjenja Duhom Svetim – posljednji se put u Bibliji govori o kockama. Jer od sada će Duh Sveti svojim nadahnućima posredovati spoznaju, koga Bog za koju službu odabire. Usp. Dj 13,1-3.

¹⁰⁰ „Pedeseti“ dan, grčki „pentekosté. Iz toga je nastala naša riječ „Pedesetnica-Duhovi“. Židovstvo poznaje dvije interpretacije Duhova. Najprije je to bila

okupljenu zajednicu. *I eto iznenada šuma s neba... I pokažu im se kao neki ognjeni razdijeljeni jezici*. „Jezici“ upućuju na novo govorenje. „Oganj“ upućuje na toplinu, oduševljenje i zahvaćenost. „Oganj“ ljubavi Božje prodirao je u srca ljudi. „Te siđe po jedan na svakoga od njih“. Tako im je srce gorjelo od radosti i sreće.

Ovi su ljudi zahvaćeni Duhom Svetim osposobljeni za svjedoke božanske stvarnosti, već kako im je Duh davao. Jer oni svladani Duhom Svetim sada čine nešto što po sebi ne mogu. Govore „drugim jezicima¹⁰¹, kako im već Duh davaše zboriti.“ Božja stvarnost i slava stoje pred njima tako jedinstveno da same sebe i sve oko sebe potpuno zaboravljaju i još se jedino mogu klanjati Bogu i slaviti ga. Učenici su potpuno usmjereni na Boga.

Sve ovo ima posljedice. Ljudi iz osamnaest naroda, upozoreni nastalom „hukom“, strčaše se i smetoše. I sada se događa pravo duhovsko čudo¹⁰² koje je prije svega čudo slušanja, „jer ih je svatko čuo govoriti svojim jezikom... svi ih mi čujemo gdje našim jezicima razglasu veličanstvena djela Božja.“ Učenici ne govore od sebe, od svojih misli, spoznaja, stanja srdaca i osjećaja. Sve je u njima potpuno zaokupljeno Božjom veličinom i slavom i njegovim djelima spasenja.

Tako očito djelovanje Duha Svetoga izaziva različite reakcije. Ljudi vani pažljivo slušaju. Jedni drugima govore: „Što bi to moglo biti?“ Pitaju se o smislu ovoga događaja, drugi se pak rugaju.

svečanost sedam sedmica, zahvalna svečanost za žetvu. Kasnije je ona primila dodatno značenje: postala je svečanost Saveza i davanja Zakona na gori Sinaju. Prema biblijskome računanju Mojsiju je naime 50 dana nakon izlaska iz Egipta (Uskrs) dan Zakon na gori Sinaju (Duhovi). Jahve Zakonom osniva Savez sa svojim narodom. Kad je na dan Pedesetnice na ljude sišao Duh Sveti onda to znači da je sada Duh Sveti taj novi zakon koji opečaćuje novi i vječni Savez.

¹⁰¹ Ovo govorenje u tuđim jezicima naziva se kao djelovanje Duha u Djelima apostolskim i kod Pavla često „govor u jezicima“ (dar jezika), a danas i „molitva u jezicima“. Duh Sveti moli u čovjeku njemu nepoznatim, upravo „tuđim jezikom“. Usp. u vezi s ovim: Dj 11,15 i 19,6 kao i 1 Kor 12-14.

¹⁰² Pripovijest o kuli Babilonskoj (Post 11), gdje ej pobrkan govor ljudi, tako da nitko nikoga više ne razumije, stoji u jasnu kontrastu s Duhovima. Tada se nije radilo o tome da se Boga učini velikim, nego: „Pribavimo sebi ime...“ (Usp. Post 11,4).

Događaj Duhova pokazuje: Ne čine učenici prvi korak do širenja Evanđelja. Duh Sveti je taj koji djeluje i to izaziva pitanja u onih koji ovo promatraju. Crkva je od početka svjetska Crkva, jer ljudi iz 18 naroda bijahu potreseni. Svako bivanje na način otoka i geto-mentalitet Duhom su Svetim od početka slomljeni.

- Jesam li iskusio „vatra Duha“? Čeznem li za više životnosti, ljubavi i oduševljenja?
- Što mogu izdjelovati „ognjeni jezici“? S kojim bi se iskustvima to moglo povezati?
- Mi možemo govoriti istim jezikom a ipak jedni druge ne razumjeti. Duh Duhova čini da ljudi, koji govore različitim jezikom, jedni druge razumiju. Zbog čega? Na što je Duh Duhova usmjerio srca?

6.

Sada djeluje Bog!

2,14-36

A Petar zajedno s jedanaesticom ustade, podiže glas i prozbori: „Židovi i svi što boravite u Jeruzalemu, ovo znajte i riječi mi poslušajte: Nisu ovi pijani, kako vi mislite – ta istom je treća ura dana – nego to je ono što je rečeno po proroku Joelu: „U posljednje dane, govori Bog: Izliti ću Duha svoga na svako tijelo i proricat će vaši sinovi i kćeri, vaši će mladići gledati viđenja, a starci vaši sne sanjati. Čak ću i na sluge i sluškinje svoje izliti Duha svojeg u dane one i proricat će. Pokazat ću čudesa na nebu gore i znamenja na zemlji dolje, krv i oganj i stupove dima. Sunce će se prometnut u tminu, a mjesec u krv prije nego svane Dan Gospodnji velik i slavan. I tko god prizove ime Gospodnje bit će spašen.“ „Izraelci, čujte ove riječi: Isusa Nazarećanina, čovjeka kojega Bog pred vama potvrdi silnim djelima, čudesima i znamenjima koja, kao što znate, po njemu učini među vama – njega, predana po odlučenu naumu i promislu Božjem, po rukama bezakonika razapeste i pogubiste. Ali Bog ga uskrisi oslobodivši ga grozote smrti jer ne bijaše moguće da ona njime ovlada. David doista za nj kaže: Gospodin mi je svagda pred očima jer mi je zdesna da ne posrnem. Stog mi se raduje srce i kliče jezik, pa i tijelo mi spokojno počiva. Jer mi nećeš ostaviti dušu u Podzemlju ni dati da pravednik tvoj truleži ugleda. Pokazat ćeš mi stazu života, ispuniti me radošću lica svoga. Braćo, dopustite da vam

otvoreno kažem: praotac je David umro, pokopan je i eno mu među nama groba sve do današnjeg dana. Ali kako je bio prorok i znao da mu se zakletvom zakle Bog plod utrobe njegove posaditi na prijestolje njegovo, unaprijed je vidio i navijestio uskrsnuće Kristovo: Nije ostavljen u Podzemlju niti mu tijelo truleži ugleda. Toga Isusa uskrisi Bog! Svi smo mi tomu svjedoci. Desnicom dakle Božjom uzvišen, primio je od Oca Obećanje, Duha Svetoga, i izlio ga kako i sami gledate i slušate. Ta David nije bio uznesen na nebesa, a veli: Reče Gospodin Gospodinu mojemu: 'Sjedi mi zdesna' dok ne položim neprijatelje tvoje za podnožje nogama tvojim! Pouzdano dakle neka znade sav dom Izraelov da je toga Isusa kojega vi razapeste Bog učinio i Gospodinom i Kristom.'

Svi čudesni događaji Pedesetnice dovode do bespomoćna pitanja: „Što bi to moglo?“ Na pitanje ljudi *Petar us6tade, podiže glas i prozbori.*“ Ova prva kršćanska propovijed upućuje na veliku stvarnost. Riječi Pisma, koje činjenice stavljaju u pravo svjetlo i činjenice, koje ispunjaju riječi Pisma, dominiraju čitavim govorom. „*To je ono što je rečeno po proroku Joelu: U posljednje dane, govori Bog...*“. Misli se na posljednju fazu povijesti prije silne objave Božje na sudu i novoga oblikovanja čitava stvorenja.

Ovo posljednje vrijeme je, kako pokazuje silazak Duha Svetoga, već sada sadašnjost. Jer Duh Sveti sada na nov način djeluje na djeci, ženama i muškarcima, ja događaju se „*čudesa*“. Na kraju ovoga vremena spasenja dolazi Dan Gospodnji¹⁰³ „*velik i slavan*“.

Izlijevanje Duha je Božje djelovanje posljednjega vremena. Ono je ipak povezano s Jednim, kojega Petar sada stavlja u središte povijesti: Isusom! Njega, kojega „*predana po odlučenu naumu i promislu Božjem, po rukama bezakonika razapeste i pogubiste*“, Isusa

¹⁰³ Židovi su u svako vrijeme bili uvjereni u to da su oni Božji izabrani narod. Pod tim su razumijevali da su narod koji prije svih drugih treba dospjeti do posebni časti i uživati posebne prednosti. Oni su uvijek bili samo mali narod, čija je povijest predstavljala lanac katastrofa. Stoga im je bilo potpuno jasno, da ljudskim sredstvima nikada ne mogu postignuti stanje koje im prema njihovu mišljenju kao izabranome Božjem narodu pripada. Tako su malo-pomalo došli do zaključka da Bog mora učiniti ono na što ljudi nisu bili sposobni. I tako su čekali Dan kad će Bog neposredno zahvatiti u povijest i njih uslišiti onako kako oni sanjaju. Za kršćane je ovo Dan slavnoga Gospodinova dolaska, Dan Isusova ponovnog dolaska u slavi.

Nazarećanina, Bog uskrisi: *“Svi smo mi tomu svjedoci. Desnicom dakle Božjom uzvišen, primio je od Oca Obećanje, Duha Svetoga i izlio ga kako i sami gledate i slušate.”*

Obećanja Pisma i činjenice Petar je stavio pred svoje veliko, uskomešano slušateljstvo. Sada iz svega povlači posljednji zaključak: *„Pouzđano dakle neka znade sav dom Izraelov“*. Stoljećima dugo iščekivanje Mesije sada je na kraju. Bog je danas i ovdje ispunio svoje obećanje. Mesija je tu. Bog je *„toga Isusa kojega vi razapeste“* učinio Gospodinom i Kristom. Petar slušatelje ne pošteđuje bolne istine povezane s krivnjom.

- Duh Sveti je promijenio Petra. On je primio snagu da unatoč svom ljudskom strahu govori otvoreno. On stoji potpuno uz ono što u svome srcu osjeća i vjeruje. Što Duh Sveti hoće u meni učiniti?
- Što pokazuje Petar u svojoj propovijedi? Što svi trebaju spoznati?
- U kojoj situaciji odluke je tada pozvano mnoštvo, a u kojoj smo pozvani mi danas?

7.

Prva obraćenja

2,37-41

Kad su to čuli, duboko potreseni rekoše Petru i drugim apostolima: „Što nam je činiti, braćo?“ Petar će im: „Obratite se i svatko od vas neka se krsti u ime Isusa Krista da vam se oprostite grijesi i primit ćete dar, Duha Svetoga. Ta za vas je ovo obećanje i za djecu vašu i za sve one izdaleka, koje pozove Gospodin Bog naš.“ I mnogim je drugim riječima još svjedočio i hrabrio ih: „Spasite se od naraštaja ovog opakog!“ I oni prigrlīše riječ njegovu i krstiše se te im se u onaj dan pridruži oko tri tisuće duša.

Snaga Duha Svetoga djelovala je u Petrovim riječima toliko da su ljudi bili pogođeni u srce. Sada elementarnim zamahom probija

pitanje: „Što nam je činiti?... Petar će im: *Obratite se.*“¹⁰⁴ „*Obratite se*“ doslovce znači „*promijenite mišljenje*“, to znači razmišljajte polazeći od Boga. Život će tada dobiti novo središte: Isusa Krista. Čitav vaš život promijenit će pol na Njega. „*I svatko od vas neka se krsti u ime Isusa Krista da vam se oprostite grijesi.*“

Cilj obraćenja je nova povezanost, prijateljstvo s Isusom. Ljudi se u krštenju povezuju s Isusom i uzimaju ga kao Gospodara svoga života. Tako se dokida odvajanje (grijech) od Boga. Oni će, polazeći od Isusa, njihova Gospodina i Učitelja, „*primiti dar, Duha Svetoga.*“ Tako u život dolazi nova snaga, da, Božja snaga.

Petar je „*mnogim drugim riječima još svjedočio i hrabrio ih: Spasite se od naraštaja ovog opakog.*“ U ovome je trenutku sve stavljeno na kocku. Ne radi se o produbljivanju religiozne spoznaje, niti o moralnome poboljšanju života, niti o većem sudjelovanju na životu Crkve, radi se o spasenju.

Sada dolazi do odluke a time i do odvajanja. U odluku spada integriranje u novu zajednicu. Tako se onoga dana zajednici „*pridruži oko tri tisuće duša.*“ Snažan doživljaj – snažan početak Crkve!

- Koje učinke Duha Svetoga ovdje prepoznajemo?
- Što spada u obraćenje?
- Kako sam ja doživio svoje obraćenje?

8.

Zajednica koja zrači

¹⁰⁴ Ima ljudi, koji točno znaju kad se dogodilo njihovo obraćenje, čak i mjesecima i godinama kasnije. Ima Crkava koje to smatraju „normalnim“ doživljajem. Za druge je ljude to ipak proces koji se događa tijekom tjedana i mjeseci ili čak godina. Nije im teško reći kada su upoznali Gospodina. To možda čak izgleda tako kao da ga nikada nisu poznavali, premda se sjećaju konkretnih dodira. U Katoličkoj crkvi je ovo dugo bio „normalan“ oblik obraćenja. Ali ovo se sada mijenja, budući da posredovanje vjere religioznim odgojem sve više otpada.

Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama. Strahopoštovanje obuzimaše svaku dušu: apostoli su činili mnoga čudesa i znamenja. Svi koji prigriše vjeru bijahu združeni i sve im bijaše zajedničko. Sva bi imanja i dobra prodali porazdijelili svima kako bi tko trebao. Svaki bi dan jednodušno i postojano hrlili u Hram, u kućama bi lomili kruh te u radosti i prostodušnosti srca zajednički uzimali hranu hvaleći Boga i uživajući naklonost svega naroda. Gospodin je pak danomice zajednici pridruživao spasenike.

Ovdje vidimo zajednicu novopečenih Isusovih učenica i učenika u vitalnosti Duha Svetoga. Oni žive kako je živio Isus. Pouzdaju se u Božju skrb i zahvaljuju mu za njegove darove. Pojedinačno i zajednički žive kao Isus; žive pred Bogom, hvale ga, dijele sve što im je darovano i jedni za druge predaju svoj život.

Četiri životna sadržaja prožimala su život zajednice: produblјivanje u „*nauku apostolskom*“ (nauku Crkve), život u „*zajedništvu*“, „*lomljenje kruha*“ (slavljenje Euharistije) kao i „*molitva*“.

Kao i u Isusovu životu, snagom istoga Duha se i sada događaju „*mnoga čudesa i znamenja*“. Božji Duh – a time i povjerenje u Božju skrb – tu se osjećalo toliko da su radosno sve skupa dijelili koliko je tko već trebao¹⁰⁵ zajednički uzimajući hranu. Osobna želja za dobiti pretvorila se u želju za davanjem.

¹⁰⁵ Jeruzalem bijaše gusto naseljen, ali nije ukazivao na posebne izvore stjecanja. Tako je u njemu bilo puno siromaha. Kao apostoli i mnogi drugi su napustili svoj galilejski zavičaj a s njime i svoj raniji temelj egzistencije. Ove članove zajednice morali su uzdržavati drugi. K tomu, ova je zajednica u prvim tjednima svoga postojanja trebala puno vremena za produblјivanje preko apostola, pouke za zajednicu i za molitvene skupove. Ovo vrijeme nije bilo vrijeme stjecanja. Velika kolekta, koju je puno godina kasnije Pavao revno skupljao u zajednicama za Jeruzalem (usp. 2 Kor 8 i 9), potvrđuje sliku koju nam oslikava Luka. Budući da u Jeruzalemu nije bilo puno posjednika i imućnih, prva zajednica unatoč predane ljubavi u svojim redovima nije izlazila iz financijskih nevolja.

„Svaki bi dan jednodušno i postojano ¹⁰⁶ hrlili u Hram, u kućama bi lomili kruh.“ Vjerno su odlazili u Hram a imali su i vlastite sastanke u svojim kućama gdje su se sastajale manje zajednice. Njihova ljubav jednih prema drugima i njihova radost u Bogu stvarala je takvu privlačnu snagu da je Gospodin „danomice zajednici pridruživao spasenike“.

- Što je Duh Božji činio u ovoj zajednici? Što je sačinjavalo njihovu privlačnu snagu?
- Što jednodušnost znači i što ona čini?
- Što mene (nas) danas izaziva (potiče)?

9. Što podiže (uspravlja) ljude 3,1-10

Petar i Ivan uzlazili su u Hram na devetu molitvenu uru. Upravo su donosili nekog čovjeka, hroma od majčine utrobe; njega bi svaki dan postavljali kod hramskih vrata, zvanih Divna, da prosi milostinju od onih koji ulaze u Hram. On ugleda Petra i Ivana upravo kad zakoračiše u Hram te zamoli milostinju. Petar ga zajedno s Ivanom prodorno pogleda i reče: „Pogledaj u nas!“ Dok ih je molećivo motrio očekujući od njih nešto dobiti, reče mu Petar: „Srebra i zlata nema u mene, ali što imam – to ti dajem: u ime Isusa Krista Nazarećanina hodaj!“ I uhvativši ga za desnu ruku, pridiže ga: umah mu omočaše noge i gležnjevi pa skoči, uspravi se, stane hodati te uđe s njima u Hram hodajući, poskakujući i hvaleći Boga. Sav ga narod vidje kako hoda i hvali Boga. Razabraše da je to on – onaj koji je na Divnim vratima Hrama prosio milostinju – i ostadoše zapanjeni i izvan sebe zbog onoga što se s njim dogodilo.

¹⁰⁶ U slobodnome prijevodu na engleski riječ „jednodušno“ prevedena je s „in one accord“, usporedivo sa simfonijskim orkestrom. Uza sve nužne razlike glazbenika i instrumenata odlučujuće je da svi u orkestru gledaju na dirigenta. Postoji zauzetost. On govori, kako se jednu glazbenu fazu treba svirati, kada se svira glasno, kada tiho. Dirigent daje tempo, i on naznačuje kada se tko treba zauzeti. Ovaj dirigent u zajednici je Isus Krist, koji svakoga prema njegovim mogućnostima i sposobnostima ali i prema potrebama postavlja u cjelinu.

Petar i Ivan su kao obično „*uzlazili u Hram na devetu molitvenu uru. Upravo su donosili nekog čovjeka, hroma od majčine utrobe.*“ Budući da za tjelesno prikraćene i siromašne nije bilo nikakve službene skrbi, ovi su se morali sami za sebe brinuti. Već je tada za prosjačenje blizina svetišta bila idealno mjesto, budući da su ljudi koji odlaze na bogoslužje bili i više velikodušni.

Tako je hromi od Petra i Ivana molio milostinju. „*Petar ga zajedno s Ivanom prodorno pogleda i reče: Pogledaj u nas! Molećivo ih je motrio očekujući od njih nešto dobiti.*“ Petar je napustio zavičaj i zanat i od zajednice je dobivao potrebno za život. Tako je ustvari u istome položaju kao i ovaj čovjek koji mu se obratio za dar.

Ali Petar je neizmjerljivo bogat, jer može dati ono što ni najbogatiji ljudi u Jeruzalemu ne mogu odvagati svojim novcem. Zato mu reče: „*Srebra i zlata nema u mene, ali što imam – to ti dajem; u ime Isusa*¹⁰⁷*Krista Nazarećanina hodaj!*“

Petar je postupio poslušno poticaju Duha Svetoga. On nije razmišljao ni o kakvoj posljedici svoga čina. Zato je uhvatio uzetoga „*za ruku i pridigao ga: umah mu omočaste noge i gležnjevi.*“ Petar se radovao zajedno s čovjekom koji je bio oslobođen svoje nevolje, i radosno je hvalio Boga. I Petar se radovao da je smio poslužiti Isusu, uskrsnulomu Gospodinu. Ljudi zbog toga „*ostadoše zapanjeni i izvan sebe*“, ali do vjere preko čuda još uvijek nisu bili došli.

- *Što imam – to ti dajem*: Mi ljudima uvijek dajemo premalo, kad – ako i sami molimo za to –, pomažemo samo socijalno a ne dajemo ono što nam je kao bogatstvo povjereno i što je naš život promijenilo i otkupilo. Što nam je povjereno (da dajemo dalje)?

¹⁰⁷ U Novome zavjetu se uvijek iznova naglašava značenje „imena“ Isus. Ime Isus (Ješuah) znači „Spasitelj“, „Otkupitelj“, usp.: „*Rodit će sina, a ti ćeš mu nadjenuti ime Isus jer će on spasiti svoj narod od grijeha njegovih*“ (Mt 1,21). Kad se Isusa zazove kao nazočna Spasitelja i Otkupitelja, on djeluje kao nazočni Uskrsnuli. Njegovo je ime tada moćno.

- Što me je u čitavoj mojoj egzistenciji podiglo tako da sam oslobođen za slavljenje Boga?
- Želim li to dati dalje? I kako?

10. Značenje Isusa 2,11-26

Kako se pak on držao Petra i Ivana, sav se narod zapanjen strča k njima u trijem zvani Salomonov. Kada to vidje Petar, obrati se narodu: „Izraelci, što se ovomu čudite? Ili što nas gledate kao da smo svojom snagom ili pobožnošću postigli da ovaj prohoda? Bog Abrahamov, Izakov i Jakovljevi, Bog otaca naših, proslavi slugu svoga, Isusa kojega vi predadoste i kojega se odrekoste pred Pilatom kad već bijaše odlučio pustiti ga. Vi se odrekoste Sveca i Pravednika, a izmoliste da vam se daruje ubojica. Začetnika života ubiste. Ali Bog ga uskrisi od mrtvih, čemu smo mi svjedoci.“ „I po vjeri u njegovo ime, to je ime dalo snagu ovomu kojega gledate i poznate: vjera u Njega vratila je ovomu potpuno zdravlje naočigled vas sviju.“ „I sada, braćo, znam da ste ono uradili iz neznanja kao i glavari vaši. Ali Bog tako ispuni što unaprijed navijesti po ustima svih proroka: da će njegov Pomazanik trpjeti. Pokajte se dakle i obratite da se izbrišu grijesi vaši pa od Gospodina dođu vremena rashlade te on pošalje vama unaprijed namijenjenog Pomazanika, Isusa.“ Njega treba da nebo pridrži do vremena uspostave svega što obeća Bog na usta svetih proroka svojih odvijeka.“ „Mojsije tako reče: Proroka poput mene od vaše braće podignut će vam Gospodin, Bog vaš. Njega slušajte u svemu što vam god reče. I svaka duša koja ne posluša toga proroka, neka se iskorijeni iz naroda.“ „I svi Proroci koji su – od Samuela dalje – govorili, također su navijestili ove dane.“ „Vi ste sinovi proroka i Saveza koji sklopi Bog s ocima vašim govoreći Abrahamu: Potomstvom će se tvojim blagoslivljati sva plemena zemlje. „Vama najprije podiže Bog Slugu svoga i posla ga blagoslivljati vas da se svatko obrati od opačina svojih.“

Kao posljedica ovoga ozdravljenja „sav se narod“ strča. „Kada to vidje Petar“ bude primoran govoriti. Ne može ostati pri pukome

divljenju ljudi, mora im navijestiti Onoga koji je izdjelovao ovo ozdravljenje.

Petar – a time prvi propovjednici – uvijek iznova naglašavaju da Isusovo razapinjanje predstavlja najveći zločin čovječanstva. Čim započeše o tome govoriti, na njima se osjetilo zaprepaštenje zbog ovoga čina. Isus bijaše Svetac i Pravednik koga bi svi morali ljubiti. Ali ljudi su ipak molili da se pusti zločinca a na križ razapne Isusa koji je činio samo dobro. *„Začetnika života ubiste. Ali Bog ga uskrisi od mrtvih, čemu smo mi svjedoci. I po vjeri u njegovo ime, to je ime dalo snagu ovomu kojega gledate i poznate.“*

Da je Isus uskrsnuo i živi, mogu svi spoznati na ozdravljenju uzetoga jer ga je ozdravila snaga Isusova imena. Ovo bijaše moguće jer je uzeti *„vjerovao u njegovo ime“*. Petar (i Ivan) bijahu dakle samo kanali kroz koji je tekla Gospodinova snaga.

I sada dolazi do poziva na obraćenje: *„Pokajte se dakle i obratite da se izbrišu grijesi vaši pa od Gospodina dođu vremena rashlade te on pošalje vama unaprijed namijenjenog Pomazanika, Isusa.“* U vrijeme „uspostave svega“, u ponovnome dolasku Isusa Krista u slavi, konačno će se zatim očitovati njegovo kraljevstvo gospodstvo za sve.

„Vi ste sinovi prorokâ i Saveza.“ Imate posebno mjesto u Božjemu planu spasenja. *„Vama najprije podiže Bog Slugu svoga i posla ga blagoslivljati vas da se svatko obrati od opačina svojih.“* Oni se u obraćenju otvaraju njegovu blagoslovu. Jer ozdravljenje uzetoga prosjaka „znak“ je za ona posve drukčija ozdravljenja i podizanja koja Isus hoće darovati svima.

- Kako Petar pokušava pokrenuti narod na obraćenje?
- Za što „svjedoče“ Petar i Ivan?
- Što čini vjera u snagu Isusova imena?

11.

Iz optužbe nastaje navještaj

4,1-12

Dok su oni još govorili narodu, priđu im svećenici, hramski zapovjednik i saduceji, ozlovoljeni što uče narod i navješćuju – u Isusu – uskrsnuće od mrtvih; pograbe ih i bace u tamnicu do sutra jer već bijaše večer. Ipak mnogi od onih koji su čuli Riječ, povjerovali su te broj vjernika poraste nekako do pet tisuća. Sutradan se sastadoše u Jeruzalemu glavari, starješine i pismoznanci – i veliki svećenik Ana, i Kajfa, i Ivan, i Aleksandar, i svi od roda velikosvećeničkoga. Izvedoše apostole preda se pa ih stadoše ispitivati: „Kojom snagom ili po kojem imenu vi to učiniste?“ Onda Petar pun Duha Svetoga reče: „Glavari narodni i starješine! Zar mi danas odgovaramo zbog dobra djela učinjena bolesnu čovjeku? Po kome je ovaj spašen? Neka bude znano svima vama i svemu narodu Izraelovu: po imenu Isusa Krista Nazarećanina, kojega ste vi raspeli, a kojega Bog uskrisi od mrtvih! Po njemu ovaj stoji pred vama zdrav! On je onaj kamen koji vi graditelji odbaciste, ali koji postade kamen zaglavni. I nema ni u kome drugom spasenja. Nema uistinu pod nebom drugoga imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti.“

Kad su Petar i Ivan u uobičajeno vrijeme molitve činili svoj uobičajeni hod u Hram, nisu ni slutili da se iza ovoga hoda više neće vratiti kući, nego će završiti u zatvoru. Ali ovo je dovelo dotle, da mnogi „povjerovali“¹⁰⁸. Jer „svećenici, hramski zapovjednik i saduceji“¹⁰⁹ ozlovoljeni su što apostoli „uče narod i navješćuju – u Isusu – uskrsnuće od mrtvih.“

To je dovelo do sudskog procesa pred Velikim vijećem, najvišim židovskim sudom. To je ona ista vlast koja je samo nekoliko tjedana ranije vodila proces protiv Isusa. To je znao i Petar, i isto je tako znao da u ovome trenutku na kocku stavlja svoj život.

¹⁰⁸ „Povjerovati“ ili „doći do vjere“ sadrži osobno shvaćanje uskrsnulo, nazočnog Isusa kao Spasitelja, Otkupitelja i Gospodina, predaju vodstva života njemu i učlanjenje u njegovu zajednicu. .

¹⁰⁹ „Saduceji“ nisu vjerovali u život poslije smrti i u uskrsnuće mrtvih. Sada čuju ono što potpuno proturječi njihovu razmišljanju i ugrožava sve njihovo nastojanje, naime da Petar i Ivan svjedoče i navješćuju uskrsnuće. u

Sada su apostoli uvedeni i stajali su u otvorenu prostoru u sredini. Preslušavanje je započelo: „*Kojom snagom ili po kojem imenu vi to učinite?*“ Upravo je ovo Isus obećao apostolima: „*Primit ćete silu Duha Svetoga*“ (Dj 1,8). Sada je došao taj trenutak o kojemu je Isus govorio svojim učenicima: „*Kad vas budu vodili pred sudove i upravitelje, ne brinite se kako ćete se braniti i što ćete govoriti. Jer Duh Sveti će vam u onaj dan dati što ćete govoriti*“ (Lk 12,11-12). Tako govori Petar „pun Duha Svetoga“. „*Neka bude znano svima vama i svemu narodu Izraelovu.*“

Neposredno iz obrane nastaje navještaj, sada se više ne radi o ozdravljenju čovjeka, nego se svjedoči o izbavljenju i spasenju svih ljudi: „*I nema u kome drugom imenu spasenja. Nema uistinu pod nebom drugoga imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti.*“

- Koje posljedice proizlaze iz sudjelovanja na uobičajenom mjestu molitve, i poslušnosti slijediti poticaj moliti za uzetoga?
- Što Duh Sveti čini u Petru?
- Gdje sam ja iskusio „*snagu Duha Svetoga*“? Gdje si želim više snage? Molim li za to?

12.

Komu se pokoravati?

4,13-22

Kad vidješe neustrašivost Petrovu i Ivanovu, a znajući da su to ljudi nepismeni i neuki, bijahu u čudu; znali su ih, da bijahu s Isusom, ali videći gdje s njima stoji izliječeni čovjek, nisu mogli ništa protusloviti. Stoga zapovjediše da izađu iz vijećnice pa stadoše raspravljati: „Što ćemo s tim ljudima? Ta učinili su očit znak, poznat svim Jeruzalemcima, ne možemo ga nijekati; ali da se još više ne razglasi u narod, zaprijetimo im da nikomu živom o tom Imenu više ne govore.“ Pozvaše ih i zapovjediše im da podnipošto ne zборе niti naučavaju u ime Isusovo. Ali im Petar i Ivan odgovoriše: „Sudite je li pred Bogom pravo slušati radije vas nego Boga. Mi doista ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo.“ Ali oni ne našavši kako da ih kazne, opet im zaprijete pa ih otpuste poradi naroda jer su svi slavili Boga zbog

onoga što se dogodilo. Jer čovjeku na kom se dogodi čudo ozdravljenja bijaše više od četrdeset godina.

„Kad... vidješe neustrašivost¹¹⁰ Petrovu i Ivanovu, a znajući da su to ljudi nepismeni i neuki, bijahu u čudu.“ Kako mogu „nepismeni i neuki“¹¹¹ tako neustrašivo stajati pred tako uzvišenim skupom!

Budući da je ozdravljenje neosporno, Veliko vijeće dolazi u nepriliku. Ispit istine Veliko vijeće nema pred očima. Njemu je jedino do toga da se ovo „Ime“ jednostavno više ne spominje i da se o ovome Isusu više ne govori. Zato im „zaprijetiše da nikomu živom o tom Imenu više ne govore.“

Apostoli smjesta otvoreno izjaviše da se neće držati zabrane o govorenju. Jer „*je li pred Bogom pravo slušati radije vas nego Boga. Mi doista ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo.*“ Obojici apostola bude još jednom zapriječeno „*pa ih otpuste poradi naroda*“.

- Što je cilj Velikoga vijeća?
- Zbog čega njihove zabrane i prijetnje kod Ivana i Petra nemaju nikakva učinka?
- Gdje kod sebe želim „neustrašivost“? Što bi mi u tome moglo pomoći?

¹¹⁰ Riječ „neustrašivost“ ima za kršćane jako važno značenje. Grčka riječ „parhesia“ zapravo znači „zabranu govoriti“. Pravo slobodnoga građanina na grčkome skupu vijeća bilo je očitovati svoje mišljenje slobodnim govorenjem. Riječ „parhesia“ u Novome se zavjetu rabi na dva različita načina: U poslanici Hebrejima primjerice prevodi se s „pouzdanje“. Mi se smijemo pouzdano pojaviti pred Božjim licem (usp. Heb 4,16). To znači: Mi u svojoj molitvi smijemo „biti otvoreni pred Bogom“. Pred Bogom imamo slobodu govorenja. U Djelima apostolskim izraz 2parhesia“ prevodi se s „neustrašivost“. Mi smijemo biti bez straha i pred ljudima otvoriti usta kad svjedočimo o isusu kao o Uskrnulome. „Parhesia“ je sloboda govorenja pred Bogom i pred ljudima.

¹¹¹ Doslovce: „antropoi agrammatoi“ = ljudi koji ne znaju pisati. Dakle jednostavni (priprosti) ljudi koje se u tako intelektualnom i dostojanstvom i položajem ovjenčanu krugu sami ismijava i ne uzima ozbiljno.

Tek pravo sada!

4,23-31

Otpušteni, odoše svojima i javiše što im rekoše veliki svećenici i starješine. Kad su oni to čuli, jednodušno podigoše glas k Bogu i rekoše: „Gospodine, ti si stvorio nebo i zemlju i more i sve što je u njima! „Ti si na usta oca našega, sluge svoga Davida, po Duhu Svetom rekao: Zašto se bune narodi, zašto puci ludosti snuju? Ustaju kraljevi zemaljski, Knezovi se rote protiv Gospodina i protiv Pomazanika njegova. Rote se, uistinu, u ovome gradu na svetog Slugu tvoga Isusa, kog pomaza, rote se Herod i Poncije Pilat zajedno s narodima i pucima izraelskim da učine što tvoja ruka i tvoja volja predodredi da se zbude. I evo sada, Gospodine, promotri prijete njihove i daj slugama svojim sa svom smjelošću navješćivati riječ tvoju! Pruži ruku svoju da bude ozdravljenja, znamenja i čudesa po imenu svetoga Sluge tvoga Isusa.“ I pošto se pomoliše, potrese se mjesto gdje bijahu sabrani, i svi se napuniše Duha Svetoga te stanu navješćivati riječ Božju smjelo.

„Otpušteni odoše svojima i javiše“ sve. Jedan krug molitelja očito je od uhićenja apostola ozbiljno sudjelujući na događaju ostao skupa. Ovi su se radovali: Naša dva brata su ponovno tu!

Sada ne slijedi izricanje o dogođenome, niti brižno odvagivanje neugodne situacije. Nego je pogled upravljen na Boga: „Kad su oni to čuli, jednodušno¹¹² podigoše glas k Bogu i rekoše: *Gospodine, ti si stvorio nebo i zemlju i more i sve što je u njima.*“ Najprije gledaju na velikoga Boga. Zatim im se u slavljenju Boga za vrijeme molitve Psalma drugog dariva spoznaja: To što je ondje naviješteno – „Knezovi se rote protiv Gospodina i protiv Pomazanika njegova“ – sada se dogodilo. Tako je dakle ova situacija u njegovu planu predviđena, „da učine što tvoja ruka i tvoja volja predodredi da se zbude.“ To što se događa ovdje, nije dakle nikakva katastrofa, nego dio njegova plana spasenja. To jača!

Tako oni ne mole za očuvanje niti za kažnjavanje Božjih neprijatelja, nego za smionost, za „snagu“ i „smjelost“ kao i za „znamenja i čudesa po imenu svetoga Sluge tvoga Isusa“. Takva

¹¹² „Jednodušno“: Svi zajedno nose situaciju i donose ju pred Boga.

molitva puna vjere ima učinak: „I pošto se pomoliše, potrese se mjesto gdje bijahu sabrani, i svi se napuniše Duha Svetoga te stanu navješćivati riječ Božju smjelo.“

- Što je jačalo apostole?
- Gdje sam imao „doživljaja-„aha“, da se Božja riječ odnosila upravo na moju (na našu) situaciju?
- Za koju veliku perspektivu moli zajednica? Tek sada ići pravo naprijed i ne dati se zaustaviti u poslanju – što bi to moglo za mene značiti?

14. Djelovanja Duha Svetoga 4,32-37

U mnoštva onih što prigriše vjeru bijaše jedno srce i jedna duša. I nijedan od njih nije svojim zvao ništa od onoga što je imao, nego im sve bijaše zajedničko. Apostoli pak velikom silom davahu svjedočanstvo o uskrснуću Gospodina Isusa i svi uživahu veliku naklonost. Doista, nitko među njima nije oskudijevao jer koji bi god posjedovali zemljišta ili kuće, prodavali bi ih i utržak donosili i stavljali pred noge apostolima. A dijelilo se svakomu koliko je trebao. A Josip, od apostola prozvan Barnaba, što znači Sin utjehe, levit, rodod Cipranin, posjedovaše jednu njivu; proda je pa donese novac i postavi pred noge apostolima.

„Svi se napuniše Duha Svetoga“ (Dj 4,31). Ovaj Duh preobražava nutrinu ljudi. nastaje nova ljubav jednih prema drugima; obitelj koja je puna ljudske topline jednih za druge i koja daje dijela na životu jednih prema drugima. Zajednica vjernika „bijaše jedno srce i jedna duša.“

„I ni jedan od njih nije svojim zvao ništa od onoga što je imao, nego im sve bijaše zajedničko“. ¹¹³. Ovo „zajedničko“ poznavalo je različite

¹¹³ Tada u Jeruzalemu ljubav je djelovala snažno. Zračeca ljubav prve Isusove zajednice smije (i mora) postati našom. Koje konkretne oblike će ovo bratsko-sestrinsko Skupa naći, ovisit će o konkretnoj situaciji.

oblike: Neki, kao Marija, Ivanova majka, imali su svoju veliku kuću.¹¹⁴ i stavili je na raspolaganje zajednici. Drugi kao Barnaba¹¹⁵ prodali su komad zemlje. Ovaj Josip, kako se zapravo Barnaba zvao, imao je poseban dar tješnja i stoga dobio nadimak „sin utjehe“ (Barnaba).

Posljedica ovoga općeg jedinstva i uzajamne ljubavi bijaše očita: „Apostoli su velikom snagom davali svjedočanstvo o Isusovu uskrsnuću, a Gospodin je bogato počivao na svima njima.“ Svi su osjećali Božju snagu i ljubaznu blizinu!

- Što je činio Duh Sveti? Koje posljedice je ovo imalo?
- Koje je oblike „zajedničkoga posjedovanja“ živjela ova zajednica? Kako mi živimo gostoljubivost?
- Kako ova ljudska toplina može rasti kod nas? Na što bi nas mogla potaknuti?

15.

Svetost zajednice

5,1-16

Neki pak čovjek po imenu Ananija, zajedno sa svojom ženom Safirom proda imanje pa u dogovoru sa ženom odvoji nešto od utrška, a samo jedan dio donese i postavi pred noge apostolima. Petar mu reče: „Ananija, zašto ti Sotona ispuni srce te si slagao Duhu Svetomu i odvojio od utrška imanja? Da je ostalo neprodano, ne bi li tvoje ostalo; i jednoć prodano, nije li u tvojoj vlasti? Zašto si se na takvo što odlučio? Nisi slagao ljudima, nego Bogu!“ Kako Ananija ču te riječi, sruši se i izdahnu. I silan strah spopade sve koji su to čuli. Nato ustanu mladići, poviju ga, iznesu i pokopaju. Nakon otprilike tri sata uđe njegova žena ne znajući što se dogodilo. Petar joj reče: „Reci mi, jeste li za toliko dali imanje?“ Ona odgovori: „Da, za toliko.“ A Petar će joj: „Što vam bi da se složiste iskušati Duha Gospodnjega? Eto na vratima nogu onih koji ti pokopaše muža! I tebe će iznijeti!“ Ona se umah sruši

¹¹⁴ Petar se nakon čudesna izbavljenja „zaputi kući Marije, majke Ivana nazvanog Marko. Ondje se mnogi bijahu sabrali i molili“ (Dj 12.12).

¹¹⁵ U vezi s Barnabom usp. Dj 9,27; 11,22-30; 12,15; 1 Kor 9,6; Gal 2; Kol 4,10.

do njegovih nogu i izdahnu. Oni mladići uđu, nađu je mrtvu, iznesu je i pokopaju uz muža. I silan strah spopade cijelu Crkvu i sve koji su to čuli. Po rukama se apostolskim događala mnoga znamenja i čudesa u narodu. Svi su se jednodušno okupljali u Trijemu Salomonovu. Nitko se drugi nije usuđivao pridružiti im se, ali ih je narod veličao. I sve se više povećavalo mnoštvo muževa i žena što vjerovahu Gospodinu tako da su na trgove iznosili bolesnike i postavljali ih na ležaljka i posteljama ne bi li, kad Petar bude prolazio, bar sjena njegova osjenila kojega od njih. A slijegalo bi se i mnoštvo iz gradova oko Jeruzalema: donosili bi bolesnike i opsjednute od nečistih duhova, i svi bi ozdravljali.

Griješ nije bila činjenica da je ovaj bračni par za sebe zadržao novac od prodaje svoga zemljišta. Oni su to mogli mirno učiniti. Griješ je bio u licemjerju: „*Zašto ti Sotona ispunio srce te si lagao Duhu Svetomu...?*“ „*Što vam bi da se složiste iskušati Duha Gospodnjega?*“¹¹⁶

Ananija i Safira hoće pred apostolima i zajednicom stajati kao požrtvovni darovatelji a da istodobno ipak ne žele stvarno sve žrtvovati. Krivnja Ananije i Safire ležala je u tome da su iz pohlepe za novcem pokušali obmanuti apostole a time su obmanuli i Duha Svetoga koji bijaše nazočan u zajednici.¹¹⁷ Tako je jednodušnost u zajednici izdubljena i razorena.

„*Svi su se jednodušno okupljali u trijemu Salomonovu*“ (Dj 5,12b). Prvi kršćani su se okupljali na jednome mjestu na kojemu su ih mogli svi ljudi vidjeti. Oni nisu razmišljali o tome da svoju kršćansku vjeru sakriju pred drugima. Znali su doduše što se dogodilo s apostolima i što se i njima može dogoditi u svako doba, ali su ipak bili odlučeni javno pokazati komu pripadaju i gdje je njihovo mjesto.

Uskrsnuli je u ovoj zajednici činio „*po rukama apostolskim mnoga znamenja i čudesa*“ tako da su se sa svih strana slijegali ljudi. Kao što

¹¹⁶ Ne postoji jednodušnost samo u dobru, nego, kao ovdje, i u zlu.

¹¹⁷ Ovdje se pokazuje trajna opasnost jer i mi duboko u sebi nosimo sklonost da Boga ne uzmemo posve ozbiljno; posebno ne u sestrama i braći. Pavao upućuje na to: „Ne znate li? Hram ste Božji i Duh Božji prebiva u vama. Ako tko upropašćuje hram Božji, upropastit će njega Bog. Jer hram je Božji svet, a to ste vi“ (1 Kor 3,16-17).

je zemaljski Isus snagom Duha Svetoga djelovao ozdravljenje i oslobođenje, tako isti Duh Sveti djeluje sada snažno u zajednici.

- U čemu se sastojao Ananijin i Safirin grijeh? Što se takvim ponašanjem u zajednici razara?
- „I silan strah spopade cijelu Crkvu i sve koji su to čuli“. Poznajem li „strah“ pred „svetom nazočnošću“ Božjom u zajednici i Crkvi? Koje bi misli, riječi ili djela mogle povrijediti ovu „svetu nazočnost“ Božju?
- Gdje smo danas u opasnosti da svoju vjeru prikrijemo?

16.

Smjelo naviještati riječi života

5,17-33

Onda se podiže veliki svećenik i sve njegove pristaše – sljedba saducejska. Puni zavisti, pohvataju apostole i strpaju ih u javnu tamnicu. Ali anđeo Gospodnji noću otvori vrata tamnice, izvede ih i reče: „Pođite i postojano u Hramu navješćujte narodu sve riječi Života ovoga.“ Poslušni, u praskozorje su ušli u Hram te naučavali. Uto stiže veliki svećenik i njegove pristaše, sazovu Vijeće i sve starješinstvo sinova Izraelovih pa pošalju u zatvor da ih dovedu. Kad stražari stigoše onamo, ne nađoše ih u tamnici pa se vrate i jave: „Zatvor smo našli sa svom pomnjom zatvoren i čuvare na straži pred vratima, ali kad smo otvorili, nikoga unutra ne nađosmo.“ Kad su hramski zapovjednik i veliki svećenici čuli te riječi, u nedoumici su se pitali što bi to moglo biti. Nato netko pristigne i dojavu im: „Eno, ljudi koje baciste u tamnicu, u Hramu stoje i uče narod.“ Tada zapovjednik sa stražarima ode te ih dovede – ne na silu jer se bojahu da ih narod ne kamenuje. Dovedoše ih i privedoše pred Vijeće. Veliki ih svećenik zapita: „Nismo li vam strogo zabranili učiti u to ime? A vi ste eto napunili Jeruzalem svojim naukom i hoćete na nas navući krv toga čovjeka.“ Petar i apostoli odvrata: „Trebalo se većma pokoravati Bogu negoli ljudima! Bog otaca naših uskrisi Isusa kojega vi smakoste objesivši ga na drvo. Njega Bog desnicom svojom uzvisi za Začetnika i Spasitelja da obraćenjem podari Izraela i oproštenjem grijeha. I mi smo svjedoci tih događaja i Duh Sveti kojega dade Bog onima što mu se pokoravaju.“ Nato se oni razgnjeviše i htjedoše ih ubiti.

Rast zajednice i navala k apostolima izazvala je „zavist“ velikih svećenika, saduceja i njihovih pristaša. Oni „pohvataju apostole is

trpaju ih u javnu tamnicu.“ Ali Bog ovdje (i uvijek iznova) otvara vrata: „*Anđeo Gospodnji*“¹¹⁸ izvede ih iz tamnice i dade im nalog navješćivati: „*Pođite i postojano u Hramu navješćujte*“ narodu sve riječi Života ovoga!“ A njihova reakcija: „*Poslušni, ušli su u Hram.*“

Koja neprilika kad je otvorena svečana sjednica Velikoga vijeća i uhićeni trebali biti privedeni, a njih više tu nije bilo. Vrata bijahu zaključana, straže bijahu u redu, ali ćelije bijahu prazne! Neugodnost situacije bijaše još veća kad bude javljeno: „*Eno ljudi koje baciste u tamnicu, u Hramu stoje i uče narod.*“ Tada zapovjednik sa stražarima ode te ih dovede pred Veliko vijeće.

Pitanje velikoga svećenika bijaše uzbuđeno predbacivanje: „*Nismo li vam strogo zabranili učiti u to Ime? A vi ste eto napunili Jeruzalem svojom naukom i hoćete na nas navući krv toga naroda.*“¹¹⁹ Kako se veliki svećenik pozvao na zabranu govorenja, i Petar posegne za svojom tadašnjom riječi: „*Bog otaca naših uskrisi Isusa.*“ Ne radi se o tek nekim spoznajama o Bogu, radi se o činjenici koju je sam Bog stvorio. Isusovo uskrisenje od mrtvih nije ponovno uspostavljanje njegova starog života, nego njegovo postavljanje u posve novo, moćno i divno djelovanje: „*Njega Bog desnicom svojom uzvisi za Začetnika i Spasitelja da obraćenjem podari Izraela i oproštenjem grijeha.*“ I mi smo svjedoci tih događaja, svega što je Bog učinio zajedno s božanskim Svjedokom, Duhom Svetim.

„*Nato se oni razgnjeviše i htjedoše ih ubiti.*“ Jer su osjetili da je u ovim riječima bio tu poziv na obraćenje, (poziv) koji je njihov raniji čin objavio kao krivnju. Tako nije smjelo ostati. Moralo je doći do strastvena negodovanja protiv onih koji su tražili obraćenje.

¹¹⁸ U oslobađanju ne trebamo bezuvjetno vidjeti čudo. Grčka riječ „angelos“ znači najprije anđeo, zatim i posve jednostavno glasnik, poslanik. Čak da je oslobađanje apostola i planirano od ljudi i izvedeno ljudskim sredstvima, onaj, čijom pomoću je oslobađanje uslijedilo, bijaše „Angelos Gospodnji“.

¹¹⁹ To može značiti: Naviještanje Isusova uskrisenja po Bogu smatra nas ubojicama Mesije i zaziva na nas užasnu krvnu krivnju. Ili politički: Vašim oduševljenim besmisлом vi ipak postižete da Rimljani zahvate. A to za naš narod znači krv.

- U koji se rizik upuštaju apostoli kad se zatvoreni ponovno pojaviše u „Hramu“?
- Za koji „Božji čin“ se mi zauzimamo? Koju je poziciju dobio Isus Krist u uskrsnuću od mrtvih?
- Duh Sveti će „dati svima“ koji mu se pokoravaju. Pokušavam li slušati Boga kao apostoli?

17.

Mudrost i radost

5,34-42

Ali ustade u Vijeću neki farizej imenom Gamaliel, zakonoznanac, kojega je poštovao sav narod. On zapovjedi da ljude načas izvedu pa će vijećnicima: „Izraelci, dobro promislite što ćete s tim ljudima. Ta prije nekog vremena podiže se Teuda tvrdeći da je netko, i uza nj prista oko četiri stotine ljudi. Bi smaknut i sve mu se pristaše razbjegoše i netragom ih nesta. Nakon toga se u dane popisa podiže Juda Galilejac i odvuče narod za sobom. I on propade i sve mu se pristaše raspršiše. I sad evo kanite se, velim vam, tih ljudi i otpustite ih. Jer ako je taj naum ili to djelo od ljudi, propast će; ako li je pak od Boga, nećete ga moći uništiti – da se i s Bogom u ratu ne nađete.“ Poslušaju ga pa dozovu apostole, išibaju ih, zapovjede im da ne govore u ime Isusovo pa ih otpuste. Oni pak odu ispred Vijeća radosni što bijahu dostojni podnijeti pogrde za Ime. I svaki su dan u Hramu i po kućama neprestance učili i navješćivali Krista, Isusa.

„Ali ustade u Vijeću neki farizej imenom Gamaliel“¹²⁰. Prema njegovu shvaćanju nije bilo potrebno u ovoj neprozirnoj stvari prebrzo se određivati. Njemu je ozbiljno s vjerom u Boga i Njegovim djelovanjem u povijesti Njegova naroda. Zato je uvjeren: „Ako je taj naum ili to djelo od ljudi, propast će; ako li je pak od Boga, nećete ga moći uništiti - da se i s Bogom u ratu ne nađete.“ Za primjer navodi „Teudu“ i „Judu“, Galilejca. Svi su se „složili“ s njegovim mudrim

¹²⁰ Gamaliel je bio najpoznatiji farizejski učitelj svoga vremena i imao je značajno mjesto u Velikom vijeću. Bio je dobronamjerni čovjek, puno tolerantniji od svojih kolega. Osim toga bio je Savlov učitelj. Ali stav, u kojemu nisi čvrst, može biti i opasan. Jer bez odluke za Isusa promaši se spasenje.

promišljanjem. Apostoli su za kaznu izbičevani¹²¹ i ponovno im je bilo zabranjeno „*da ne govore u ime Isusovo.*“

„Oni pak odu ispred Vijeća radosni što bijahu dostojni podnijeti pogrde za Ime.“ Nisu im bile bitne boli krvavih leđa. Ni javne pogrde. Nego radost¹²² smjeti trpjeti za divno i nad sve uzvišeno Ime Isusovo.

Neustrašivo nastavljaju svoju djelatnost, u Hramu naočigled svećenstva i po kućama. „*Navješćivali su Krista, Isusa.*“¹²³

- Što možemo u našem „brzo živućemu“ vremenu naučiti od Gamalielova savjeta?
- Bog čega je za apostole bilo dostojanstvo „*smjeti trpjeti*“ za Isusa?
- Koliko mi vrijedi vjernost prema Isusu i zauzimanje za njegovu poruku?

18.

Nova podjela zadataka

6,1-7

U one dane, kako se broj učenika množio, Židovi grčkog jezika stadoše mrmljati protiv domaćih Židova što se u svagdanjem služenju zanemaruju njihove udovice. Dvanaestorica nato sazvaše mnoštvo učenika i rekoše: „Nije pravo da mi napustimo riječ Božju da bismo služili kod stolova. De pronađite, braćo, između sebe sedam muževa na dobru glasu, punih Duha i mudrosti. Njih ćemo postaviti nad ovom

¹²¹ Pismoznanci su kod izvršenja ove kazne mislili na odredbu Zakona u Pnz 25,2-3. Da se ondje od Boga naređeni najveći broj od četrdeset udaraca ne bi ni u kojemu slučaju prekoračio, izostavljalo se posljednji udarac.

¹²² Apostoli su iskusili sreću dubokoga zajedništva s Isusom. „Blago vama kad vas zamrže ljudi i kad vas izopće i pogrde te izbace ime vaše kao zločinačko zbog Sina čovječjega! Radujte se u dan onaj i poskakujte; evo, plaća vaša velika je na nebu“ (Lk 6,22-23). I Petar će kasnije napisati: „No, ako dobro čineći trpite pa strpljivo podnosite, to je Bogu milo“ (1 Pt 2,20). bog mene pogrde i prognaju i sve zlo slažu protiv vas

¹²³ „Krist“ ponajprije nije ime, nego znači „Mesija“: Isus je time ispunitelj svih božanskih obećanja, Spasitelj od krivnje i smrti, kralj Izraela i dovršitelj svijeta.

službom, a mi ćemo se posvetiti molitvi i posluživanju Riječi.“ Prijedlog se svidje svemu mnoštvu pa izabraše Stjepana, muža puna vjere i Duha Svetoga, zatim Filipa, Prohora, Nikanora, Timona, Parmenu te antiohijskog pridošlicu Nikolu. Njih postavje pred apostole, a oni pomolivši se, polože na njih ruke. I riječ je Božja rasla, uvelike se množio broj učenika u Jeruzalemu i veliko je mnoštvo svećenika prihvaćalo vjeru.

U zajednici, koja je uvijek „jedno srce i jedna duša“, prvi puta je došlo do neraspoloženja (obeshrabrenosti). Nastupile su napetosti. Što se tu dogodilo? U prvoj su zajednici živjeli „helenisti“, i „Židovi“. Dok se domaća rodbina brinula za židovske udovice, udovice stranaca su zapostavljane (zanemarivane). Udovice su tada pripadale među najsiromašnije među siromasima jer su bile bez socijalnoga osiguranja i ovisile o dragovoljnoj potpori.

Dojmljivo je kako su apostoli reagirali na nepravedno postupanje prema udovicama stranaca. Premda je zbrinjavanje i raspodjela bila „njihova“ služba i oni su zbog toga bili kritizirani, nisu reagirali osjetljivo. Sazvali su skup da zajedno pronađu rješenje koje bi bilo pravedno svim članovima zajednice i svim zadatcima. Pitajući su tražili Božju volju u ovoj situaciji.

Pritom su otkrili da zbog sve brojnijih socijalnih zadataka zanemaruju svoju primarnu službu. Tako su jednom izjavili: „Nije pravo da mi napustimo riječ Božju da bismo služili kod stolova.“ Mi svoju službu naviještanja moramo moći živjeti svom snagom za čitavu zajednicu. Jer ako Božja riječ više nije središte u čitavom životu zajednice, zajednica će tada trajno postati prazna i šuplja, makar se u zajednici nudile ne znam kolike aktivnosti.

Zatim apostoli dalje rekoše: „De pronađite, braćo, između sebe sedam muževa.“ Pomoć se nije tražila izvana. Nego su se pouzdali u to da je tu već bilo pozivâ (a time i darova) samo ih je trebalo probuditi.

Skrb u zajednici tražila je uzorne muževe „pune Duha i mudrosti“. Za njihovu se službu molilo. Apostoli „polože na njih ruke“ i tako se prvi muževi primiše „službena“ služenja u zajednici.

Posljedica ove raspodjele zadataka bijaše blagoslov. Jer „riječ je Božja rasla, uvelike se množio broj učenika u Jeruzalemu i veliko je

mnoštvo svećenika prihvaćalo vjeru“. Prvi put se obraćaju svećenici. Suprotno njihovu dosadašnjem stavu i suprotno svim poteškoćama činili su korake prema Isusu u poslušnosti. Spoznavali su Božju istinu i pokoravajući joj se prihvaćali vjeru.

- Kako su apostoli mogli reagirati na „mrmljanje“ Židova? Koji stav je pokazala njihova reakcija?
- Na koji problem je po ovome sukobu ukazao Duh Sveti? Pitam li i ja kod sukoba na koji problem Duh Sveti želi ovdje ukazati?
- Bog se već unaprijed pobrinuo. Stoga: „*De pronadite između sebe...*“. Gdje to vrijedi za nas? Koji se kriteriji moraju ispuniti?

19.

Stjepan pun snage, mudrosti i Duha

6,8-15

Stjepan je pun milosti i snage činio velika čudesa i znamenja u narodu. Nato se digoše neki iz takozvane sinagoge Slobodnjaka, Cirenaca, Aleksandrinaca te onih iz Cilicije i Azije pa počеше raspravljati sa Stjepanom, ali nisu mogli odoljeti mudrosti i Duhu kojim je govorio. Onda podmetnuše neke ljude koji rekoše: „Čuli smo ga govoriti pogrdne riječi protiv Mojsija i Boga.“ Podjare i narod, starješine i pismoznance pa priđu, zgrabe ga i odvuku u Vijeće. Ondje namjestiše lažne svjedoke koji rekoše: „Ovaj čovjek neprestance govori protiv svetog Mjesta i Zakona. Čuli smo ga doista govoriti: 'Isus Nazarećanin razvalit će ovo Mjesto i izmijeniti običaje koje nam predade Mojsije!'.“ A svi koji su sjedili u Vijeću upriješe pogled u Stjepana te opaziše - lice mu kao u anđela.

U Jeruzalemu su pored Hrama bile i različite sinagoge. U njima se čitalo Sveto pismo koje su tumačili pismoznanci. Ondje je svaki Izraelac mogao iz Pisma čitati i uz to nešto reći.

Stjepan se poslužio ovim pravom da poruku o Isusu i na ovaj način unese u narod. On sam je bio „helenist“ i stoga je potražio helenističku sinagogu u Jeruzalemu. Tu je došlo do sukoba. Jer „*neki*

iz takozvane sinagoge Slobodnjaka¹²⁴, Cirenaca, Aleksandrinaca te onih iz Cilicije i Azije počeše raspravljati sa Stjepanom.“

Njihovo je predbacivanje bilo: „Čuli smo ga govoriti pogrdne riječi protiv Mojsija i Boga“ i „ovaj čovjek neprestance govori protiv svetog Mjesta i Zakona.“ Židovima su dvije stvari bile posebno dragocjene. To je kao prvo bio Hram¹²⁵, samo su se u njemu mogle prinostiti žrtve i samo se ondje moglo Bogu iskazivati dostojnu čast i klanjanje. Drugo je bio nepromjenjivi Zakon. Stjepan je shvaćao da vrijeme hramske službe mora prestati kao što je i Zakon predstavljao samo jednu etapu na putu do Evanđelja i da kršćanska vjera mora zahvatiti čitav svijet. Budući da nitko nije mogao osporiti Stjepanove argumente, navalili su Židovi, budući da nisu mogli protiv Stjepana iznijeti nikakve obrazložene primjedbe i uhvatili ga.

Sada se dogodilo isto kao i kod Isusa. Tada i ovdje nastupaju lažni svjedoci, koji su podjarivali (huškali) narod, starješine i pismoznance. Bez daljnega se povjerovalo uzbudljivim izvješćima ovih muževa. „A svi koji su sjedili u Vijeću upriješe pogled u Stjepana te opaziše – lice mu kao u anđela.“ I premda se Stjepan bojao toga uzbuđenog i mržnjom ispunjena mnoštva, lice mu je sjalo radošću zbog Isusa i jedinstva s njim.

- Ovdje se ponovno ispunjava Isusovo obećanje: „Kad vas budu dovodili pred sinagoge i poglavarstva i vlasti, ne budite zabrinuti kako ćete se ili čime braniti, što li reći. Ta Duh Sveti poučit će vas u taj čas što valja reći“ (Lk 12,11-12). Ja sam li i sam već doživio nešto slično?
- Gdje sam doživljavao „raspoloženja“ protiv osoba, izreka Crkve...? Što nam pomaže da ne dopustimo da nam to prikrije činjenice i povuče nas sa sobom?

¹²⁴ Ovi „slobodnjaci“ najvjerojatnije su potomci onih Židova, koji su 63. poslije Krista iz Pompeja dovedeni u Rim, prodavani kao robovi a zatim puštani.

¹²⁵ Po svoj prilici se Stjepan pozivao i na Isusove kritične riječi o hramskome kultu. Isto je tako mogao do izražaja doći i Isusov stav prema suboti. Kako brzo mogu takve riječi biti krivo shvaćene.

- Što je Stjepana učinilo toliko odvažnim i jakim?

20.

Učiti iz povijesti

7,1-16

Veliki svećenik upita: „Je li to tako?“ Stjepan odgovori: „Braćo i oci, čujte! Bog slave ukaza se ocu našem Abrahamu dok bijaše u Mezopotamiji, prije negoli se nastani u Haranu, i reče mu: Iziđi iz zemlje svoje, iz zavičaja svoga, hajde u zemlju koju ću ti pokazati. On nato iziđe iz zemlje kaldejske i nastani se u Haranu. Odande ga nakon smrti oca njegova Bog preseli u ovu zemlju u kojoj vi sada boravite. U njoj mu ne dade ni stope baštine, nego obeća dati je u posjed njemu i potomstvu njegovu nakon njega, premda još nije imao djeteta. Bog isto tako reče da će potomci njegovi biti pridošlice u zemlji tuđoj, da će ih porobljavati i tlačiti četiri stotine godina. Ali narod kojemu budu robovali ja ću suditi, reče Bog. A nakon toga izići će i iskazati mi štovanje na ovome mjestu. Dade mu i Savez obrezanja. Tako rodi Izaka i obreza ga osmi dan, Izak Jakova, Jakov dvanaest rodozačetnika.“ „Rodozačetnici pak, iz zavisti, Josipa predadoše u Egipat. Ali Bog bijaše s njim te ga izbavljaoše iz svih nevolja, podari ga naklonošću i mudrošću pred faraonom, kraljem egipatskim koji ga postavi za upravitelja nad Egiptom i nad cijelim dvorom svojim. Onda u cijeloj zemlji egipatskoj i kanaanskoj nasta glad i nevolja velika: oci naši ne mogahu naći hrane. Kad Jakov doču da u Egiptu ima žita, posla onamo najprije oce naše. Drugi se put Josip očitova braći svojoj pa faraon dozna za podrijetlo Josipovo. Josip tada posla po Jakova, oca svoga, i svu rodbinu, sedamdeset i pet duša. Jakov tako siđe u Egipat. I umrije on i oci naši. Preneseni su u Sihem i položeni u grob koji je Abraham za srebro kupio od sinova Hamorovih u Sihemu.“

Protiv Stjepana su podizane teške optužbe, naime hula na Boga¹²⁶, pogrdne riječi protiv Mojsija, odbacivanje Hrama i odbijanje Zakona. Muškarci iz naroda stoje kao strastveni Stjepanovi optužitelji pred Vijećem. Stoga „Veliki svećenik upita: 'Je li to tako?' Stjepan odgovori: 'Braćo i oci, čujte!'" On u svom obraćanju riječju „braćo“ najprije svjedoči svoju čvrstu pripadnost Izraelu i svoj stav pun poštovanja prema onima koji su u narodu bili „oci“.

¹²⁶ Tko izgovori hulu na ime Jahvino neka se smakne – neka ga sva zajednica kamenuje; bio stranac ili domorodac, ako pohuli ime Jahvino, mora umrijeti“ (Lev 24,16).

Sada Stjepan daje dug pregled o povijesti Izraela. Pritom je u svakoj osobnosti i u svakom događaju gledao model-primjere za to kako su ljudi reagirali na Božje naredbe. Stjepan je svoje nabranje započeo s Abrahamom. „Bog slave ukaza se ocu našem Abrahamu.“

Dvije stvari na Abrahamu su čini se Stjepanu važne spomena. Prva: Abraham je slijedio Božji poziv ne znajući kamo će ga on odvesti. Druga: Abraham je bio čovjek vjere. Premda nije znao kamo ide, vjerovao je da je put pod Božjim vodstvom najbolji. I premda nije imao djece i prema ljudskoj procjeni se isključenom činilo da će uopće imati djecu, vjerovao je Božjem obećanju i poslušno slijedio Božji poziv: „Iziđi iz zemlje svoje, iz zavičaja svoga, hajde u zemlju koju ću ti pokazati.“

Naprama ovom Abrahamovu uzoru postavlja Stjepan ponašanje patrijarhâ koji su se borili protiv Božjega puta: *Rodozačetnici pak, iz zavisti, Josipa predadoše u Egipat. Ali Bog bijaše s njim. To je imalo za posljedica upravo onaj, koga su odbacili, njihovu ocu Jakovu i njima samima u nevolji gladi donese pomoć i izbaavljenje. Time Josip postaje transparentan za Isusa, dok ponašanje očevâ (patrijarhâ) označava odbijajući stav Židova u sadašnjosti.*

- Koje ponašanje pokazuju Abraham i Josip? U čemu prosijava u njima nešto od Isusa?
- Stjepan rasvjetljuje ponašanje Abrahama, Josipa i otaca (patrijarha) s obzirom na trenutačni konflikt: Kako on tumači stav ovih osoba?

21.

Povijest gledati u svjetlu Duha Svetoga

7,17-53

„Kako se bližilo vrijeme obećanja koje Bog obreče Abrahamu, rastao je u Egiptu narod i množio se dok ondje ne zavlada drugi kralj koji nije poznavao Josipa. Lukav prema rodu našem, tlačio je on oce naše da bi djecu svoju izlagali da ne ostanu na životu. U taj se čas rodi Mojsije. Bijaše božanski lijep. Tri je mjeseca hranjen u kući očinskoj, a onda, kad je bio izložen, prigrla ga kći faraonova i othrani sebi za sina. Tako Mojsije, odgojen u svoj mudrosti egipatskoj, bijaše silan na riječima i djelima.“

„Kad mu bijaše četrdeset godina, ponuka ga srce da pohodi braću svoju, sinove Izraelove. I kad vidje kako je jednomu nanesena nepravda, suprotstavi se i osveti zlostavljenoga ubivši Egipćanina. Mislio je da će braća njegova shvatiti kako će im Bog po njegovoj ruci pružiti spasenje, ali oni ne shvatiše. Sutradan se pojavi pred onima koji su se tukli te ih stade nagovarati da se izmire: 'Ljudi, braća ste! Zašto zlostavljate jedan drugoga?' Ali ga onaj što je zlostavljao svoga bližnjega odbi riječima: Tko te postavi glavarem i sucem nad nama? Kaniš li ubiti i mene kao što si jučer ubio onog Egipćanina? Na te riječi pobježe Mojsije i skloni se u zemlju midjansku, gdje mu se rodiše dva sina.“

„Nakon četrdeset godina ukaza mu se Anđeo u pustinji brda Sinaja u rasplamtjelovj vatri jednoga grma. Opazivši to, zadivi se Mojsije viđenju. Dok je prilazio da bolje promotri, eto glasa Gospodnjega: Ja sam Bog Otaca tvojih, Bog Abrahamov, Izakov i Jakovljev. Sav preplašen, Mojsije se ne usudi pogledati. A Gospodin će mu: Izuj obuću s nogu! Jer mjesto na kojem stojiš, sveto je tlo. Vidio sam, vidio nevolju naroda svoga u Egiptu i uzdisaj mu čuo pa siđoh izbaviti ga. I sad hajde! Šaljem te u Egipat!“

„Toga Mojsija – kojega su se odrekli rekavši: Tko te postavi glavarem i sucem? – toga im Bog kao glavara i otkupitelja posla po Anđelu koji mu se ukaza u grmu. On ih izvede učinivši čudesa i znamenja u zemlji egipatskoj, u Crvenome moru i u pustinji kroz četrdeset godina. To je onaj Mojsije koji reče sinovima Izraelovim: Proroka poput mene od vaše braće podići će vam Bog. To je onaj koji za skupa u pustinji bijaše između Anđela što mu govoraše na brdu Sinaju i otaca naših; onaj koji je primio riječi životne da ih nama preda. Njemu se ne htjedoše pokoriti oci naši, nego ga odbiše i u srcima se svojima vratiše u Egipat rekavši Aronu: 'Napravi nam bogove koji će ići pred nama! Ta ne znamo što se dogodi s tim Mojsijem koji nas izvede iz zemlje egipatske.' Tele načiniše u dane one, prinesoše žrtvu tom kumiru i veseljahu se djelima ruku svojih. Bog se pak odvrati i prepusti ih da časte vojsku nebesku, kao što piše u Knjizi proročkoj: Prinosiste li mi žrtve i prinose četrdeset godina u pustinji, dome Izraelov? Poprimiste šator Molohov i zvijezdu boga Refana – likove koje napraviste da biste im se klanjali. Odvest ću vas stoga u progonstvo onkraj Babilona!“

„Oci naši imahu u pustinji šator svjedočanstva kako odredi Onaj koji reče Mojsiju da se on načini po praliku koji je vidio. Taj su šator preuzeli oci naši i pod Jošuoem ga unijeli u posjed s kojega Bog pred licem njihovim rastjera narode. Tako bijaše sve do dana Davida, koji je našao milost pred Bogom te molio da nađe boravište Bogu Jakovljevu. Istom Salomon izgradi mu Dom. Ali Svevišnji u rukotvorinama ne prebiva, kao što veli prorok: Nebesa su moje prijestolje, a zemlja podnožje nogama. Kakav dom da mi sagradite,

govori Gospodin, i gdje da bude mjesto mog počinka? Nije li ruka moja načinila sve to? Tvrđovrati i neobrezanih srdaca i ušiju, vi se uvijek opirete Duhu Svetomu: kako oci vaši tako i vi! Kojega od proroka nisu progonili oci vaši? I pobiše one koji su unaprijed navijestili dolazak Pravednika čiji ste vi sada izdajice i ubojice, vi koji po anđeoskim uredbama primiste Zakon, ali ga se niste držali."

Kako se bližilo vrijeme obećanja, Izraelu je u Mojsiju darovan veliki lik spasitelja. Navodni hulitelj Mojsija pokazuje sada veliku Mojsijevu veličinu a time i koliko cijeni Mojsija: Mojsije se rodio u pravome trenutku. Bio je silan na riječima i djelima. Izveo je Izrael iz Egipta čineći čudesa i znakove. Postao je uzorom nadolazećih proroka. Stajao je kod okupljanja naroda u pustinji kao posrednik između Boga i otacā.

Protiv toga opet stoji ponašanje otaca koji nisu pojмили da im je Bog preko Mojsija htio donijeti izbavljenje. Odbacivali su Mojsija kad je ovaj htio uspostaviti mir. Kasnije su odbacivali Mojsija i svoje srce okretali natrag prema Egiptu. Zatim su tražili od Arona bogove koje su sami načinili (zlatno tele) i radovali se djelu svojih ruku.

Mojsije postaje tip Isusa Spasitelja, ali i Stjepana, a ponašanje otaca tipično ponašanje naroda Izraela prema Isusu i njegovim navjestiteljima.

Stjepan je govorio i protiv Hrama (usp. Dj 6,13). Ni ovdje ne mogu biti mjerodavna vlastita mišljenja, nego Pismo. Na njega se on sada poziva. Salomon je doduše sagradio Bogu Dom, *ali Svevišnji u rukotvorinama ne prebiva*. Njegova nazočnost dakle ne može biti vezana uz Hram. Tim e je već u Pismu relativizirano značenje Hrama.

Sada Stjepan iz biblijskog svjedočanstva povlači zaključak za sadašnjost.

Tvrđovrati i neobrezanih srdaca i ušiju, vi se uvijek opirete Duhu Svetomu: kako oci vaši tako i vi! Stjepan vidi u Izraelu isto ponašanje jučer i danas. On vidi kako je narod Izrael tada odbacivao i progonio proroke, a to isto čini danas kod Isusa i njegovih glasnika.

- U čemu Mojsije postaje uzor (tip) za Isusa?

- U čemu se Izraelci u očima Stjepana „suprotstavljaju“ Duhu Svetom?

22. Prvi mučenici 7,54-8,3

Kad su to čuli, uskipješe u srcima i počеше škripati zubima na njega. Ali on, pun Duha Svetoga, uprije pogled u nebo i ugleda slavu Božju i Isusa gdje stoji zdesna Bogu pa reče: „Evo vidim nebesa otvorena i Sina Čovječjega gdje stoji zdesna Bogu.“ Vičući iza glasa, oni zatisnuše uši i navališe jednodušno na njega. Izbaciše ga iz grada pa ga kamenovahu. Svjedoci odložiše haljine do nogu mladića koji se zvao Savao. I dok su ga kamenovali, Stjepan je zazivao: „Gospodine Isuse, primi duh moj!“ Onda se baci na koljena i povika iza glasa: „Gospodine, ne uzmi im ovo za grijeh!“ Kada to reče, usnu. Savao je pristao da se Stjepan smakne. U onaj dan navali velik progon na Crkvu u Jeruzalemu. Svi se osim apostola raspršiše po krajevima jeudejskim i samarijskim. Bogobožni su ljudi pokopali Stjepana i održali veliko žalovanje za njim. Savao je pak pustošio Crkvu: ulazio je u kuće, odvlačio muževe i žene i predavao ih u tamnicu.

Stjepanov govor očekivano je izazvao ogorčeno odbacivanje. Stjepanu je u ovome trenutku darovan jedan pogled u Božji svijet i on povika: *Evo vidim nebesa otvorena i Sina Čovječjega gdje stoji zdesna*¹²⁷ *Bogu.“ Vičući iza glasa, ... Izbaciše ga iz grada pa ga kamenovahu.* Tu nije bilo nikakve osude, nikakve primisli na to da bi za smaknuće bio potreban pristanak rimskoga prokuratora. Tvrdnja, da jedan čovjek (Sin čovječji Isus) sjedi s desne Božje, bila je za svako židovsko uho nepodnošljivo diranje u Božje veličanstvo i jedinstvenost; upravo pogrda Boga.

I dok su ga kamenovali, Stjepan je zazivao: Gospodine Isuse, primi duh moj! Stjepan je, kao i Isus, molio i umro za svoje neprijatelje. Ali

¹²⁷ Tako je i sam Isus rekao pred istim velikim vijećem. „No od sada Sin čovječji sjedjet će zdesna Sile Božje. Nato svi rekoše: Ti si, dakle, Sin Božji! On im reče: Vi velite! Ja jesam. Nato će oni: Što nam još svjedočanstvo treba? Ta sami smo čuli iz njegovih usta!“ (Lk 22,69-71)

Isusovu stvar nije moguće zaustaviti, ni procesima, ni mržnjom, ni prolijevanjem krvi. Jer mučeničkom smrću prvih Isusovih svjedoka pripremao je Bog svjesno jednog novog glasnika. *Savao je pristao da se Stjepan smakne.* Augustin je rekao: „Molitvi umirućega Stjepana Crkva zahvaljuje apostola Pavla.“

Ovaj burni događaj izaziva ogromne valove. *U onaj dan navali velik progon na Crkvu u Jeruzalemu.* Rijeka izbjeglica izlivala se sve do Samarije. Time započinje druga faza naviještanja *po svoj Judeji i Samariji (Dj 1,8).* A s Pavlovim likom već je na vidiku navještaj *do kraja zemlje (Dj 1,8).*

- Kako je Duh Sveti jačao Stjepana? Za što ga je osposobio?
- U čemu su Stjepan i Isus jednaki?
- „Krv mučenika sjeme je novih kršćana“ (Tertulijan): Što bi ovo moglo značiti za mene.

Crkva u Judeji i Samariji

8,4-12,33

Crkva se nije širila planiranjem i strategijom, nego na temelju progona. Oni, koji su protjerani iz Jeruzalema – kao primjerice Filip, jedan od sedmorice đakona – navješćivali su Evanđelje i tako su na nekim mjestima nastale zajednice koje su Petar ili drugi apostoli posjećivali i koje su tako s prazajednicom u Jeruzalemu umreživali.

Jedan od progonitelja bijaše Pavao. On je htio kršćane u 220 kilometara od Jeruzalema udaljenom Damasku progoniti. Ovaj pt moglo se prijeći pješice za osam dana. Damask je u to vrijeme broj oko 100.000 stanovnika s jednom velikom židovskom kolonijom. Na ovome putu u Damask Isus Krist se obratio Pavlu. Pavlov poziv i promjena od progonitelja kršćana u navjestitelja Krista bio je najznačajniji događaj Prve Crkve.

Pavao se rodio u Tarzu. Tarz je bio svjetski grad u Maloj Aziji (današnja Turska) nasuprot otoka Cipra i za Pavlova života brojio oko 200.000 stanovnika. Ozračje jednoga velegrada obilježilo je za vrijeme života apostola naroda. Očito su Pavlovi roditelji bili proizvođači tekstila (tkanine) i izvoznici, specijalizirani na šatore i cerade i cilicijske vune. Ali Tarz nije bio poznat samo za njegove stručne radnike u tekstilnoj industriji; njegov poznata odlika bila je izobrazba. Od 2. stoljeća prije Krista Tarz je imao vlastito sveučilište i raspolagao bogatom bibliotekom.

Temeljem jedne vizije došao je Petar u Cezareju, koja je bila izgrađena 22-20 prije Krista. „Kaisarea“ znači: Carski grad. Cezareja je bila značajan grad i vrlo prometnom lukom i jednom velikom utvrdom u kojoj su stolovali prokurator rimске provincije Judeje. U 2. stoljeću živjelo je ovdje oko 125.000 ljudi. Ovdje se dogodilo nešto odlučujuće: Prvi nekršćani (pogani) prihvatili su vjeru.

Važnu ulogu igrao je pritom satnik Kornelije, bogobojazni čovjek. Bogobojazni su bili poganski simpatizeri židovstva. Monoteizam Židova i njihov uzoran život privukli su tada mnoge ljude.

Evanđelje je došlo i u Antiohiju (30 kilometara udaljenoj od mora smještenoj na rijeci Oront, trećem najvećem gradu tadašnjega svijeta, Antiohija je bila velika trgovačka metropola sa do 500.000 ljudi, od

toga su većina bili robovi. Antiohija će kasnije postati uporištem svesvjetske misije kršćanstva.

A sada promotrimo korak po korak, kako je Duh Božji djelovao i omogućio širenje Crkve.

23.

Božje kraljevstvo je jače

8,4-13

Oni dakle što su se raspršili obilazili su navješćujući Riječ. Filip tako siđe u grad samarijski i stade im propovijedati Krista. Mnoštvo je jednodušno prihvaćalo što je Filip govorio slušajući ga i gledajući znamenja koja je činio. Doista, iz mnogih su opsjednutih izlazili nečisti duhovi vičući iza glasa, a ozdravljali su i mnogi uzeti i hromi. Nasta tako velika radost u onome gradu. Čovjek se neki, imenom Šimun, u gradu već duže bavio čarobnjaštvom i opčaravao narod tvrdeći da je neki veliki. Priklanjalo mu se sve, malo i veliko, te govorilo: „Ovaj je Snaga Božja, zvana Velika.“ A priklanjahu mu se jer ih je duže vremena opčaravao svojim vradžbinama. Ali kad povjerovaše Filipu koji navješćivaše evanđelje o kraljevstvu Božjemu i o imenu Isusa Krista, krštavahu se – muževi i žene. Povjerova i Šimun te se krsti i osta uz Filipa: bio je zanesen promatrajući znamenja i čudesa koja su se događala.

Prognane nije obilježila rezignacija i sumnja u Božju ljubav. Oni su više svoje progonoštvu shvatili kao priliku za naviještanje.¹²⁸ Tako iz ove situacije nevolje nastali prvi misionari Crkve.

S Filipom (nije to apostol, nego u poglavlju 6,5 između „sedmorice“ izabranih) se među izbjeglicama nalazio značajan muž. *Filip tako siđe u grad samarijski i stade im propovijedati Krista.* Ovdje je Filip neko vrijeme pred velikim vijećem na sigurnu. Ali istodobno je, a da roga nije bio svjestan, kao prognanik prekoračio dosadašnju granicu¹²⁹, jer Židovi nisu komunicirali sa Samarijancima (usp. Iv 4,9).

¹²⁸ Bilo je vrijeme da pitaju o razlozima svoga progona. To im je dalo priliku da pripovijedaju o Isusu. Oni su to činili „evangelizirajući“, dakle neprekinutom radošću i snagom koja osvaja. Tako je već tada „evangelizacija“ od čovjeka do čovjeka, od žene do žene bila od velikoga značenja.

¹²⁹ Napetost između Židova i Samarijanaca postojala je stoljećima. Nakon kralja Salomona došlo je do podjele 12 izraelskih plemena na sjeverno kraljevstvo s

Ipak im je Isus bio djelomično poznat, jer je Isus ondje na proputovanju susreo jednu ženu (usp. Iv 4,1-42).

Ovaj grad nije živio samo prema starome, tradicionalnom židovstvu samarijske obojenosti, nego je bio i ovladan jednom novom religijom, okultnim silama, koji su imali svoga predstavnika u *čovjeku imenom Šimun*. Ovaj je zastupao veliku okultnu snagu i stoga su ga svi slušali.

Sada Filip *navješćivaše evanđelje o kraljevstvu Božjemu i o imenu Isusa Krista*. Jer naviještanje Božjeg kraljevskog gospodstva znači na jednoj strani: Bog je kralj. On je Gospodin. Mi ovisimo o njemu. I istodobno da je snaga ovoga kralja iskusiva u znacima i čudesima. Tako su mnogi doživjeli kako Božje gospodstvo dolazi spasavajuće, pomažući, ozdravljajući u ovaj svijet sila nesreće i smrti. *Nasta tako velika radost u onome gradu*. Posljedica je bila da *povjerovaše Filipu* i dadoše se krstiti; Šimun čarobnjak također.

- Zbog čega su i kako prognani postali prvi kršćanski misionari?
- Koju religiozno-duhovnu okolinu nalazimo danas? U čemu je Samarija slična?
- Što je izdjelovalo obraćanje na vjeru?

24.

Duh Sveti čini pravu obnovu

8,14-25

glavnim gradom Samarijom i južno kraljevstvo s Judinim plemenom i glavnim gradom Jeruzalemom (usp. 1 Kr 12). Oba kraljevstva su tijekom vremena osvojena i utjecajno pučanstvo deportirano. Kad se pučanstvo južnoga kraljevstva vratilo natrag i grad počeo ponovni biti izgrađivan, ponudili su se ljudi iz Samarije koji su uvijek ostali u zavičaju i ondje sklapali mješovite brakove da im pritom pomognu. Ova je ponuda prezirno odbačena, jer ovi nisu bili čisti Židovi. Iz tog vremena datira lom i otada vlada teška mržnja između Židova i Samarijanaca.

Kad su apostoli u Jeruzalemu čuli da je Samarija prigrlila riječ Božju, poslaše k njima Petra i Ivana. Oni siđoše i pomoliše se za njih da bi primili Duha Svetoga. Jer još ni na koga od njih ne bijaše sišao; bijahu samo kršteni u ime Gospodina Isusa. Tada polagahu ruke na njih i oni primahu Duha Svetoga. Kad Šimun vidje da se polaganjem ruku apostolskih daje Duh, ponudi apostolima novaca govoreći: „Dajte i meni tu moć da svatko na koga položim ruke primi Duha Svetoga.“ Petar mu odvrati: „Novac tvoj zajedno s tobom propao kad si mislio dar Božji novcima steći! Nema tebi ovdje dijela ni udjela jer tvoje srce nije pravo pred Bogom! Obrati se od te opakosti svoje i moli Gospodina ne bi li ti se kako oprostila namisao srca tvoga. Ta gledam te: žučju si gorak i nepravdom okovan.“ Šimun odgovori: „Molite i vi za me Gospodina da me ne snađe ništa od toga što rekoste!“ Oni pak pošto posvjedočiše i dorekoše riječ Gospodnju, vratiše se u Jeruzalem navješćujući evanđelje mnogim selima samarijskim.

Kad su apostoli u Jeruzalemu čuli da je Samarija prigrlila riječ Božju, poslaše k njima Petra i Ivana. Jer sami apostoli htjeli su se uvjeriti u to i istodobno postati svjesni svoje odgovornosti za nove zajednice. Preko njih je odlazak u Samariju veže uz apostole (službu Crkve). Pritom oni odmah opažaju da je u Samariji nedostajalo nešto odlučujuće. Na njih još nije bio sišao Duh Sveti. Po čemu su to primijetili?

U Prvoj Crkvi oznaka za Duha Svetoga bila je preplavljujuća ljubav. Ono bitno bila je nutarnja preobrazba koja se pokazivala u čišćenju i obnovi srca. Ovdje se pokazalo da se „do vjere moglo doći“ i krstiti bez stvarnog obraćenja i obnove srca.

Primjer za to je Šimun (čarobnjak): Pod pokrivalom „kršćanskoga“ u njegovu je srcu i dalje vladalo staro častohleplje. Šimun nije težio za Duhom Svetim, za samom obnovom, nego za ovom čudesnom sposobnosti da sam može izdjelovati ovu vidljivu preobrazbu ljudi. Krivo je shvaćao djelotvornost apostola, naime kao okultno-magijski. Nadalje je stanje svoga vlastitoga srca očitovao kad je smatrao da se takve tajanstvene sile mogu kupiti¹³⁰ novcem.

¹³⁰ Od ovoga Šimuna dolazi riječ „simonija“. Misli se na stjecanje duhovnih službi, autoriteta i vlasti (moći) novcem.

Petar ga je prozreo i pozvao na obraćenje srca: *Obrati se od te opakosti svoje i moli Gospodina ne bi li ti se kako oprostila namisao srca tvoga.* Šimun je neto zamolio poštedu, ali ne obraćenje.¹³¹

- Zbog čega šalju apostoli dvojicu predstavnika u Samariju?
- Što čini ispunjenje Duhom Svetim?
- Koja se opasnost pokazuje (prema primjeru Šimuna čarobnjaka) kod prihvaćanja vjere?

25.

Kad Duh Sveti vodi

8,26-40

Andeo se Gospodnji obrati Filipu: „Ustani i pođi na jug putom što iz Jeruzalema silazi u Gazu; on je pust.“ On usta i pođe. Odjednom eto nekog Etiopljanina, dvoranina, visokog dostojanstvenika kandake, kraljice etiopske koji bijaše nad svom njezinom riznicom. Vraćao se iz Jeruzalema, kamo je bio pošao pokloniti se; sjedaše na svojim kolima i čitaše proroka Izaiju. Duh reče Filipu: „Pođi i pridruži se tim kolima!“ Filip pritrča i ču gdje onaj čita Izaiju proroka pa će mu: „Razumiješ li što čitaš?“ On odvrati: „Kako bih mogao ako me tko ne uputi?“ Onda zamoli Filipa da se uspne i sjedne uza nj. A čitao je ovaj odlomak Pisma: Ko ovcu na klanje odvedoše ga, ko janje nijemo pred onim što ga striže on ne otvara svojih usta. U poniženju sud mu je uskraćen. Naraštaj njegov tko da opiše? Da, uklonjen je sa zemlje život njegov. Dvoranin se obrati Filipu pa će mu: „Molim te, o kome to prorok govori? O sebi ili o kome drugom? Filip prozbori te mu, pošavši od toga Pisma, navijesti evanđelje: Isusa. Putujući tako, stigoše do neke vode pa će dvoranin: „Evo vode! Što priječi da se krstimi?“ Zapovjedi da kola stanu pa obojica, Filip i dvoranin, siđoše u vodu te ga Filip krsti. A kad iziđoše iz vode, Duh Gospodnji ugrabi Filipa te ga dvoranin više ne vidje. On radosno nastavi svojim putom, a Filip se nađe u Azotu. I kako je prolazio, navješćivaše evanđelje svim gradovima dok ne stiže u Cezareju.

¹³¹ S time se slaže ono što u kasnijim izvješćima imamo o Šimunu. Justin mučenik, koji je i sam rođen u Samariji oko 100. godine poslije Krista, zna za Šimuna kojega su mnogi štovali kao „boga“, koji se odvojio od Isusove zajednice i osnovao vlastitu zajednicu.

Božji glasnici u pravilu ne znaju ništa o tome što je Bog već pripremio prije nego njegovi svjedoci susretnu ljude. Stoga najodlučniji stav nije intelektualna uviđavnost božanskog poticaja, nego poslušnost. Tako je i Filip poslušno krenuo u *pust kraj*.

Tu je susreo dvoranina posebno odgovorna položaja, ministra financija etiopske kraljice. On je ovdje istodobno označen kao „eunuh“. Muškarci na dvoru ženskih vladara bili su stvarno često onesposobljeni za začeće. Ovaj visokopozicionirani i utjecajni čovjek imao je potresnu nutarnju povijest. Bio je u Jeruzalemu da se klanja. Sada je na povratku i glasno čita proroka Izaiju. Čezne za stvarnim, živim Bogom. *Duh reče Filipu: „Pođi i pridruži se tim kolima!“ Filip pritrča i ču gdje onaj čita Izaiju proroka.*

Nakon kratkog razgovora tumačenjem Pisma došlo je do izlaganja *evanđelja: Isusa*. Ovo je u Etiopljaninu pobudilo čežnju da pripada Isusu. Zato upita: *Evo vode! Što prijeći da se krstim?*¹³²

Nakon krštenja više nisu bili zajedno. *Duh Gospodnji ugrabi Filipa te ga dvoranin više ne vidje. On radosno nastavi svojim putem.* Bio je zahvalan za Filipa. Ovaj mu je iskazao odlučujuće služenje. Drugi će ga uvesti u *nauk apostola (Dj 2,42)* i u najdublji kršćanski život.

- Filip sam po sebi sigurno ne bi došao na pomisao da uspješnu misijsku djelatnost u Samariji prekine. Vođenja Bogom u nastavku misije mogu katkada u prvome trenutku u sebi imati nešto besmisleno. Jesam li već iskusio nešto slično?
- Bog je Filipa trebao samo za ovaj jedan susret za dvoranina. Zatim su jedan drugoga „morali“ ostaviti. Što to znači za naše misionarsko djelovanje?

26.

Pravo svjetlo probija

¹³² Jedan vrlo stari tekst, vjerojatno pod utjecajem krsne liturgije, nalazi se kao redak 37 u nekim rukopisima: „Nato će mu Filip: Ako svim srcem vjeruješ, moguće je. On odgovori: Vjerujem da je Isus Krist Sin Božji.“

Savao pak, sveudilj zadahnut prijetnjom i pokoljem prema učenicima Gospodnjim, pođe k velikomu svećeniku, zaiska od njega pisma za sinagoge u Damasku, da sve koje nađe od ovoga Puta, muževe i žene, okovane dovede u Jeruzalem. Kad se putujući približi Damasku, iznenada ga obasja svjetlost s neba. Sruši se na zemlju i začu glas što mu govoraše: „Savle, Savle, zašto me progoniš?“ On upita: „Tko si, Gospodine?“ A on će: „Ja sam Isus kojega ti progoniš! Nego ustani, uđi u grad i reći će ti se što ti je činiti.“ Njegovi suputnici ostadoše bez riječi: čuli su doduše glas, ali ne vidješe nikoga. Savao usta sa zemlje. Otvorenih očiju nije ništa vidio pa ga povedu za ruku i uvedu u Damask. Tri dana nije vidio, nije jeo ni pio. U Damasku bijaše neki učenik imenom Ananija. Njemu u viđenju reče Gospodin: „Ananija!“ On se odazva: „Evo me, Gospodine!“ A Gospodin će mu: „Ustani, pođi u ulicu zvanu Ravna i u kući Judinoj potraži Taržanina imenom Savla. Eno, moli se; i u viđenju vidje čovjeka imenom Ananiju gdje ulazi i polaže na nj ruke da bi progledao.“ Ananija odgovori: „Gospodine, od mnogih sam čuo o tom čovjeku kolika je zla tvojim svetima učinio u Jeruzalemu. On ima od velikih svećenika i punomoć okovati sve koji prizivlju ime tvoje.“ Gospodin mu odvrati: „Pođi jer on mi je oruđe izabrano da ponese ime moje pred narode i kraljeve i sinove Izraelove. Ja ću mu uistinu pokazati koliko mu je za ime moje trpjeti.“ Ananija ode, uđe u kuću, položi na nj ruke i reče: „Savle, brate! Gospodin, Isus koji ti se ukaza na putu kojim si išao, posla me da progledaš i napuniš se Duha Svetoga.“ I odmah mu s očiju spade nešto kao ljuske te on progleda pa usta, krsti se i uzevši hrane, okrijepi se.

Isus je jasno vodio svoju stvar naprijed, pa ipak je biti kršćanin bilo opasno po život, jer Savao¹³³ je bio sveudilj zadahnut prijetnjom i pokoljem prema učenicima Gospodnjim. Zbog prijetnji opasnost je postojala i u udaljenijim područjima, jer Savao zaiska od njega

¹³³ Pavao se u Djelima apostolskim do 13,9 naziva samo svojim hebrejskim imenom „Savao“. A budući da je Pavao već od rođenja posjedovao rimsko građansko pravo (22,28), navodit će rimsko ime „Pavao“ (Maleni) od samoga početka pored židovskoga imena „Savao“.

*pisma*¹³⁴ za sinagoge u Damasku¹³⁵, da sve koje nađe od ovoga Puta¹³⁶, muževe i žene, okovane dovede u Jeruzalem. Čitavo njegovo biće bilo je strastveno ispunjeno onime što je on shvaćao kao volju Božju. Ovome se predao svom zauzetošću!

Njegovo obraćenje dogodilo se tako da ga *iznenada obasja svjetlost s neba* i on začu glas: *Savle, Savle, zašto me progoniš?* Isus ga nije pitao: „Zašto progoniš Crkvu?“ *Nego: Zašto progoniš mene?* On time izražava da se potpuno poistovjećuje sa svojom progonjenom zajednicom. Što ona mora trpjeti, nanosi se njemu samomu. Saul zapinje u govoru (muca): *Tko si, Gospodine?* Zatim jasan, prodoran odgovor: *Ja sam Isus kojega ti progoniš!*

Ovo potpuno potresa Savla. Jer ono što je shvaćao kao izraz najviše pravednosti i kao najvišu ljubav prema Bogu, očitovalo se kao neprijateljstvo Božje. On je iznutra i izvana oslijepio. Moleći i posteći pokušao se Savao u dogođenome snaći.

Sada Isus na Savlu djeluje preko Hananije.¹³⁷ Njemu je objavio Savlov poziv: „*Pođi jer on mi je oruđe izabrano da ponese ime moje pred narode i kraljeve i sinove Izraelove. Ja ću mu uistinu pokazati koliko mu je za ime moje trpjeti.* Hananija je protivno svojim vlastitim osjećajima slijedio Isusove naputke: *položi na nj ruke i reče: „Savle, brate! Gospodin, Isus koji ti se ukaza na putu kojim si išao, posla me da progledaš i napuniš se Duha Svetoga. Odmah je vidio iznutra i*

¹³⁴ Od 18-37 poslije Krista Kajfa (i njegov klan) službovali su kao veliki svećenici u Jeruzalemu. Ovaj je opremio Pavla posebnim ovlastima, tako da se Pavla smatralo nekom vrstom „državnoga odvjetnika“ velikih svećenika.

¹³⁵ Damask je udaljen oko 220 kilometara od Jeruzalema. Ovaj put se moglo pješice prijeći za osam dana. U ovo vrijeme Damask je brojio oko 100.000 stanovnika s jednom velikom židovskom kolonijom.

¹³⁶ „Pristaše novoga Puta“ bila je prva oznaka za kršćane. Oni su sebe smatrali „novim Putem“ unutar židovstva.

¹³⁷ Ananija je prema jednoj predaji bio jedan od 72 učenika koje je Gospodin poslao „*sve gradove i mjesta kamo je sam trebao doći (Lk 10,1).* Nakon duhovskoga događaja apostoli su ga pozvali da se vrati natrag u svoj zavičaj i ondje osnuje prvu kršćansku zajednicu.

izvana. Krštenjem je Savao dokumentirao svoju preobrazbu, svoje novo pripadanje Isusu i njegovoj zajednici.

- Što je kod Savla izdjelovalo obraćenje? Što je samouvjereni Savao morao naučiti?
- Što znači da se Isus poistovjećuje i sa svojom Crkvom?
- Koji osjećaji su bili u Ananiji (i mnogim kršćanima tada) prema Savlu? Što je on morao učiniti? Poznajem li slične osjećaje i protivljenja?

27.

Neustrašiv navještaj

9,19b-30

Nekoliko dana proveđe s učenicima u Damasku. te odmah stade po sinagogama propovijedati Isusa, da je on Sin Božji. Koji ga god slušahu, izvan sebe govorahu: „Nije li ovo onaj koji je u Jeruzalemu istrebljivao sve koji Ime ovo prizivlju, pa i ovamo zato došao da ih okovane odvede pred velike svećenike?“ Savao pak, sve silniji, zbunjivaše Židove koji prebivahu u Damasku dokazujući: „Ovo je Krist!“ Pošto je minulo podosta vremena, odluče Židovi pogubiti ga, ali Savao dozna za njihov naum. Nadzirahu i vrata danju i noću da bi ga pogubili, ali ga učenici noću uzeše i preko zidina oprezno spustiše u košari. Kad je Savao došao u Jeruzalem, gledao se pridružiti učenicima, ali ga se svi bojahu: nisu vjerovali da je učenik. Tada ga Barnaba uze i povede k apostolima te im pripovjedi kako je Savao na putu vidio Gospodina koji mu je govorio i kako je u Damasku smjelo propovijedao u ime Isusovo. Od tada se s njima slobodno kretao po Jeruzalemu i smjelo propovijedao u ime Gospodnje. Govorio je i raspravljao sa Židovima grčkog jezika pa i oni snovahu pogubiti ga. Saznala to braća pa ga odvedoše u Cezareju i uputiše u Tarz.

Pavao je izišao hvatati učenike u Damasku. Sada je sjedio kao brat među njima i pripadao je njima. *Odmah stade po sinagogama propovijedati Isusa, da je on Sin Božji.* Upravo Židovima, kojima su bile upravljene vjerodajnice, posvjedočio je najprije svoje potpuno obraćenje.

Bilo bi jednostavnije da je Pavao kao Kristov svjedok nastupio najprije na nekome mjestu na kojemu je bio nepoznat. Ali Pavao je od

samoga početka tvrdio: „Ja sam se promijenio i to trebaju iskusiti i ljudi koji me najbolje poznaju. Tako je među Židovima došlo *zbunjivanja jer im je dokazivao: „Ovo je Krist!“*¹³⁸ Tako se događalo neko vrijeme.

Ova poruka nije mogla ostaviti ravnodušnim: ili vodi do obraćenja, ili do strastvena odbacivanja. Zato *Židovi odluče pogubiti ga* jer otpadnik ovoga formata i ovoga značenja ne smije ostati na životu. Ali učenici su ga spasili.

Kad je došao u Jeruzalem, gledao se pridružiti učenicima. Ali strah drugih učenika od Pavla bio je i dalje jako prisutan. Tako je Barnaba¹³⁹ bio taj koji je posredovao i Pavlu otvorio put k apostolima. I u Jeruzalemu je Pavao *smjelo propovijedao u ime Gospodnje. Govorio je i raspravljao sa Židovima grčkog jezika.* Pavao je ponovno za dlaku umakao smrti i „braća“¹⁴⁰ ga poslaše u njegov rodni grad Tarz.

- U čemu se pokazala Pavlova odvažnost? Koje posljedice je ovo imalo za njega? Gdje bi kod mene bilo primjereno više odvažnosti?
- Jedan čovjek se može promijeniti! Ali kao učenici kod Pavla, tako smo i mi u opasnosti da kod negativnih iskustava i strahova zaostanemo. Poznajem li slične situacije? Kako bi u ovoj situaciji izgledala Služba Barnabe“?

28.

¹³⁸ Za Pavla, kao i za svakog vjernog Židova, predodžba o raspetome Mesiji bila je neprihvatljiva, jer u Knjizi Ponovljenog zakona stoji izričito: *jer je obješeni prokletstvo Božje (Pnz 21,23)*. A zatim mu se ukazao upravo onaj Isus. I Pavao ga je prepoznao kao Mesiju.

¹³⁹ Jedan levit s Cipra. Usp. Dj 4,36.

¹⁴⁰ Pavlova veličina pokazala se u tome da je poslušao. Sljedeće četiri duge godine ostao je u svome zavičaju. Time Pavao za više godine „nestaje“ iz vida.

Isus nastavlja djelovati!

9,31-43

Crkva je po svoj Judeji, Galileji i Samariji uživala mir, izgrađivala se i napredovala u strahu Gospodnjem te rasla utjehom Svetoga Duha. Jednom Petar, obilazeći posvuda, siđe i k svetima u Lidi. Ondje nađe nekog čovjeka imenom Eneja, koji je osam godina ležao na postelji: bijaše uzet. Reče mu Petar: „Eneja, ozdravlja te Isus Krist! Ustani i prostri sam sebi!“ On umah usta. Vidješe to svi žitelji Lide i Šarona te se obratiše Gospodinu. U Jopi pak bijaše učenica imenom Tabita, što prevedeno znači Košuta. Bijaše ona bogata dobrim djelima i milostinjama što ih je dijelila. Upravo u one dane obolje i umrije. Pošto je operu, izlože je u gornjoj sobi. A kako je Lida blizu Jope, učenici čuše da je Petar ondje i poslaše k njemu dva čovjeka s molbom: „Dođi k nama, ne oklijevaj!“ Petar usta i krenu s njima. Čim stiže, odvedoše ga u gornju sobu. Okružiše ga sve udovice te mu plačuci pokazivahu haljine i odijela što ih je Košuta izrađivala dok je još bila s njima. Petar sve istjera van, kleknu, pomoli se pa se okrenu prema tijelu i reče: „Tabita, ustani!“ Ona otvori oči, pogleda Petra i sjede. On joj pruži ruku i pridiže je. Onda pozove svete i udovice pa im je pokaza živu. Dozna se za to po svoj Jopi te mnogi povjerovaše u Gospodina. Petar osta neko vrijeme u Jopi u nekog Šimuna kožara.

S Pavlovim odlaskom vratio se mir. Crkva je napredovala u strahu Gospodnjem. Bog je svojom svetom prisutnošću bio iskusiv. To je utjehom Svetoga Duha dovelo do nutarnjega i izvanjskog rasta Crkve.

Jednom Petar, obilazeći posvuda, siđe i k svetima¹⁴¹ u Lidi.¹⁴² Ondje je već osam godina bio bolesni Eneja. Petar je sam od sebe prišao bolesniku i rekao: „Eneja, ozdravlja te Isus Krist! On umah usta. Kao posljedica toga mnogi se ljudi obratiše Gospodinu.

U Jopi pak bijaše učenica imenom Tabita, koja je bila vrlo cijenjena radi svojih djela ljubavi. Iznenada je umrla. Budući da čuše

¹⁴¹ Kršćani u Lidi dva puta su označeni kao sveti (r. 32 i 41). Pavao ovom riječju označuje uvijek članove zajednice. Od njega rabljena grčka riječ glasi „hagios“. Temeljno značenje ove riječi jest: „drukčiji“, „malo drukčiji od drugoga“, „izdvojeni“. Ovo riječju se označuje nešto što se razlikuje od običnoga. Kršćani su ljudi koji se razlikuju od drugih jer (krštenjem) pripadaju Kristu. Oni su postali Božji narod. Svet nije izričaj kvalitete, nego izričaj odnosa.

¹⁴² Lida, smještena na cesti od Jaffe prema Jeruzalemu bila je važna prometna točka.

da je Petar ondje i poslaše k njemu dva čovjeka. Je li Petar naslućivao da ide prema nečem velikom? U svakom slučaju je slijedio poziv i u Jopi pronašao uplakane udovice. *Petar sve istjera van, kleknu, pomoli se.* Petar je htio čuti što Bog sada želi učiniti. Kad je stekao sigurnost o tome, reče: „*Tabita, ustani!*“

Posljedica: Mnogi (ne svi) dođu do vjere u Gospodina. *Petar osta neko vrijeme u Jopi u nekog Šimuna kožara.* Kožari su tada bili prezreni ljudi i stanovali su izvan stvarnoga grada. Petar, veliki apostol, nije oklijevao prihvatiti gostoprimstvo brata u vjeri koji nije bio na dobru glasu.

- U čemu se pokazalo djelo Duha Svetoga?
- Petar je u molitvi pokušao steći sigurnost što Isus sada želi izdjelovati. Postavljam li i ja ovo pitanje?
- U čemu je Tabita uzor?

29.

Bog pripravlja novo

10,1-23a

U Cezareji bijaše neki čovjek imenom Kornelije, satnik takozvane italske čete, pobožan i bogobožan sa svim svojim domom. Dijelio je mnoge milostinje narodu i bez prestanka se molio Bogu. U viđenju negdje oko devete ure dana ugleda on jasno anđela Božjega gdje dolazi k njemu i veli mu: „Kornelije!“ Zagleda se u nj pa mu prestrašen reče: „Što je, Gospodine?“ A on njemu: „Molitve su tvoje i milostinje uzišle kao žrtva podsjetnica pred Boga. Zato sada pošalji ljude u Jopu i dozovi Šimuna koji se zove Petar. On je gost u nekog Šimuna kožara čija je kuća uz more.“ Čim ode anđeo koji mu je govorio, pozove on dvojicu slugu i jednoga pobožna, privržena vojnika, sve im ispriповjedi i posla ih u Jopu. Sutradan, dok su oni putovali i približavali se gradu, oko šeste ure uziđe Petar na krov moliti. Ogladnje i zaželje se jela. Dok mu pripremahu, pade on u zanos. Gleda on nebo rastvoreno i posudu neku poput velika platna: uleknuta s četiri okrajka, silazi na zemlju. U njoj bijahu svakovrsni četveronošci, gmazovi zemaljski i ptice nebeske. I glas će mu neki: „Ustaj, Petre! Kolji i jedi!“ Petar odvrati: „Nipošto, Gospodine! Ta nikad još ne okusih ništa okaljano i nečisto“. A glas će mu opet, po drugi put: „Što Bog očisti, ti ne zovi okaljanim!“ To se ponovi do triput, a onda je posuda ponesena na nebo. Dok se

Petar dvoumio što bi imalo značiti viđenje koje vidje, eto ljudi koje je poslao Kornelije: pošto se raspitaše za Šimunovu kuću, pojave se na vratima, zovnu te upitaju je li ondje ugošćen neki Šimun, nazvan Petar. Dok je Petar sveudilj razmišljao o viđenju, reče mu Duh: „Evo, neka te trojica traže. De ustani, siđi i pođi s njima ne skanjujući se jer ja sam ih poslao.“ Petar siđe k ljudima i reče: „Evo me! Ja sam onaj kojega tražite! Zbog čega ste došli?“ Oni odgovore: „Satnik Kornelije, muž pravedan i bogobožan, za kojega svjedoči sav narod židovski, primi od svetog anđela naputak da te dozove u dom svoj i čuje od tebe riječi.“ Tada ih Petar pozva unutra i gosti.

*U Cezareji bijaše neki čovjek imenom Kornelije, satnik takozvane italske čete¹⁴³. Sa svim svojim domom¹⁴⁴. Bez prestanka se molio Bogu¹⁴⁵. Boga je uzimao ozbiljno, velikodušno je davao milostinju i vjerno je molio. Za vrijeme molitve oko tri sata popodne ukazao mu se anđeo¹⁴⁶ i potvrdio mu uslišanje njegovih molitava. *pozove on dvojicu slugu i jednoga pobožna, privržena vojnika¹⁴⁷... i posla ih u Jopu.**

Bog je slijedio svoj plan. Dak su se Kornelijeви glasnici približavali Jopi, Bog se obratio Petru. Ovaj, da bi mogao nesmetano moliti, o podne bijaše se uspeo na krov kuće¹⁴⁸. Tu *pade on u zanos*. U jednome platnu vidje *svakovrsne četveronošce, gmazove zemaljske i ptice nebeske. I glas će mu neki: „Ustaj, Petre! Kolji i jedi!“* Ali Petar

¹⁴³ Jedna četa su 600 vojnika.

¹⁴⁴ Drukčije nego u našem dosadašnjem individualističkome svijetu tvorila je jedna „kuća“ (u koju su pripadali i robovi) jedno izvanjsko i nutarnje jedinstvo, koje je potpuno određivao domaćin. Tako je i Kornelije „čitavu svoju kuću“ uključio u pobožnost, koja je njega samoga ispunjavala i njegovu životu davala jedan novi sadržaj.

¹⁴⁵ Sa „bogobožan“ označeni su oni koji su simpatizirali židovstvo, ali ipak nisu išli tako daleko da bi se priključili židovskome narodu obrezanjem.

¹⁴⁶ Jedna pojava anđela naznačuje da sada sam Bog zahvaća u povijest.

¹⁴⁷ I on je dakle u svojoj trupi govorio o svojim spoznajama Boga i pridobio neke vojnike.

¹⁴⁸ Palestinske kuće su imale ravan krov, koje su radi tišine i svježega zraka bile omiljeno mjesto zadržavanja.

se ne htjede ogriješiti i jesti „nečisto“¹⁴⁹. Ali glas mu reče: „Što Bog očisti, ti ne zovi okaljanim!“

Bog je htio Petru posvijestiti da pred Bogom ne postoji razlika između čista i nečista čovjeka, između Židova i pogana. Ako je pogane do sada označavao „nečistima“ i kao posljedicu toga svako zajedništvo stola s njima izbjegavao, Bog ga sada priprema na posjetitelje koji će doći k njemu.

Dok je Petar sveudilj razmišljao o viđenju, reče mu Duh: „Evo, neka te trojica traže. I kad je zatim čuo da je satnik Kornelije primio od svetog anđela napatuk da ga dozove u dom svoj, prekoračio je granicu¹⁵⁰, koje se ranije čvrsto držao. I pozva ih unutra i ugosti.

- Pri kojemu poslu su Kornelije i Petar bili kad im se Bog obratio?
- Kako reagira Kornelije?
- Što je morao Petar nadvladati da bi surađivao s Duhom Svetim?

30.

Sam Bog postavlja nove činjenice

10,23b-48

Sutradan usta i krenu s njima; pratila ga neka braća iz Jope. Drugi dan stiže u Cezareju. Kornelije ih je čekao savzavši rodbinu i prisne prijatelje. Kad je Petar ulazio, pohrli mu Kornelije u susret, padne mu k nogama i pokloni se. Petar ga pridigne govoreći: „Ustani! I ja sam čovjek.“ I razgovarajući s njime, uđe i nađe sabrane mnoge te im reče: „Vi znate kako je Židovu zabranjeno družiti se sa strancem ili k

¹⁴⁹ Što pripada u Božje stvorenje, jednostavno ne može biti loše. Ipak je bilo životinja, koje se nije smjelo jesti, jer su smatrane nečistima. I toga stoje suzdržanosti prastarih svjetonazora naroda, čiji je nastanak teško rasvijetliti. Kasnije su takve predrasude dobile kultno značenje i dovele do obilježja razlike prema poganima. Petar hoće time ostati vjeran Bogu. Ovo je usporedivo sa bojazni u njemačkome govornom prostoru jesti konjsko meso.

¹⁵⁰ Kad bi pogani ulazili u jednu židovsku kuću, ni bi ovu kuću „onečistili“. Petar se uputama Duha Svetoga oslobodio ovoga strahovanja (bojazni).

njemu ulaziti, ali meni Bog pokaza da nikoga ne zovem okaljanim ili nečistim. Stoga, pozvan, i dođoh bez pogovora. Da čujemo dakle zbog čega me pozvaste!” Kornelije reče: „Prije četiri dana baš u ovo doba, o devetoj uri, molio sam se u kući kad gle: čovjek neki u sjajnoj odjeći stane pred me i reče: 'Kornelije, uslišana ti je molitva i milostinje su tvoje spomenute pred Bogom! Pošalji dakle u Jopu i dozovi Šimuna koji se zove Petar. On je gost u kući Šimuna kožara uz more.' Odmah sam dakle poslao k tebi, a ti si dobro učinio što si došao. Evo nas dakle svijuu pred Bogom da čujemo sve što ti zapovjedi Gospodin!” Petar tada prozbori i reče: „Sad uistinu shvaćam da Bog nije pristran, nego – u svakom je narodu njemu mio onaj koji ga se boji i čini pravdu. Riječ posla sinovima Izraelovim navješćujući im evanđelje: mir po Isusu Kristu; on je Gospodar svijuu. Vi znate što se događalo po svoj Judeji, počevši od Galileje, nakon krštenja koje je propovijedao Ivan: kako Isusa iz Nazareta Bog pomaza Duhom Svetim i snagom, njega koji je, jer Bog bijaše s njime, prošao zemljom čineći dobro i ozdravljajući sve kojima bijaše ovladao đavao.” „Mi smo svjedoci svega što on učini u zemlji judejskoj i Jeruzalemu. I njega smakoše, objesivši ga na drvo! Bog ga uskrisi treći dan i dade mu da se očituje – ne svemu narodu, nego svjedocima od Boga predodređenima – nama koji smo s njime zajedno jeli i pili pošto uskrsnu od mrtvih.” „On nam i naloži propovijedati narodu i svjedočiti: Ovo je onaj kojega Bog postavi sucem živih i mrtvih!” „Za nj svjedoče svi proroci: da tko god u nj vjeruje, po imenu njegovu prima oprostjenje grijeha.” Dok je Petar još govorio te riječi, siđe Duh Sveti na sve koji su slušali tu besjedu. A vjernici iz obrezanja, koji dođoše zajedno s Petrom, začudiše se što se i na pogane izlio dar Duha Svetoga. Jer čuli su ih govoriti drugim jezicima i veličati Boga. Tada Petar reče: „Može li tko uskratiti vodu da se ne krste ovi koji su primili Duha Svetoga kao i mi?” I zapovjedi da se krste u ime Isusa Krista. Tada ga zamole da ostane ondje nekoliko dana.

Sutradan usta i krenu s njima; pratila ga neka braća iz Jope. Kornelije nije znao što se po ovome Šimunu Petru treba dogoditi. I Petar je pošao k njemu, bez poblížega naloga od Boga. Za Kornelija je bilo jasno: Ako je već anđeo ukazao na jednoga čovjeka, onda se ovdje radi o nečem velikom. Zato je Kornelije dozvao svoju rodbinu i prisne prijatelje, da bi zajedno s njime mogli doživjeti ovaj značajan trenutak.

Nakon što je Petar bio odbacio svako božansko štovanje, izvijestio je o neobičnoj situaciji u kojoj se bio našao. „Vi znate kako je Židovu zabranjeno družiti se sa strancem ili k njemu ulaziti, ali meni Bog pokaza da nikoga ne zovem okaljanim ili nečistim. Toliko je Petar

shvatio (razumio). Ali on još uvijek nije znao što je Bog ustvari svime tim htio.

Petru je sinulo kad je Kornelije pripovijedao i zamolio ga da kaže *sve što mu zapovjedi Gospodin!* On je dakle trebao ovdje okupljenim poganima posvjedočiti Evanđelje o Isusu i njih (pogane) pozvati u Isusovu zajednicu.

Petar tada prozbori. Isus je od Boga poslani, koji mu je dao Duha Svetoga i snagu. Isus je liječio i molio i bio na jedinstven način pomoćnik ljudi. Ali ljudi su ga uhvatili i razapeli. Isus je ipak ponovno uskrsnuo i živi. Pobijedio je svako zlo, naposljetku čak i smrt. *Za nj svjedoče svi proroci.*

Dok je Petar još govorio *siđe Duh Sveti na sve koji su slušali tu besjedu. A vjernici iz obrezanja, koji dođoše zajedno s Petrom, začudiše se što se i na pogane izlio dar Duha Svetoga*, jer Duh Sveti je bio eshatološki Božji dar za njegov saveznički narod Izrael. Djelovanjem ovoga Duha – potpuno iznenada – jedna bila je po prvi put jedna Isusova zajednica iz Židova i pogana u slavljenju Boga jednodušno skupa. *. Jer čuli su ih govoriti drugim jezicima i veličati Boga. Tada Petar reče: Može li tko uskratiti vodu da se ne krste ovi koji su primili Duha Svetoga kao i mi?*“ I Petar naredi krštenje.

- Kako je Petar otkrio svoju zadaću? Kako se dade voditi?
- U čemu se sastoji Evanđelje?
- Koju činjenicu postavlja Bog na suveren način? Koje „činjenice“ postavlja danas Duh Sveti?

31.

Božje djelovanje vrijedi

11,1-18

Dočuli apostoli i braća po Judeji da i pogani primiše riječ Božju pa kad Petar uziđe u Jeruzalem, uzeše mu obrezanici prigovarati: „Ušao si, dobacivahu, k ljudima neobrezanima i jeo s njima!“ Onda započe Petar te im izloži sve po redu: „Molio sam se, reče, u Jopi kadli u zanosu ugledam viđenje: posudu neku poput velika platna,

uleknuta s četiri okrajka, gdje silazi s neba i dolazi do mene. Zagledah se, promotrih je i vidjeh četvoronošce zemaljske, zvijeri i gmazove te ptice nebeske. Začuh i glas koji mi govoraše: 'Ustaj, Petre! Kolji i jedi!' Ja odvratih: 'Nipošto, Gospodine! Ta nikad mi još ništa okaljano ili nečisto ne uđe u usta.' A glas će s neba po drugi put: 'Što Bog očisti, ti ne zovi nečistim.' To se ponovi do tripud, a onda se sve opet povuče na nebo.' „I odmah se, evo, pred kućom u kojoj bijah pojavio tri čovjeka poslana iz Cezareje k meni. A Duh mi reče da pođem s njima ništa ne promišljajući. Sa mnom pođoše i ova šestorica braće te uđosmo u kuću tog čovjeka. On nam pripovjedi kako je u svojoj kući vidio anđela koji je stao preda nj i rekao: 'Pošalji u Jopu i dozovi Šimuna nazvanog Petar; on će ti navijestiti riječi po kojima ćeš se spasiti ti i sav dom tvoj.'“ „I kad počeh govoriti, siđe na njih Duh Sveti kao ono na nas u početku. Sjetih se tada riječi Gospodnje: 'Ivan je, govoraše on, krstio vodom, a vi ćete biti kršteni Duhom Svetim.' Ako im je dakle Bog dao isti dar kao i nama koji povjerovasmo u Gospodina Isusa Krista, tko sam ja da bih se smio oprijeti Bogu?'“ Kad su to čuli, umiriše se te stadoše slaviti Boga govoreći: „Dakle i poganima Bog daje obraćenje na život!“

Usred židovske zemlje mnoštvo je pogana došlo k Isusu i primljeno u Isusovu zajednicu. Ondje su živjeli skupa pod budnim okom apostola zajedno s kršćanima iz Izraela. Kako tome pristupiti? Ono uvrjedljivo za Židove nije bilo naviještanje poganima, nego: „Ušao si k ljudima neobrezanima¹⁵¹ i jeo s njima!“

U odgovoru pokazuje Petar kako je svime ravnao Bog. Bog je stvorio činjenice, koje su i za njega bile potpuno iznenađujuće: „I kad počeh govoriti, siđe na njih Duh Sveti kao ono na nas u početku ... Ako im je dakle Bog dao isti dar kao i nama koji povjerovasmo u Gospodina Isusa Krista, tko sam ja da bih se smio oprijeti Bogu?“

Bog je ovdje postavio nove činjenice i pokazao da jednako postupa prema svima: Poganima je darovao istu vjeru i istoga Duha Svetoga. Kao Petar mogao bi se i On sada čvrsto držati razlika i onima uskratiti zajedništvo stola, koje je sam Bog postavio u puno zajedništvo s njima po primanju istoga Duha.

Kritičari su umuknuli pred činjenicama. Odustali su od daljnjih pitanja i problema zbog veličine i slave ove božanske činjenice. I

¹⁵¹ Počela se oblikovati grupa Zakonu vjernih kršćana, koja se kasnije strastveno borila protiv Pavla.

stadoše slaviti Boga govoreći: „Dakle i poganima Bog dade obraćenje na život!“

- „Ti si ...“ Osjećam li u sebi očekivanja i prebacivanja prema drugima?
- *Kao u početku nama.* Uranjanje (biti kršten) Duhom Svetim bio je jedan bitan element kršćanskoga života. Kako je to danas?
- *Slavili su Boga.* ZA koje djelovanje mogu ja slaviti Boga premda to nije potpuno u skladu s mojim poželjnim predodžbama?

32.

U Antiohiji nastaje novo središte

11,19-26

Oni dakle što ih rasprši nevolja nastala u povodu Stjepana dopriješe do Fenicije, Cipra i Antiohije, nikomu ne propovijedajući Riječi doli samo Židovima. Neki su od njih bili Ciprani i Cirenci. Kad stigoše u Antiohiju, propovijedahu i Grcima navješćujući evanđelje: Gospodina, Isusa. Ruka Gospodnja bijaše s njima te velik broj ljudi povjerova i obrati se Gospodinu. Vijest o tome doprije do Crkve u Jeruzalemu pa poslaše Barnabu u Antiohiju. Kad on stiže i vidje milost Božju, obradova se te potaknu sve da u odlučnosti srca ostanu uz Gospodina. Ta bijaše to muž čestit, pun Duha Svetoga i vjere. Znatno se mnoštvo prikloni Gospodinu. Barnaba se zatim zaputi u Tarz potražiti Savla. Kad ga nađe, odvede ga u Antiohiju. Punu su se godinu dana sastajali u toj Crkvi i poučavali poveće mnoštvo te se u Antiohiji učenici najprije prozvaše kršćanima.

Prelaženje granice, koje se dogodilo u Cezareji, izdjelovao je Duh Sveti i na drugim mjestima. Jer *vjernici koji se (poslije Stjepanova kamenovanja) raspršiše, obilazili su navješćujući Riječ.*¹⁵² (Dj 8,4).

¹⁵² Među njima je bio Nikola iz Antiohije, jedan od sedmorice prvih đakona (Dj 6,3-5) – koji je nakon Stjepanove smrti morao pobjeći. Dok je on misionirao samo u sinagogama svoga zavičaja, bilo je drugih, *koji su potjecali s Cipra i Cirene*“. Oni su i Grcima navješćivali Evanđelje o Isusu, Gospodinu, pod čime se zacijelo mislilo na

Neki od ovih raspršenih *dopriješe do Fenicije, Cipra i Antiohije, nikomu ne propovijedajući Riječi doli samo Židovima*. Takav je običaj bio ranije.

Ali neki od izbjeglica *propovijedahu i Grcima navješćujući evanđelje: Gospodina, Isusa*. Od osobe do osobe svjedočili su izbjeglice: Isus Krist je ovaj „Gospodin“, koji za sebe traži čitav naš život, a kojemu i mi smijemo povjeriti čitav svoj život za vrijeme i vječnost.

Jeruzalemska zajednica smatrala se odgovornom za sve što se negdje okupljalo oko Isusa Krista. Tako *poslaše Barnabu u Antiohiju*. Ovoga puta apostoli nisu mogli doći i sami, k tomu Antiohija bijaše previše daleko. Barnaba, koji je potjecao s Cipra, bio je k tomu iznutra bliži ljudima ondje u Antiohiji.

Ovaj Duhom Svetim ispunjeni čovjek brzo je primijetio da treba pomoć. Tada mu je na pamet paoodvažni i izobraženi teolog Pavao. Doveo je Pavla na rad u Antiohiju i time postavio temelj za čitavo Pavlovo životno djelo. *Ovdje su se punu godinu dana sastajali u toj Crkvi i poučavali poveće mnoštvo*. Pavao je pritom upoznao radno zajedništvo s bratom, služenje u timu. Koliko je ovaj način rada Pavla obilježio, pokazuju kasnije njegove poslanice, prije svega popisi pozdrava u njegovim poslanicama.

Do sada su se Isusovi učenici označavali kao „pristaše novoga Puta“ unutar židovstva. A sada je upravo u Antiohiji jedan veliki broj „Grka“ došao u zajednicu. Kao „Židovi“ mogli jedva da su još mogli sebe smatrati pristašama novoga Puta, a nisu htjeli ni da ih njihovi grčki sugrađani smatraju Židovima. Tako su u Antiohiji nazvani „kristijani“, „Kristovi ljudi“ – „kršćani“¹⁵³

bogobojazne. Oni su imali uspjeha i tako je nastala velika zajednica iz Židova i pogana.

¹⁵³ Ovo ime bilo je uporabljivo i brzo se udomaćilo. Ali je brzo bilo problema s promjenom imena. Židovstvo je u Rimskome carstvu bilo kao „religio licita“ priznata religija. Kao „Židovi“ učenici su bili istodobno „legalni“ ljudi. Ali kako je bilo s „kristijanima“? Kasnije, za cara Nerona, riječ „Kršćanin“ postala je sumnjiva i omražena riječ. I u razmjeni pisama između cara Trajana i njegova namjesnika

- Ruka Gospodnja bijaše s njima. Mjerodavno za uspjeh bilo je djelovanje Božje. U čemu se pokazalo da je Barnaba bio ispunjen Duhom Svetim?
- Timski rad u Božjem kraljevstvu obilježio je Barnabu i Pavla. Kako ja to živim? Gdje bih mogao to još poboljšati?
- Što ime „kršćanin“ znači danas? Što ono znači meni?

33.

Štovati zajednicu-majku

11,27-30

U one dane dođoše u Antiohiju neki proroci iz Jeruzalema. Jedan od njih, imenom Agab, usta i po Duhu pretkaza da će uskoro nastati velika glad po svem svijetu. Ona i nastala za Klaudija. Stoga će svatko od učenika, odlučivši, koliko smogne poslati da se posluži braći u Judeji. To i učiniše te poslaše starješinama po Barnabi i Savlu.

Proroci su, polazeći od Boga, govorili u jednu situaciju. Objavljivali su Božju volju. Katkada je ovamo pripadao i pogled u budućnost. Tako je prorok Agab objavio *veliku glad*.

Sada se dogodilo nešto „čudesno“: Kršćani nisu ponajprije mislili na sebe. Više su mislili na svoju zajednicu-majku u Jeruzalemu i Judeji. Prva zajednica je od Antiohije bila cijenjena zbog svoga dostojanstva i značenja. Razmišljanja o hramskim porezima¹⁵⁴, koje je plaćao svaki Židov iz dijaspore, možda su ovdje nehotice igrala ulogu.

Plinija godine 111-113 već se otvara pitanje je li ime kršćanin kao takvo kažnjivo. Tertulijan (rođen oko 150 poslije Krista) poznaje strašan poziv koji se kod svake javne nesreće čuo: „Christianos ad leonem!“ „S kršćanima pred lavove!“ Ovo nisu mogli slutiti oni koji su se radovali novom, jasnom imenu.

¹⁵⁴ Hramski porez morao je godišnje u veljači/ožujku platiti svaki muški Izraelac od 20. godine života, prije svega Židovi, dakle i Židovi u dijaspori. Tako su plaćani tekući izdatci nastali pri kulturi u Hramu.

U svakom slučaju odlučeno je: *Stoga će svatko od učenika, odlučite, koliko smogne poslati da se posluži braći u Judeji. Ovi darovi su preko Barnabe i Savla predani starješinama.*¹⁵⁵

- Zbog čega je matična zajednica posjedovala jedno posebno dostojanstvo? Kako se ovo pokazalo u ponašanju kršćana u Antiohiji? Ima li i kod nas nešto takvo kao matična zajednica, kojoj na poseban način pripada cijenjenje?
- Funkcionira li i danas uzajamna financijska potpora. Kako?

34.

Smrt i čudesno oslobođenje

12,1-19a

U to vrijeme uze Herod zlostavljati neke od Crkve. Mačem pogubi Jakova, brata Ivanova. Kad vidje da je to drago Židovima, uhvati i Petra (bijahu upravo Dani beskvasnih kruhova). Uhiti ga, baci u tamnicu i dade da ga čuvaju četiri vojničke četverostraže, nakan izvesti ga nakon Pashe pred narod. Petra su dakle čuvali u tamnici, a Crkva se svesrdno moljaše Bogu za njega. One noći kad ga je Herod kanio privesti, spavao je Petar između dva vojnika, okovan dvojim verigama, a stražari pred vratima čuvahu stražu. Kad eto: pojavi se anđeo Gospodnji te svjetlost obasja ćeliju. Anđeo udari Petra u rebra, probudi ga i reče: „Ustaj brzo!“ I spadoše mu verige s ruku. Anđeo mu reče: „Opaši se i priveži obuću!“ On učini tako. Onda će mu anđeo: „Zaogrni se i hajde za mnom!“ Petar izađe, pođe za njim, a nije znao da je zbilja što se događa po anđelu: činilo mu se da gleda viđenje. Prošavši prvu stražu, i drugu, dođoše do željeznih vrata koja vode u grad. Ona im se sama otvore te oni izađu, prođu jednu ulicu, a onda anđeo odjednom odstupi od njega. Petar pak, došavši k sebi, reče: „Sad uistinu znam da je Gospodin poslao anđela svoga i izbavio me iz Herodove ruke i od svega što je očekivao židovski narod.“ Kad je to uočio, zaputi se kući Marije, majke Ivana nazvanog Marko. Ondje se mnogi bijahu sabrali i molili. Kad Petar pokuca na dvorišna vrata, dođe prisluhnuti sluškinja imenom Ruža. Kad prepozna Petrov glas, od radosti i ne otvori vrata, nego utrča i javi da je Petar pred vratima. Oni joj rekoše: „Mahnitaš!“ Ali je ona uporno tvrdila da je tako.

¹⁵⁵ Zašto kolekta nije poslana apostolima? Poglavlje 6 svjedoči da su apostoli čitavu potporu predavali u druge ruke. Ovo upućuje na to da su se i „starješine“ zalagali za mnoge praktične zadaće vođenja zajednice.

Nato će oni: „Bit će njegov anđeo!“ Petar nastavi kucati. Kad napokon otvoriše i ugledaše ga, ostadoše izvan sebe. On im rukom mahnu neka šute pa im pripovjedi kako ga Gospodin izvede iz tamnice te dometnu: „Javite to Jakovu i braći!“ Onda izađe i ode u drugo mjesto. Kad se razdani, nastaje među vojnicima uzbuna nemalena što li se s Petrom dogodilo. Herod ga stade tražiti, a kad ga ne nađe, sasluša stražare i naredi da se smaknu.

U to vrijeme uze Herod¹⁵⁶ zlostavljati neke od Crkve. Herod, koji je bio židovskoga podrijetla, odlučio se za ovaj korak protiv kršćanske zajednice i njihovih vođa kako bi kod pravovjernih Židova bio još omiljeniji. Tako je dao pogubiti Jakova¹⁵⁷. Očito je vladar smatrao da se biti-kršćanin smatra zločinom protiv naroda. Kad vidje da je to drago Židovima, uhvati i Petra.

Bijahu upravo Dani beskrvnih kruhova. Petar je uhićen u isto vrijeme kao Isus godinama ranije. Ali dok je kod Isusa veliko vijeće još prije početka blagdana htjelo žurno provesti proces, Herod je očito mislio na jedan veliko javni proces, koji se trebao nakon blagdana odvijati mirno. Dok je Petar bio strogo čuvan, zajednica se svesrdno moljaše Bogu za njega.

*U noći prije njegova pogubljenja Petar je tako tvrdo spavao da ga je anđeo morao udariti u rebra i probuditi. Zatim mu je anđeo davao zapovijedi jednu za drugom. Tek kad ga je anđeo pustio na ulicu, *Peta*, došavši k sebi, reče: „Sad uistinu znam da je Gospodin poslao anđela svoga i izbavio me iz Herodove ruke.“*

Odmah se zaputi kući Marije, majke¹⁵⁸ Ivana nazvanog Marko, gdje se zajednica bila okupila na molitvu. Petar je znao da sada ne može biti senzacionalne buke pred poznatom kućom kršćana. Stoga

¹⁵⁶ To je onaj Herod koji dao pogubiti Ivana Krstitelja i kojemu je Pilat prema Lk 23,7 poslao Isusa, jer je bio njegov sunarodnjak.

¹⁵⁷ Ovdje Bog ne zahvaća, dok Petra spašava. Bog djeluje suvereno, prema svojim vlastitim planovima.

¹⁵⁸ Ova Marija, za razliku od drugih ne označuje se po njezinu ocu, ili po njezinu mužu, nego prema njezinu sinu. Mora se očito prihvatiti da je Ivan-Marko bio poznat kao značajan kršćanin. On je bratić (rođak) Barnabin; ponovno ćemo ga susresti u Dj 13,5.13; 15,36-40. Zatim se spominje u Kol 4,10; Filem r. 23; 2 Sol 4,11 i 1 Pt 5,13. Crkvena predaja vidi u njemu pisca Markova Evanđelja.

im rukom mahnu neka šute pa im pripovjedi kako ga Gospodin izvede iz tamnice. Sada, kada ga je Bog spasio, njegova je dužnost da ode na sigurno. Ali je prije toga još dao jednu napomenu: „Javite to Jakovu¹⁵⁹ i braći!“

Božja moć bijaše veća od državne vlasti (sile) Jakob je doduše umro, pa ipak ni jedna svjetska sila nije mogla nejake glasnike ni taknuti dokle god ih je Bog trebao za svoju službu.

Gdje je Petar, pitali su drugi dan vojnici. Ipak, budući da se nikakav neposredni Božji zahvat nije moglo zamisliti, odgovornima su smatrani vojnici.

- Što je pokrenulo Heroda da progoni i ubija apostole?
- Zbog čega Bog daje da jedan od apostola umre kao mučenik a drugi na čudesan način bude spašen?
- Kako se u ovoj teškoj situaciji ponaša zajednica?

35.

Bog sudi i vodi svoju stvar dalje

12,19b-25

Onda siđe iz Judeje u Cezareju i ondje osta. A bio je u žestoku sukobu s Tircima i Sidoncima. Oni zajednički dođoše k njemu i pošto pridobiše kraljevskoga komornika Blasta, zaistaše mir, jer je njihova zemlja dobivala živež od kraljeve. U određeni dan sjede Herod odjeven u kraljevsko ruho na prijestol i stade im govoriti. Narod izvikivaše: „Božji glas, a ne ljudski!“ Umah ga, zbog toga što ne dade slavu Bogu, udari anđeo Gospodnji te on rascrvotočen izdahnu. Riječ je pak Božja rasla i širila se. Barnaba i Savao, pošto obavije služenje u Jeruzalemu, vratiše se uzevši sa sobom Ivana zvanog Marko.

¹⁵⁹ Ovaj Jakov nije apostol koji je pogubljen, nego u Mk 6,3 spomenuti „brat Gospodinov“, koji je prema Djelima apostolskim (usp. 15,13-21; 21,18) i Poslanici Galaćanima (usp. 1,19; 2,9.12) igrao važnu ulogu u prvoj jeruzalemskoj zajednici. Jakov je vođa „hebrejske“ grupe među jeruzalemskim kršćanima. On će voditi prvu zajednicu nakon Petrova odlaska. Da mu je Isus darovao posebno mjesto, pokazuje se u tome što ga je nakon svoga uskrsnuća osobno susreo (usp. 1 Kor 15,7).

U Cezareji je Herod bio podsjećan na velika, samostojna lučka mjesta Tir i Sidon, protiv kojih se silno srdio. Zahvaljujući posredovanju komornika Blasta došlo je sada do sjedinjenja. Ovo (primirje) htio je dostojno proslaviti. Za ovoga slavlja *sjede Herod odjeven u kraljevsko ruho na prijestol i stade im govoriti*. Oduševljeni narod obasuo ga je ovacijama: „*Božji glas, a ne ljudski!*“ Budući da se kralju takva božanska čast sviđala i nije ju odbio, stajalo ga je to suda. *Umah ga, zbog toga što ne daje slavu Bogu, udari anđeo Gospodnji te on rascrvotočen izdahnu.*

Riječ je pak Božja rasla i širila se. Na početku ovoga poglavlja jedan je kralj navalio protiv kršćana. Sada jedno okončava, dok zajednica raste. To je glavna stvar.

Pošto *obaviše služenje u Jeruzalemu* (naime donijeti kolektu), *vratiše se*. Pritom Pavao i Barnaba uzimaju sa sobom Marka u Antiohiju, gdje ih je čekala nova zadaća.

- Kako Bog objavljuje svoju (skrivenu) moć?
- Što je glavna stvar za Boga?

Crkva među svim narodima

13,1-28,31

Do sada se kršćanska vjera širila preko onih koji su na Duhove bili u Jeruzalemu i preko prognanih. Sada se događa jedna novost. Duh Sveti poziva ljude u misije. Time su u vidu svi narodi.

36.

Slanje u misije

13,1-3

U antiohijskoj je Crkvi bilo proroka i učitelja: Barnaba, Šimun zvani Niger, Lucije Cirenac, Manahen, suothranjenik Heroda četverovlasnika, i Savao. Dok su jednom obavljali službu Božju i postili, reče Duh Sveti: „De mi odlučite Barnabu i Savla za djelo na koje sam ih pozvao.“ Onda su postili, molili, položili na njih ruke i otpustili ih.

Proroci i učitelji imali su različite funkcije. Proroci su bili putujući propovjednici, koji su bili zaokupljeni time da Božji glas učine čujnim i njegovu riječ prenesu dalje na svoje bližnje. Zadaća učitelja bila je u mjesnim zajednicama uvoditi sve novopridošle u kršćansku vjeru.

Širenje Poruke događalo se do sada preko događaja povijesti, čudesima, saslušanjima, progonima itd. ... Tako je Evanđelje dospjelo do daleke Antiohije. Ali sada sam Duh Sveti zahvaća: „*De mi odlučite Barnabu i Savla za djelo na koje sam ih pozvao.*“

Treba prihvatiti da je Duh Sveti jednome od spomenutih proroka davao nadahnuće (inspiraciju)¹⁶⁰ za ovu zadaću; ovaj je tada to zatim izricao i svi su opažali jednu nutarnju potvrdu u svome srcu. Iza nevidljivoga djelovanja Duha Svetoga slijedilo je sada vidljivo djelo: *Položili su na njih ruke¹⁶¹ i otpustili ih.* Oko 12 godina nakon svoga obraćenja Pavao je smio po prvi put misionirati u „službenoj zadaći“.

¹⁶⁰ Ovdje se nije izabiralo ždrijebom kao kod izbora Matije u prvome poglavlju, nego se izbor događa nadahnućem Duha Svetoga.

¹⁶¹ Ovom gestom je zajednica slala nove misionare koji su izabrani Duhom Svetim.

Vjerojatno u onome času ni zajednica ni sami Barnaba i Savao nisu slutili koliko će ovo „djelo“ postati nevjerojatno.

- Post nas može učiniti osjetljivijima za Božji glas. Postom možemo također pokazati koliko nam je nakana ozbiljna. Što meni znači post?
- *De mi odlučite ...* Kako „odlučuje“ (izabire) Duh Sveti? Koja sam iskustva stekao?
- Koje značenje bi moglo imati polaganje ruku za zajednicu, a što za Barnabu i Pavla?

Prvo Pavlovo misijsko putovanje

13,4-14,28

Na svojim misijskim putovanjima Pavao je sa svojim timom na putu bio ili *brodom* ili *pješice*. Tko je tada htio putovati, pošao bi do luke i raspitao se kada će sljedeći trgovački brod u željenome pravcu ploviti. Ondje je još bilo mjesta, s kapetanom broda bi se dogovorilo o primjerenj cijeni i zatim čekalo u blizini luke na povoljan vjetar i prikladno vrijeme. Obično se plovilo u horizontalnoj vidljivosti obale. Samo pri duljim rutama odvažilo bi se na otvoreno more. Za to je bilo potrebno vedro nebo, jer preko dana se ravnalo prema stanju sunca, noću prema zvijezdama: Pritom bi polarna zvijezda bila najvažnija orijentaciona točka.

U pravilu se nikada nije putovalo sam, nego se pridružilo jednoj grupi *putnika*. Jer pojedinci su bili puno lakše napadnuti nego čitava grupa. Prepada razbojnika bilo je često u različitim rimskim provincijama. Putovanja su tada bila opasna. Tako Pavao govori o tome da je više puta pretrpio brodolom, bio višestruko ugrožen – i od razbojnika (usp. 2 Kor 11,26-27).

Prva postaja prvog misijskog putovanja bila je *Salamina* na otoku Cipru. Ona je bila najveći grad otoka. Barnaba je ondje rođen. Odatle je putovanje vodilo preko *Pafa*, glavnoga grada otoka.

Zatim se morem plovilo dalje u Pergu u Maloj Aziji (današnja Turska) i pješice u *Antiohiju*. Gotovo 200 kilometara imali su prijeći pješice. Ovdje u Antiohiji, koju ne smijemo zamijeniti s velikim gradom Antiohijom, kamo su Pavao i Barnaba bili poslani živjelo je oko 8.000 ljudi. Pavao je ovdje održao prvu veliku propovijed koju nam donosi Luka.

Ikonij je smješten 1000 metara nad morem i bio je tada cvatući trgovački grad, koji danas broji oko milijun stanovnika. *Listra* je bila rimska vojna kolonija, Timotejeva domovina. *Derba* je bila važno središte na sjeveru gorja Taurus. Na kraju su se Pavao i njegovi pratitelji vratili natrag i na putu kući posjetili novoosnovane zajednice.

Duh Sveti je poslao Pavla i Barnabu. Promotrimo sada što je Duh Sveti zajedno s ovom dvojicom apostola izdjelovao i što se time dogodilo.

Neujednačena borba vlasti

13.4-12

Poslani od Svetoga Duha siđu u Seleuciju, a odande odjedre na Cipar. Kad se nađoše u Salamini, navješćivahu riječ Božju u židovskim sinagogama. Imali su i Ivana za poslužitelja. Pošto pak prođoše sav otok do Pafa, nađoše nekog vračara, nazoviproroka, Židova, imenom Barjesu. On bijaše uz namjesnika Sergija Pavla, čovjeka razborita. Sergije dozva Barnabu i Savla te zaiska čuti riječ Božju, ali im se usprotivi Elim, Vračar – tako mu se ime prevodi – nastojeći odvratiti namjesnika od vjere. Savao pak, zvan i Pavao, pun Duha Svetoga, ošinu ga pogledom i reče: „Pun svake lukavosti i prevrtljivosti, sine đavolski, neprijatelju svake pravednosti, zar nikako da prestaneš iskrivljavati ravne puteve Gospodnje? Evo stoga sada ruke Gospodnje na tebi: oslijepit ćeš i neko vrijeme nećeš gledati sunca!“ Odmah pade na nj mrak i tama te on glavinjajući stade tražiti ruke vodilje. Videći što se dogodilo, povjerova tada namjesnik, zanesen naukom Gospodnjim.

*Poslani od Svetoga Duha došli su na Cipar, Barnabin zaiščaj (usp. Dj 4,36). Kad se nađoše u Salamini, navješćivahu riječ Božju u židovskim sinagogama*¹⁶². Očito je Barnaba bio najprije voditelj misije, tek zatim dolazi Savao. Ivan-Marko, Barnabin rođak (eventualno nećak) bijaše treći u timu.

Prođoše sav otok do Pafa (160 km). Metoda Pavla i njegova tima bila je uvijek naviještati u velikim centrima. Sigurno su putem navješćivali Evanđelje. Ali nema izvješća o „uspjehu“. I premda su glasnici poslani od Duha Svetoga, ovo ne mora odmah značiti „uspjeh“.

Paf je bio glavni grad otoka. Rimski službenik, koji je u ono vrijeme, vršio vlast na Cipru, zvao se Sergije Pavao. Svi značajni muškarci onoga vremena, također mudri i razboriti muževi kao Sergije Pavao, držali su se vračara, koji su im morali govoriti po istini,

¹⁶² Ondje su se okupili Židovi na bogoslužje, studirali Stari zavjet, poučavali svoju djecu, brinuli se za siromahe. Glasnici kršćanstva mogli su se ondje najbolje nadovezati, jer kršćansku se vjeru ipak ponajprije smatralo jednim posebnim oblikom židovstva.

bavili su se i čarobnjaštvom. Demonsko proricanje (gatanje) i vraćanje nije tek tako „besmisao“. I Bar Jesus mogao je neke stvari ispravno proreći i visokome službeniku dati neku korisnu pomoć.

Segrije Pavao *dozva Barnabu i Savla te zaiska čuti riječ Božju*. Sada je došlo do sukoba s Elimom, Vračarom, koji je htio namjesnika odvratiti od vjere u Isusa. I premda je rabio biblijsko¹⁶³ i proročko misaono blago i rabio ime živoga Boga, iskrivljivao je *ravne puteve Gospodnje*.

Ovdje sama rasprava ne pomaže dalje. Ovdje se moralo pregovarati. Barnaba po svojoj čitavoj biti nije bio za to dani čovjek. Zato ej sada istupio Savao, koji se od ovoga trenutka u Djelima apostolskim označava svojim rimskim imenom Pavao. Pavao¹⁶⁴ prožet Duhom Svetim, najavi Božji sud: *Evo stoga sada ruke Gospodnje na tebi*. Budući da je Božja moć jača od svih okultnih i sotonskim snaga, morao je glasnik tame, morao je poražen napustiti teren. O posljedicama božanske kazne na Elimu ne čujemo ništa. Ipak *pogođen i i zanesen Isusovom snagom namjesnik je postao vjernik*.

- Zbog čega su Barnaba i Pavao išli najprije u sinagogu da ondje navijeste Isusa?
- Vraćanje i gatanje u najrazličitijim oblicima zasljepljuju i mogu učiniti slijepim. Tko se povjerava takvim praksama, tapka u mraku. Kršćanstvo hoće nadvladati magiju i čarobnjaštvo i ljudima posredovati spasenje, pouzdanje i životnu snagu po Isusu Kristu. Sve što čovjeka udaljuje od Boga Isusa Krista, škodi čovjeku. Gdje sam došao u dodir s takvim „stvarima“?

¹⁶³ Na području ezoterije danas se citira i Bibliju i Isusa. Ipak u jednome lažnom (krivom) svjetlu i jednome drugom smislu. Isusa se često predstavlja kao veličanstvenoga učitelja mudrosti ili-ili savršenim utjelovljenjem čovjeka, ali ne kao rassetoga i uskrsnuloga Sina Božjega, Otkupitelja svih ljudi i drugu božansku Osobu Trojstva.

¹⁶⁴ Od ovoga trenutka preuzima očito Pavao vodstvo misije. Dok je u 13,7 redosljed još glasio Barnaba i Savao, od sada uvijek glasi Pavao i Barnaba, usp. 13,13.

38.

Dovršenje povijesti ozdravljenja 13,13-43

Pošto se Pavao i oni oko njega otisnuše od Pafa, stigoše u Pergu pamfilijsku. Ivan ih napusti te se vrati u Jeruzalem. Oni pak krenuše iz Perge i stigoše u Antiohiju pizidijsku. U dan subotni ušli su u sinagogu i sjeli. Nakon čitanja Zakona i Proroka pošalju nadstojnici sinagoge k njima: „Braćo, rekoše, ima li u vas koja riječ utjehe za narod, govorite!“ Nato usta Pavao, dadne rukom znak i reče: „Izraelci i vi koji se Boga bojite, čujte! Bog naroda ovoga, Izraela, izabra oce naše i uzdiže narod za boravka u zemlji egipatskoj te ga ispruženom rukom izvede iz nje. Oko četrdeset ga je godina na rukama nosio u pustinji pa pošto zatre sedam naroda u zemlji kanaanskoj, ubaštini ga u zemlji njihovoj za kakve četiri stotine i pedeset godina. Nakon toga dade im suce – do Samuela proroka. Onda zaiskaše kralja pa im Bog za četrdeset godina dade Šaula, sina Kiševa, iz plemena Benjaminova. Pošto svrgnu njega, podiže im za kralja Davida za kojega posvjedoči: Nađoh Davida, sina Jišajeva, čovjeka po svom srcu, koji će ispuniti sve moje želje. Iz njegova potomstva izvede Bog po svom obećanju Izraelu Spasitelja, Isusa. Pred njegovim je dolaskom Ivan propovijedao krštenje obraćenja svemu narodu izraelskomu. A kad je Ivan dovršavao svoju trku, govorio je: 'Nisam ja onaj za koga me vi držite. Nego za mnom evo dolazi onaj komu ja nisam dostojan odriješiti obuće na nogama.'“ „Braćo, sinovi roda Abrahamova, vi i oni koji se među vama Boga boje, nama je upravljena ova Riječ spasenja. Doista, žitelji Jeruzalema i glavari njihovi ne upознаše njega ni riječi proročkih što se čitaju svake subote pa ih, osudivši ga, ispuniše. Premda ne nađoše nikakva razloga smrti, zatražiše od Pilata da ga smakne. Pošto pak izvršiše sve što je o njemu napisano, skinuše ga s drveta i položiše u grob. Ali Bog ga uskrisi od mrtvih. On se mnogo dana ukazivao onima koji s njim bijahu uzašli iz Galileje u Jeruzalem. Oni su sada njegovi svjedoci pred narodom.“ „I mi vam navješćujemo evanđelje: obećanje dano ocima Bog je ispunio djeci, nama, uskrisivši Isusa, kao što je i pisano u Psalmu drugom: Ti si Sin moj, danas te rodih. Da ga pak uskrisi od mrtvih te se on više nikad neće vratiti u trulež, rekao je ovime: Dat ću vama svetinje Davidove, pouzdane. Zato i na drugome mjestu kaže: Nećeš dati da Svetac tvog ugleda truleži. David doista, pošto u svom naraštaju posluži volji Božjoj, preminu, pridruži se ocima svojim i vidje trulež, a Onaj koga Bog uskrisi ne vidje truleži. Neka vam dakle braćo, znano bude: po Ovome vam se navješćuje oproštenje grijeha! Po Ovome se tko god vjeruje, opravdava od svega od čega se po Mojsijevu zakonu niste mogli opravdati! Pazite da se ne zbude što je rečeno u Prorocima: Obazrite se,

preziratelji, snebijte se i nestanite! Jer djelo činim u dane vaše, djelo u koje ne biste vjerovali da vam ga tko ispriča.“ Na izlasku su ih molili da im iduće subote o tome govore. A pošto se skup raspustio, mnogi Židovi i bogobojazne pridošlice pođoše za Pavlom i Barnabom koji su ih nagovarali ustrajati u milosti Božjoj.

Pavao i oni oko njega – očito je sada Pavao preuzeo vodstvo misije – dođe lađom u Pamfiliju. Dok se Ivan¹⁶⁵ od njega odvojio, putovali su iz Perge i stigoše u Antiohiju pizidijsku.

U subotu u sinagogi *usta Pavao, dadne rukom znak i pripovijedaše o Božjim djelima i činjenicama koji iz toga proizlaze. U ovoj propovijedi pred Židovima Pavao je započeo od „naših otaca“. Pritom se nadovezao na dvije teme, koje su Židove živo zanimala: njihovo izabranje i oslobođenje iz Egipta. Ove Božje pripovijesti, koje su započele u Starome zavjetu, nalaze u Isusu nastavak i svoje dovršenje. „I mi vam navješćujemo evanđelje¹⁶⁶: obećanje dano ocima Bog je ispunio djeci, nama, uskrisivši Isusa ... po Ovome vam se navješćuje oproštenje grijeha! I svaki koji u nj vjeruje, po njemu se opravdava.*

gdje se naviješta Božju milost, tu se pobuđuje zanimanje. Tako je nakon izlaska iz sinagoge apostolima upućena molba, da za tjedan dana još više govore o ovoj važnoj temi, da bi ih bolje zahvatila. A pošto se skup raspustio, mnogi Židovi i bogobojazne pridošlice pođoše za Pavlom i Barnabom. Tako je došlo do mnogih dušobrižničkih razgovora.

- U ovome misionarskom timu bilo je različitih razračunavanja. Pavao je preuzeo vodstvo. Unatoč razočaranja zbog Ivana-Marka oni idu dalje. Koje sam nenadane udarce i razočaranja od ljudi ja ikada iskusio?

¹⁶⁵ Razlozi nisu navedeni.

¹⁶⁶ Pod „Evanđelje“ ne misli se na naša četiri Evanđelja. Njih tada još nije bilo. „Navijestiti Evanđelje“ više je proglas: primjerice „Približilo se kraljevstvo Božje“ Otvorite se njegovu djelovanju! (usp. Mk 1,15). Ovdje: „Bog je ispunio obećanje ...!“ Za razliku od ovoga mi danas rabimo izraz „Navijestiti Evanđelje“ kad držimo propovijed o nekom evanđeoskom tekstu.

- *Riječ utjehe za narod* sastojala se u izlaganju da je Isus Krist Mesija i Otkupitelj. Kako ja tješim ljude?
- I mi smo danas izabrani i imamo jedno poslanje u velikoj Božjoj povijesti spasenja. O našim odlukama ovisi može li On svoje spasenje preko nas nastaviti. Koje mjesto imam ja u tome?

39.

U odbijanju ostati prostodušan

13,44-52

Iduće se subote gotovo sav grad zgrnu čuti riječ Gospodnju. Kad su Židovi ugledali mnoštvo, puni zavisti psujući suprotstavljali su se onomu što je Pavao govorio. Na to im Pavao i Barnaba smjelo rekoše: „Trebalo je da se najprije vama navijesti riječ Božja. Ali kad je odbacujete i sami sebe ne smatrate dostojnima života vječnoga, obraćamo se evo poganima. Jer ovako nam je zapovjedio Gospodin: Postavih te za svjetlost poganima, da budeš na spasenje do nakraj zemlje. Pogani koji su slušali radovali su se i slavili riječ Gospodnju te povjerovali oni koji bijahu određeni za život vječni. Riječ se pak Gospodnja pronese po svojoj onoj pokrajini. Ali Židovi potakoše ugledne bogobožne žene i prvake gradske te zametnuše progon protiv Pavla i Barnabe pa ih izbacili iz svoga kraja. Oni pak stresu prašinu s nogu protiv njih pa odu u Ikonij. A učenici su se ispunjali radošću i Duhom Svetim.

Pavlova evangelizacija u Antiohiji bila je predmet sveopćeg razgovora u gradu. Gomile ljudi slijevale su se prema sinagogi. *Iduće se subote*¹⁶⁷ *gotovo sav grad zgrnu čuti riječ Gospodnju.* To je probudilo ljubomoru kod Židova. Sada započinju tvrdnje da Izrael nije spoznao svoga Mesiju i da ga je pribio na križ i da proturječi izvješćima o Isusovu uskrsnuću. Štoviše: *puni zavisti psujući suprotstavljali su se onomu što je Pavao govorio.*

¹⁶⁷ Ova subota bila je prekretnica rane crkvene povijesti. Jer otada se sve odvijalo na dva kolosijeka: Još uvijek se doduše kao i ranije Evanđelje naviješta najprije Židovima i bogobožnima u sinagogama. Ali kad ovi odbijaju prihvatiti ga, novači se nove vjernike upravo iz redova pogana.

Pavao i Barnaba su vidjeli da se njihov rad u sinagogi više ne može nastaviti. Ali nisu se povukli šutke, nego *smjelo rekoše*: „*Trebalo je da se najprije vama navijesti riječ Božja. Ali kad je odbacujete i sami sebe ne smatrate dostojnima života vječnoga, obraćamo se evo poganima. Jer ovako nam je zapovjedio Gospodin: Postavih te za svjetlost poganima, da budeš na spasenje do nakraj zemlje.*

Pavao se na smion način ovu izgovorenu riječ o Sluzi Božjemu (usp. Iz 49,6) primijenio na svoju vlastitu službu glasnika i time osnažio svoju misiju k poganima. Tomu su se obradovali pogani koji su tražili pravoga Boga i *bijahu određeni*¹⁶⁸ *za život vječni*. Posljedica je bila: *Riječ se pak Gospodnja pronese po svoj onoj pokrajini*. To što se dogodilo u Antiohiji, nije ostalo skriveno; posvuda se u selima i okolini govorilo o novoj poruci i spominjalo ime Spasitelja Isusa. Jer oni koji su došli do vjere prenosili su sada kao mladi evanđelisti sami poruku dalje.

Ali Židovi su se htjeli riješiti Pavla i Barnabe. Zato potakoše *ugledne bogobožne žene i prvake gradske*, tako da je došlo do naredbe izbacivanja. *Oni pak stresu prašinu s nogu protiv njih*. Ovom gesto potvrđuju da ne žele iz grada sa sobom uzeti ni prašinu s ulice na svojim nogama i da grad prepuštaju Božjemu sudu. Oni novostečeni učenici nisu dali da ih sve to iziritira, nego su bili radosni i *ispunjali se Duhom Svetim*.

- Što je dovelo do odbacivanja Pavla i Barnabe? Ima li toga i kod nas?
- Kako Pavao i Barnaba postupaju s odbacivanjem?
- Stresti prašinu znači: Ne držati se čvrsto nikakva odbacivanja, nikakve negativne riječi ili razočarana iskustva, nego gledati potpuno na Njega i ići dalje. Gdje ovo vrijedi i za mene, da ne bih izgubila radost?

¹⁶⁸ Time se misli na one koji su sada prihvatili poruku. Ali Bog hoće *da se svi ljudi spase* (1 Tim 2,4).

Služenje u trpljenju i radostima

14,1-7

U Ikoniju isto tako uđoše u židovsku sinagogu i govorahu tako da povjerova veliko mnoštvo Židova i Grka. Ali nepokorni Židovi razdražiše i podjariše pogane protiv braće. Oni se ipak zadržāše duže vremena, smjeli u Gospodinu koji je svjedočio za Riječ milosti svoje, davao da se po njihovim rukama događaju znamenja i čudesa. Mnoštvo se gradsko podvoji: jedni bijahu za Židove, drugi za apostole. Pogani i Židovi sa svojim glavarima navališe da zlostave i kamenuju apostole. Kada to opaziše, prebjegoše oni u likaonske gradove Listru i Derbu i okolicu. Ondje su navješćivali evanđelje.

Nakon pješačenja od oko 145 kilometara došli su Pavao i Barnaba u Ikonij i ondje ponovno govorili Židovima. I *povjerova veliko mnoštvo Židova i Grka*. Ali ne i svi Židovi, jer neki su se suprotstavljali poruci i inicirali otpor. Ipak su ova dvojica apostola ostali *duže vremena* ondje a Gospodin je *svjedočio za Riječ milosti svoje, davao da se po njihovim rukama događaju znamenja i čudesa*. Nitko u gradu nije time ostao nedirnut. Tako je radom velikih i opunomoćenih Isusovih glasnika došlo do podjele u gradu. Podjela¹⁶⁹ dakle nije rezultat nespretnosti i zatajenja u naviještanju, nego jedan bolan (i često neizbježan) događaj, budući da poruka o Božjem kraljevstvu traži (poziva na) odluku.

Pavao i Barnaba ovdje su prvi put nazvani „apostolima“. U slušanju Gospodina njima postaje jasno da žrtva njihova života ovdje u Ikoniju ne služi niti zajednicama niti Gospodinovoj stvari. Zato su pobjegli od prijetnji kamenovanjem u gradove *Listru i Derbu*. Ondje su pak, unatoč teškim iskustvima u Antiohiji i Ikoniju, nastavili svoju službu naviještanja.

¹⁶⁹ Potrebno je razlikovati između ovdje opisane vrste podjele, što znači podjele duhova, i podjele, recimo u 1 Kor 1, gdje se u zajednici radi o o „formiranju malih klubova“.

- Koja iskustva stječu Pavao i Barnaba? Što bi ih moglo ohrabriti? Poznajem li slična iskustva?
- Zbog čega naviještanje Evanđelja (kod Isusa, ali i ovdje kod apostola) dovodi do razdvajanja?

41.

Turbulentna iskustva

14,8-20

U Listri je sjedio neki čovjek uzetih nogu, hrom od majčine utrobe; nikada nije hodao. Čuo je Pavla gdje govori. Pavao ga pronikne pogledom, vidje da ima vjeru u spasenje pa mu iza glasa reče: „Uspravi se na noge!“ On skoči i prohoda. Kad mnoštvo ugleda što učini Pavao, povika likaonski: „Bogovi u ljudskom obličju siđoše k nama!“ I nazvaše Barnabu Zeusom, a Pavla Hermesom jer je Pavao vodio riječ. A svećenik Zeusa Predgradskoga dovede pred vrata bikove i vijence te u zajednici s narodom htjede žrtvovati. Kada su to dočuli apostoli Barnaba i Pavao, razdriješe haljine i uletješe u narod vičući: „Ljudi, što to radite? I mi smo smrtnici, baš kao i vi! Navješćujemo vam da se od tih ispraznosti obratite k Bogu živomu koji stvori nebo i zemlju, more i sve što je u njima. On je u prošlim naraštajima pustio da svi pogani pođu svojim putovima. Ipak ne ostavi sebe neposvjedočena: dobročinstva iskazuje, s neba vam kišu daje i vremena plodonosna, napunja hranom i radošću srca vaša.“ I tako govoreći, jedva sklonuše mnoštvo da im ne žrtvuje. Uto iz Antiohije i Ikonija nadođu neki Židovi, pridobiju svjetinu te kamenuju Pavla i odvuku ga izvan grada misleći da je mrtav. Kad ga pak okružiše učenici, usta on i uđe u grad. Sutradan ode s Barnabom u Derbu.

Pavao i Barnaba su najprije došli u 35 kilometara udaljenu Listru. Ondje je među ostalima jedan čovjek *uzetih nogu* čuo Pavla gdje govori. Ovaj je vjerovao da će se spasiti. Nadahnut Duhom Svetim reče mu Pavao: „Uspravi se na noge!“ On skoči i prohoda.

Ovo čudo potpuno je zbunilo ovaj poganski grad. Ljudi su uglednoga, smirenoga i očinskoga Barnabu smatrali ocem bogova Zeusom a živahnoga glasnogovornika Pavla za glasnikom bogova Hermesom. Njima poganski svećenik *u zajednici s narodom htjede žrtvovati*.

Dok se Herodu sviđalo božansko štovanje kad je narod izvikivao: „Božji glas, a ne ljudski!“ (usp. Dj 12,22), apostoli su sa židovskim znakom zaprepaštenosti zbog pogrđivanja Boga, „razdirući haljine“ uletjeli u narod vičući: „Ljudi, što to radite? I mi smo smrtnici, baš kao i vi!“

Pavao ovu napetošću nabijenu situaciju uzima odmah kao priliku za navještaj. Ovdje započe svoj navještaj od Božjih dobročinstava u stvaranju: „činio je dobro!“ Stoga ih je pozvao da se *od tih ispraznosti obrate k Bogu živomu*.

U ovu uzbudljivu situaciju nadođu neki Židovi, koji sada izazvaše promjenu osjećaja. Oni pridobiju svjetinu i tako se oduševljenje pretvorilo u mržnju. Kamenovaše Pavla i odvuku ga izvan grada kako bi se riješili mrtva tijela. Kad ga pak okružiše učenici, usta on i uđe u grad. Kakav je čovjek bio ovaj Pavao? Ni riječ o temeljnim liječničkim pretragama. Drugoga dana nastave put kao da se ništa nije dogodilo.

- Pavao je naviještao Evanđelje o gospodstvu Božjem. Što se dogodilo kod uzetoga čovjeka a što u Pavlu, tako da je ovaj ozdravio?
- Obratiti se *živomu Bogu*. Računam li sa živim Bogom? Koje se *ništavne bogove* danas štuje?

42.

Ohrabrenje, organizacija i izvješće o iskustvu

14,21-28

Pošto navijestiše evanđelje tomu gradu i mnoge učiniše učenicima, vratiše se u Listru, u Ikonij i u Antiohiju. Učvrščivali su duše učenika bodreći ih da ustraju u vjeri jer da nam je kroz mnoge nevolje ući u kraljevstvo Božje. Postavljali su im po crkvama starješine te ih, nakon molitve i posta, povjeravahu Gospodinu u kojega su povjerovali. Pošto su prešli Pizidiju, stigoše u Pamfiliju. U Pergu navijestiše Riječ pa siđu u Ataliju. Odande pak odjedriše u Antiohiju, odakle ono bijahu povjereni milosti Božjoj za djelo koje izvršiše. Kada stigoše, sabraše Crkvu i pripovjediše što sve učini Bog po njima: da i poganima otvori vrata vjere. I proveli su nemalo vremena s učenicima.

U Derbi su Pavao i Barnaba pridobili *mnoge*¹⁷⁰ *učenike*. Polučili su velik misionarski uspjeh. Zatim su se dali na put kući. Pritom su posjećivali upravo ona mjesta iz koji su bili protjerani i gdje im se prijetilo smrću. Zbog čega?

Ovi novo pridobiveni učenici trebaju potporu i podršku za daljnji put. Zato su ih *učvršćivali bodreći ih da ustraju u vjeri*. Pavao je tako posredovao snagu vjere, jer je znao da je i u najodlučnijem obraćenju samo početak. Na kraju dolaze borbe, napasti i mnoga pitanja. Kroz mnoge nevolje nam je ući *u kraljevstvo Božje*. Nevolje nisu neugodne nesreće koje mogu zadesiti svakoga čovjeka, nego patnje i tjeskobe koje nastaju kao posljedica nasljedovanja Isusa.

Zajednice, koje sada dulje vrijeme žive „ispravno“ i moraju opstati, trebaju jasno uređeno vodstvo. Navještaj riječi mora se nastaviti, i neprestano opominjanje i sastanci trebaju izvanjski i nutarnji red. Tako su apostoli tražili muževe kojima mogu vjerovati da će zajednicu držati skupa i brinuti za sve njezine potrebe.

Ovi *starješine* i njihove zajednice *nakon molitve i posta, povjeravahu Gospodinu u kojega su povjerovali*. Pavao i Barnaba moraju ove mlade zajednice napustiti. Ali tu je Isus i on ostaje u Derbi i Listri, u Ikoniju i Antiohiji, i on će ih Duhom Svetim voditi dalje.

Vrativši se natrag u Antiohiju, polazišnu točku njihove misije, *sabraše Crkvu i pripovjediše što sve učini Bog po njima: da i poganima otvori vrata*¹⁷¹ *vjere*. Time je završeno prvo misijsko putovanje.

- Kako ide put nakon obraćenja dalje?
- Kako zajednice rastu? Što trebaju? Uz koga su „vezane“?

¹⁷⁰ „Mnogi“ učenici ne moraju biti nikakav statistički velik broj; ali s obzirom na veličinu mjesta i množinu poteškoća jedne takve ozbiljne evangelizacije, ipak su to bili „mnogi“.

¹⁷¹ Stoljećima je u Izraelu obrezanje smatrano „vratima“ koja su dovela do Božjega naroda i do saveza s Bogom Izraela. Ali sada za pogane pristup k Bogu više ne vodi zaobilaznim putem preko obrezanja i uključivanja u Izrael, nego neposredno vjerom.

- *Pripovjediše što sve učini Bog po njima. Bog po njima – što ovo znači? Komu ja pripovijedam što Bog sa mnom čini?*

Apostolski Sabor u Jeruzalemu

15,1-35

Prije nego se misijski rad mogao nastaviti, trebalo je razriješiti teška pitanja. Apostoli su najprije preko Petra a zatim preko Pavla stavljeni pred činjenicu da pogani prihvaćaju kršćansku vjeru. Što se tiče zajednica, apostola i starješina bilo je pitanje moraju li pogani najprije postati Židovi ukoliko žele postati kršćani.

Odgovorni vođe tadašnje Crkve morali su ovdje riješiti jedan aktualan problem, o čemu Isus nije poučavao. Stoga su potražili vodstvo Duha Svetoga. Nakon molitve i nakon iscrpne rasprave došli su odluke, do kompromisa, s kojim su svim mogli živjeti. *Zaključismo Duh Sveti i mi ... (Dj 15,28a)*, tako je sastavljen zaključak i proglašen obvezujućim.

Crkva je tijekom vremena stavljan uvijek iznova pred nove probleme. Odgovorni vođe Crkve u svim stoljećima su donosili odluke, o čemu sam Isus i Pismo nisu donosili nikakve jasne izričaje. Odgovorni su imali dužnost donositi ove odluke u svjetlu Svetoga pisma i osluškujući Duha Svetoga.

Držani u istini

Jeruzalemski sabor postao je modelom svih kasnijih ekumenskih (općih) sabora. Crkva vjeruje: Kad biskupi čitavoga svijeta dođu skupa i zajedno traže vodstvo Duha Svetoga, Duh Sveti će ih tada držati u istini. Crkva time Isusovo obećanje apostolima uzima ozbiljno, da će ih Duh Sveti uvesti u svu istinu (usp. Iv 16,139. Ona se tako potpuno pouzdaje u Božju vjernost i u njegovu volju, da će Crkvu sačuvati od zabluda, da će službeni proglas jednoga ekumenskog (općeg) sabora priznati „nepogrješivim“, ako ovaj proglas izrijekom određuje i definira nauk o vjeri.

Neki primjeri obveznih učenja saborā ilustriraju njihovo značenje: Nicejski sabor osudio je godine 325 Arijevo učenje, koji je nijekao da je Isus pravi bog jednak Ocu. Sabor u Carigradu godine 381. potvrdio je da je Duh Sveti pravi Bog, jedan (istobitan) s Ocem i Sinom. Sabor

u Kalcedonu godine 451. učio je da je Isus pravi Bog i pravi čovjek. Kasniji sabori tumačili su važna pitanja s obzirom na milost, slobodnu volju, otkupljenje, sakramente i s obzirom na bit Crkve.

Ekumenski sabori (21)

Prvi Nicejski sabor, 325

Prvi Carigradski sabor, 381

Efeški sabor, 431

Kalcedonski sabor, 451

Drugi Carigradski sabor, 553

Treći Carigradski abor, 680-681

Drugi Nicejski sabor, 787

Četvrti Carigradski sabor, 869-870

Prvi Lateranski sabor, 1123

Drugi Lateranski sabor, 1139

Treći Lateranski sabor, 1179

Četvrti Lateranski sabor, 1215

Prvi Lyonski sabor, 1245

Drugi Lyonski sabor, 1274

Sabor u Vienni, 1311-1312

Sabor u Konstanzi, 1414-1418

Sabor u Baselu i Ferrari-Firenci, 1431-1449

Peti Lateranski sabor, 1512-1517

Trientinski sabor, 1545-1563

Prvi Vatikanski sabor, 1869-1870

Drugi Vatikanski sabor, 1962-1965

Sabori su tumačili i manje važna pitanja. Tako su primjerice obveze Jeruzalemskog sabora (Dj 15) kasnije dokinute, budući da se situacija Crkve promijenila.

Nakon ovoga kratkog uvida u povijest ponovno se vraćamo na polazišnu točku. Promatramo model-sabora u Jeruzalemu.

Pojašnjenje spornoga pitanja

15,1-21

Uto neki siđoše iz Judeje i počеше učiti braću: „Ako se ne obrežete po običaju Mojsijevu, ne možete se spasiti.“ Kad između njih te Pavla i Barnabe nastala prepirka i raspra nemalena, odrediše da Pavao i Barnaba i još neki drugi između njih uzađu u Jeruzalem k apostolima i starješinama poradi tog pitanja. Oni su dakle, ispraćeni od Crkve, prolazili kroz Feniciju i Samariju pripovijedajući o obraćenju pogana i donoseći svoj braći veliku radost. Kada pak stigoše u Jeruzalem, primi ih Crkva, apostoli i starješine. Ispričovjediše što sve Bog učini po njima. Onda ustanu neki od onih što iz farizejske sljedbe bijahu prigrlili vjeru pa reknu: „Trebalo ih obrezati i zapovjediti im da opslužuju Zakon Mojsijev.“ Nato se apostoli i starješine sastanu da to razmotre. Nakon duge raspre ustade Petar i reče im: „Braćo, vi znate kako me Bog od najprvih dana između vas izabra da iz mojih usta pogani čuju riječ evanđelja i uzvjeruju. I Bog, Poznavatelj srdaca, posvjedoči za njih: dade im Duha Svetoga kao i nama. Nikakve razlike nije pravio između nas i njih: vjerom očisti njihova srca. Što dakle sada iskušavate Boga stavljajući učenicima na vrat jaram kojeg ni oči naši ni mi nismo mogli nositi? Vjerujemo, naprotiv: po milosti smo Gospodina Isusa spašeni, baš kao i oni.“ Nato sve mnoštvo umuknu. Slušali su Barnabu i Pavla koji pripovijedahu kolika je znamenja i čudesa Bog po njima učinio među poganima. Kad oni ušutješe, progovori Jakov: „Poslušajte me, braćo! Šimun je izložio kako se Bog već na početku pobrinu između pogana uzeti narod imenu svojemu. S time su u skladu riječi Proroka. Ovako je doista pisano: Nakon toga vratit ću se i opet podići pali šator Davidov, iz ruševina ga podići, opet ga sazidati da preostali ljudi potraže Gospodina i svi pogani na koje je zazvano ime moje, govori Gospodin, koji to obznanjuje odvijeka. Zato smatram da ne valja dodijavati onima koji se s poganstva obraćaju k Bogu, nego im poručiti da se uzdržavaju od mesa okaljano idolima, od bludništva, od udavljenoga i od krvi. Ta Mojsije od pradavnih naraštaja ima po gradovima propovjednike koji ga u sinagogama svake subote čitaju.“

Između prve zajednice u Jeruzalemu i Antiohije postojala je živa (budna) razmjena i puno kontakata. Neka braća iz Jeruzalema došla su u Antiohiju i učili da bez obrezanja nema spasenja. To je dovelo do razračunavanja koja u Antiohiji nije bilo moguće riješiti. Zato Pavao i Barnaba i još neki drugi između njih uzađu u Jeruzalem k apostolima i starješinama poradi tog pitanja.

Pavao i Barnaba posjetili su na ovome putovanju različite zajednice kršćana i posvuda pripovijedali o svojim iskustvima u

misijama među poganima, što je izazvalo *veliku radost*. I u Jeruzalemu su ponajprije pripovijedali *što sve Bog učini po njima*.

*Onda ustanu neki od onih što iz farizejske¹⁷² sljedbe i iznijeli zahtjev da se sve mora „obrezati“¹⁷³ i da se svi moraju držati Zakona Mojsijeva. Kod provjere ovih pitanja ustaje Petar i tumači da *Bog, Poznavatelj srdaca, posvjedoči za njih* i to tako da je Bog za vrijeme njegova naviještanja poganima dao dar Duha Svetoga. I objasni: *Vjerujemo: po milosti smo Gospodina Isusa spašeni, baš kao i oni*. Nato čitav skup umuknu i osluškiivaše u srcu Duha Svetoga. Ovaj je potvrdio *činjenice (djela) Božje* i preko iskustava Barnabe¹⁷⁴ i Pavla.*

Jakov je ovome priložio jedan pisani dokaz i potvrdio da je ispravno *onima koji se s poganstva obraćaju k Bogu, ne dodijavati i ne nametati nikakva tereta*¹⁷⁵.

- Zbog čega se ovo sporno pitanje moralo rješavati u Jeruzalemu? Što ovo znači?
- Pitanje se razjašnjavalo ne prema teološkim mišljenjima, nego po „Božjemu sudu“. U čemu se on sastojao?
- Zbog čega je čitav skup umuknuo nakon Petrova nagovora? Gdje je i u nas takva šutnja primjerena?

44.

¹⁷² Ivu muževi očito nisu kao Pavao susretom s Isusom do na dno svoga života bili slomljeni. Ostali su „farizeji“, strogi, pobožnici vezani uz Zakon, oni koji su „postali vjerni“ samo ukoliko priznaju Isusa kao obećanog Mesiju Izraela. samo

¹⁷³ Obrezanjem se izražavalo uvjerenje da e možemo opravdati samo putem vršenja Zakona. Evanđelje se sastoji upravo u tome da je Isus ispunio zakon i da su svi primili ovo „ispunjenje“ vjerom u njega.

¹⁷⁴ Ovdje riječ uzima levit Barnaba, stari ugledni član prve zajednice jer je u Jeruzalemu „važio“ više.

¹⁷⁵ Napomene koje slijede odnose se na zajednički život judeo-kršćana i kršćana iz poganstva u istoj zajednici.

Posredovanje odluke

15,22-35

Tad apostoli i starješine zajedno sa svom Crkvom zaključe izabrati neke muževe između sebe i poslati ih u Antiohiju s Pavlom i Barnabom. Bijahu to Juda zvani Barsaba, i Sila, muževi vodeći među braćom. Po njima pošalju ovo pismo: „Apostoli i starješine, braća, braći iz poganstva po Antiohiji, Siriji i Ciliciji – pozdrav!“ „Budući da smo čuli kako vas neki od naših, ali bez našega naloga, nekakvim izjavama smetoše i duše vam uznemiriše, zaključismo jednodušno izabrati neke muževe i poslati ih k vama zajedno s našim ljubljenim Barnabom i Pavlom, ljudima koji su svoje živote izložili za ime Gospodina našega Isusa Krista. Šaljemo vam dakle Judu i Silu. Oni će vam i usmeno priopćiti to isto. Zaključismo Duh Sveti i mi ne nametati vam nikakva tereta osim onoga što je potrebno: uzdržavati se od mesa žrtvovana idolima, od krvi, od udavljenoga i od bludništva. Budete li se toga držali, dobro ćete učiniti. Živjeli!“ Oni su se dakle oprostili i sišli u Antiohiju; sabrali su mnoštvo i predali pismo. Kad ga pročitaše, svi se obradovaše zbog ohrabrenja. Juda i Sila, i sami proroci, mnogim riječima ohrabriše i utvrdiše braću. Neko se vrijeme zadrže pa se onda s mirom od braće vrata onima koji ih poslaše. A Pavao i Barnaba ostadoše u Antiohiji naučavajući i navješćujući zajedno s mnogima drugima riječ Gospodnju.

Tad apostoli i starješine zajedno sa svom Crkvom zaključe izabrati neke muževe između sebe i poslati ih u Antiohiju s Pavlom i Barnabom. Prva zajednica nije donosila samo odluke, nego je odabirala i najmudriji put kako ove odluke učiniti djelotvornima. Tako su Juda i Sila kao pouzdani svjedoci pošli s Pavlom i Barnabom i Pavlom koji su svoje živote izložili za ime Gospodina našega Isusa Krista.

Apostoli i starješine žalili su zbog nemira i zbrke (pometnje) nastale zbog *nekih od nas* izričito se distancirajući (ograđujući) od njih ne nazivajući ih kao Pavao „lažnom braćom“, jer nisu kao oni od njih primili *nikakav nalog*.

Rekoše: *Zaključismo*¹⁷⁶ *Duh Sveti i mi*. Djelovanje Duha Svetoga i ljudske odluke idu ruku o ruku. Kao „nužne stvari“ za složan zajednički

¹⁷⁶ U poslanici Galaćanima dopunjuje Pavao službeni protokol s nekoliko osobnih natuknica. Bili oni *uglednici ... ništa nisu pridometnuli*. Štoviše, stavilo ga se na

život Židova i pogana u jednoj zajednici navode se: *meso žrtvovano idolima*¹⁷⁷, *krv*¹⁷⁸, *udavljeno i bludništvo*. Pismo je postiglo cilj: Zajednica u Antiohiji obradovala se *mnogim riječima ohrabrenja*. Kasnije su zatim Pavao i Barnaba s *mnogima drugima* ponovno vršili službu učenja i naviještanja.

Jednom odlukom (oko 18 godina nakon Duhova) prva Crkva se odvažila na korak do globalizacije. Ono što je kao poseban put (novi put) unutar židovstva započelo, postalo je samostojna religija.

- *kojima nismo dali nalog*: Tko govori po kojem nalogu? Govori li netko po nalogu Crkve, kao voditelj koji ima malog ili je to osobno mišljenje? Gdje bi bilo primjereno tu bolje pogledati?
- *Muževi, koji zajedno s našom ljubljenom braćom Pavlom i Barnabom ...* Što ovo izražava?
- Kako je posredovana odluka Apostolskoga sabora? Koje jej značenje imala prisutnost poslanih zastupnika prve zajednice? Što možemo od toga naučiti?

razinu s Petrom i time dopustilo krstiti i s drugim apostolima ugovarati neku vrstu raspodjele posla: *mi ćemo među pogane, a oni među obrezane* (Gal 2,6-9).

¹⁷⁷ Kad su pogani u Hramu žrtvovali, često se samo jedan mali dio mesa priniosio za žrtvu. Ostatak se vratio natrag ljudima. Budući da je ovo meso žrtvovano idolima, kršćani se nisu trebali uprljati jedući takvo meso.

¹⁷⁸ Kod Židova je krv imala isto značenje kao i život a život je pripadao Bogu. Zato se kod Židova sve životinje za klanje ubijalo, puštajući da oteče krv. Sada i kršćani iz poganstva trebaju jesti samo meso pripravljeno na židovski način

Drugo Pavlovo misijsko putovanje:

15,36-18,22

Najprije su Pavao i Sila posjećivali i osnaživali postojeće zajednice u Siriji i Ciliciji (okolina Tarza) a dolazili su preko Frigije u *Filipe* u Grčkoj a time u *Europu* (usp. kartu, str. 259 [?]).

Filipi s bili rimska kolonija. Male grupe isluženih vojnika naseljavale su se ondje sa svojim obiteljima. Kolonisti su bili odjeveni rimski, govorili latinski i držali se rimskoga prava, bez obzira na to u kojoj zemlji su se nalazili. Očito je ondje živjelo samo malo Židova; jer deset bi bilo dovoljno da se osnuje jedna sinagoga. Stanovnici su živjeli od trgovine, obrta i poljoprivrede. Ondje zasađena loza i prešano vino u antici je bilo vrlo omiljeno.

Kad je Pavao došao u *Solun*, u gradu starome preko 350 godina živjelo je oko 20-30 tisuća stanovnika. Solun je bio najvažniji grad u rimskoj provinciji Makedoniji u sjevernoj Grčkoj. Unatoč miješanu stanovništvu iz Makedonaca, Grka, Tračana doseljenih rimskih trgovaca u gradu se govorilo gotovo samo grčki.

Bereja smještena 70 kilometara jugozapadno od Soluna broji oko 40 tisuća stanovnika. I u Bereji je postojala jedna židovska zajednica koju je Pavao potražio.

Kad je Pavao došao u *Atenu*, grad je svoj gospodarski i politički vrhunac već davno ima iza sebe. Ali još uvijek je bila visoko uvažena i od mnogih posjećivana metropola izobrazbe staroga svijeta. U vrijeme apostola Pavla ovdje je živjelo još oko 10 do 20 tisuća ljudi.

„*Areopag*“ je ime brežuljka južno od trga okupljanja, Agore, ali i oznaka najvažnijih oblasti Atene, koje su se katkada sastajale na onome mjestu. Ondje je bilo mjesta za oko stotinu ljudi. Filozofi su povelj Pavla onamo da bi ga malo postrance mogli bolje čuti.

Korint je radi svoga ključnog geografskog položaja zauzimao ključno mjesto među grčkim gradovima. More dijeli Grčku na sjeverni i južni dio. Oba dijela povezana su kopnom koje se kao uski poluotočić pružalo uz more, šire manje od 8 kilometara. Na ovome kopnu ležao

je Korint. Sveukupni promet sjever-jug išao je preko Korinta jer nije bilo drugoga kopnenog puta.

Korint je bio značajni trgovački grad s dvije luke, u kojemu su vladali kapitalizam i kupovna ljubav. Od oko 50 tisuća stanovnika većinom robova i velikog broja Židova. Grad s puno socijalnih suprotnosti: Pored bogatih trgovaca i brodova stajala je velika masa robova, veslača na brodovima koji su obavljali različite poslove u lukama i trgovini. Narodi i rase s istoka i zapada miješali su se na ovome mjestu. Stari grad Korint bio je poznat radi „Isthmičkih igara“.

Pavao je ovdje ostao godinu i pol dana. Na kraju se morskim putem vratio natrag. Preko Efeza vratio se u Cezareju.

Nakon ovoga kratkog kulturnog pregleda hoćemo razmatrati kako je bilo Pavlu i Sili a prije svega kako je Božje kraljevstvo njihovim služenjem raslo.

Odvajanje i novi tim

15,36-41

Nakon nekog vremena reče Pavao Barnabi: „Vratimo se i pohodimo braću po svim gradovima u kojima smo navješćivali riječ Gospodnju, da vidimo kako su!“ Barnaba je htio povesti i Ivana zvanog Marko. Pavao pak nije smatrao uputnim sa sobom voditi onoga koji se u Pamfiliji odvojio od njih te nije s njima pošao na djelo. Spopade ih takva ogorčenost da se razidoše: Barnaba povede Marka i otplovi na Cipar, a Pavao sebi izabra Silu pa od braće povjeren milosti Gospodnjoj proputova Siriju i Ciliciju, utvrđujući Crkve.

Pavao je odlučio ponovno se dati na put da osnaži zajednice. Ali pripreme ovoga putovanja završile su tragičnim lomom. Barnaba bi rado sa sobom na putovanje uzeo Ivana-Marka¹⁷⁹, dok Pavao nije htio više imati nikakva posla s onime *koji se u Pamfiliji odvojio*. Ovo je

¹⁷⁹ Ivan-Marko je bio još vrlo mlad. Kuća njegove majke čini se da je bila središnja točka zajednice u Jeruzalemu. Pavao i Barnaba uzeli su ga sa sobom kao pomoćnika na prvo misijsko putovanje budući da je bio Barnabin rođak. U Pamfiliji je okrenuo leđa ovim muževima i vratio se kući (usp. Dj 13,13). To mu je predbačeno kao kukavičluk. Možda je teško doživio to da Barnaba nije više bio voditelj putovanja; možda se bojao putovanja u visinsku zemlju Pizidiju, gdje se nalazila Antiohija, budući da je put onamo bio jedan od najtežih i najopasnijih u tadašnjem svijetu; možda su ga, jer bijaše iz Jeruzalema, obuzele sumnje propovijedati evanđelje poganima; možda se još uvijek nalazio u fazi razvoja, u kojoj mladi ljudi doduše nešto rado započinju, ali nerado privode kraju; možda je mladić imao nostalgiju za svojom majkom. Ostaje činjenica da je otišao. Pavlu je teško palo oprostiti mu. Stoga je odbio da Majka ponovno uzme sa sobom kad su krenuli na drugo misijsko putovanje. Od ovoga trenutka ne znamo više ništa detaljnije o Marku. Slijedom Predaje on je u Aleksandriji (Egiptu) osnovao jednu kršćansku zajednicu.

Oko 20 godina kasnije Marko se ponovno pojavljuje kod Pavla. U poslanici Kološanima izručuje i Marko pozdrave. Marko ej dakle ponovno zajedno s Pavlom. Pomirili su se. I kratko prije svoje smrti piše Pavao u Drugoj poslanici Timoteju „*Marka uzmi i dovedi sa sobom, jer mi je koristan za služenje*“ (2 Tim 4,11). Božjom milošću od Marka je postao evanđelist i čovjek kojega je Pavao na kraju svoga života htio imati uza se.

Pavla duboko pogodilo. Tako je došlo to takve *ogorčenosti da se razidoše*.

Sam Gospodin je iz ovoga spora učinio još nešto dobro: Sada su pošle dvije momčadi umjesto jedne jedine u Njegovu službu i jedan čovjek imenom Sila¹⁸⁰ pridobiven je kao novajlija za suradnju u misiji. Od samoga početka Pavao je bio predvodnik i mjerodavni. On je bio izričito *povjeren milosti Gospodnjoj*, ali ne više iz Antiohije poslani misionar. *Proputovao je Siriju i Ciliciju, utvrđujući Crkve*. Ovo utvrđivanje bilo je potrebno, jer su živjeli kao mala šačica u tuđoj (stranoj) i neprijateljskoj okolini.

- Što je pokrenulo Pavla da ponovno krene?
- Razlike u mišljenjima i osobne povrjede dovele su do razdvajanja. Što je pri tome utješno? Koje dobro Bog ipak čini?

46.

Kamo ćemo?

16,1-10

Stiže tako u Derbu i Listru. Ondje, gle, bijaše učenik neki imenom Timotej, sin neke pokrštene Židovke i oca Grka. Uživao je dobar glas među braćom u Listri i Ikoniju. Pavao htjede da on pođe s njime pa ga uze i obreza zbog Židova koji bijahu u onim mjestima. Jer svi su znali da mu je otac Grk. I kako su prolazili gradovima, predavali su im za opsluživanje odredbe koje su apostoli i starješine utvrdili u Jeruzalemu. Tako se Crkve učvršćivahu u vjeri i broj im se danomice povećavao. Prodoše Frigiju i galacijski kraj jer ih je Duh Sveti spriječio propovijedati riječ u Aziji. Kad su došli do Mizije, htjedoše u Bitiniju, ali im ne dopusti Duh Isusov. Onda prodoše Miziju i siđoše u Troadu. Noću je Pavao imao viđenje: Makedonac neki stajaše i zaklinjaše ga: „Prijeđi u Makedoniju i pomози nam!“ Nakon viđenja nastojasmo odmah otputovati u Makedoniju, uvjereni da nas Bog zove navješćivati im evanđelje.

¹⁸⁰ Sila je bio predstavnik jeruzalemske pra-zajednice i imao je kao i Pavao rimsko građansko pravo.

Oko pet godina nakon prvog navještaja dođe Pavao ponovno u *Derbu i Listru*. Ondje je mogao vidjeti prvi plod svoga djelovanja: Timotej, kojega su mu braća *preporučila* postao mu je kasnije njegova najveća potpora¹⁸¹. Njega je Pavao uzeo sa sobom za *pratitelja*. Budući da je bio *sin neke pokrštene Židovke i oca Grka*, po židovskome pravu Izraelac, Pavao ga *obreza*¹⁸²

Pavao nije čekao dok eventualno i ovdje nastupe napetosti između Židova i judeokršćana, nego je pošao u ofanzivu i svima priopćio *odredbe koje su apostoli i starješine utvrdili u Jeruzalemu*. Ovo je osnažilo zajednice i one su „rasle iz dana u dan“.

Na kraju su htjeli na misijskome putovanju ići dalje prema svojim vlastitim planovima, ali im „Isusov Duh“ ipak dva puta ovo nije dopustio. To ih je učinilo bespomoćnima i dovelo do pitanja: „Gospodine, što ti ustvari hoćeš? Kamo trebamo poći prema tvojoj volji?“ Tako su jednostavno putovali dalje.

Ali zatim dođe uputa. Pavao je *noću imao viđenje*. Nisu se dugo dali razmišljati. *Odmah* poslušашe, jer (mi)¹⁸³ bijasmo uvjereni da nas je Bog pozvao na to da ondje navijestimo Evanđelje. Uzet je smjer na Makedoniju, sjeverni dio Grčke, a time na Europu.

- Zbog čega je Pavao posredovao zaključke o Jeruzalemu? Koji je učinak imala ova ofanzivna informacija?

¹⁸¹ Timotej je često od Pavla izabran za poslanika (1 Kor 4,17; 1 Sol 3,2-6). Između Timoteja i Pavla postojao je odnos posebne vrste. U svojoj poslanici Korinćanima naziva ga Pavao svojim ljubljenim sinom (1 Kor 4,17). U poslanici Filipljanima stoji da nitko nije toliko jednoga duha s njim koliko Timotej (Fil 2,19).

¹⁸² Ovdje nije obrezan jedan poganin, jer bi obrezanje bilo nužno za spasenje, nego sin jedne židovske majke, da može biti potpuno ono za što ga je njegovo rođenje već načinilo: upravo Izraelac.

¹⁸³ Na ovome mjestu pojavljuje se u Djelima apostolskim prvi puta „mi“, s kojim se od sada češće susrećemo. Luka je ovdje kao očevidac prisutan u Pavlovu misijskom timu: Izvještaj „Mi“ započinje u Troji, ali vodi samo do Filipa. Ondje prekida i nanovo započinje tek kod Dj 20,6 – ponovno u Filipima. Iz toga se dade zaključiti da se Luka u Troji priključio Pavlovoj misijskoj momčadi a zatim u Filipima ostavljen da nastavi ondašnji posao.

- Iznutra su Pavao i njegovi suradnici osjetili „otpor“ Duha Svetoga protiv njihovih vlastitih planova. Poznajem li ovo opažanje Duha Svetoga? Gdje u sebi osjećam jedan „ne“?
- „*Dođi ... i pomози nam!*“ Koju pomoć daje Evanđelje?
- *Odmah* htjedoše poći. Kakav stav pokazuje ovo *odmah*? Kako bi se mogli ponašati i drukčije?

47.

Početak kršćanstva u Europi

16,11-15

Otplovismo iz Troade i zaputismo se ravno u Samotraku pa sutradan u Neapol, a odande u naseobinu Filipe – grad prvog dijela Makedonije. U tom se gradu zadržasmo nekoliko dana. U dan subotni iziđosmo izvan gradskih vrata k rijeci, gdje smo mislili da će biti bogomolja. Sjedosmo i stadosmo govoriti okupljenim ženama. Slušala je tako i neka bogobojazna žena imenom Lidija, prodavačica grimiza iz grada Tijatire. Gospodin joj otvori srce, te ona prihvati što je Pavao govorio. Pošto se pak krsti ona i njezin dom, zamoli: „Ako smatrate da sam vjerna Gospodinu, uđite u moj dom i ostanite u njemu.“ I prisili nas.

Puni nade i očekivanja došli su Pavao i njegov tim u Filipe, jednu od rimskih kolonija. Filipi su tako prva misijska baza u Europi. Nakon što su se nekoliko dana ogledali uokolo, počeli su i ovdje za svoje služenje polazišnu točku tražiti kod Židova. Tako su izvan grada na rijeci posjetili molitveno mjesto. I na što su naišli? Na samo nekoliko žena!

Među ovim ženama bila je jedna ne-Židovka, „bogobojazna“, „Lidija“, vrijedna i energična žena (usp. 16,15), koja je u svome zvanju nešto postigla i sada u gradu posjeduje veliku kuću. Njezino nutarnje traženje dovelo ju je k Židovima čiji čudesni Bog ju je privukao.

Dok je slušala Pavla, „Gospodin je otvorio njezino srce“ za Evanđelje. „Kad su ona i svi koji su pripadali njezinoj kući¹⁸⁴ bili

¹⁸⁴ Lidija je vjerojatno bila neudana. Njezinoj su „kući“ pripadali mnogi robovi koji su ondje živjeli i radili. Pavao je vidio da je povezanost „kuće“ tako prisna i životna,

pokršteni“, primorala je Pavla i njegove suradnike da stanuju kod nje. Tako je započelo kršćanstvo Europe s jednom odlučnom ženom. U njezinoj je kući nastao prvi centar zajednice u Europi.

- „Samo“ žene susreli su Pavao i njegov tim! Ipak, ove žene su služile svim svojim predanjem u povjerenju da je Božja stvar da iz malih početaka izraste nešto veliko. Živim li ovo predanje u malome?
- *Uđite u moj dom.* – Karakteristika prave kršćanske vjere pokazuje se u potrazi za zajedništvom sa sestrama i braćom u vjeri, s kojima se mogu razmjenjivati iskustva i koji mogu jedni dre jačati. Kako ja ovo živim?
- Koje odlučne žene čine odlučujuće stvari u Božjem kraljevstvu?

48.

Oslobođenje s posljedicama

16,16-24

Jednom nas na putu u bogomolju sretne neka ropkinja koja je imala duha vračarskoga i gatajući donosila veliku dobit svojim gospodarima. Pošla je za Pavlom i za nama te vikala: „Ovi su ljudi sluge Boga Svevišnjega; navješćuju vam put spasenja.“ To je činila mnogo dana. Pavlu to napokon dodija pa se okrenu i reče duhu: „Zapovijedam ti u ime Isusa Krista: iziđi iz nje!“ I iziđe toga časa. Kad njezini gospodari vidješe da im nesta nade u dobit, pograbiše Pavla i Silu te ih odvukoše na trg pred glavare. Privedoše ih pretorima i rekoše: „Ovi ljudi uznemiruju naš grad. Židovi su te šire običaje kojih mi Rimljani ne smijemo ni prihvatiti ni držati.“ Nato svjetina nahrupi na njih, a pretori trgoše s njih odijelo i zapovjediše da se išibaju. Pošto ih izudaraše, bace ih u tamnicu i zapovjede tamničaru da ih pomno čuva. Primivši takvu zapovijed, uze ih on i baci u nutarnju tamnicu, a noge im stavi u klade.

Gdje se Božja riječ ukorijeni, otpor postaje živ. Tako su Božji glasnici u svome služenju ponovno naišli na okultni svijet. Susreli su

da je sa domaćicom krstio i čitavu njezinu zajednicu i nju isto tako podredio Isusovu gospodstvu.

jednu ropkinju koja je imala duha vračarskoga¹⁸⁵ i donosila veliku dobit svojim gospodarima. Neko vrijeme joj je Pavao to dopuštao, jer je ovaj duh govorio istinu: „Ovi su ljudi sluge Boga Svevišnjega; navješćuju vam put spasenja.“ Ovdje se radi o razlikovanju duhova. Premda ova žena govori istinu, prepoznaje¹⁸⁶ Pavao da u njoj djeluje zao duh i stoga reče duhu: „Zapovijedam ti u ime¹⁸⁷ Isusa Krista: iziđi iz nje!“

Oslobođenje ropkinje od vračarskoga duha gube bezobzirni (nesavjesni) ljudi svoj posao. Stoga *pograbiše Pavla i Silu te ih odvukoše na trg pred glavare. Privedoše ih pretorima i rekoše: „Ovi ljudi uznemiruju naš grad. Židovi su.“* Bez vijećanja s obojice javno strgoše odijelo i išibaše ih da je po leđima tekla krv. Zatim ih bace u tamnicu, noge im stave u klade tako da su izranjenih leđa u neugodnu položaju morali satima provesti nepokretni.

- Kako Biblija stoji prema vračarici?
- Koje kriterije razlikovanja duhova poznajem?
- Čime „plaćaju“ Pavao i Sila početak kršćanstva u Europi?

49.

Vjeruj u Gospodina Isusa!

16,25-40

¹⁸⁵ Usp. u vezi s time Lev 19,26b.31; 20,6.27; Pnz 18,10-12; Iz 2,6; 47,12-14a. Kod načelnih misli zašto je sjeverno kraljevstvo Izrael osvojeno (2 Kr 187,7-23) u retku 17 izrijekom se kao razlog spominju magija i vračanje.

¹⁸⁶ Sljedeći kriteriji daju ovo prepoznati: S jedne strane se radi o novcu. S druge pak strane: Dok je Duh Sveti blag i miran, ova žena ima u sebi nešto nametljivo, štoviše galamdžijsko na tržnici.

¹⁸⁷ Dok je Isus mogao govoriti: „Zapovijedam ti“, učenik ima tu vlast samo onda, kad govori u „Ime Isusa Krista“, s vjerničkim pogledom na pobjedu križa i vlast živoga prisutnog Gospodina, tada kao i danas. Danas može biti korisno moliti krsna obećanja s trostrukim „odričem“ i „vjerujem“. Usp. POV-potica_j_„Rasti u snazi Duha Svetoga““

Oko ponoći su Pavao i Sila molili pjevajući hvalu Bogu, a uznici ih slušali. Odjednom nasto potres velik te se poljuljaše temelji zatvora, umah se otvoriše sva vrata, i svima spadoše okovi. Tamničar se prenu oda sna pa kad ugleda tamnička vrata otvorena, trgnu mač i samo što se ne ubi misleći da su uznici pobjegli. Ali Pavao povika iza glasa: „Ne čini sebi nikakva zla! Svi smo ovdje!“ Onaj nato zaiska svjetlo, uleti i dršćući baci se pred Pavla i Silu; izvede ih i upita: „Gospodo, što mi je činiti da se spasim?“ Oni će mu: „Vjeruj u Gospodina Isusa i spasit ćeš se – ti i dom tvoj!“ Onda navijestiše riječ Gospodnju njemu i svima u domu njegovu. Te iste noćne ure uze ih, opra im rane pa se odmah krsti – on i svi njegovi. Onda ih uvede u dom, prostre stol te se zajedno sa svim domom obradova što je povjerovao Bogu. Kad se razdani, poslaše pretori liktore s porukom: „Pusti te ljude!“ Tamničar to priopći Pavlu: „Pretori, reče, poručite da vas pustim. Iziđite dakle sad i pođite u miru!“ Nato im Pavao odvrati: „Javno su nas neosuđene išibali, nas rimske građane, i bacili u tamnicu. A sada da nas potajno izbace? Nipošto, nego neka oni sami dođu i izvedu nas!“ Liktori to jave pretorima. Oni su se uplašili kada doznaše da su Rimljani. Zato dođu da ih nagovore pa ih izvedu i zamole da odu iz grada. Izišavši iz tamnice, oni pođu k Lidiji, pogledaju i obodre braću pa odu.

Pavao i Sila su bili oklevetani, nepravedno do krvi išibani, k tomu „noge u kladama“ tako da nisu mogli ni sjediti, ni stajati, ni ležati. Normalno su zatvorenici molili za malo obzira ili se žalili. Mogli su biti ogorčeni: Kako je Bog to mogao pripustiti? Tu smo se potpuno stavili njemu u službu, a sada ovo! Ali oni nisu dopustili da ih svlada samosažaljenje. Molili su *pjevajući hvalu Bogu*. U hvaljenju Boga djeluje Božja snaga i tako on zahvaća jednim snažnim potresom, koji umah otvara sva vrata.

*Tamničar se prenu oda sna pa kad ugleda tamnička vrata otvorena, trgnu mač i samo što se ne ubi*¹⁸⁸. Jer prema rimskome pravu morao je tamničar biti kažnjen onom kaznom kojom su kažnjeni osuđenici ako mu pobjegnu iz zatvora. Ali njemu ususret dolazi Pavao: „*Ne čini sebi nikakva zla! Svi smo ovdje!*“

Sada se ponašanje nadglednika tamnice mijenja. Najprije im pada do nogu, zatim ih izvodi u dvorište da im nesmetano postavi svoje

¹⁸⁸ Jedino je rješenje vidio u samoubojstvu. Ali ono nikada ne rješava probleme s kojima se svi moraju pojaviti pred Božjim sudom. Naprotiv: Ondje su tek pravo započeli. Što stvarno rješava probleme jest obraćenje Isusu Kristu. Ali da bi stražar bio za to otvoren, morao ga je Bog najprije dovesti u škripac.

jako važno pitanje: „*Gospodo, što mi je činiti da se spasim?*“ Zatim ih uzima u svoju kuću, pere ih i nakon izvršena krštenja prostire stol *te se zajedno sa svim domom obradova što je povjerovao Bogu.*

„*Vjeruj u Gospodina Isusa i spasit ćeš se – ti i dom tvoj!*“ Evanđelje od ljudi ne traži kojekakva postignuća, ni nove religiozne metode, nego jedan jednostavan korak: Ovdje je Isus! On je moćni Gospodin! Njemu povjeri čitav svoj život!

U međuvremenu rimski službenici više nisu bili zadovoljni svojim burnim postupkom, jer Pavlu i Sili se nije imalo što predbaciti. Htjeli su ih osloboditi. Ali sada je Pavao ustrajao na pravednosti, jer ponižavajuće bičevanje jednog rimskog građanina (a to su bili Pavao i Sila) tada se kažnjavalo smrću. Stoga se ovi službenici prestrašiše *kada doznaše da su Rimljani. Zato dođu da ih nagovore pa ih izvedu i zamole da odu iz grada.* Pavao je time postigao da je novoosnovana zajednica u Filipima dobila zaštitu rimskih vlasti. Nakon kratkog posjeta Lidiji pođu dalje¹⁸⁹.

- Što je živjelo u Pavlu i Sili da u svojim bolima i svome razočaranju nisu počeli kukati, nego su molili *pjevajući hvalu Bogu?* Što je ovo izdjelovalo?
- U čemu se sastoji korak izbavljenja?
- Koji učinak je imalo obraćenje stražara za apostole i članove njegove kuće?

50.

Unatoč uvijek novim poteškoćama

17,1-15

¹⁸⁹ Ovdje završava mi-pripovijedanje, Vjerojatno je Luka ovdje ostao da izgradi zajednicu u Filipima.

Prošavši kroz Amfipol i Apoloniju, stigoše u Solun, gdje bijaše židovska sinagoga. Po običaju uđe Pavao onamo. Tri je subote s njima raspravljao na temelju Pisama. Tumačio je i izlagao: „Trebalo je da Krist trpi i uskrsne od mrtvih. Taj Krist jest Isus koga vam ja navješćujem.“ Neki se od njih uvjeriše pa se pridružiše Pavlu i Sili; tako i veliko mnoštvo bogobojaznih Grka i nemalo uglednih žena. Židove nato spopade zavist pa pridobiše neke opake uličnjake, potakoše ih i pobuniše grad te nahrupiše u kuću Jasonovu tražeći da se Pavao i Sila izvedu pred narod. Kako ih ne nađoše, odvukoše Jasona i neke od braće pred gradske glavare vičući: „Evo i ovdje onih koji pobuniše sav svijet. Jason ih je ugostio. Svi oni rade protiv carskih odredaba: tvrde da postoji drugi kralj – Isus.“ Time uzbuniše svjetinu i glavare koji su to čuli te oni od Jasona i ostalih uzeše jamčevinu pa ih pustiše. Braća su pak brže-bolje noću odaslala Pavla i Silu u Bereju. Kad su stigli, odoše u židovsku sinagogu. Ovi su Židovi bili plemenitiji od solunskih: primili su Riječ sa svom spremnošću i danomice istraživali Pisma, da li je to tako. Mnogi od njih stoga povjeroše, a tako i nemalo uglednih grčkih žena i muževa. Ali kad su solunski Židovi doznali da Pavao i u Bereji navješćuje riječ Božju, odoše te i ondje podjariše i uzbuniše svjetinu. Braća tada brže-bolje uputiše Pavla k moru. Sila pak i Timotej ostadoše ondje. Pratioci dovedoše Pavla do Atene pa se vratiše noseći Sili i Timoteju zapovijed da što prije dođu k njemu.

Nakon pješačenja od oko 150 kilometara stigoše u Solun, gdje su navijestili Isusa kao Mesiju. Neki Židovi dali su se uvjeriti a k tomu i veliko mnoštvo bogobojaznih Grka i nemalo uglednih žena. Druge Židove spopade zavist pa pridobiše neke opake uličnjake, potakoše ih i pobuniše grad te nahrupiše u kuću Jasonovu tražeći da se Pavao i Sila izvedu pred narod.

Budući da Pavla i Silu nisu našli odvukoše Jasona i neke od braće pred gradske glavare optužujući ih da su se, tvrdeći da je Isus Kralj¹⁹⁰, ogriješili o carske zakone. Ovo je gradske glavare učinilo nesigurnima. Na sreću Pavla i Silu nisu uspjeli pronaći. Inače bi ih likvidirali po kratkome postupku. Ali Jason je bio ugledan i imućan čovjek u gradu, koji je jamčio da u svoj toj galami nema prave riječi. Tako se čitava bura opet primirila, nakon što je Jason uložio novac.,

¹⁹⁰ Riječ „Kralj“ rabio se rada i posve službeno za cara u Rimu. Istim pravnim trikom, naime tumačeći duhovni naslov Mesija u jednom svjetovnom zahtjevu moći već je Isus doveden na križ.

Braća su pak brže-bolje noću odaslala Pavla i Silu u Bereju¹⁹¹. Pavao nije ovaj mali grad izabrao za naviještanje. Ali je unatoč upravo stečenu iskustvu odmah ponovno pošao u sinagogu. Ovdje je poruka primljena svom spremnošću i danomice su istraživali Pisma, da li je to tako. Ali kad su solunski Židovi doznali da Pavao i u Bereji navješćuje riječ Božju, odoše te i ondje podjariše i uzbuniše svjetinu. Pavao je ponovno morao prekinuti posao koji je puno obećavao. Braća su bila ponovno zabrinuta za njegovu sigurnost i dovedoše ih do Atene, dok su Sila i Timotej skrbili ponajprije za vjernike u Solunu i Bereji.

- Iz kojih razloga se ovdje (neki) Židovi bore protiv Pavlova djelovanja? Ima li danas sličnih razloga?
- Pavao iskusi: Gdje god se naviješta Krista kao Gospodina, dolazi do sukoba i duhovi su podijeljeni. Motivi za to mogu, ovisno o situaciji, biti različiti. Gdje to doživljam ili vidim danas?
- Što zadivljuje na Pavlovu ponašanju?

51.

U svijetu filozofa

17,16-21

Dok ih je u Ateni iščekivao, ogorči se Pavao u duši promatrajući kako je grad pokumiren. Međutim raspravljaše u sinagogi sa Židovima i bogobožnima, a na trgu svaki dan s onima koji bi se ondje zatekli. Dobacivahu mu i neki od epikurejskih i stoičkih filozofa. Jedni su govorili: „Što bi htjela reći ta čavka?“ Drugi pak: „Navješćuje, čini se, neke tuđe bogove.“ Jer navješćivaoše Isusa i uskrsnuće. Onda su ga uzeli i odveli na Areopag i upitali: „Bismo li mogli znati kakav to nov nauk naučavaš? Čudnovatim nam nekim tvrdnjama uši puniš. Željeli bismo stoga znati što bi to imalo biti.“ Nijedan Atenjanin ni doseljeni stranac ni na što drugo ne trati vrijeme nego na pripovijedanje i slušanje novosti.

¹⁹¹ Bereja je mali grad 70 kilometara zapadno od Soluna i imao je oko 40 tisuća stanovnika. Ovdje, po strani velike prometne ceste, na jednome tihom mjestu mislilo se da su glasnici na sigurnu.

Božji plan doveo je Pavla u Atenu, u ovaj duhovni centar toga vremena. Tjeran je od grada do grada naprijed, praćen uvijek novim otporima i progonima, koji mu nigdje nisu dopustili ostati dulje. Sada se ogledao u Ateni¹⁹², ali se *ogorči u duši promatrajući kako je grad pokumiren*. Ovdje u ovome gradu osjetio je svu zbrku i nevolju čovječanstva koje ne poznaje svetoga, živog Boga. A pritom je Atena bila sveučilišni grad, u kojemu su mnogi tražili svoju duhovnu izobrazbu.

I u Ateni je Pavao najprije pošao u sinagogu a zatim na trg tražeći razgovor *s onima koji bi se ondje zatekli. Dobacivahu mu i neki od epikurejskih i stoičkih filozofa*¹⁹³. Pavao pritom nije naviještao lijepe misli, nego *Isusa i uskrsnuće*. To je izazvalo proturječne reakcije. : „*Što bi htjela reći ta čavka*¹⁹⁴?“ Drugi su se pak pitali: „*Bismo li mogli znati kakav to nov nauk naučavaš?*“

Ali ovo zanimanje nije bilo iskreno propitivanje istine, nego izraz neumjerene težnje za novim i najnovijim. Ovdje je Evanđelje moglo kao novost koja pobuđuje javnu pozornost biti u najboljem slučaju *zanimljivo* za nekoliko dana, da zatim ustupi mjesto drugim senzacijama. Jer Atenjani *ni na što drugo ne trate vrijeme nego na pripovijedanje i slušanje novosti*.

- Koja nevolja je zahvatila Pavla? Što ovo pokazuje o njegovoj nutrini?
- Koji duhovni stav Pavao ovdje susreće? Poznajem li ovaj stav duha i kod meni poznatih ljudi?

52.

¹⁹² U ovo vrijeme gospodarski i politički procvat (vrhunac) Atene davno je prošao.

¹⁹³ „Filozofija“ znači „ljubav prema mudrosti“. Epikurejske i stoičke filozofije bile su tada dva filozofska glavna pravca.

¹⁹⁴ Izraz potječe iz uobičajena govora Atene a znači ključanje zrnja. „Čeprkalo“ je čovjek koji se bez vlastitog razmišljanja i sustavne jasnoće prilagođuje slušanju i čitanju svega što zatim bez odabira prenosi kao svoju mudrost. Dakle, sve drugo samo ne kompliment za Pavla.

Navijestiti „nepoznatoga boga“

17,22-34

Tada Pavao stade posred Areopaga i reče: „Atenjani! U svemu ste, vidim, nekako veoma bogoljubni. Doista, prolazeći i promatrajući vaše svetinje nađoh i žrtvenik s natpisom: Nepoznatom Bogu. Što dakle ne poznajete, a štujete, to vam ja navješćujem.“ „Bog koji stvori svijet i sve na njemu, on, neba i zemlje Gospodar, ne prebiva u rukotvorenim hramovima; i ne poslužuju ga ljudske ruke, kao da bi što trebao, on koji svima daje život, dah i – sve. Od jednoga sazda cijeli ljudski rod da prebiva po svem licu zemlje; ustanovi određena vremena i međe prebivanja njihova da traže Boga, ne bi li ga kako napipali i našli. Ta nije daleko ni od koga od nas. U njemu doista živimo, mičemo se i jesmo, kao što i neki od vaših pjesnika rekoše: „Njegov smo čak i rod!“ „Ako smo dakle rod Božji, ne smijemo smatrati da je božanstvo slično zlatu, srebru ili kamenu, liku isklesanu umijećem i maštom ljudskom.“ „I ne obazirući se na vremena neznanja, nutka sada Bog ljude da se svi i posvuda obrate jer ustanovi Dan u koji će suditi svijetu po pravdi, po Čovjeku kojega odredi, pred svima ovjerovi uskrisivši ga od mrtvih.“ Kad čuše „uskrsnuće od mrtvih“, jedni se stadoše rugati, a drugi rekoše: „Još ćemo te o tom slušati!“ Tako se Pavao povuče od njih. Neki ipak prionuše uza nj i povjerovaše; među njima i Dionizije Areopagit, neka žena imenom Damara i drugi s njima.

Tada Pavao stade posred Areopaga i reče: „Atenjani! U svemu ste, vidim, nekako veoma bogoljubni. Jer iz straha da čašćenjem bogova ne bista kod od njih previdjeli i tako na sebe navukli gnjev ovoga boga, „iz opreza“ je u Ateni podignut žrtvenik „nepoznatome Bogu“.

Pavao je započeo s pohvalom kako bi pridobio slušatelje. Ovaj žrtvenik s natpisom: *Nepoznatom Bogu* uzeo je Pavao kao polazišnu točku svoga navještaja: „Što dakle ne poznajete, a štujete, to vam ja navješćujem.“

Sada Pavao ide korak po korak:

1. Boga nije načinio netko, nego je on sam Stvoritelj svega. Stoga ni ne treba nešto što potječe od ljudske ruke.

2. Bog je ljude stvorio tako da oni za njime čeznu. U svakom čovjeku je nešto što mu daje Boga tražiti, jer stvorenje je srodno s Bogom.

3. Vrijeme pipanja i nesigurnosti sada je prošlo. Jer s Kristom je ljudima došlo sjajno svjetlo spoznaje i objave Boga.

4. Život ljudi nije određen za to da se ugasi i da od Boga bude apsorbiran, nego više vodi život ljudi pred Božju sudačku stolicu, gdje je Isus Krist Sudac. Stoga neka se *svi obrate* i izaberu Isusa Krista za središte svoga života, kojemu je Bog po njegovu uskrsnuću od mrtvih dao važniji položaj.

Pavlova propovijed je bila genijalna pa ipak su Atenjani u većem broju ostali nerazumni. Tako je reakcija bila potpuno različita, od ruganja, pukoga interesa do obraćenja. *Neki ipak prionuše uza nj i povjerovaše; među njima i Dionizije¹⁹⁵ Areopagit, neka žena imenom Damara i drugi s njima.*

- U čemu se pokazuje da Pavao svoj navještaj nadovezuje na pitanja ljudi? Na što se ovdje nadovezao Pavao a gdje se uvijek nadovezuje kod Židova?
- Koje bi moguće točke nadovezivanja mogle biti danas?
- *Nutka sada Bog ljude da se svi i posvuda obrate.* Ovo Sada dovodi ljude do odluke. Kako mogu ljudi na to reagirati? Kako reagiraju u Ateni?

53.

Ne boj se i govori!

18,1-11

Nakon toga napusti Pavao Atenu i ode u Korint. Ondje nađe nekog Židova imenom Akvilu, rodom iz Ponta, koji netom bijaše došao iz Italije sa svojom ženom

¹⁹⁵ On je bio član visokog sudišta duhovne elite Atene. Prema predaji bio je prvi biskup Atene i pri progonu kršćana podnio je mučeničku smrt za cara Domicijana.

Priscilom jer je Klaudije naredio da svi Židovi napuste Rim. Pohodio ih je i, kako bijahu istog zanimanja, ostao kod njih i radio. Po zanimanju bijahu šatorari. Svake je pak subote raspravljao u sinagogi i uvjeravao Židove i Grke. Kad iz Makedonije pristigoše Sila i Timotej, Pavao se potpuno posveti Riječi svjedočeci Židovima da Isus jest Krist. Kako se pak oni stadoše protiviti i huliti, otrese on haljine i reče im: „Krv vaša na glave vaše! Ja sam nedužan. Od sada idem k poganima.“ I ode odande te prijede u kuću nekoga bogobožna čovjeka, imenom Ticija Justa, čija kuća bijaše tik do sinagoge. A nadstojnik sinagoge Krisp povjerova Gospodinu zajedno sa svim svojim domom. I mnogi od Korinćana koji su to slušali povjeroše i pokrstiše se. Jedne noći reče Gospodin Pavlu u viđenju: „Ne boj se, nego govori i ne daj se uštkati! Ta ja sam s tobom i nitko se neće usuditi da ti naudi. Jer mnogo je naroda mojega u ovome gradu.“ Tako se zadržao godinu i šest mjeseci naučavajući među njima riječ Božju.

Nakon toga napusti Pavao Atenu i ode u Korint¹⁹⁶ (85 kilometara). Ondje se pridruži Židovu Akvili¹⁹⁷ i njegovoj ženi Priscili. Pohodio ih je i, kako bijahu istog zanimanja, ostao kod njih i radio. Kao izučeni šatorar Pavao je bio veseo da kod jednog takvom majstora može obavljati svoj zanat i tako kod njega naći posao i „hranu i smještaj“.

Kad iz Makedonije pristigoše Sila i Timotej, Pavao je u zajedništvu s braćom razvio punu snagu navještaja. Ovo je izazvalo otpor koji je sezao do protivljenja i hule. I ovdje je ponovno postalo očito: Tko ne prizna Isusa kao pravog Mesiju Izraela i ne prihvati ga kao svoga Gospodina, bit će odbačen kao hulitelj. Pavao je one koji odbijaju smatrao odgovornima za njihovu odluku i napusti sinagogu.

¹⁹⁶ Preko dvije poslanice Korinćanima ni o kojoj drugoj zajednici i njezinu nutarnjem životu nismo tako dobro informirani kao o korintskoj zajednici.

¹⁹⁷ Akvila i Priscila bili su poznate osobnosti prakršćanstva. Akvila (čovjek imenom Orao) potjecao je iz Ponta, jednoga kraja na južnoj obali Crnoga mora, a zatim je živio u Rimu, i kao prognanik došao u Korint, pošao s Pavlom u Efez, u vrijeme poslanice Rimljanima bio ponovno u Rimu (Rim 16) i prema 2 Tim 4,19 na krjau Pavlova života ponovno u Efezu. Pavao je u poslanici Rimljanima o ovome bračnom paru dao jedno lijepo svjedočanstvo: „Pozdravite Prisku i Akvilu, suradnike moje u Kristu Isusu. Oni su za moj život podmetnuli svoj vrat, zahvaljujem im ne samo ja nego i sve Crkve pogana. Pozdravite i Crkvu u njihovoj kući (Rim 16,3-5). U četiri od šest slučajeva najprije se spominje ime žene. Ona je prema tome bila duševno i duhovno značajnija.

U susjednoj kući (!) kod Ticija Justa nalazi Pavao novi prostor za svoje djelovanje. Nenadano dolazi do *nadstojnika sinagoge Krispa* koji sada s čitavim svojim domom *povjerova Gospodinu*. A i mnogi drugi postadoše vjernici i dadoše se krstiti.

Je li time posao u Korintu završen? Ili je ponovno trebalo pričekati oluju, koja ga je nasilno otjerala? Pavao je takva pitanja odvaživao moleći se pred Gospodinom, kad je primio odgovor: „*Ne boj se, nego govori i ne daj se ušutkati! Ta ja sam s tobom i nitko se neće usuditi da ti naudi. Jer mnogo je naroda mojega u ovome gradu.*“ Budući da Pavao još nije dopro do svih koje je Isus pripravljaao, Gospodin je od njega tražio da ostane i dalje govori.

- Zbog čega Pavao razvija svoje naviještanje tek nakon dolaska Sile i Timoteja?
- Kako se Pavao osjećao kad je napustio Atenu i kad je izbačen iz sinagoge u Korintu? „*Ne boj se, nego govori i ne daj se ušutkati! Ta ja sam s tobom i nitko se neće usuditi da ti naudi. Jer mnogo je naroda mojega u ovome gradu.*“ Što su ove riječi izdjelovale kod Pavla, što pak kod mene?

54.

Kako Bog hoće

18,12-22

Ali dok je Galion bio prokonzul Ahaje, navališe Židovi jednodušno na Pavla, dovukoše ga u sudnicu i rekoše: „Ovaj potiče ljude da protiv zakona štuju Boga.“ Pavao samo što nije zaustio kadli Galion reče Židovima: „Da je posrijedi zločin kakav ili nedjelo opako, saslušao bih vas, Židovi, kako je pravo; je li pak raspra o riječi i imenima i o nekom vašem zakonu, providajte sami; u tome ja ne želim biti sudac.“ I otpremi ih iz sudnice. A oni svi pograbiše nadstojnika sinagoge Sostena i stadoše ga šibati pred sudnicom. Galion nije za to ništa mario. Pavao osta još podosta vremena, a onda se oprosti s braćom pa pošto se u Kenhreji ošiša jer imaše zavjet, zaplovi prema Siriji, a s njime i Priscila i Akvila. Stigoše u Efez. Tu ih ostavi, a on uđe u sinagogu i stade raspravljati sa Židovima. Oni ga zamole da ostanu duže vremena, ali on ne pristade, nego se oprosti: „Još ću se, reče, vratiti k vama, bude li Božja

volja.“ I otplovi iz Efeza. Kad stiže u Cezareju, uziđe pozdraviti Crkvu pa onda siđe u Antiohiju.

Kad je Galion nastupio svoju službu prokonzula, pokušali su Židovi Pavlu ponovno zadati poteškoće. Tako su dovukli Pavla *u sudnicu i rekoše: „Ovaj potiče ljude da protiv zakona štiju Boga.“* Ali Galion je bio nestranački Rimljanin koji je znao da se Pavao i njegovi prijatelji nisu ogriješili nikakvim zločinom. Tako je odbio optužbe *i otpremio ih iz sudnice* mirno gledajući kako novoga nadstojnika sinagoge Sostena šibaju.

Nakon duljega vremena djelovanja u Korintu (godinu i pol) dao se Pavao na povratak kući. Pratili su ga Priscila i Akvila. *U Kenhreji se ošiša jer imaše zavjet*¹⁹⁸.

U Efezu – jedna postaja na putovanju – zamoliše ga Židovi *da ostanu duže vremena, ali on ne pristade, nego se oprostí: „Još ću se, reče, vratiti k vama, bude li Božja volja.“* Židovi su po prvi put bili stvarno pripravní čuti, ali Pavao ipak nije ostao. . Možda mu je bilo iznutra jasno da najprije mora ponovno učvrstiti vezu s prazajednicom u Jeruzalemu i zajednicom u Antiohiji. Tako *stiže u Cezareju, uziđe u Jeruzalem pozdraviti Crkvu pa onda siđe u Antiohiju.* Time završava njegovo drugo misijsko putovanje.

- *Ja sam s tobom, nitko ti ništa neće nauditi:* Kako se pokazala Božja vjernost i obećanje?
- *Zajedno s Priscilom i Akvilom:* Oni su pokušali koliko je više moguće podupirati Pavla u njegovu poslanju. Što ovo pokazuje u pogledu na različite službe u Crkvi danas?

¹⁹⁸ Kad su Židovi htjeli Bogu posebno zahvaliti, polagali bi jedan određeni zavjet. Tko bi ovaj zavjet potpuno održao, 30 dana nije jeo meso, nije pio vino i tijekom toga vremena dao se ošišati. Kad bi tih 30 dana prošli dotični bi u Hramu prinio različite žrtve, glava mu je bila ošišana a kosa na žrtveniku kao žrtva spaljena. Možda je Pavao mislio na to koju dobrotu mu je Bog u Korintu dao iskusiti pa je iz zahvalnosti položio ovaj zavjet.

- *Ponovno ću se vratiti k vama bude li Božja volja. Koji je Pavlov stav ovdje očit?*

Treće Pavlovo misijsko putovanje:

18,23-21,17

Treće misijsko putovanje započeo je Pavao ponovno pješice. Putovao je od mjesta do mjesta i posjećivao zajednice. Male kršćanske zajednice je hrabrio i jačao.

U središtu trećeg misijskog putovanja opisuje Luka događaje u *Efezu*. Kad je Pavao došao u Efez grad je imao oko 200.000 stanovnika. Poznata je bila medicinska akademija u kojoj su se školovali liječnici. Dobra klima i plodno tlo pobrinuli su se za dobru žetvu. Dobro zaštićena luka postala je stjecištem teretnoga prometa između Crnoga i Sredozemnog mora.

Ali još važnije od trgovine za grad je bilo hodočašćenje. Efez se smatrao Lurdom antike. Njegov gigantski Artemidin Hram ubrajao se u sedam svjetskih čuda. Temelj duljine 110 metara, širine 56 metara. Dolazili su vjernici iz čitavoga svijeta da ovdje žrtvuju božici.

Efez je bio Pavlovo najvažnije uporište u provinciji Aziji. Pavao je u Efezu ostao gotovo tri godine. Iz Efeza je je novi nauk zračio na okolinu. Možda su ovdje nastale zajednice u Smirni, Laodiceji, Hierapolisu i Kolosi. Jedno plodno vrijeme!

Zatim je Pavao planirao svoju misiju u Efezu pomalo završiti. Malo pomalo je Pavao osjećao da bi njegov put mogao voditi u Rim i da ga čeka muka. Ipak pobunom kovača srebra morao je brzo otići. Njegov je bijeg bio očito prenegao tako da se nije mogao ni oprostiti od starješina svoje zajednice. Tako je nadoknadio godinu dana kasnije, kad ih je pozvao u obližnji Milet, nakon što je u međuvremenu posjetio i osnažio zajednice u Grčkoj.

A sada hoćemo promatrati kako je Božje kraljevstvo na ovome trećem putovanju raslo i što je sve Pavao doživio.

55.

Dodatno učiti postaje blagoslov

18,23-28

293

Neko se vrijeme zadrža pa onda ode i zareda galacijskim područjem i Frigijom utvrđujući sve učenike. Uto neki Židov imenom Apolon, rodom Aleksandrijac, čovjek rječit i upućen u Pisma, stiže u Efez. On bijaše upućen u Put Gospodnji pa je vatrene duše govorio i naučavao pomno o Isusu, premda je znao samo za Ivanovo krštenje. Poče on tako smjelo govoriti u sinagogi. Čuše ga Priscila i Akvila, uzeše ga k sebi i pomnije mu izložiše Put Božji. A kad je nakanio otići u Ahaju, ohrabriše ga braća i napisahu učenicima da ga prime. Kad je stigao onamo, uvelike je koristio vjernicima po milosti jer je snažno pobijao Židove javno pokazujući iz Pisama da Isus jest Krist.

Pavao je ostao neko vrijeme u Cezareji a zatim iz Antiohije krenuo na svoje treće misijsko putovanje. Zatim *ode i zareda galacijskim područjem i Frigijom utvrđujući sve učenike.* Zatim je težio prema Efezu što mu je Duh Sveti ranije (kod drugoga misijskog putovanja) spriječio (Dj 16,6-8).

Sa Židovom Apolonom rodnom iz Aleksandrije¹⁹⁹ pojavljuje se jedan misionar na Pavlovu misijskom području, *čovjek rječit i upućen u Pisma*, ali kojega u vjeru nije uveo Pavao. Polazeći od svoga duboko utemeljena poznavanja Staroga zavjeta, vidio je on u Isusu obećanoga Mesiju. Znanje da je u Isusu došlo ispunjenje Staroga zavjeta oduševilo ga je. *Vatrene duše govorio i naučavao pomno o Isusu, premda je znao samo za Ivanovo²⁰⁰ krštenje.*

Akvila i Priscila (po zvanju obrtnici, šatorari) radovali su se tomu što je učeni teolog iz Aleksandrije govorio, ali su brzo osjetili da ovdje nešto nedostaje. Ali nisu kritizirali govornika, nego ga *uzeše k sebi i pomnije mu izložiše Put Božji.* I ovaj visoko izobraženi Apolon bijaše spreman prihvatiti ovu pouku.

¹⁹⁹ Aleksandrija, lučki drad na delti Nila na egipatskoj obali Sredozemnoga mora, bio je drugi najveći grad Rimskoga carstva, središte kulturnog i znanstvenog života. Poznata je njezina biblioteka, a Židovi i Grci imali su ovdje svoja značajna mjesta izobrazbe. A i mlado kršćanstvo dobilo je kasnije u Aleksandriji na dar neke od svojih velikih učitelja: Klementa, Origena, Atanazija, Ćirila

²⁰⁰ Očito je u ono prvo vrijeme postojala živa (goruća) vjera u Krista-Mesiju, koja se još posve zadržavala u okviru Židovstva a i krštenje na obraćenje Ivana Krstitelja smatralo se bitnim.

Ovo je u Ahaji (Korint) postalo velikim blagoslovom²⁰¹. Čini se da je čitav Apolonov način a posebno njegovo originalno i duboko izlaganje Staroga zavjeta moglo osloviti *izobražene*. *Jer je snažno pobijao Židove javno pokazujući iz Pisama da Isus jest Krist.*

- Što je na Apolonovu ponašanju bilo uzorno?
- Koje služenje su ostvarili Priscila i Akvila? A kako su se mogli ponašati?

56.

Primiti život u punini

19,1-7

Dok je Apolon bio u Korintu, Pavao, pošto prođe gornje krajeve, dođe u Efez, nađe neke učenike pa ih upita: „Jeste li primili Duha Svetoga kad ste povjerovali?“ Oni će mu: „Ta ni čuli nismo da ima Duh Sveti.“ Nato će on: „Kako ste onda kršteni?“ „Krštenjem Ivanovim“, odvrate oni. Nato će Pavao: „Ivan je krstio krštenjem obraćenja govoreći narodu da vjeruje u Onoga koji za njim dolazi, to jest u Isusa.“ Čuvši to, krste se u ime Gospodina Isusa, pa kad Pavao položi na njih ruke, dođe Duh Sveti na njih te stanu govoriti drugim jezicima i prorokovati. Bijaše u svemu dvanaestak muževa.

Kao uobičajeno potražio je Pavao glavni grad provincije i tako *dođe u Efez*. Na svoje veliko iznenađenje susretne ovdje jednu posebnu grupu mladih, koji su živjeli i djelovali postrani jedne zajednice. Pavao brzo primijeti da ovdje nedostaje ono bitno, pa zato upita: *„Jeste li primili Duha Svetoga kad ste povjerovali?“ Oni će mu: „Ta ni čuli nismo da ima²⁰² Duh Sveti.“*

²⁰¹ Iz 1 Kor 1,12 znamo da je Apolon učinkovito radio u Korintu, tako da se čitava jedna grupa od njega vođena izrijekom pozivala na njega kao svoga duhovnog oca.

²⁰² Za Ivana i Pismo su već načelno čuli, da postoji Duh Sveti. Ali nisu znali da već sada i ovdje postoji Duh Sveti za nas, da je Duh Sveti već izliven i da je za nas po Duhu Svetom moguć jedan novi, božanski život i jedno novo služenje darovima Duha.

Budući da su kršteni samo *krštenjem Ivanovim*, još nisu poznavali puninu kršćanske vjere: Život u i iz snage Duha Svetoga. A budući da su bili otvoreni, Pavao ih je uveo u ovu stvarnu dimenziju kršćanskoga bića. Krstio ih je *u ime Gospodina Isusa*, kojemu su se tako trajno podvrgnuli. Zatim Pavao *položi na njih ruke, te dođe Duh Sveti na njih i oni stanu govoriti drugim jezicima i prorokovati*. Tako je postalo jasno vidljivo i čujno da je u njih ušao jedan novi život.

- U čemu se sastoji razlika između Ivanova krštenja i krštenja u Ime Isusa? (usp. Lk 3,16).
- Moguće je biti vjernik i obraćen, a ipak ne živjeti iz punine Duha Svetoga. Kako je to kod mene? Jesam li ja *primio Duha Svetoga* kad sam postao vjernik? Po čemu se to pokazuje?
- *Ivan je učio*. Za ove učenike Ivan je bio pouzdan svjedok (jamac), njihov „most“ prema Isusu. Budući da se Pavao na njega pozvao, bili su otvoreni. Kako može danas izgledati jedan „most“?

57.

Magija i Isusova snaga

19,8-20

Onda Pavao uđe u sinagogu te je tri mjeseca hrabro raspravljao i uvjeravao o kraljevstvu Božjem. Ali kako neki, okorjeli i nepokorni, ocrnjivahu ovaj Put pred mnoštvom, odstupi od njih, odvoji učenike i danomice raspravljaše u školi nekog Tirana. Trajalo je to dvije godine, tako da su svi azijski žitelji, Židovi i Grci, čuli riječ Božju. Bog je pak činio čudesa nesvakidašnja po rukama Pavlovima tako da bi na bolesnike stavljali rupce ili rublje s Pavlova tijela pa bi s njih nestajalo bolesti i zli duhovi iz njih izlazili. Zato i neki Židovi zaklinjaoci-potukači pokušaše zavzati ime Gospodina Isusa nad one koji imahu zle duhove. Govorili su: „Zaklinjem vas Isusom koga Pavao propovijeda.“ To činjaše sedam sinova nekog Skeve, židovskoga velikog svećenika. Zli im duh odvratilo: „Isusa poznajem i Pavla znam, ali tko ste vi?“ I čovjek u kome bijaše zli duh, nasrnu na njih i nadjača ih te oni goli i izranjeni pobjegoše iz one kuće. Doznaše to svi žitelji efeški, Židovi i Grci, pa ih sve obuze strah te se stade veličati ime Gospodina Isusa. Mnogi pak od onih koji su povjerovali dolazili su isprovijedati i očitovati svoja djela. I podosta onih koji su se bavili praznovjerjem

donosili su knjige i spaljivali ih pred svima. Procijeniše ih te nađoše da vrijede pedeset tisuća srebrnjaka. Tako se snagom Gospodnjom Riječ širila i jačala.

Pavao je i u Efezu ušao u sinagogu i pokušao *uvjeriti Židove o kraljevstvu Božjem*, jer je Božje kraljevsko gospodstvo u tadašnjem židovstvu bilo poznata tema. Ali velika je razlika raspravljati o Božjem gospodstvu ili uvjeriti da je ono u jednom određenom čovjeku došlo i da su se ovome gospodstvu podložili. Ovaj zahtjev naviještanja vodi ili do poslušna prihvaćanja ili do odbacivanja.

Budući da su se neki od Židova novome Putu suprotstavljali, Pavao se nakon tri mjeseca smatrao primoranim potražiti jedno novo mjesto naviještanja i pronašao ga je *u školi nekog Tirana*²⁰³, poznatog filozofa.

U ove dvije²⁰⁴ godine mogli su *svi azijski žitelji* doći u dodir s Gospodinovom riječi i doživjeti *čudesna nesvakidašnja*. Ovo je bilo važno u magijski-mističnu zaraženu ozračju ovoga poganskog hodočasničkog mjesta. Tako je Bog ozdravljao i oslobađao Pavlovim *rupcima ili rublju*.

U ono vrijeme ljudi su vjerovali da bolesti treba pripisati zlim dusima koji ljude napadaju i u njima usidre. Ako je sada netko poznavao ime jednoga duha, koji bi bio jači od onoga kojim je osoba bila opsjednuta, morao je zloga duha primorati da napusti čovjeka. Ovo su pokušali *sedam sinova nekog Skeve*, hoteći Isusovo ime koristiti kao magiju.²⁰⁵

²⁰³ U jednom sačuvanom grčkom rukopisu ukazuje se na to da je u ovoj školi učio od petog do desetog sata, dakle od jedanaest sati prije podne do četiri poslije podne. U gradovima je od jedanaest sati vladao podnevni počinak, i tek kasno popodne ponovno se počelo raditi, budući da je u međuvremenu bilo jako vruće i nenasno je bilo raditi. Pavao je prema tome prije podne ali i navečer obavljao svoj zanat a vrijeme podneva koristio za propovijed i poučavanje.

²⁰⁴ U Dj 20,31 riječ je o tri godine. Povijesno savršenstvo nije bila Lukina nakana.

²⁰⁵ Magija govori da čovjek stvorene stvari rabi za sredstvo s namjerom da tako tajne sile učini iskoristivima, bilo za postizanje zdravlja ili kojekakvih prednosti. Drukčije nego kod svakodnevno i prirodoznanstveno-tehničkog postupanja sa svijetom pritom se zaziva nevidljiva, slobodom obdarena bića (kako god ih se

Ali budući da ovi sinovi Isusa na krštenju nisu prihvatili kao svoga Gospodina, pa tako nisu mogli stajati pod Isusovom vlašću i autoritetom, morali su pobjeći. To je dovelo do jednoga velikog ispovijedanja, čak i među vjernicima, koji po Duhu Božjem spoznaše što u njihovu životu još uvijek nije u redu. Oni otvoreno priznaše što su (ranije) činili. *I podosta onih koji su se bavili praznovjerjem donosili su knjige i spaljivali ih pred svima.* (Možda bi i danas bilo potrebno uništiti knjige, časopise i drugo...?). Time je oslobađanje od ovih nevjerojatnih stvari javno dokumentirano. Nakon ovoga koraka utvrdilo se ogromnu vrijednost²⁰⁶ praznovjernih knjiga. Posljedica je bila: *Tako se snagom Gospodnjom Riječ širila i jačala.* Čudno je ovdje govorenje o „snazi“.

- Zbog čega naviještanje Božje riječi dovodi do odluke?
- S jedne strane djeluje snaga predmetima (Pavlovim *rupcima i rublju*), s druge pak strane mogu Isusovo ime i sveti predmeti magijski biti zlouporabljani. Što je kriterij? (Us. Lk 8,43-48).
- U blizini Božje svetosti očituju se i skriveni grijesi. Poznajem li to?

58.

Pobješnjelo mnoštvo

19,21-40

Pošto se to ispuni, naumi Pavao preko Makedonije i Ahaje otići u Jeruzalem te reče: „Pošto budem ondje, trebat će da i Rim vidim.“ Onda posla u Makedoniju

predstavljalo), o kojima čovjek sebe čini ovisnim, i to ne u skladu sa Stvoriteljem; više se stavlja pod utjecaj koji ga odvlači od Boga (usp. KKC 2117).

²⁰⁶ Jedna srebrna drahma bila je dnevnicna obrtnik. Magija i ezoterija bile su već tada jako skupe.

dvojicu svojih poslužitelja, Timoteja i Erasta, a on provede još neko vrijeme u Aziji. Nekako u ono doba nastala nemalena pobuna protiv ovog Puta. Neki srebrar, imenom Demetrije, izrađivao je srebrne hramiće Artemidine i namicao obrtnicima nemalu dobit. Skupi on njih i sve koji su se bavili takvim poslom te im reče: „Ljudi, vi znate, u ovom je umijeću naše blagostanje. A vidite i čujete da je taj Pavao ne samo u Efezu nego gotovo i u svoj Aziji uvjerio i preokrenuo poveliko mnoštvo govoreći da nema bogova rukama izdjeljanih. Tako prijeti opasnost ne samo da na zao glas dođe naše zanimanje, nego i to da se ništa neće držati do hrama velike božice Artemide te će nestati veličanstva one koju štuje sva Azija i sav svijet.“ Čuvši to, razgnjeve se pa poviču: „Velika je Artemida efeška!“ Sav se grad uskomeša; jednodušno nahrupe u kazalište vukući sa sobom Makedonce Gaja i Aristarha, suputnike Pavlove. Kad je Pavao htio među narod, ne dopustiše mu učenici. Čak i neki azijarsi, njegovi prijatelji, poslaše k njemu i zamoliše da ne dolazi u kazalište. Jedni su izvikivali jedno, drugi drugo jer je skup bio uskomešan te mnogi nisu ni znali zašto su se strčali. Neki iz svjetine uputiše nekog Aleksandra jer su ga Židovi gurali naprijed. Aleksandar pak mahnu rukom i htjede se obraniti pred narodom. Ali kada doznaše da je Židov, udarahu gotovo dva sata svi u jedan glas: „Velika je Artemida efeška!“ Onda tajnik umiri svjetinu pa reče: „Efežani! Tko to od ljudi ne zna da je grad Efez čuvar hrama velike Artemide i kipa s neba palog? Budući dakle da je to neporecivo, valja da budete mirni te ništa brzopleto ne činite. Dovedi ste ove ljude, a nisu ni svetokradice ni hullitelji naše božice. Ako pak Demetrije i njegovi obrtnici imaju protiv koga kakvu tužbu, sudovi se sastaju, a tu su i prokonzuli. Neka se tuže! Ištete li pak što drugo, u zakonitu će se skupu riješiti. Ta izlažemo se opasnosti da za ovo današnje budemo optuženi s pobune jer nema nikakva razloga kojim bismo mogli opravdati ovu strku.“ To rekavši, raspusti skup.

Pavao je pod vodstvo Duha Svetoga razmišljao o svome daljnjem služenju. Pritom mu je postalo jasno: *trebat će da i Rim vidim. Timoteja i Erasta*, svoje suradnike u Efezu, poslao je sada ispred sebe u Makedoniju.

Ponovno je, kao i u Filipima, radi novca nastala pobuna. Neki srebrar, imenom Demetrije, vidio je svoj unosan posao ugroženim, jer je Pavao učio da od pogana načinjeni bogovi nisu nikakvi realni bogovi. Stoga je nahuškao mnoge ljude protiv Pavla. Pritom je stvar spretno skrenuo od novčanika na religiozni osjećaj i na lokalni patriotizam. Tako se čitav grad pobunio i *sav se grad uskomeša*;

jednodušno nahrupe u kazalište²⁰⁷ vukući sa sobom Makedonce Gaja i Aristarha, suputnike Pavlove.

Pavao, neustrašiv i dosljedan, htio se izložiti svjetini. Samo nekolicini visokih dužnosnika treba zahvaliti da Pavao, koga su svi tražili, nije svoj život riskirao i nije došao u kazalište. Možda se htio pokazati solidarnim prema dvojici svoje ganute braće.

Nakon *gotovo dva sata* duge galame tajnik²⁰⁸ *svi u jedan glas: „Velika je Artemida efeška!“ Onda tajnik* naposljetku smiri mnoštvo. Pritom spretno razloži da je ovdje krivo mjesto za optužbu protiv ove dvojice. Tako je skup ponovno razišao.

- Što je pokrenulo srebrara na to da upriliči pobunu? Kako je postupio? Gdje mogu slično vidjeti i danas?
- Pavao je poslušao savjet prijateljskog službenika. Mogu li i ja popustiti?
- Što je Pavao ovdje iznutra doživio kad piše: *Ako sam se po ljudsku borio sa zvijerima u Efezu, kakva mi korist? (1 Kor 15,32).*

59.

Solidarni vjernici

20,1-6

²⁰⁷ Kazalište tadašnjega vremena nije bila jedna zatvorena kuća, nego neka vrsta „stadiona“ sa uzlaznim sjedećim mjestima, na kojima je u Efezu našlo mjesta oko 26.000 ljudi.

²⁰⁸ Tajnik Efeza bio je jedan od mjerodavnih muževa gradske uprave. Bio je voditelj zakonitih skupova naroda i vodio je nadgledanje nad hramskom imovinom svjetski poznatog svetišta. Ovaj mudar i vodstvu skupova vičan čovjek najprije je pustio masu da dva sata viče, a tek onda se umiješao.

Kad se sleže metež, posla Pavao po učenike, ohrabri ih, pozdravi i otputova u Makedoniju. Prešavši one krajeve, hrabreći braću besjedom mnogom, dođe u Grčku i provede ondje tri mjeseca. Upravo kad je htio otploviti u Siriju, postaviše mu Židovi zasjedu pa odluči vratiti se preko Makedonije. Pratili su ga: Sopater Pirov, Berejac, Solunjani Aristarh i Sekund, Gaj Derbanin, Timotej i Azijci Tihik i Trofim. Oni odoše prije te nas dočekaše u Troadi. Mi pak nakon dana Beskvasnih kruhova otplovismo iz Filipa i nakon pet dana dođosmo k njima u Troadu gdje proboravismo sedam dana.

Pavao se nakon meteža oprostio²⁰⁹ od učenika i *otputova u Makedoniju. Prešavši one krajeve, hrabreći braću besjedom mnogom, dođe u Grčku.* Budući da su Židovi planirali zasjedu²¹⁰, Pavao je ponovno promijenio planove svoga putovanja.

Sasa dolazi velika sabirna akcija (usp. 2 Kor 8,1-34) za siromašnu zajednicu u Jeruzalemu, koju je Pavao naredio u poganskim zajednicama (o kojoj je u Djelima apostolskim samo kratko riječ u 24,18). Radi ove sabirne akcije Pavao je ovoga puta putovao s posebno velikom pratnjom. Jer iz svih na akciji sudjelujućih iz zajednica trebao je netko s njim putovati.

- Kako je Pavao razgovarao sa svojim učenicima? Što ovo pokazuje? Mogu li i ja od toga nešto naučiti?
- Pavao piše Korinćanima o kršćanima ove regije: *„Priopćujemo vam, braćo, milost Božju koja je dana crkvama makedonskim: unatoč mnogim kušnjama i nevoljama izobilna njihova radost i skrajnje siromaštvo preli se u bogatstvo darežljivosti. Svjedočim, uistinu: oni su nas dragovoljno – po svojim mogućnostima o preko mogućnosti – veoma usrdno molili za*

²⁰⁹ Pavao se više nikada neće vratiti natrag u Efez. Ali je u Efezu ostavio svoga prijatelja Timoteja (usp. 1 Tim 3), gdje je ovaj 97. poslije Krista podnio mučeništvo. Desetljećima kasnije ondje se naselio evanđelist Ivan. je

²¹⁰ Možda se radilo o sljedećem: Oko uskrsnoga vremena napuštali su često brodovi sa židovskim hodočasnici koji su u Jeruzalemu htjeli slaviti Pashu, luke drugih zemalja. I Pavao je imao namjeru, ploviti s jednim takvim brodom. Ondje bi fanatičnim Židovima moglo biti lako baciti ga preko palube. Jednu urotu ove vrste Pavao je srećom otkrio pravodobno.

milost zajedništva u ovom posluživanju svetih“ (2 Kor 8,1-4).
Što svjedoče ovi kršćani?

60.

Povezani u zajednicu ljubavi

20,7-16

U prvi dan tjedna, kad se sabrasmo lomiti kruh, Pavao im govoraše i kako je sutradan kanio otputovati, probesjedi sve do ponoći. U gornjoj sobi gdje smo se sabrali bijaše dosta svjetiljaka. Na prozoru je sjedio neki mladić imenom Eutih. Kako je Pavao dulje govorio, utone on u dubok san. Svladan snom, pade s trećeg kata dolje. Digoše ga mrtva. Pavao siđe, nadnese se nad dječaka, objumi ga i reče: „Ne uznemirujte se! Duša je još u njemu!“ Zatim se pope pa pošto razlomi kruh i blagova, dugo je još zborio, sve do zore. Tad otputova. Mladića odvedoše živa, neizmjereno utješeni. Mi pak pođosmo naprijed lađom: otplovismo u As. Odande smo imali povesti Pavla – tako je odredio kad se spremao poći pješice. Kad nam se u Asu pridruži, uzesmo ga i stigismo u Mitilenu. Odande odjedrismo sutradan i stigismo nadomak Hija, prekosutra krenusmo u Sam, a idućeg dana stigismo u Milet. Jer Pavao je odlučio mimoći Efez da se ne bi zadržao u Aziji: žurio se da, uzmogne li, na dan Pedesetnice bude u Jeruzalemu.

U Troji nalazimo prvi puta jedan naputak o tome da je u tim pogansko-kršćanskim zajednicama prvi dan ²¹¹ tjedna slavljeno posebno kao dan uskrsnuća Gospodina Isusa. Zajednica se sabrala da *lomi kruh*²¹². Na ovome bogoslužju Pavao je oduljio svoj govori *sve do ponoći*. Za *mladića imenom Eutih*, koji je radio čitav dan, to bijaše

²¹¹ Prvi dan židovskoga tjedna bio je dan okupljanja kršćana, „Dan Gospodnji“. Nedjeljno okupljanje događalo se dakle na početku ovoga dana – prema židovskome načinu brojanja (novi dan je započinjao zalaskom sunca), dakle u subotu navečer. ov dan

²¹² U prvoj Crkvi dvije stvari su bile međusobno usko povezane. Prvo gozba ljubavi, kojoj su svi nešto pridonijeli. Za mnoge robove mora da su ove gozbe ljubavi bile jedino pravo jelo, koje su tijekom tjedna dobili. Kod ove gozbe sjedili su kršćani prijateljski skupa i ono što su imali dijelili međusobno s drugima. Za vrijeme ili na kraju gozbe slavio se zatim sakrament Euharistije (usp. 1 Kor 11,17-34) i 1 Kor 14 od retka 26).

previše. On je zaspao i svladan snom *pade s trećeg kata dolje. Digoše ga mrtva.*

Sada Pavao prekida bogoslužje, *siđe, nadnese se nad dječaka, obujmi ga i reče: „Ne uznemirujte se! Duša je još u njemu!“* Zatim je dalje slavio Euharistiju i propovijedao sve do jutra. Svi bijahu *neizmjereno utješeni* Gospodinovim djelovanjem.

Nakon svega što je Pavao doživio, htjede najprije jedan dan *poći pješice* kako ne bi gubio vrijeme za svoje putovanje. Pavao je imao za cilj požuriti *da, uzmogne li, na dan Pedesetnice bude u Jeruzalemu.*

- Kako je ovdje izgledao bogoslužni sastanak? Što je danas drukčije? Što nama danas nedostaje?
- Zbog čega je Pavao „*propovijedao*“ tako dugo? Što pokazuje ovo o njemu i o zajednici?
- Što je Pavlu zacijelo činilo dobro na njegovu „*danu pustinje*“, kad je htio biti sam na putu?

61.

Oporuka dušobrižnika

20,17-38

Ipak iz Mileta posla u Efez po starješine Crkve. Kad stigoše, reče im: „Vi znate kako sam se sve vrijeme, od prvog dana kada stupih u Aziju, ponašao među vama: služio sam Gospodinu sa svom poniznošću u suzama i kušnjama koje me zadesiše zbog zasjeda židovskih; ništa korisno nisam propustio navijestiti vam i naučiti vas – javno i po kućama; upozoravao sam Židove i Grke da se obrate k Bogu i da vjeruju u Gospodina našega Isusa.“ „A sad, evo, okovan Duhom idem u Jeruzalem. Što će me u njemu zadesiti, ne znam, osim što mi Duh Sveti u svakom gradu jamči da me čekaju okovi i nevolje. Ali ni najmanje mi nije do života, samo da dovršim trku svoju i službu koju primih od Gospodina Isusa: svjedočiti za evanđelje milosti Božje.“ „I sad, evo, znam: nećete više vidjeti lica moga, svi vi posred kojih prođoh propovijedajući Kraljevstvo. Zato vam u ovaj dan današnji jamčim: čist sam od krvi svijtu jer nisam propustio navijestiti vam ništa od svega nauma Božjega.“ „Pazite na sebe i na sve stado u kojem vas Duh Sveti postavi nadglednicima, da pasete Crkvu Božju koju steče krvlju svojom.“ „Ja znam da će nakon mog odlaska među vas uljesti vuci okrutni koji ne štete stada, a između vas će samih ustati ljudi koji će iskrivljavati

nauk da bi odvucli učenike za sobom. Zato bdijte imajući na pameti da sam tri godine bez prestanka noću i danju suze lijevajući urazumljivao svakoga od vas.“ „I sada vas povjeravam Bogu i Riječi milosti njegove koja je kadra izgraditi vas i dati vam baštinu među svima posvećenima.“ „Ni za čijim srebrom, zlatom ili ruhom nisam hlepio. Sami znate: za potrebe moje i onih koji su sa mnom zasluživale su ove ruke. U svemu vam pokazah: tako se trudeći treba se zauzimati za nemoćne i na pameti imati riječi Gospodina Isusa jer on reče: 'Blaženije je davati nego primati.'“ Kada to doreče, klekne te se zajedno sa svima njima pomoli. Tad svi briznuše u velik plač, obisnuše Pavlu oko vrata i stadoše ga cjelivati, ražalošćeni nadasve riječju koju im reče: da više neće vidjeti lica njegova. Zatim ga ispratiše na lađu.

U Miletu *posla u Efez po starješine Crkve*. Sada slušamo o jedinome govoru koji je Pavao držao pred kršćanima. Pritom se potpuno nadovezao na svoj vlastiti uzor. Zna: *služio sam Gospodinu sa svom poniznošću u suzama i kušnjama*. U svako služenje u zajednici pripadaju poniznost, boli i kušnje.

Upozoravao sam Židove i Grke da se obrate k Bogu i da vjeruju u Gospodina našega Isusa. Svi trebaju obraćenje živomu Bogu.

Pavao je svojim putem išao pod vodstvom Duha Svetoga, kojemu se bez pogovora pokoravao, čak i onda kad ga je ovaj uvodio u patnju. Kao Isus Pavao je imao pred očima samo dovršenje svoga poslanja. *Ali ni najmanje mi nije do života, samo da dovršim trku svoju i službu koju primih od Gospodina Isusa: svjedočiti za evanđelje milosti Božje*.

Pavao zna da Božji glasnik ima jednu veliku odgovornost. Lažna srdačnost, sviđanje ljudima, neodlučnost, mlakost, strah pored duhom vremena i puno toga drugoga mogu spriječiti *navještaj svega nauma Božjega*. Stoga opominje: *Pazite na sebe i na sve stado u kojem vas Duh Sveti postavi nadglednicima, da pasete Crkvu Božju koju steče krvlju svojom*.

A sada govori Pavao nešto zastrašujuće: *Ja znam da će nakon mog odlaska među vas uljesti vuci okrutni koji ne štete stada, a između vas će samih ustati ljudi koji će iskrivljavati nauk da bi odvucli učenike za sobom (Dj 20,29-30)*. Ne samo izvana, opasnosti će još više dolaziti iz središta zajednice. Stoga *bdijte* i uzmite moju angažiranost za uzor, jer ja sam *tri godine bez prestanka noću i danju suze lijevajući urazumljivao svakoga od vas*.

U grčkome svijetu, s njegovim podcjenjivanjem tjelesnoga rada, Pavao je svjedočio da je sam zarađivao za svoje uzdržavanje i uzdržavanje svojih pratitelja. Pavao zaključuje Gospodinovom riječju: *'Blaženije je davati nego primati.'* Na kraju svi kleknuše moleći za djelotvornost Božje milosti, kojoj je Pavao povjerio starješine s njihovim zajednicama.

- Što me od Pavlova uzora dodiruje?
- Što mene osobno potiče?
- *Vuci okrutni* ne izgrađuju. Oni se ne hrane Božjom riječi i pokušavaju ljude pridobiti na svoju stranu umjesto da ih vezuju uz Isusa: Poznajem li takve ljudi i u katoličkim službama?

62.

Spreman trpjeti kao Isus

21,1-17

Pošto se otrgosmo od njih, zaplovismo. Jedreći ravno, stigosmo na Kos, a sutradan na Rod pa odande u Pataru. Kad nađosmo lađu za Feniciju, popesmo se i otplovismo. Kad bijasmo napomol Cipru, ostavismo ga slijeva jedreći prema Siriji. Pristadosmo u Tiru jer je ondje lađa imala iskrcati tovar. Pronađosmo učenike i ostadosmo ondje sedam dana. Oni po Duhu nagovarahu Pavla da ne uzlazi u Jeruzalem. Ali kad nam istekoše dani, ipak otputovasmo. Ispratiše nas svi, sa ženama i djecom, do izvan grada. Na žalü klekosmo i pomolismo se. Pozdravismo se, popesmo se na lađu, a oni se vratili kući. Tako dovršismo plovidbu. Iz Tira stigosmo u Ptolemaidu. Pozdravili smo braću i ostali jedan dan u njih. Sutradan otputovasmo i stigosmo u Cezareju. Uđosmo u kuću Filipa evanđelista, jednog od sedmorice, i ostadosmo kod njega. On je imao četiri kćeri djevice koje su prorokovale. Kako smo se zadržali mnogo dana, siđe iz Judeje neki prorok imenom Agab, dođe k nama, uze Pavlov pojas, sveza sebi noge i ruke te reče: „Ovo govori Duh Sveti: Čovjeka čiji je ovo pojas ovako će svezati Židovi u Jeruzalemu i predati u ruke pogana.“ Kada smo to čuli, stadosmo mi i mještani zaklinjati Pavla da ne uzlazi u Jeruzalem. Nato on odvrati: „Što plaćete i parate mi srce? Ta spreman sam ne samo biti svezan nego i umrijeti u Jeruzalemu za ime Gospodina Isusa.“ A kako se nije dao nagovoriti, ušutjesmo rekavši: „Gospodnja budi volja!“ Nakon tih dana spremismo se i uzađosmo u Jeruzalem. S nama pođoše i učenici iz Cezareje pa nas

odvedoše k nekome Mnasonu Cipraninu, starom učeniku, da u njega odsjednemo. Kad stigismo u Jeruzalem, primiše nas braća radosno.

Tada se putovalo trgovačkim brodovima, čiji je cilj putovanja određivao njihov tovar. Tako su Pavao i njegovi pratitelji došli u Tir. Ovdje je očito postojala jedna mala zajednica koju se tek moralo *pronaći*. Ondje ostadoše jedan tjedan. *Oni po Duhu nagovarahu Pavla da ne uzlazi u Jeruzalem.*

I u Ptolemaidi je bila jedna zajednica, o čijem osnutku ne znamo ništa. To pokazuje koliko je kršćanstvo tada već bilo rasprostranjeno. U Cezareji svrati Pavao k *jednome od sedmorice*, koji je tada morao pred progoniteljem Savlom pobjeći. Sada su ova dvojica muževa kao braća jedan uz drugoga, progonitelj kao gost kod progonjenoga! *Ovaj je imao četiri kćeri²¹³ djevice koje su prorokovale.*

Ovdje u posjet došao neki prorok imenom Agab²¹⁴. *On uze Pavlov pojas, sveza sebi noge i ruke te reče: „Ovo govori Duh Sveti: Čovjeka čiji je ovo pojas ovako će svezati Židovi u Jeruzalemu i predati u ruke pogana.“* Pavao je često izbjegao smrti. Ali sada je bio siguran da ovo trpljenje koje dolazi spada u ispunjenje njegove zadaće. Zato reče: *Ta spreman sam ne samo biti svezan nego i umrijeti u Jeruzalemu za ime Gospodina Isusa.* Kao kod Isusa, ni za Pavla put muke nije smetnja, nego dovršenje njegova djelovanja.

Ali Pavao je najprije u velikoj pratnji došao u Jeruzalem, gdje ga braća *primiše radosno.*

- Zbog čega Pavao ovdje nije izbjegao trpljenju, premda su ga učenici na to nagovarali?
- Za Isus govori Luka da *sa svom odlučnošću krenu u Jeruzalem (Lk 9,51)*. U čemu su slične Isusova muka i Pavlovo trpljenje?

²¹³ Izabranje proročki nadarenih kćeri pokazuje da je samo u Palestini javno propovijedanje žena bilo moguće.

²¹⁴ Usp. Dj 11,28

Pavao uhvaćen i zatočen

21,18-28,31

Jeruzalem, Cezareja – putovanje s brodolomom (Malta) i Rim posljednje su postaje koje nam Luka o Pavlu izvješćuje. Upravo u *Jeruzalem*, kad je Pavao htio donijeti kolektu (novac) za osiromašenu zajednicu, uhićen je gotovo ubijen. Ali Rimljani su zahvatili (umiješali se) i tako je Pavao (kao Isus) postao rimski uznik. Ali i ovdje je ostao u opasnosti. Tako je u zaštiti noći, praćen vojnim pratnjom od 200 vojnika, 200 lako naoružanih i 70 konjanika, u Cezareji spašen.

Veliki antikni grad *Cezareja* sagrađen je između 20. i 10 prije Krista. Već je u drugom stoljeću brojao oko 125.000 stanovnika. Osnivanje jedne kršćanske zajednice uslijedilo je po apostolu Filipu u 1. stoljeću (Dj 8,40). Petar je u Cezareji krstio prvi put jednoga poganina, satnika Kornelija (Dj 9,30). Na kraju svoga drugog misijskog putovanja, jedrio je iz Korinta preko Efeza u Cezareju, ali da odmah pođe dalje u Jeruzalem. I njegovo treće putovanje ponovno ga je dovelo u Cezareju.

Dvije pune godine ostao je ovdje kao rimski zarobljenik. Konačno je apelirao na cara. Tako je došlo do *prevoženja u Rim*. Ovo se konačno dogodilo jedni aleksandrijskim brodom.

Za Tim, koji je trećinu svojih potreba pšenice dovezio iz Egipta, promet robe s Aleksandriom bio je životno važan. Budući da je rimsko zbrinjavanje pšenicom bilo u državnim rukama, aleksandrijski brodovlasnici postali su ugovorni partneri Rima, što ih je obvezivalo na stanovite sporedne usluge. Tako su morali svoje brodove stavljati na raspolaganje i za transport vojnika i zarobljenika. Jedan brod sa žitom dužine oko 53 metra mogao je natovariti i do tisuću tona pšenice. Vožnja takvih tovarnih brodova trajala je 10 do 20 dana iz Puteolija (rimske luke) natrag u Aleksandriju, budući da su na Sredozemnome moru puhali pretežito zapadni vjetrovi.

Ali i vožnja onamo bila je iz istih razloga uvelike otežana. Budući da antikni brodovi nisu mogli jedriti protiv vjetra, morali su zauzimati pravilan cik-cak-smjer. Koliko je vožnja trajala, ovisilo je samo o vremenu. Ovaj brod, kojega su nepovoljni vjetrovi potpun odvrćali od pravca, bio je na putu već 70 dana i za to vrijeme nije prevalio gotovo ni polovicu puta.

I konačno je Pavao preko brodoloma kod Malte ipak došao u Rim. Oko godine 50. prije Krista u glavnome gradu rimskoga carstva živjelo je oko pola milijuna ljudi. Rim se smatrao najstarijim bez prekida naseljenim gradom svijeta. Oko godine 50. formirala se jedna kršćanska zajednica kojoj je Pavao napisao jednu Poslasticu. Ovu je Pavao u Rimu pozdravio.

Ipak dotle je bilo puno turbulentnih događaja. Zato ćemo ponovno razmatrati kako je Bog u ljudima i preko ljudi djelovao, izgrađivao svoje Kraljevstvo i svoje planove privodio cilju.

63.

Diplomatski pokušaj izbavljenja u Jeruzalemu

21,18-26

Sutradan ode Pavao zajedno s nama k Jakovu. Nađoše se ondje i sve starješine. Pošto ih pozdravi, stade im potanko izlagati što učini Bog među poganima po njegovoj službi. Pošto su ga oni poslušali, dadoše slavu Bogu pa mu rekoše: „Vidiš, brate: deseci su tisuća Židova povjerovali i svi su revnitelji Zakona. A o tebi im je dojavljeno da sve Židove koji su među poganima upućuješ na otpad od Mojsija učeći ih da ne obrezuju djece i ne žive po običajima. Što dakle? Čut će svakako da si došao.

Učini stoga što ti kažemo. U nas su četiri čovjeka koji imaju zavjet. Njih uzmi, s njima se zajedno posveti, plati za njih da se ošišaju pa će svi spoznati da nema ništa od onoga što im je o tebi dojavljeno, nego da si i ti na pravu putu i da opslužuješ Zakon. A što se tiče pogana koji povjerovaše – poslali smo što odlučismo: da se klone mesa žrtvovana idolima, krvi, udavljenoga i bludništva.“ Nato Pavao uze one ljude, sutradan se s njima zajedno posveti, uđe u Hram, oglasi svršetak dana posvećenja nakon kojih će se za svakoga od njih prinijeti prinos.

Sljedećega dana potražio je Pavao Jakova i starješine da im preda kolektu. Ondje je izvijestio o svemu *što učini Bog među poganima po njegovoj službi*. Ovo očito veliko Božje djelovanje dovelo je do slavljenja Boga.

Ali uza svu radost zbog velikih djela vani u dalekome svijetu, Jakov i starješine ovdje u Jeruzalemu imali su jedan veliki problem. Širile su se glasine da *sve Židove koji su među poganima upućuje na otpad od Mojsija*. Ove glasine pobudile su velike agresije.

Budući da nije bilo moguće zatajiti (prešutjeti) da je Pavao došao, i da su u pravilu rasprave kod emocionalno uzbuđenih ljudi malo plodile, Jakov predloži: Pavao treba jednim javno vidljivim činom dokazati da je osobno vjeran Zakonu, da ove glasine smiri.

Pavao se u ovo upustio i sljedećega dana *se posveti*, zajedno s četvoricom muževa. Pritom je preuzeo sveukupne troškove²¹⁵. Vjerojatno se Pavao čitavoj stvari protivio (opirao), jer je ova stvar za njega davno izgubila na važnosti. Ali je radi zajednice povukao svoje vlastite želje i poglede.

- Zbog čega je važno da jedni drugima uvijek iznova pripovijedaju o Božjem djelovanju?

²¹⁵ Četiri muža prazajednice položili su nazirejski zavjet Prema Knjiga Brojeva 6,1-21. Vrijeme njihova zavjeta bilo je pri kraju, Sada su prema propisima Zakona morali prinijeti potrebnu žrtvu u Hramu. Budući da su se takve žrtve naplaćivale, u Jeruzalemu je bio običaj da bogatiji ljudi preuzmu troškove za siromašne Nazirejce. Pavao je to učinio za ova četiri čovjeka. Time je u javnosti priznao Zakon i ova četiri čovjeka bila su u svako vrijeme dostupna kao svjedoci.

Metež i uhićenje

21,27-40

Kad se upravo navršavalo tih sedam dana, neki ga Židovi iz Azije opaze u Hramu, uzbune sav narod pa podignu na nj ruke vičući: „Izraelci, u pomoć! Evo čovjeka koji sve posvuda poučava protiv naroda, Zakona i ovoga mjesta pa je još i Grke uveo u Hram i oskvrnuo ovo sveto mjesto.“ Jer prije su s njime u Gradu vidjeli Trofima Efežanina i mislili da je Pavao njega uveo u Hram. Sav se grad uskomeša, nastaje strka naroda. Pograbe Pavla i odvuku ga izvan Hrama pa odmah pozatvaraju vrata. Dok su mu o glavi radili, dođe do tisućnika čete glas da je sav Jeruzalem uzavreo. On odmah uze vojnike i satnike pa otrča dolje k njima. Oni pak kako ugledaše tisućnika i vojnike, prestadoše udarati Pavla. Onda se tisućnik približi, uhvati ga, zapovjedi da ga okuju dvojim verigama pa stade ispitivati tko je i što je učinio. Iz svjetine su jedni izvikivali ovo, drugi ono. Kako zbog graje nije mogao saznati ništa pouzdano, zapovjedi da se odvede u vojarnu. Kad se Pavao pojavi na stubama, morali su ga vojnici nositi zbog silovitosti svjetine. Jer mnoštvo je naroda išlo za njima i vikalo: „Smakni ga!“ Upravo na ulazu u vojarnu reče Pavao tisućniku: „Smijem li nešto reći?“ On ga upita: „Zar znaš grčki? Ti dakle nisi onaj Egipćanin koji je prije nekoliko dana pobunio i u pustinju odveo one četiri tisuće bodežara?“ Pavao odvrati: „Ja sam Židov iz Tarza cilicijskoga, građanin grada znamenitoga. Molim te, dopusti mi progovoriti narodu.“ Kad mu on dopusti, Pavao stojeći na stubama mahnu rukom narodu pa kad nastaje velika tišina, prozbori hebrejskim jezikom.

O Duhovima dolazili su Židovi iz čitavoga svijeta u Jeruzalem, pa tako i iz provincije Azije, gdje je Pavao uspješno djelovao i nakon sukoba uvijek udaljio iz sinagoge. Sada su ovi Židovi vidjeli Pavla u gradu zajedno s Trofimom, kojega su poznavali iz Azije.

Trofim je bio poganin a pristup Hramu jednoga poganina u njihovim je očima bio strašan prekršaj²¹⁶.

²¹⁶ Pogani su smjeli stupiti na za njih predviđeno predvorje, ali između ovoga i dvorišta za žene nalazila se oграда, na kojoj su bile ploče s natpisom: Ni jedan čovjek koji nije židovskoga podrijetla ne smije prijeći ogradu koja okružuje Hram. Bude li tko pritom ulovljen, neka zna da je sam skrivi smrtnu kaznu koja je posljedica ovoga prekršaja.“ Čak su i Rimljani ovu zabranu uzimali tako ozbiljno da su Židovima dopuštali izvršiti smrtnu kaznu nad onima koji su ovaj prekršaj počinili.

Budući da je Pavao radi zavjeta bio često u Hramu, Židovi iz provincije Azije su mislili da ga je Trofim ovamo dopratio. Zbog toga se sav grad uskomeša, nastaje strka naroda. Pograbite Pavla. A budući da u Hramu nitko nije smio biti ubijen, htjedoše ga da ga vani ubiju.²¹⁷

Neposredno na sjeverozapadnome uglu hramskog područja, povezana stubištem s Hramom, nalazila se tvrđava „Antonija“, mjesto rimske opsade u Jeruzalemu. Kad je tisućnik čete čuo za pobunu, odmah se umiješa. Uhvati Pavla, zapovjedi da ga okuju dvojim verigama pa stade ispitivati tko je i što je učinio. Ali graja bijaše prevelika da bi se moglo saznati nešto pouzdano. Kao kod Isusa, i vodje je mnoštvo izvikivalo: „Smakni ga!“

U ovoj situaciji gužve reče Pavao tisućniku: „Smijem li nešto reći?“ Nakon što je tisućnik jasno shvatio da Pavao nije bio nikakav revolucionar, dopusti mu da progovori i narodu. Kad se Pavao obratio mnoštvu i pokretom ruke zamolio da se smiri, odjednom kao nekim čudom zavlada potpuna tišina. Koja je snaga djelovala u Pavlu!

- Temeljem kojega nesporazuma su Židovi iz Azije pobunili protiv Pavla? Koje raspoloženje u srcima ih je moglo na to potaknuti?
- Zbog čega se „tisuće“ (Dj 21,20) judeokršćana nisu zauzeli za svoga novoga brata Pavla?
- Kako je Pavao čuvan? Što zadivljuje na njegovu stavu?

65.

Pavao se brani

22,1-21

„Braćo i oci, poslušajte što ću vam sad u svoju obranu reći.“ Kad čuše da im govori hebrejskim jezikom, još većma utihnuše. On nastavi: „Ja sam Židov, rođen u Tarzu cilicijskom, ali odrastao u ovom gradu, do nogu Gamalielovih odgojen točno

²¹⁷ Je li Pavao u ovim trenucima pomislio posebno na Stjepana? I njega su Židovi iz dijaspore u jednom takvom metežu odveli na smrt i Pavao je to smatrao dobrim.

po otačkom Zakonu; bijah revnitelj Božji kao što ste svi vi još danas. Ovaj sam Put na smrt progonio, u okove bacao i predavao u tamnice muževe i žene, kako mi to može posvjedočiti i veliki svećenik i sve starješinstvo. Od njih sam i pisma dobio za braću u Damasku pa se zaputio da i one ondje okovane dovedem u Jeruzalem da se kazne.“ „Dok sam tako putovao i približavao se Damasku, s neba me oko podneva iznenada obasja svjetlost velika. Sruših se na tlo i začuh glas što mi govoraše: 'Savle, Savle, zašto me progoniš?' Ja odgovorih: 'Tko si, Gospodine?' Reče mi: 'Ja sam Isus Nazarećanin koga ti progoniš.' Oni koji bijahu sa mnom svjetlost doduše primijetiše, ali ne čuše glasa Onoga koji mi govoraše. Rekoh nato: 'Što mi je činiti, Gospodine?' Gospodin će mi: 'Ustani, pođi u Damask i ondje će ti se reći što ti je određeno učiniti.' Kako od sjaja one svjetlosti obnevidjeh, pratioci me povedoše za ruku te stigoh u Damask.“ „Neki Ananija, čovjek po Zakonu pobožan i na dobru glasu u Židova ondje nastanjenih – dođe k meni, pristupi mi i reče: 'Savle, brate, progledaj! I ja se u taj čas zagledah u nj. A on će: 'Bog otaca naših predodredi te da upoznaš volju njegovu, da vidiš Pravednika i čuješ glas iz usta njegovih jer bit ćeš mu pred svim ljudima svjedokom onoga što si vidio i čuo. I što sad oklijevaš? Ustani, krsti se i operi grijehe svoje, prizivljući Ime njegovo!'“ „Pošto se vratih u Jeruzalem, dok sam se jednom molio u Hramu, padoh u zanos i vidjeh Gospodina gdje mi govori: 'Pohiti, žurno izađi iz Jeruzalema jer neće primiti tvoga svjedočanstva o meni.' Ja rekoh: 'Gospodine, oni znaju da sam ja u tamnice bacao i bičevao po sinagogama one koji vjeruju u te. I dok se proljevala krv Stjepana, svjedoka tvoga, i ja sam ondje stajao i odobravao te čuvao haljine onih koji ga ubijahu.' Nato mi reče: 'Pođi jer ću te poslati daleko k poganima!'

Pavao visoko na stubištu, okružen vojnicima i časnicima, iza njega brdo, pred njim veliko mnoštvo u šutnji i silan kompleks hramskoga zdanja: u ovome posebnom okruženju smio je Pavao još posljednji put u Jeruzalemu svome ljubljenom narodu Izraelu navijestiti Evanđelje i u jednom osobnom svjedočanstvu reći zašto ej postao vjernik u Isusa i apostol pogana: „*Braćo i oci, poslušajte što ću vam sad u svoju obranu reći.*“ Pavao ukazuje na dvije stvari: Prvo naglašava da je istovjetan sa svojim narodom. On je Židov kao i oni, još više. On je rabin, koji je sjedio do Gamalijelovih nogu i u svojoj rewnnosti za nauk otaca Pavao je postao progonitelj kršćana.

Sada je Pavao naglasio razliku, koja postoji između njega i njegovih slušatelja. Bitna se razlika sastojala u tome da je on prepoznao Isusa kao Mesiju svih ljudi i Boga kao Boga koji ljubi sve ljude. (Njegovi slušatelji pak vjeruju da Bog ljubi samo Židove i ni

jedan drugi narod osim njih). Ovo različito shvaćanje svodilo se na to da je Pavao susreo Krista licem u lice, kad ga je *oko podneva iznenada obasjala svjetlost velika* a glas mu govoraše: *Ja sam Isus Nazarećanin koga ti progoniš.*

U Damasku „neki Ananija, čovjek po Zakonu pobožan i na dobru glasu u Židova ondje nastanjenih – dođe k meni ... i reče: 'Bog otaca naših predodredi te da upoznaš volju njegovu, da vidiš Pravednika i čuješ glas iz usta njegovih jer bit ćeš mu pred svim ljudima svjedokom onoga što si vidio i čuo. '

Kasnije u Jeruzalemu sam je Gospodin od njega tražio da napusti ²¹⁸ Jeruzalem. Pavao je zasnovao misiju pogana, ali ne odbijanjem kod Židova, nego Gospodinovim nalogom. *'Pođi jer ću te poslati daleko k poganima!'*

- Zbog čega je iz Zakonu vjerna Židova postao navjestitelj Isusa Krista?
- Kako Pavao pokušava uvjeriti i pridobiti Židove? Što mogu iz toga naučiti?
- U čemu se sastoji kršćanski život prema redcima 14-15: „*Bog otaca naših predodredi te da upoznaš volju njegovu, da vidiš Pravednika i čuješ glas iz usta njegovih, jer bit ćeš mu pred svim ljudima svjedokom onoga što si vidio i čuo*“?

66.

Pažnja: Ja sam Rimljanin!

22,22-29

Slušali su ga sve do te riječi, a tada podigoše glas: „Ukloni takva sa zemlje! Nije pravo da živi!“ Kako oni stadoše bučiti, odbacivati haljine i vitlati prašinu u zrak, zapovjedi tisućnik da Pavla uvedu u vojarnu pa odredi da ga bičevima ispitaju kako

²¹⁸ U Djelima apostolskim 9 čitamo da je Pavao napustio Jeruzalem jer su razjareni Židovi ondje ugrožavali njegov život; ovdje pak stoji da je Jeruzalem napustio jer je imao viđenje. Ovo ne mora biti proturječno; više se isti događaj pripovijeda svaki put s jednim drugim motrištem.

bi doznao zašto tako viču protiv njega. Kad ga remenjem rastegoše, reče on nazočnom satniku: „Rimskoga građanina, i još neosuđena, smijete bičevati?“ Kad je to čuo satnik, priđe tisućniku i dojadi mu: „Što si to nakanio? Ovaj je čovjek Rimljanin!“ Tisućnik tada priđe Pavlu pa mu reče: „Reci mi, jesi li Rimljanin!“ On odvrati: „Da.“ Tisućnik dometnu: „Ja stekoh to građanstvo za skupe novce.“ Pavao nato reče: „Ja sam se pak s njim i rodio.“ Brže stoga odstuje od njega oni koji su ga imali ispitivati. I tisućnik se preplaši kad sazna da je Pavao Rimljanin, a on ga bijaše okovao.

Dugo je uzbuđeno mnoštvo tiho slušalo Pavla, ali kad je govorio o svome poslanju poganima, ponovno započe metež. Tisućnik je pre čitavim ovim događajem stajao bespomoćan. Iznenaden dobrim grčkim svoga uznika dopustio je govor. Nije razumio puno jer je Pavao govorio aramejskim²¹⁹ jezikom. I sada je ponovno izbio metež: Kakav je to samo bio čovjek kojega je uhitio? O tome je htio konačno biti na čistu i zato je naredio: Saslušanje uz primjenu mučenja, to znači bičevanja²²⁰.

Sada se Pavao odupirao: „Rimskoga građanina, i još neosuđena, smijete bičevati?“ Saznavši da je Pavao kojega je dao okovati²²¹, rimski građanin²²² tisućnik se prestraši, to više što je Pavao bio od rođenja Rimljanin.

- Zbog čega ponovno izbija metež dok je Pavao govorio o svome poslanju poganima?

²¹⁹ U 21,40 stoji doduše: na hebrejskom jeziku. Ipak od povratka iz egzila više se nije govorilo hebrejskim nego aramejskim jezikom

²²⁰ Bičevanje nije bilo zamišljeno kao kazna; više je to bila najjednostavnija i najučinkovitija metoda ili da se sazna istinu ili barem postigne priznanje. Samo ej malo ljudi izdržalo ovu proceduru pri punoj svijesti; mnogi su tijekom bičevanja umirali. Uhićeni je prignutih i golih leđa bio čvrsto privezan uz gredu prije nego je bičevanje započelo.

²²¹ Ali Pavao je u stvarnosti ostao i dalje svezan (usp. 22,30; 23,18; 24,27; 26,29). Možda je potrebno razlikovati dva načina okivanja: teže koje je već predstavljalo kaznu, ovo bi Pavlu bilo zatim oduzeto, i lakše okivanje, nužno za čuvanje uhićenih.

²²² Istu prestrašenost doživjeli su najviši službenici u Dj 16,37-39.

- Pavao ustrajava na svome dostojanstvu da je Rimljanin. Bio je spreman trpjeti za Isusa, ali nije tražio patnju. Mogu li se i ja oduprijeti za svoje dostojanstvo? Gdje bih ovo morao?

67.

Hrabro samo!

22,30-23,11

Sutradan pak kad je htio točno saznati za što ga Židovi optužuju, odriješi ga pa zapovjedi da se sastanu veliki svećenici i sve Vijeće te privede Pavla i postavi ga pred njih. Pavao uprije pogled u Vijeće i reče: „Braćo, ja sam posve mirne savjesti živio pred Bogom sve do dana današnjega.“ Nato veliki svećenik Ananija naredi onima što stajahu uza nj da ga udare po ustima. Onda mu Pavao reče: „Udarit će Bog tebe, zide obijeljeni! Ti li sjediš da me po Zakonu sudiš, a protuzakonito zapovijedaš da me biju?“ Oni što su ondje stajali rekoše nato: „Zar velikog svećenika Božjega da pogrdjuješ?“ Pavao odvratil: „Nisam znao, braćo, da je veliki svećenik. Ta pisano je: Glavara naroda svoga ne proklinji.“ Pavao je znao da su oni dijelom saduceji, a dijelom farizeji pa povika u Vijeću: „Braćo, ja sam farizej, sin farizeja. Sudi mi se zbog nade, uskrsnuća mrtvih.“ Tek što je on to rekao, nastala razmirica između farizeja i saduceja i mnoštvo se razdijeli. Jer saduceji vele da nema uskrsnuća, ni anđela, ni duha, a farizeji sve to priznaju. Nastala velika graja te ustadoše neki pismoznanci farizejske stranke i zaoštre boj govoreći: „Ništa zlo ne nalazimo na tom čovjeku! A što ako mu je duh govorio, ili anđeo?“ Kad razmirica postala još većom, poboja se tisućnik da Pavla ne rastrgaju pa zapovjedi da vojska siđe, otme ga ispred njih i povede u vojarnu. Iduće noći pristupi mu Gospodin i reče: „Hrabro samo! Jer kao što si za me svjedočio u Jeruzalemu tako treba da i u Rimu posvjedočiš!“

Budući da je tisućnik htio točno saznati za što ga Židovi optužuju, dao je sazvati sve Vijeće i postaviti ga pred njih. Pavao tada reče: „Braćo, ja sam posve mirne savjesti živio pred Bogom sve do dana današnjega.“ Budući da je za muškarce pred kojima je ovdje stajao bilo nepojmljivo da je jedan strogi Židov upao u ovo bogohulno i sramotno društvo kršćana i to *posve mirne savjesti*, Pavao je bio

udaren po ustima. Ali Pavao se odupro: „Udarit će Bog tebe, zide obijeljeni! Jer protuzakonito²²³ zapovijedaš da me biju?“

Sada je Pavao načinio jednu primjedbu, za koju je znao da će u Velikome vijeću izazvati napetost²²⁴. „*Braćo, ja sam farizej, sin farizeja. Sudi mi se zbog nade, uskrsnuća mrtvih.*“ Sada je u Vijeću izbila svađa. Skup se podijelio. Neki farizeji su promijenili smjer i zauzeli se za Pavla.

Tisućnik je ponovno morao spašavati Pavla. Ali ni ovoga puta nije njegov pokušaj uspio dobiti u ovoj stvari jasnoću. Još uvijek je stajao pred zagonetkom ovoga uznika o kojem nije znao kakav zločin mu ustvari predbacuju.

Sada je Isus potvrdio Pavla, da je njegov put u Jeruzalem unatoč svim teškim posljedicama bio ispravan, pa je i poticaj da ide u Rim došao od njega: „*Hrabro samo! Jer kao što si za me svjedočio u Jeruzalemu tako treba da i u Rimu posvjedočiš!*“

- Kako se Pavao odupire i iskorištava situaciju u svoju korist? Odupirem li se i ja za božanske zakone i nauk Crkve?
- „*Habro samo!*“ Uskrsnuli je Gospodin koji djeluje u svojim glasnicima! Vjerujem li Mu i u svome životu? Gdje me Isus hoće ohrabriti?

68.

Kako vodi Bog

23,12-35

Kad osvanu dan, skovaše Židovi urotu i zakleše se da neće ni jesti ni piti dok ne ubiju Pavla. Bilo je više od četrdeset onih koji su skovali tu zavjeru. Oni odu k velikim

²²³ Postojao je Zakon: „Tko jednoga Izraelca udari po obrazu, time udara Boga u njegovoj slavi.“ Ovo se proročanstvo ispunilo. Ananija je nekoliko godina kasnije na početku židovske pobune protiv Rima kao prijatelj Rimljana ubijen.

²²⁴ Suprotno farizejima saduceji nisu vjerovali u uskrsnuće. Usp. i napomenu (uz 11). Ovu napetost između ovih dvaju tabora, koja iz roga rezultira, Pavao ovdje spretno iskorištava.

svećenicima i starješinama pa reknu: „Zakletvom se zaklesmo ništa ne okusiti dok ne ubijemo Pavla. Stoga vi sada zajedno s Vijećem predočite tisućniku neka vam ga dovede kao da kanite točnije razaznati njegov slučaj. A mi smo spremni pogubiti ga prije negoli se i približi.“ Ali sin Pavlove sestre doču za zavjeru, približi se i uđe u vojarnu dojaviti Pavlu. Pavao pak pozove jednog satnika i reče mu: „Ovog mladića odvedi k tisućniku: ima mu nešto dojaviti.“ On ga uze, odvede k tisućniku i reče mu: „Uznik me Pavao pozva i zaiska da ovog mladića privedem k tebi; ima ti nešto reći.“ Tisućnik ga prihvati za ruku, povede nasamo pa ga upita: „Što mi imaš dojaviti?“ „Židovi su se, reče on, dogovorili da te zamole da im sutra Pavla dovedeš u Vijeće kao da se kane točnije raspitati o njemu. Ne vjeruj im! U zasjedi ga čeka više od četrdeset onih koji se zakleše da neće jesti ni piti dok ga ne smaknu. Već su spremni, samo čekaju tvoju privolu.“ Tisućnik onda otpusti mladića i zapovjedi mu: „Nikomu ne kazuj da si mi to dojavio.“ Zatim dozva dva satnika i reče im: „Pripravite dvjesta vojnika, sedamdeset konjanika i dvjesta strijelaca da nakon treće noćne ure pođu u Cezareju. Neka se pripravi živina na koju će se posaditi Pavao te živ i zdrav dovesti k upravitelju Feliksu.“ Napisa i pismo ovoga sadržaja: „Klaudije Lizija vrlom upravitelju Feliksu – pozdrav! Ovoga čovjeka Židovi uhvatiše i tek što ga ne smakoše kadli s vojskom pritrčah i istrghoh im ga kada doznah da je Rimljanin. Htjedoh saznati za što ga okrivljuju pa ga dovedoh u njihovo Vijeće. Utvrdih da ga okrivljuju za nešto prijeporno u njihovu zakonu i da nema nikakve krivnje kojom bi zaslužio smrt ili okove. Kad mi pak dojaviše da su protiv njega skovali zavjeru, poslaha ga k tebi, a tužitelje uputih neka se tebi obrate protiv njega.“ Vojnici dakle, po primljenoj naredbi uzeše Pavla i odvedoše ga noću u Antipatridu. Sutradan ostave konjanike da s njime pođu dalje, a oni se vratiše u vojarnu. Kad konjanici stigoše u Cezareju, uručiše upravitelju pismo i privedoše mu Pavla. Pošto upravitelj pročita pismo, zapita iz koje je pokrajine. Kad sazna da je iz Cilicije: „Saslušat ću te, reče, kad pristignu i tužitelji tvoji.“ Onda zapovjedi čuvati ga u dvoru Herodovu.

Kako je Pavao trebao moći u Rimu svjedočiti za Isusa, dokle god je u Jeruzalemu bio u zarobljeništvu? Rješenje je došlo, kao i inače često kod Boga, posve neočekivano i upravo od strane Pavlovih smrtnih neprijatelja. Više od četrdeset njih zajedno skovaše urotu i zakleše²²⁵ se da neće ni jesti ni piti dok ne ubiju Pavla. I izmisliše konkretan plan. Ali Bog zna zaštititi svoga glasnika. Jedan Pavlov nećak sazna uza udar i javi se.

²²⁵ Zavjet se polagao ovim riječima: „Neka me Bog prokune, ako ovo djelo ne izvedem.“

I tako se dogodilo da je Pavao oko 21 sat, štićen od jedne male vojske²²⁶, na jednoj jahaćoj životinji preko Antipatride²²⁷ doveden na sigurno u Cezareju. Ondje je Pavao s jednim pismom predan namjesniku Feliksu²²⁸. U pismu je kratko sažeto što je namjesnik Klaudije Lizije s Pavlom doživio. Naglasio je rimsko građansko pravo uhićenoga i suzdržano i bez zauzimanja stava naznačio da se očito radi o unutar židovskim religioznim sporovima a ne o nekom građanskom prekršaju.

Pavao je odmah doveden pred Felikka. Namjesnik se raspitao o njegovoj zavičajnoj provinciji, ali zatim se ipak odlučio sam preuzeti stvar.

Sada je Pavao bio ponovno u Cezareji, posve drukčije nego točno 14 dana ranije (Pogl. 21,8-18). Agab je svojim proročanstvom bio u pravu. Pavao je izručen poganima (to znači Rimljanima) i upravo mu je to spasilo život.

- Kako su s Pavlom postupili tisućnik i rimska vlast?
- Kako je Boga Pavla zaštitio od planiranog atentata?
- Pavao doživljava što ljudi pod Bogom uvijek iznova iskusi: Sve bude posve drukčije nego bi si on mogao zamisliti: Kako je Bog ovdje ravnao Pavlovim putevima? Poznajem li nešto slično?

69.

²²⁶ 200 vojnika, 200 lako naoružanih i 70 jahača pratilo je Pavla.

²²⁷ Do Antipatride bilo je područje naseljeno Židovima i puno opasnosti; zatim su prolazili otvorenom ravnicom, koja je za prepade iz zasjede potpuno neprikladna a k tomu dobrim dijelom naseljena od nežidova. U Antipatridi se stoga najveći dio trupa vratio natrag jer se Pavla moglo povjeriti isključivo zaštiti konjanika.

²²⁸ Feliks je bio raniji rob, na slobodu pušteni od cara Klaudija koji ga je godine 52 dao postaviti za prokonzula. Feliks je očito bio bespoštedni karijerista. Rimski povjesničar Tacit govorio je o njemu da je kao prokonzul „moć (vlast) kralja vršio raspoloženjem roba“, pun samovolje i okrutnosti.

Kako se može govoriti neustrašivo

24,1-23

Nakon pet dana siđe veliki svećenik Ananija s nekim starješinama i odvjetnikom, nekim Tertulom te izniješe upravitelju tužbu protiv Pavla. Pošto dozvaše Pavla, poče ga Tertul optuživati: „Veliki mir što ga po tebi, vrli Felikse, uživamo i boljitak što tvojom providnošću narodu ovomu nastaje, u svemu i posvuda primamo sa svom zahvalnošću. Ali, da ti dulje ne dodijavam, molim te da nas u svojoj blagonaklonosti ukratko poslušáš. Utvrdismo da je ovaj čovjek kuga, da pokreće bune među svim Židovima po svijetu, da je kolovođa nazaretske sljedbe, da je čak i Hram pokušao oskrvniti pa ga uhitismo. Od njega, ako ga o svemu tomu ispitaš, možeš saznati za što ga mi optužujemo.“ Podržaše ga i Židovi tvrdeći da je tako. Nato Pavao odvrati pošto mu upravitelj kimnu da govori: „Kako znam da si već mnogo godina sudac narodu ovomu, mirne se duše branim. Ta možeš se osvjedočiti da nema više od dvanaest dana otkad uzađoh u Jeruzalem da se poklonim. A nisu me našli ni u Hramu da s kim raspravljam ili bunu podižem, ni u sinagogama, ni po gradu. I ne mogu ti dokazati ono za što me sada optužuju.“ „Jamčim ti, naprotiv, ovo: Putom koji nazivaju sljedbom služim otačkom Bogu vjerujući u sve što je u Zakonu i u Prorocima napisano, uzdajući se u Boga da će uskrsnuti pravednici i nepravednici, što oni i sami očekuju. Zato se i ja trudim uvijek imati savjest besprijekornu pred Bogom i pred ljudima.“ „Nakon više godina dođoh da donesem milostinju za svoj narod i prinose; dok sam ih prinosio, nađoše me posvećena u Hramu, a ne sa svjetinom ni u metežu. Ali neki Židovi iz Azije – da, trebalo bi da se oni pojave pred tobom i optuže me ako što imaju protiv mene. Ili neka ovi sami kažu: koji su zločin na meni našli kad sam stajao pred Vijećem, osim možda one jedne riječi koju doviknuh među njima stojeći: Zbog uskrsnuća mrtvih sudi mi se danas pred vama!“ Nato Feliks, koji je točno znao sve o ovom Putu, odgodi njihovu parnicu rekavši: „Kada dođe tisućnik Lizija, riješit ću vaš spor.“ Satniku pak naredi da se Pavao čuva, ali da uživa olakšice i da se nikomu od njegovih ne brani posluživati ga.

Već nakon pet dana dođu vodeći Židovi i te izniješe upravitelju tužbu protiv Pavla. Optužili su ga kao da pokreće bune, da je kolovođa nazaretske sljedbe, da je čak i Hram pokušao oskrvniti.

Pavao se upustio u ove optužbe i izložio da ni za jednu od ovih optužbi nema ni obrazložen ja ni dokaza. „Jamčim ti, naprotiv, ovo: (novim) Putom²²⁹ koji nazivaju sljedbom služim otačkom Bogu ...

²²⁹ Ovdje vidimo zašto je prakršćanstvo obilježio izraz „Put“. U optužbi kao i u obrani se radilo o jednome, odlučujućem pravnom pitanju: Spadaju li Isusovi

Nakon više godina dođoh da donesem milostinju za svoj narod i prinose.“ Ovdje se u Djelima apostolskim spominje da je došao s milostinjom kršćana iz poganstva da pomogne judeokršćanima.

Predbacivanje o pokretanju bune protiv Židova u čitavome carstvu „*Tertullus*“ ne može dokazati. To u najboljem slučaju mogu *Židovi iz Azije* koji su ga vidjeli u Hramu i prepali. Ali ustvari su to bili upravo oni Židovi koji su izazvali nemir. Pavao se ipak suzdržava od svih protuoptužbi. U značajne karakterne Pavlove crte spada da zna samoga sebe izvanredno učinkovito braniti, katkada čak s naletom pravedne srdžbe, ali bez ikakva prizvuka samosažaljenja ili gorčine u svojim riječima.

Budući da je Pavlova obrana bila objektivna i bez predrasuda i sjajna, Feliks nije mogao Pavla osuditi. S druge pak strane nije s velikim svećenikom htio kvariti stvari i zato *naredi da se Pavao čuva, ali da uživa olakšice i da se nikomu od njegovih ne brani posluživati ga.*

- Dok Tertullus u svojoj optužbi kleveće i izokreće činjenice, Pavao se brani na strpljiv način posve objektivno i bez polemike. Ne osjeća se ni dašak samosažaljenja. Što možemo od njega naučiti?
- Pavao je pouzdan je se uzda *u Boga* i trudi se *pred Bogom i ljudima imati uvijek čistu savjest.* Gdje bi ovo moglo meni darovati utjehu i pouzdanje?

70.

Dvije duge godine

24,24-27

vjernici još u „*religio licita*“, u službeno dopuštenu religiju židovstva, ili im više ne pripada ova pravna zaštita, jer su se odvojili od židovstva? Židovi su govorili: Mi s ovim kršćanima nemamo nikakva posla, zaštita naše religije ne može i ne smije više ići njima u prilog. Pavao pak ovdje naglašava vrlo obzirno: JA sam sada kao i ranije Izraelac i „*služim Bogu otaca*“.

Nakon nekoliko dana stigne i Feliks sa svojom ženom Druzilom koja bijaše Židovka; posla po Pavla i poslušala ga o vjeri u Isusa Krista. Kad Pavao stade raspravljati o pravednosti, uzdržljivosti i budućem Sudu, Feliks uplašen reče: „Zasad idi, a kad nađem vremena, pozvat ću te.“ Ujedno se nadao da će mu Pavao dati novaca. Zato ga je češće pozivao i s njim razgovarao. Nakon dvije godine dobi Feliks za nasljednika Porcija Festa. Hoteći ugoditi Židovima, ostavi Feliks Pavla u okovima.

Nakon nekoliko dana stigne i Feliks sa svojom ženom Druzilom koja bijaše Židovka; posla po Pavla i poslušala ga u privatnoj audijenciji. Tu su sjedili oboje, uglađeni, našminkani, u svečanoj, uglednoj odjeći a njima nasuprot Pavao. Uznik, obilježen životom nečuvjenih napora i patnje, ali iznutra goruće ispunjen Božjom velikom stvari. Uznik u privatnoj audijenciji kod svoga sudca – koje prilike steći naklonost moćnoga muža i svome procesu dati dobar obrat!

Ali Pavao nije mislio na sebe. On je vidio jedinstvenu priliku da ovima dvoma ljudi kaže poruku koju oni tako nužno trebaju. Čovjeku, koji je svojim putem do vlasti i bogatstva išao bespoštedno svim nepravednim sredstvima, govorio je o pravednosti. Bračnome paru, koji je na toliko loš način²³⁰ došao jedno drugomu, govorio je o uzdržljivosti i nadolazećemu sudu.

Oni se zbog toga prestraše, i Feliks zatim prekine: „Zasad idi²³¹, a kad nađem vremena, pozvat ću te.“ Ujedno se nadao da će mu Pavao dati novaca. Zato ga je češće pozivao hoteći ugoditi Židovima. Tako je Pavao ostao dvije godine u zatvoru. Što li je sve prošao u ovo vrijeme! Kako je za njega ova nedjelatnost morala biti teška!

- Što je Feliksa činilo neslobodnim?

²³⁰ Druzila je bila već njegova treća žena. Najprije se udala za kralja Azisa iz Edese u Siriji. Feliks je zatim ovu mladu i zasljepljujuće lijepu ženu preko jedne židovske čarobnjakinje nagovorio da napusti svoga muža i uda se za njega.

²³¹ „Feliks voli odgađanje. On odgađa Pavlov proces pred Židovima, a odgađa i proces svoga života pred živim Bogom.“ (Prema U. Schmidu)

- Zbog čega je koristio Pavao razgovore s Feliksom a ne s njegovom ženom Druzilom, da bis vome procesu dao dobar obrat? Što je u ovim razgovorima bila njegova namjera?
- Angažirani apostol morao je dvije godine izdržati u zatvoru! Što je u njemu održalo radost? Mogu li i ja čekati kada to traže vanjske okolnosti?

71.

Priziv na cara

25,1-12

Fest dakle tri dana nakon dolaska u provinciju uziđe iz Cezareje u Jeruzalem. Veliki mu svećenici i prvaci židovski izniješe tužbu protiv Pavla te ga zaklinjahu ištući milost protiv Pavla: da ga pošalje u Jeruzalem. Jer spremali su zasjedu da ga putom smaknu. Ali Fest odvrati kako Pavao treba da ostane zatvoren u Cezareji, a i on da će uskoro onamo. „Ovlašteni dakle među vama, reče, neka sa mnom siđu pa ako na tom čovjeku ima krivnje, neka ga tuže.“ Pošto se u njih zadrži najviše osam ili deset dana, siđe u Cezareju. Sutradan sjede na sudačku stolicu i zapovjedi da se dovede Pavao. Kad se on pojavi, okružiše ga Židovi koji su sišli iz Jeruzalema i izniješe protiv njega mnoge i teške optužbe kojih ne mogahu dokazati. Pavao se branio: „Ničim se nisam ogriješio ni o židovski Zakon, ni o Hram, ni o cara.“ Nato Fest hoteći ugoditi Židovima, odvrati Pavlu: „Hoćeš li u Jeruzalem da ti se ondje za to sudi preda mnom?“ A Pavao će: „Stojim pred sudom carevim, gdje treba da mi se sudi. Židovima ništa ne skrivih, kao što i ti veoma dobro znaš. Ako sam pak doista što skrivio i učinio štogod što zavređuje smrt, ne izmičem smrti; ako li pak ne stoji ono za što me ovi tuže, nitko me ne može njima izručiti. Na cara se prizivljem!“ Tada se Fest posavjetova s vijećem pa odgovori: „Na cara si se prizvao, pred cara ćeš ići!“

Odmah po svom dolasku u provinciju posjeti Fest najvažniji grad područja svoje vladavine: Jeruzalem. I nakon dvije godine koriste Veliki svećenici i prvaci židovski sljedeću priliku da ga iz zasjede smaknu. Ali Fest odvrati kako Pavao treba da ostane zatvoren u Cezareji.

Tako se dvije godine kasnije na istome mjestu ponovno dogodio isti proces s istim optužbama. Sada je novi upravitelj stajao pred istom odlukom kao i Feliks prije njega. Ali i osobno besprjekorniji

čovjek nije bio neovisan sudac, nego politički funkcioner. Nije mogao Pavla osuditi, jer je ovaj imao pravo. Ali Fest se nije usudio ni osloboditi ga, jer nije htio već na samome početku svoje službe s velikim svećenicima i Židovima pokvariti odnos niti si radi jednoga jedinog čovjeka zadavati nepotrebne poteškoće.

Fest, dakle, *hoteći ugoditi Židovima, odvrativši Pavlu: „Hoćeš li u Jeruzalem da ti se ondje za to sudi preda mnog²³²?”* Ali Pavao je znao da ga u Jeruzalemu ne očekuje pravedan proces i da bi ondje mogao kao žrtva pasti pred optužbama Židova, zato se po treći put posluži svojim rimskim građanskim pravom i kaže: *„Na cara²³³ se prizivljem!”*

- Kojem čovjeku se želim svidjeti? Gdje vidim nepotrebne poteškoće? Koje posljedice ima ovo?
- Što je potaknulo Pavla na korak s teškim posljedicama da ga sudi car?
- Kako reagira Fest? Kojem utjecaju je bio izložen? Što je mogao učiniti drukčije?

72.

Ključno pitanje vjere

25,13-27

Nekoliko dana poslije dođu kralj Agripa i Berenika u Cezareju da pozdrave Festa. Kako se ondje zadržase nekoliko dana, izloži Fest kralju to o Pavlu: „Ima neki čovjek, reče, što ga je Feliks ostavio uznikom. Kad bijah u Jeruzalemu, izniješe veliki svećenici i starješine protiv njega tužbu i zatražiše osudu. Odgovorih im da u Rimljana nije običaj izručivati kojega čovjeka prije negoli se, optužen, suoči s tužiteljima i dobije prigodu da se brani od optužbe. Pošto zajedno dođosmo ovamo,

²³² Fest je shvatio da se ovdje radi o religioznome sporu koji nije u njegovoj nadležnosti nego u nadležnosti Velikoga vijeća. A budući da je Pavao bio rimski građanin, mogao je Pavao samo vlastitim pristankom biti doveden pred ovaj sud. Da ga (pristanak) dobije, obeća mu Fest svoju nazočnost i svoju kontrolu nad pregovaranjem.

²³³ Svaki rimski građanin koji je znao da će mu se pred provincijskim sudom neće biti pravedno suđen, mogao se neposredno pozvati na cara.

bez ikakva odgađanja sjedoh ja sutradan na sudačku stolicu i zapovjedih dovesti toga čovjeka. Tužitelji ga okružiše, ali ne izniješe tužbe ni za jedno od zlodjela koja sam ja naslućivao, nego su protiv njega imali nešto prijeporno o svojoj vjeri i o nekom Isusu koji je umro, a Pavao tvrdi da je živ. Ne snalazeći se u takvoj raspravi, upitah bi li htio u Jeruzalem da mu se ondje za to sudi. Budući da se Pavao prizivom podložio presudi njegova Veličanstva, zapovjedih da ga čuvaju dok ga ne pošaljem caru.“ Na to će Agripa Festu: „Htio bih i ja čuti toga čovjeka.“ „Sutra ćeš ga, reče, čuti.“ Sutradan dakle dođu Agripa i Berenika s velikim sjajem te uđu u dvoranu zajedno s tisućnicima i najuglednijim gradskim muževima. Kad na zapovijed Festovu dovedu Pavla, reče Fest: „Agripa, kralju, i vi svi ovdje s nama nazočni, gledajte ovoga čovjeka! Zbog njega me sav narod židovski salijetao i u Jeruzalemu i ovdje vičući da on ne smije više živjeti. Ali ja nađoh da nije učinio ništa čime bi zaslužio smrt pa kad se on sam prizvao na njegovo Veličanstvo, odlučih poslati mu ga. Ja nemam ništa pouzdano o njemu napisati Gospodaruu. Zato ga izvedoh pred vas, ponajpače preda te, kralju Agripa, da bih nakon ove istrage imao što napisati. Čini mi se doista besmislenim poslati uznika, a ne naznačiti optužbu protiv njega.“

*Nekoliko dana poslije dođu kralj Agripa i Berenika u Cezareju da pozdrave Festa. Upravitelju Festu je ovaj posjet njegova kralja (cara) dobrodošao. Tako je mogao s njim razgovarati o Pavlu koji je za njega bio jedna problem. Jer prema rimskome pravu onaj koji se pozvao na cara mora biti i poslan u Rim, donijeti prateće pismo u kojemu su izložene točke optužbe. Za Festa se problem sastojao u tome da koliko je to mogao shvatiti, nije mogao iznijeti nikakve uvjete optužbe protiv Pavla. Tako se nadao pomoći da bi znao što caru može napisati. Jednostavnom objektivnošću iznio je upravo srž kršćanstva. Do danas se uvijek iznova radi o ovome Isusu koji je umro i zato u očlima svijeta beznačajan, a o kojemu Pavao tvrdi da je *On živ!**

„Ima neki čovjek što ga je Feliks ostavio uznikom. Kad bijah u Jeruzalemu, izniješe veliki svećenici i starješine protiv njega tužbu i zatražiše osudu. Mali židovski šatorar svezanih ruku stajao je pred velikom svečanom kraljevom dvorskom svitom sa svim uglednicima grada i najvišom vojnom komandom. Ovo podsjeća na Isusa pred Pilatom ali i na Njegovu riječ: „Pred upravitelje i kraljeve vodit će vas poradi mene, za svjedočanstvo njima i poganim. Kad vas predaju, ne budite zabrinuti kako ili što ćete govoriti. Dat će vam se u onaj čas što ćete govoriti“ (Mt 10,18-19).

- Isus je uskrsnuo. On živi, djeluje i govori danas. Koliko je i danas odlučujuće pitanje? Što znači to kad Isus danas djeluje i govori? Što se mijenja kad se u bogoslužju sjećamo mrtvoga Isusa ili se susrećemo s prisutnim Gospodinom?
- Koju priliku za svjedočenje dobiva Pavao posve nenadano? U što se on – na temelju Isusova obećanja – smije pouzdati?

73.

Poslušan prema Božjem zahvaćanju

26,1-23

Nato Agripa reče Pavlu: „Dopušta ti se o sebi govoriti.“ Pavao ispruži ruku i stade se braniti: „Smatram se sretnim što se u svemu za što me Židovi optužuju mogu, evo, danas braniti pred tobom, kralju Agripa, jer ti najbolje poznaješ židovske običaje i zadjevce. Zato me, molim, velikodušno poslušaj.“ „Dakle, život moj od najranije mladosti proveden u narodu mojem, u Jeruzalemu, znaju svi Židovi. Poznaju me odavna te mogu, ako samo hoće, svjedočiti da sam po najstrožoj sljedbi naše vjere živio kao farizej. I sada stojim pred sudom zbog nade u obećanje koje Bog daje ocima našim i kojemu se dovinuti nada dvanaest plemena naših, svesrdno noću i danju služeći Bogu. Za tu me nadu, kralju, tuže Židovi. Zašto nevjerojatnim smatrate da Bog mrtve uskrisuje?“ „Pa i ja sam nekoć smatrao da mi se svim silama boriti protiv imena Isusa Nazarećanina. To sam i činio u Jeruzalemu: mnoge sam svete, pošto od velikih svećenika dobih punomoć, u tamnice zatvorio, dao svoj glas kad su ih ubijali i po svim ih sinagogama često mučenjem prisiljavao psovati i, prekomjerno bijesan na njih, progonio sam ih čak i u tuđim gradovima.“ „Radi toga pođoh u Damask s punomoći i ovlaštenjem velikih svećenika kadli u pol bijela dana na putu vidjeh, kralju, kako s neba svjetlost od sunca sjajnija obasja mene i moje suputnike. Pošto popadasmu na zemlju, začuh glas što mi govoraše hebrejskim jezikom: 'Savle, Savle, zašto me progoniš? Teško ti se protiv ostana praćakati.' Ja odvratih: 'Tko si, Gospodine?' Gospodin će mi: 'Ja sam Isus koga ti progoniš! Nego ustani, na noge se jer zato ti se ukazah da te postavim za poslužitelja i svjedoka onoga što si vidio i što ću ti pokazati. Izbavit ću te od naroda i od pogana kojima te šaljem da im otvoriš oči pa se obrate od tame k svjetlosti, od vlasti Sotonine k Bogu te po vjeri u mene prime oproštenje grijeha i baštinu među posvećenima.'“ „Otada, kralju Agripa, ne bijah neposlušan nebeskom viđenju. Nego najprije onima u Damasku pa onda i u Jeruzalemu, svoj zemlji židovskoj i poganima navješćivah da se pokaju i obrate k Bogu i čine djela dostojna obraćenja. Zbog toga me Židovi

uhvatiše u Hramu i pokušaše ubiti. Ali s pomoću Božjom sve do dana današnjega svjedočim, evo, malu i veliku, ne govoreći ništa osim onoga što Proroci govorahu i Mojsije da se ima zbiti: da će Krist trpjeti i da će on, prvouskrslji od mrtvih, svjetlost navješćivati narodu i poganima.“

Ni ovdje se Pavao nije branio izlaganjem teoloških svjetonazora. On više još jednom pripovijeda povijest svoga obraćenja: „*Pa i ja sam nekoć smatrao da mi se svim silama boriti protiv imena Isusa Nazarećanina.“* Ali u pol bijela dana na putu vidjeh, kralju, kako s neba svjetlost od sunca sjajnija obasja mene i moje suputnike, a jedan glas reče: *'Savle, Savle, zašto me progoniš? Teško ti se protiv ostana praćakati.'*“

Bio je to suvereni zahvat samog uzvišenog Gospodina, koji je Pavlovu životu i razmišljanju dao jedan potpuno novi pravac. Oivm Božjim zahvaćanjem postao je *poslužitelj i svjedok* onoga što se dogodilo i što bi mu Gospodin još pokazao. Radilo se dakle o jednoj riječi: Poslušnost!

Njegovo se novo poslanje sada sastoji u tome da ljudima *otvori*²³⁴ oči, da im kaže da se *obrate od tame k svjetlosti, od vlasti Sotonine k Bogu* i tako *po vjeri* u Isusa *prime oproštenje grijeha i baštinu među posvećenima*. To mu je donijelo mnoge progone. Ali je poslušno ispunio Božju zadaću i iskusio njegovu zaštitu sve do današnjega dana. Zato *sve do dana današnjega svjedoči malu i veliku* da svima *navijesti svjetlost*.

- Pavao svjedoči o Božjem zahvatu u svoj život i svoju potpunu poslušnost prema njemu: Gdje je Bog zahvatio u moj život? Kako sam mu ja poslušan?
- Za što treba Pavao ljudima otvoriti oči? Vrijedi li to još i danas?

²³⁴ Ovaj redak 18 je najzgušnutiji opis evangelizacijskoga rada: Ne radi se o tome da ljude pridobije i argumentima i raspravom uvjeri. Ne radi se niti o tome da uporabi moralne apele. Radi se o tome da ljudima otvori oči. Primjer za to je Hgai 1,2-11,

- Tri puta svjedoči Pavao o svome obraćenju (usp. Dj 9 i 22). Zbog čega on pripovijeda svoje svjedočanstvo uvijek iznova pomalo drukčije? Što to znači za naše svjedočenje?

74. Vjeruješ li? 26,24-32

Dok se on tako branio, Fest će mu u sav glas: „Mahnitaš, Pavle! Veliko ti znanje mozgom zavrnuo.“ „Ne mahnitam, vrli Feste, odvрати Pavao, nego riječi istine i razbora kazujem. Ta znade za to kralj komu s pouzdanjem govorim. Ništa mu od toga, uvjeren sam, nije nepoznato; jer nije se to dogodilo u kakvu zakutku. Vjeruješ li, kralju Agripa, Prorocima? Znam da vjeruješ!“ Agripa će Pavlu: „Zamalo pa me uvjeri te kršćaninom postah!“ Pavao pak: „Dao Bog te i za malo i za mnogo, ne samo ti nego i svi koji me danas slušaju postali ovakvima kakav sam ja, osim ovih okova!“ Nato usta kralj, upravitelj, Berenika i oni koji su s njima zasjedali. Udaljujući se govorili su među sobom: „Ovaj čovjek ne čini ništa čime bi zaslužio smrt ili okove.“ Agripa pak reče Festu: „Ovaj bi čovjek mogao biti pušten da se nije prizvao na cara.“

Pavao je jasnim oduševljenjem govorio o Kristu i izlagao da će ne samo Židovima, nego sada i *poganima navijestiti Njegovo svjetlo*. Time se Fest osjetio osobno oslovljen pa se umiješao: „*Mahnitaš*²³⁵, Pavle! Ali Pavao svjedoči da govori riječi *istine i razbora*.

Stoga se Pavao obraća još mladome kralju, koji je morao znati za događaje oko Isusa²³⁶ i apostola u Jeruzalemu. On vjeruje da će njegova riječ u savjesti Agripe naići na odobravanje: „*Vjeruješ li, kralju Agripa, Prorocima? Znam da vjeruješ!*“

Vidljivo dirnut Agripa se povuče. A Pavao, kojemu je stalo do spasenja svih ljudi, reče ispunjen ljubavlju: „*Dao Bog te i za malo i za mnogo, ne samo ti nego i svi koji me danas slušaju postali ovakvima kakav sam ja, osim ovih okova!*“

²³⁵ I za Isusa su njegovi rekli: „Izvan sebe je“ (Mk 3,21).

²³⁶ Ako je Agripa rođen tek 27 poslije Krista i odrastao u Rimu, ipak je – kad je godine 44 poslije Krista preuzeo vlast u Palestini – dovoljno čuo o događajima oko Isusa.

Sada se ponovila povijest: Kao što je Pilat posvjedočio Isusovu nedužnost, tako i ovdje dolaze *kralj, upravitelj, Berenika i oni koji su s njima zasjedali* do spoznaje: „Ovaj čovjek ne čini ništa čime bi zaslužio smrt ili okove.“

- Što je moglo dovesti do toga da Fest zahvaća posve iznenađujuće?
- Kako je Pavao mladoga kralja Agripu pridobio za Isusa? Što možemo od Pavla naučiti?

75.

Na putu u Rim

27,1-13

Kad je odlučeno da odjedrimo u Italiju, predadoše i Pavla i neke druge uznike satniku carske čete, imenom Juliju. Popesmo se na neku adramitsku lađu koja je imala ploviti u azijska mjesta pa otplovismo. S nama je bio Aristarh Makedonac, Solunjanin. Sutradan doplovismo u Sidon. Julije, koji je s Pavlom čovječno postupao, dopusti mu poći k prijateljima da se pobrinu za nj. Odande smo otplovili, jedrili uz Cipar – jer su nam vjetrovi bili protivni – pa preplovili more duž Cilicije i Pamfilije i stigli u Miru licijsku. Ondje satnik nađe neku aleksandrijsku lađu za Italiju i ukrca nas na nju. Više smo dana plovili sporo i jedva doprli do Knida. Kako nam vjetar ne dade pristati, doplovismo pod Kretu kod Salmone pa jedva jedvice ploveći uza nju, stigismo na neko mjesto zvano Dobra pristaništa, blizu kojega je grad Laseja. Kad je nakon duljeg vremena plovidba već postala pogibeljna jer je Post već bio izminuo, opominjaše Pavao: „Ljudi, govorio im je, vidim da će plovidba biti nezgodna i na veliku štetu ne samo za tovar i lađu nego i za naše živote.“ Ali je satnik više vjerovao kormilaru i brodovlasniku negoli Pavlovim riječima. A kako luka nije bila prikladna za zimovanje, većina je predlagala da odande otplove ne bi li kako doprli do kretske luke Feniksa, što gleda prema jugozapadu i sjeverozapadu, pa ondje prezimili. Uto duhne blagi južnjak i oni, misleći da bi mogli ostvariti naum, digoše sidro i zaploviše tik uz Kretu.

Dvije stvari su pri odlaska u Italiju značajne. Prvo: *S nama*²³⁷ je bio *Aristarh Makedonac, Solunjanin*. S Lukom je bio Aristarh (usp. 19,29 i

²³⁷ „s nama“ pokazuje da je Luka ponovno prisutan.

20,4) prisutan, koji nije pripadao među uhićene, nego dragovoljno dijelio zatvoreništvo s Pavlom. Aristarh nije htio biti samo suradnik jednoga slobodnog i uspješnog Pavla, nego i suputnik apostola koji je radi Evanđelja kao sužanj poduzeo opasno putovanje u Rim. On je tako ozbiljno uzeo svoju povezanost s Pavlom.

Drugo: *Julije, koji je s Pavlom čovječno postupao, dopusti mu poći k prijateljima da se pobrinu za nj.* Za Pavla odgovorni satnik bio mu je zacijelo vrlo naklon. Pavao je imao stanovito povlašteno mjesto u transportu zatvorenika.

U Miri su se prekricali na brod koji je prevozio pšenicu. Bojali su se vožnje otvorenim morem, pa su se zadržavali po mogućnosti u blizini obale. Na brodu je pored tovara pšenice bilo još 276 osoba. Cilj putovanja bila je Italija. *Kad je nakon duljeg vremena plovidba²³⁸ već postala pogibeljna jer je Post već bio izminuo, opominjaše Pavao.* Očito je došlo do savjetovanja o tome u koje je bio uvučen i Pavao, koji je svojim mnogim putovanjima bio upoznat i sa stvarima plovidbe.

Ne samo iz iskustva, nego i zbog proročkoga dara upozorio je Pavao da ne plove dalje do luke Feniksa. No na njegovo se upozorenje nije pazilo. *Uto duhne blagi južnjak i oni digoše sidro i zaploviše.*

- Koji stav je pokazao Aristarh prema Pavlu?
- Proročki dar ili zdrav ljudski razum? Poznajem li također ovu napetost? Na što bismo morali više slušati? Zbog čega?

76.

Izbavljenje u oluji i brodolom

27,14-44

Ali nedugo zatim razbjesni se žestok vjetar zvan sjeveroistočnjak. Zahvati lađu te mu nije mogla odoljeti pa se prepustismo da nas nosi. Prolazeći ispod nekog

²³⁸ Prema pravilima plovidbe tadašnjega vremena od listopada vožnja jedrenjakom se smatrala nesigurnom, u studenome pak mogućom.

otočića zvanog Kauda, jedva uspjesmo dohvatiti čamac. Podigoše ga pa upotrijebiše snast da potpašu lađu. Bojeći se pak da se ne nasuču u Sirti, spustiše prvenjaču. Tako ih je nosilo. Budući da nas je oluja silovito udarala, sutradan se riješišu tovara, a treći dan svojim rukama izbacišu brodsku opremu. Kako se pak više dana nije pomaljalo ni sunce ni zvijezde, a oluja bjesnjela nemalena, bila je već propala svaka nada da ćemo se spasiti. Ni jelo se već dugo nije. Onda usta Pavao posred njih i reče: „Trebalo je, ljudi, poslušati me, ne se otiskivati od Krete i izbjeći ovu nepogodu i štetu. Sada vas pak opominjem: razvedrite se jer ni živa duša između vas neće stradati, nego samo lađa. Noćas mi se ukaza anđeo Boga čiji sam i komu služim te reče: 'Ne boj se, Pavle! Pred cara ti je stati i evo Bog ti daruje sve koji plove s tobom.' Zato razvedrite se, ljudi! Vjerujem Bogu: bit će kako mi je rečeno. Ali treba da se nasučemo na neki otok.“ Bijaše već četrnaesta noć što smo bili tamo-amo gonjani po Jadranu kad oko ponoći naslutiše mornari da im se primiče neka zemlja. Bacivši olovnicu, nađoše dvadeset hvati dubine; malo poslije baciše je opet i nađoše ih petnaest. Kako se bojahu da ne naletimo na grebene, baciše s krme četiri sidra iščekujući da se razdani. Kad su mornari bili naumili uteći iz lađe i počeli spuštati čamac u more pod izlikom da s pramca kane spustiti sidra, reče Pavao satniku i vojnicima: „Ako ovi ne ostanu na lađi, vi se spasiti ne možete!“ Nato vojnici presjekoše užad čamca i pustiše da padne. Do pred svanuće nutkao je Pavao sve da uzmu hrane: „Četrnaesti je danas dan, reče, što bez jela čekate, ništa ne okusivši. Stoga vas molim: založite nešto jer to je za vaš spas. Ta nikome od vas ni vlas s glave neće propasti.“ Rekavši to, uze kruh, pred svima zahvali Bogu, razlomi i stade jesti. Svi se razvedre te i oni uzmu hrane. A svih nas je u lađi bilo dvjesto sedamdeset i šest duša. Jednom nasićeni, stanu rasterećivati lađu bacajući žito u more. Kad osvanu, mornari ne prepoznaše zemlje; razabraše neki zaljev ravne obale pa odluče, bude li moguće, u nj zavesti lađu. Odriješe sidra i ostave ih u moru. Istodobno popuste i spone kormila, razapnu prvenjaču prema vjetru pa udare k obali. Ali naletješe na plićak i nasukaše brod: pramac, nasađen, osta nepomičan, a krmu razdiraše žestina valova. Tada vojnici naumiše poubijati sužnje da ne bi koji isplivao i pobjegao, ali im satnik, hoteći spasiti Pavla, omete naum: zapovjedi da oni koji znaju plivati najprvi poskaču i izađu na kraj, a ostali će, tko na daskama, tko na olupinama lađe. Tako svi živi i zdravi prispješe na kopno.

Ali nedugo zatim razbjesni se žestok vjetar zvan sjeveroistočnjak. Unatoč svim mjerama²³⁹ lađu je zahvatila oluja i tjerala na otvoreno

²³⁹ Ovo je jedan od rijetkih iscrpnih izvještaja koja uopće imamo o plovidbi moram u starini. Suvremenicima, za koje je Luka pisao, svi ovi tehnički izrazi bili su poznati i zorni.

more. Bez sunca i mjeseca bez ikakve mogućnosti orijentacije tjerani su na otvoreno more. *Već je propala svaka nada da će se spasiti.*

Pavao je proveo ove teške dane moleći. Tražio je Božju pomoć i upute. To je dovelo do toga da je carski uznik bez položaja i vlasti u ovim trenutcima postao vođa na brodu: *Pavao usta posred njih i reče: „Trebalo je, ljudi, poslušati me, ne se otiskivati od Krete i izbjeći ovu nepogodu i štetu. Sada vas pak opominjem: razvedrite se jer ni živa duša između vas neće stradati, nego samo lađa.“* Jer Bog se i kroz sve katastrofe čvrsto drži svojega cilja: *Ne boj se, Pavle! Pred cara ti je stati!*

Nakon 14 dana i noći naslutili su mornari *da im se primiče neka zemlja*. Sada je Pavao ustrajao na tome da svi jedu da bi za nadolazeće izbjavljenje imali dostatno snage. *Rekavši to, uze kruh, pred svima zahvali Bogu, razlomi²⁴⁰ i stade jesti.*

Jednom nasićeni, stanu rasterećivat²⁴¹ i lađu bacajući žito u more. Kad prepoznaše neki zaljev ravne obale, naletješe na plićak i nasukaše brod. Tada vojnici naumiše poubijati sužnje da ne bi koji isplivao i pobjegao. *Ali satnik, hoteći spasiti Pavla, omete naum.* Konačno ako svi živi i zdravi prispješe na kopno.

Tako su svi iskusili: Bog stoji uz svoje sluge čak i kad se šire katastrofe i noć. Pu Evandjelja nije moguće spriječiti nikakvom silom, jer je to Božji put.

- Što je dalo Pavlu, uzniku, da u ovoj situaciji postane osoba od autoriteta na Brodu?
- *Razvedrite se, ljudi! Vjerujem Bogu: bit će kako mi je rečeno.* Vjerovati ovdje znači u bezizlaznoj situaciji pouzdati se u Božje obećanje. Gdje sam pozvan na jednu takvu vjeru?

77.

²⁴⁰ Ovdje su očiti odjeci euharistijskog slavlja.

²⁴¹ U blizini kopna olakšava se brod još jednom istovarivanjem posljednjih ostataka tereta pšenice. Gaz broda treba biti po mogućnosti mali kako bi se bolje snašlo preko litica i pješćanih sprudova.

Zadržavanje na Malti

28,1-10

Jednom spašeni, doznasmo da se otok zove Malta. Urođenici nam iskazivahu nsvakidašnje čovjekoljublje. Zapališe krijes i okupiše nas oko njega jer je počela kiša i bilo zima. Pavao nakupi naramak granja i baci na krijes kadli zbog vrućine izađe zmija i pripije mu se za ruku. Kad su urođenici vidjeli gdje mu životinja visi o ruci, govorili su među sobom: „Ovaj je čovjek zacijelo ubojica: umakao je moru i Pravda mu ne da živjeti.“ Ali on otrese životinju u vatru i ne bi mu ništa; a oni očekivahu da će oteći i umah se srušiti mrtav. Pošto su dugo čekali i vidjeli da mu se ništa neobično nije dogodilo, promijeniše mišljenje te stadoše govoriti da je bog. U okolici onoga mjesta bilo je imanje prvaka otoka, imenom Publija. On nas je primio i tri dana uljudno gostio. A Publijeva je oca uhvatila ognjica i srdobolja pa je ležao. Pavao uđe k njemu, pomoli se, stavi na nj ruke i izliječi ga. Nakon toga su dolazili i drugi koji na otoku bijahu bolesni te ozdravljali. Oni nas mnogim počastima počastiše i na odlasku nam priskrbiše što je potrebno.

Na otoku Malti srdačni urođenici zapališe krijes i okupiše nas oko njega jer je počela kiša i bilo zima. Pavao je pomogao pri traženju suhoga granja ugrize ga zmija. Ovo je odmah dovelo do mišljenja ljudi: „Ovaj je čovjek zacijelo ubojica.“

Ali on otrese životinju u vatru i ne bi mu ništa. Kad Pavao slijedom toga nije umro²⁴², zadivljeni ovim čudom promijeniše svoj sud o njemu.

Publije, prvak²⁴³ otoka, mogao je brodolomce primiti ponajprije na tri dana, dok su za ti zimski mjesec mogli ploviti potpuno mirno opskrbljeni svime što im je bilo potrebno. Brzo se pročulo uokolo da je Pavao izliječio Publijeva oca. Nakon toga su dolazili i drugi koji na otoku bijahu bolesni te ozdravljali. Posljedica ovoga bila je velika zahvalnost. Oni ih mnogim počastima počastiše i na odlasku im priskrbiše što je potrebno.

²⁴² Pavao je zacijelo znao za Isusovo obećanje: „Evo, dao sam vam vlast da gazite po zmijama i štipavcima i po svojoj sili neprijateljevoj, i ništa vam neće naškoditi“ (Lk 10,19).

²⁴³ Malta je bila dio rimske provincije Sicilije. Stoga njome nije upravljao upravitelj nego sam predstavnik otoka.

- „Ubojica“ – „Bog“. Tako se mijenja sud urođenika u trenutku. Kako brzo ja donosim sudove o ljudima?
- Pavao je, potaknut Duhom Svetim, pošao k Publijevu ocu, *pomolio se, stavio na nj ruke i izliječio ga*. Što mogu od njega naučiti?

78.

Pavao u Rimu

28,11-22

Nakon tri mjeseca otplovismo aleksandrijskom lađom koja je prezimila na otoku i imala za znak Dioskure. Doplovismo u Sirakuzu i ostadosmo ondje tri dana. Odande ploveći uz obalu, stigismo u Regij. Sutradan okrenu južnjak te za dva dana stigismo u Puteole. Ondje nađosmo braću koja nas zamoliše da ostanemo u njih sedam dana. Tako stigismo u Rim. Kada su tamošnja braća čula za nas, iziđoše nam u susret do Apijeva trga i Triju gostionica. Kad ih Pavao ugleda, zahvali Bogu i ohrabri se. A kad uđosmo u Rim, Pavlu su dopustili stanovati zasebno, zajedno s vojnikom koji ga je čuvao. Nakon tri dana sazva on židovske prvake. Kad se sabraše, reče im: „Ja, braćo, ne učinih ništa protiv naroda ni običaja otačkih, a ipak me okovana u Jeruzalemu predadoše u ruke Rimljana. Oni me nakon istrage htjedoše pustiti jer nije na meni bilo ništa čime bih bio zaslužio smrt. Kako se Židovi tome opriješe, bio sam prisiljen prizvati se na cara; ne dakle stoga što bih imao bilo za što tužiti svoj narod. S toga dakle razloga zamolih vidjeti vas i obratiti vam se jer zbog nade Izraelove nosim ove verige.“ Oni mu odvrate: „Mi o tebi nismo primili nikakva pisma iz Judeje niti nam je tko od pristigle braće o tebi što zlo javio ili rekao. Nego htjeli bismo od tebe čuti što misliš jer o toj sljedbi znamo samo da joj se posvuda proturječi.“

Nakon tri mjeseca mogli su Pavao i njegovi drugovi na brodu nastaviti plovidbu ne brodu sa pšenicom, koji je prezimio na Malti. Putovanje je ovoga buta bilo jako povoljno, kao što se ranije odvijalo jako nepovoljno. Tako brzo stigoše u Puteole²⁴⁴. Ondje je Pavao smio sedam dana uživati ljubav braće.

²⁴⁴ Dok su teretni brodovi odavde plovili dalje prema Ostiji, luci na ušću Tibera, putnici su uglavnom izišli u Puteoliju, da pješice pođu prema Rimu. Time se povezuje da je ovdje već bila jedna zajednica kršćana.

Preko ovih kršćana vijest o Pavlovu dolasku i njegovoj situaciji uznika, zacijelo je dospjela do Rima. Kad su braća u Rimu o tome saznala, *iziđoše*²⁴⁵ u susret do *Apijeva trga i Triju gostionica*. Ovaj neočekivani susret s rimskom braćom za njega je bila duboka radost za koju je zahvalio Bogu i koja u njegovoj ozbiljnoj situaciji bijaše stvarno jedno ohrabrenje.

A kad uđosmo u Rim, Pavlu su dopustili stanovati zasebno, zajedno s vojnikom koji ga je čuvao. Odmah je nastavio svoju službu i počeo svoje naviještanje kod Židova. Njima je tumačio razlog svoga uzništva. Tada je iskusio da Veliki svećenik i Veliko vijeće nisu o njemu poslali u Rim nikakvo izvješće. Budući da je kršćanstvo u Rimu osnovano od nepoznatih osoba, vodećim Židovima Rima bilo je važno da ih ugledni muž, farizej i pismoznanc dade detaljno izvješće o njegovu odnosu prema kršćanstvu. „*Jer o toj sljedbi znamo samo da joj se posvuda proturječi.*“

- „*Jer, čeznem vidjeti vas da vam predam nešto dara duhovnoga, te se ojačate, zapravo – da se zajedno s vama obodrim po zajedničkoj vjeri, vašoj i mojoj*“ (Rim 1,11-12). Tako je Pavao predstavio godinama ranije kad je pisao Poslanicu Rimljanima, susret sa zajednicom u Rimu. Što ovo pokazuje? Kakav je sada bio susret?
- Što je Pavla ohrabrilo i ojačalo?
- Zbog čega se kršćanstvu *posvuda proturječi*? Kako je to danas?

79.

Nesmetano i svom otvorenosti

28,23-31

²⁴⁵ Na ovome mjestu rabljena riječ grčkoga teksta za susret ista je riječ koja je rabljena kad poslanstvo grada ide u susret vladaru, kralju ili osvajaču. Došli su da Pavla prime kao čovjeka koji je pripadao velikanima ovoga svijeta.

Nato urekoše dan pa dođoše mnogi k njemu u stan. Izlagao im je i svjedočio o kraljevstvu Božjemu te ih od jutra do večeri iz Mojsijeva Zakona i Proroka uvjeravao o Isusu. I jedne uvjeriše njegove riječi, a drugi nisu vjerovali. Nesložni tako među sobom, stadoše se razilaziti kadli im Pavao reče još jednu riječ: „Lijepo Duh Sveti po Izaiji proroku reče ocima vašim: Idi k tomu narodu i reci mu: Slušat ćete, slušati – i nećete razumjeti; gledat ćete, gledati – i nećete vidjeti! Jer usalilo se srce naroda ovoga: uši začepiše, oči zatvoriše da očima ne vide, ušima ne čuju, srcem ne razumiju te se ne obrate pa ih izliječim. Neka vam je dakle svima znano: poganima je poslano ovo spasenje Božje; oni će poslušati!“ Pavao osta pune dvije godine u svom unajmljenom stanu gdje je primao sve koji su dolazili k njemu, propovijedao kraljevstvo Božje i naučavao o Gospodinu Isusu Kristu sa svom slobodom, nesmetano.

Mnogi Židovi dođoše i Pavao im je izlagao i svjedočio o kraljevstvu Božjemu te ih uvjeravao o Isusu. Rezultat je bio neodlučan: Neki se dadoše uvjeriti, a drugi nisu²⁴⁶ vjerovali. Pavao je toga dana jasno vidio da su se Židovi kao cjelina i u Rimu postavili protiv Poruke. Zato je ponovio riječ suda²⁴⁷ proroka Izaije.

Dok je pobožnicima bilo vrlo teško obratiti se, pogani bijahu otvoreni za Evanđelje. *Oni će poslušati!*“ Pavao osta pune dvije²⁴⁸ godine u svom unajmljenom stanu gdje je primao sve koji su dolazili k njemu.

Na kraju Djela apostolskih pokreće nas pitanje kako je završio proces s Pavlom. Ipak Luk, premda to zna, ne govori ništa o svemu, nego upravlja naš pogled jedino na nastavak velike stvari Evanđelja. Tako pokazuje: Osobna sudbina pojedinih ljudi, čak i apostola, pa i samoga Pavla, nevažna je naprava Evanđelju i njegovu razvoju kroz

²⁴⁶ Ovdje postaje jasno što Novi zavjet shvaća pod „nevjerom“. To je voljni Ne poruci koju se jasno čulo i razumjelo.

²⁴⁷ Ovu riječ poznajemo i iz Isusovih usta (Mt 13,14; Iv 12,40). Ona svjedoči o Božjoj boli i na i na osobit i zastrašujući način jasno pokazuje kako se iza svih činjeničnih „teških slušanja“ i „sljepoće“ za Božju poruku uistinu krije jedan duboki otpor čovjeka koji ne želi čuti i razumjeti. Zašto? Možda jer instinktivno osjeća kako bi svako slušanje i razumijevanje moralo dovesti do obraćenja, kojemu se odupire premda bi ono za njega bilo spasonosno. čovjekov otpor.

²⁴⁸ Pavao je dakle sve vrijeme, unutar kojega se njegov proces odvijao, proveo u obliku lakoga zatvora.

svijet! Tako njegovo dvostruko djelo završava s time da je sada u središtu Rimskoga carstva Pavao *propovijedao kraljevstvo Božje i naučavao o Gospodinu Isusu Kristu sa svom slobodom, nesmetano.*

- Zbog čega je „pobožnicima“ teže prihvatiti vjeru u Isusa Krista nego poganima? Koje otpore protiv Evanđelja poznajem?
- Zbog čega Luka ne pripovijeda o daljnjemu tijeku Pavlova procesa i djelovanja, nego zaključuje s time da je sada u Rimu Pavao *propovijedao kraljevstvo Božje i naučavao o Gospodinu Isusu Kristu.*
- Luka je započeo Djela apostolska s time da se Isus 40 dana ukazivao apostolima i *govorio o kraljevstvu Božjem (Dj 1,3)*, a završava: Pavao je *propovijedao kraljevstvo Božje* – Što ovo znači?

Datumi Pavlova života

Sljedeći podatci daju jedan pregled o Pavlovu životu i djelovanju, pri čemu pojedinosti u istraživanju rezultata različiti.

Oko 8/9 poslije Krista : Pavlovo rođenje u Tarzu, Cilicija (današnja južna Turska nasuprot otoku Cipru), kao sin židovske obitelji s rimskim građanskim pravom. Židovko je ime bilo „Savao“, njegovo ime kao rimskoga građanina „Pavao“. Po uzoru na svoga oca izučio je poziv tkalca šatora. Bio je vrlo izobražen i poznavao je grčki, hebrejski i aramejski jezik. Djetinjstvo i mladost proveo je u Tarzu, jednome od važnih gradova tadašnjeg vremena s oko pola milijuna stanovnika. Kasnije je pošao u Jeruzalem, gdje je studirao kod Gamalijela i bio vrlo revan farizej.

30. poslije Krista: 7. travnja: Razapinjanje Isusa Nazarećanina i otada prvi susreti s Uskrsnulim.

Oko 32. do 34. poslije Krista: Stjepanovo mučeništvo, prvi krvavi progon kršćana (Dj 7-8) i obraćenje pred Damaskom (Dj 9).

37. poslije Krista: Pavlov bijeg iz Damaska i prvi posjet u Jeruzalemu (Dj 9,20-31).

37. do 40. poslije Krista: Pavao u Tarzu (Dj 9,30).

40. poslije Krista: Barnaba dovodi Pavla u Antiohiju (Dj 11,25-26).
Odavde:

- 41. poslije Krista: Barnaba i Pavao donose milostinju u Jeruzalem (Dj 11,30).

- 45. poslije Krista: Drugi posjet Pavla i Barnabe (Dj 12,25) u Jeruzalem.

46-47. poslije Krista: Prvo misijsko putovanje Pavla i Barnabe na Cipar, Pegu u Pamfiliji, Antiohiju u Pizidiji, Ikonij, Listru i Derbu u provinciji Galaciji (Dj 13,4-14,28). Povratak u Antiohiju preko Atalije (Dj 14,25-26).

48. poslije Krista: Apostolski koncil (Dj 15)

48. do 51 poslije Krista: Drugo misijsko putovanje; dok Barnaba s Markom odlazi na Cipar, Pavao u pratnji Sile prolazi Cilicijom, Galacijom i Mizijom u Troju (Dj 16); temeljem jedne vizije prelazi u Grčku, preko Neapolisa dolazi u Filipe, zatim preko Soluna, Bereje i Atene (Dj 16,18) u Korint (Dj 18).

52. poslije Krista: NAKog godinu i pol Pavao napušta Korint i odlazi preko Kenhreje i Efeza u Cezareju i Jeruzalem, d abi konačno dospio u Antiohiju.

53. poslije Krista: Pavao polazi na treće misijsko putovanje preko Galacije u Efez, gdje ostaje tri godine.

57. poslije Krista: Duhovi u Jeruzalemu, uhićenje, prevođenje u Cezareju (Dj 22-24), ondje zatvor po upravitelju Feliksu.

59. poslije Krista: Porcije Fest daje Pavla prevesti u Rim (Dj 25-26).

59./60. poslije Krista: Dolazak u Rim preko Mire, Kaloiske garnice/Krete, Maltem Srakuze, Regiona, Puteolija, Foro Appio i Tres Tabernae (Dj 27-28).

60. do 62. poslije Krista: Uzništvo u Rimu (Dj 28,20o).

63. do ? poslije Krista: Četvrto (?) misijsko putovanje u Španjolsku i Grčku?

Pavao je prema tradiciji između 64 i 67 poslije Krista umro kao mučenik u blizini Rima. Pred vratima Rima kod „Tre fontane“ odrubljena mu je glava. „Tre Fontane“ (tri izvora) su navodno provrela kad je njegova glava nakon odrubljivanja tri puta skočila na zemlju. Pavla se stoga često i prikazuje s mačem. U bazilici Svetoga Pavla izvan zidina (San Paolo fuori le mura) nalazi se njegov grob.

Za male grupe

Ova knjiga hoće poslužiti i putu pastoralnog koncepta „Putevi odrasle vjere“ (POV). Za produbljivanje je u Čitanki predviđeno šest POV-susreta s poticajima. Ovi poticajni susreti služe produbljivanju nasljedovanja Isusa.

Napomene koje sada slije za susrete mali grupa pretpostavljaju već stečena iskustva malih grupa. Ako to još nije slučaj, hrabrim i potičem da se započne s knjigom „*Novo vino u nove mješine – Startna pomoć za male grupe*“.

Ovdje se pretpostavlja da je grupa upoznata s tijekom susreta jedne male grupe: Otvorenje: Zahvaljivanje i slavljenje, dijeliti život, dijeliti Bibliju, donijeti u život, molitva i prošnja. Sljedeće napomene odnose se „samo“ na dio dijeljenja Biblije kod susreta malih grupa.

Za dijeljenje Biblije u maloj grupi predlažem iz deset jedinica teksta uvijek jedan odlomak, koji mi se u sveukupnoj povezanosti čini

posebno važnim i koji je za razmjenu posebno prikladan. Razumljivo je da se mogu izabrati i drugi tekstovi.

Vodeći tim ili osoba koja vodi grupu treba se prije susreta grupe udubiti u poticaje odnosnoga teksta. Također je moguće ove (poticaje) tijekom susreta male grupe zajedno pročitati.

Sljedeći prijedlog orijentira se na susrete malih grupa koje se sastaju svaka dva tjedna. Predviđeno je da članovi male grupe između dvotjednoga susreta osobno prodube deset jedinica teksta kao dnevne tekstove. Pritom nikakvu ulogu ne igra, ako je dnevni tekst, o kojem se u maloj grupa razgovara, već osobno razmatran u tihome vremenu. O pitanjima, koja se nameću uz druge tekstove, moguće je uvijek razgovarati u na susretu male grupe.

1.

Veliko Da

Razmjena

Kako molim? Koja iskustva stječem s molitvom? Što mi zadaje muke?

Dijeljenje Biblije

Nebeski Otac hoće u svojoj ljubavi djelovati – tada i danas. Kako? To Isus uči sada svoje učenike. U vezi s time razmatramo **iz Evandjelja po Luki 1,26-38.**

Moguća dopunska pitanja

- Kako izgleda situacija ovoga prijatelja?
- Kako Isus obrazlaže sigurnost uslišanja? Koja ograničenja on čini i zbog čega?

- Koja sam razočaranja doživio u molitvi? Kako Isus hrabri za daljnje povjerenje i daljnju molitvu?
- Gdje molim za njegovo zahvaćanje i djelovanje?

Primjena na život i vlastite misli:

2. Snaga identiteta

Razmjena

Što me je posljednjih dana kod biblijskih tekstova posebno oslovilo? Gdje sam u svakodnevici iskusio Boga?

Dijeljenje Biblije

Isusovom kušnjom završava vrijeme pripreve. Ovdje još jednom postaje jasno koji je temelj kršćanskog života. U vezi s time razmatramo **iz Lukina Evanđelja 4,1-13**.

Moguća dopunska pitanja

- Što je htio đavao svojim kušnjama postići?
- U čemu smo mi danas iskušavani?
- Kako se Isus odupirao napasti (kušnji)? Što ovo znači za nas?

Primjena na život i vlastite misli:

3. Povijest poziva

Razmjena

Djeluju ,lik na mene još uvijek misli posljednjega susreta o kušnji? Koje? Gdje sam u posljednje vrijeme bio izložen kušnjama?

Dijeljenje Biblije

Drugi dio Lukina Evanđelja djeluje u Galileji. Ljudi su oduševljeni Isusom. Božje kraljevstvo postaje vidljivo. Sada Isus u svoje nasljedovanje poziva obične ljude. U vezi s time razmatramo **iz Evanđelja po Luki 5,1-11.**

Moguća dopunska pitanja

- U kojoj se situaciji nalazio Petar ovoga jutra?
- Što je Petar morao u sebi nadvladati da bi slijedio Isusovu riječ za bacanje mreža?

- Šimun i njegovi pratitelji molili su svoje drugove u drugoj lađi „*da im pomognu*“. Koji stav ovo pokazuje u Božjem kraljevstvu? Kako ga je moguće danas živjeti?
- „*Ne boj se...*“ O čemu se Petar ne mora brinuti? A mi?

Primjena na život i vlastite misli:

4.

Isusov odgovor na sumnje

Razmjena

Što me je od posljednjeg susreta grupe posebno zaokupljalo? Gdje Isus od mene traži vjeru?

Dijeljenje Biblije

Isus naviješta Božje kraljevstvo. Bog hoće u svojoj ljubavi upravljati i vladati. Ivan Krstitelj potpuno se upustio u Boga. Za sebe sama nije iskusio nikakvo izravno zahvaćanje Boga. To ga dovodi u jednu tešku situaciju. U vezi s time razmatramo **iz Evandjelja po Luki 7,18-23.**

Moguća dopunska pitanja

- Što zaokuplja Ivana u tamnici?
- U čemu se sastoji Isusov odgovor?

- Koje sumnje i pitanja imam danas u vezi s Isusom i njegovim djelovanjem u svijetu?
- „*Idite i izvijestite što ste vidjeli i čuli*“: Koji Isusovi znakovi i iščekivanja me jačaju?

Primjena na život i vlastite misli:

5.

Vjera koja omogućuje nadu

Razmjena

Gdje sam u posljednje vrijeme čitao znake njegova djelovanja? Koji tekst, koja riječ me je posebno oslovila?

Dijeljenje Biblije

Isus je uvijek iznova pozivao na vjeru, na povjerenje u njega i njegovo djelovanje. U vezi s time razmatramo **iz Evandjelja po Luki 8,40-56.**

Moguća dopunska pitanja

- U kojoj se psihičkoj i socijalnoj situaciji nalazi žena?
- Što je mislila da Isus može učiniti?
- Kakvu vjeru Isus očekuje od Jaira?

- „*Ne boj se; samo vjeruj...*“ – U kojoj situaciji moga života dolazi (pada) ova riječ?

Primjena na život i vlastite misli:

6.

Opće poslanje s posljedicama

Razmjena

U kojim sam situacijama od posljednjeg susreta stavljao svoje povjerenje u Isusa? Što sam pritom iskusio?

Dijeljenje Biblije

Isus je u Galileji svojim djelovanjem doživio proljeće koje oduševljava. Sada Isus uzima svoje učenike sa sobom na put u Jeruzalem. Na ovom putu uvodi ih u dublje dimenzije nasljedovanja i daje im da steknu vlastita iskustva. U vezi s time razmatramo **iz Evandjelja po Luki 10, 1-16.**

Moguća dopunska pitanja

- Koju zadaću ima ambasador jedne vlade u drugoj zemlji? U čemu je jednaka, u čemu se pak razlikuje njegova zadaća od zadaće Isusovih učenika?
- U čemu se sastoji opremanje učenika?
- Što znači biti poslan kao janje među vukove?
- Kako možemo danas slijediti prošnju za radnike u žetvi?

Primjena na život i vlastite misli:

7.

O smionu povjerenju kod molitve

Razmjena

Kako molim? Koja iskustva imam s time?

Dijeljenje Biblije

Nebeski Otac hoće u svojoj ljubavi djelovati – tada i danas. Kako? To Isus sada uči svoje učenike. U vezi s time razmatramo **iz Evandjelja po Luki 11,5-13.**

Moguća dopunska pitanja

- Kako izgleda situacija ovoga prijatelja?
- Kako Isus obrazlaže sigurnost uslišanja? Koje ograde on čini i zbog čega?

- Koja sam razočaranja u molitvi doživio? Kako Isus hrabri na daljnje povjerenje i nastavak molitve?
- Gdje molim za njegovo zahvaćanje i djelovanje?

Primjena na život i vlastite misli:

8.

Posljedice intenzivnoga susreta

Razmjena

Jesam li od posljednjega susreta imao jedno uslišanje molitve, jedno iskustvo Božjeg djelovanja?

Dijeljenje Biblije

Isusovo Evanđelje nije samo „zgodno“ i ugodno. Ono ne ispunja površna očekivanja i želje ljudi. Ono seže dublje. U vezi s time razmatramo **iz Evanđelja po Luki 12,49-53**.

Moguća dopunska pitanja

- „*Ne mir, nego razdjeljenje*“ – o kojim nesporazumima prema Isusovoj poruci je ovdje riječ?

- Proturječili ovaj izričaj riječima o miru kod Ivana 14,27 i Lk 2,14?
- Što misli Isus s ognjem koji želi baciti na zemlju?
- Gdje doživljavam slične napetosti u vlastitoj obitelji i kod rodbine?

Primjena na život i vlastite misli:

9.

Prava (istinska) sloboda učenikā

Razmjena

Što me polazeći od posljednjega susreta (ili od pročitanoa teksta Pisma) još pokreće?

Dijeljenje Biblije

Nasljedovanje Isusa hoće dovesti u novu slobodu. Ali ovu slobodu nije tek tako jeftino imati.

U vezi s time razmatramo **iz Evandjelja po Luki 14,25-35**.

Moguća dopunska pitanja

- „Mrziti svoj život“: Na koji se život time misli? Kako to ispravno razumjeti?

- Što „križ“ znači, što pak ne znači? Koji križ bih ja mogao odložiti?
- Nasljedovanje traži trijezna promišljanja. Koja?
- Što mene „posjeduje“?
- kojoj se slobodi radi?

Primjena na život i vlastite misli:

10.

Promašene prilike života

Razmjena

U kojim iskustvima posljednjega vremena iskusio nešto o Isusovu križu? Kako sam na to reagirao?

Dijeljenje Biblije

Nasljedovanje križa hoće dovesti u jednu novu slobodu. Ono vodi do onoga koji hoće biti naš Otkupitelj. Ali za to je potreban ispravan pogled srca. U vezi s time razmatramo **iz Evandjelja po Luki 18,18-30**.

Moguća dopunska pitanja

- Kako bi opisao nutarnju situaciju ovoga čovjeka?

- Na što gleda Isus kod ovoga čovjeka? Jeli ovaj čovjek toga uopće svjestan? Čime je njegov pogled zarobljen?
- Što sve hoće Isus svojim učenicima darovati?
- Kako nas Isus hoće osloboditi ropskih vezanosti (uz bogatstvo)?

Primjena na život i vlastite misli:

11. Dolazi kralj

Razmjena

U kojoj situaciji je moj pogled (moje srce) usmjeren na ono što mi Isus hoće darovati? Kako se to odrazilo?

Dijeljenje Biblije

U ovom četvrtom dijelu Lukina Evanđelja dovršava se Isusovo djelovanje. Ovaj dio započinje Isusovim ulaskom u Jeruzalem, gdje će objaviti svoje pravo biće (svoju pravu bit). U vezi s time razmatramo **iz Evanđelja po Luki 19,28-40.**

Moguća dopunska pitanja

- Što je Isus moglo pokrenuti da ujaše u Jeruzalem na mladunčetu magaričinu (usp. Sah 9,9)?
- Kako što vide učenici Isusa?
- Kako se Isus odnosi prema ovome izričaju?
- Dajem li mu ovo dostojanstvo?
- „Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje. Hosana u visinama“. Gdje se ovaj tekst nalazi u Euharistijskome slavlju? Zbog čega?

Primjena na život i vlastite misli:

12.

Gledati na Krista koji dolazi

Razmjena

Koje misli i osjećaji mi dolaze kad pomislim na budućnost?

Dijeljenje Biblije

Značenje Isusa Krista pokazuje se samo u jednome malom dijelu u iskustvima ovoga vremena. Ono se na sjajan način objavljuje (očituje) u događaju koji nazivamo „Ponovni dolazak Isusa Krista u slavi“. U vezi s time razmatramo **iz Evanđelja po Luki 21,20-36**.

Moguća dopunska pitanja

- Koje misli i osjećaji mogu nastati kad pomislimo na svršetak ovoga svijeta?
- Kako označava Isus završetak zemaljske povijesti?
- Koji je ispravan stav u potresenostima vremena?
- Što je kroz sve potresenosti opstati?

Primjena na život i vlastite misli:

13.

Na križu se duhovi dijele

Razmjena

Koji tekstovi Isusove muke su me dirnuli? Zbog čega?

Dijeljenje Biblije

Božju ljubav na najdublji način objavljuje križ. Moleći za svoje mučitelje Isus umire i tako pokazuje da Bog preko njega želi oprostiti svima koji se otvore njegovoj ljubavi. U vezi s time razmatramo **iz Evandjelja po Luki 23,35-43.**

Moguća dopunska pitanja

- Koju sliku o Mesiji i koja očekivanja od njega imaju „vodeći ljudi“, „vojnici“ i dvojica „razbojnika“?
- Koji stav zauzimaju ljudi danas prema Isusovu križu?
- Što je potrebno da bi se smjelo s Isusom ući u njegovo Kraljevstvo?

Primjena na život i vlastite misli:

14.

Inicijalno paljenje na Duhove

Razmjena

Što meni znači Isusovo uskrsnuće? Gdje sam u svakodnevici mogao prepoznati djelovanje Uskrsnuloga?

Dijeljenje Biblije

Djela apostolska pokazuju, kako Isus kao Uskrsnuti snagom Duha Svetoga nastavlja svoje djelo. Polazišna točka ovoga djelovanja je Jeruzalem, gdje je na Duhove Duh Sveti sišao na okupljenu zajednicu. U vezi s time razmatramo **iz Djela apostolskih 2,1-12.**

Moguća dopunska pitanja

- Koji su blagdan Židovi slavili na Duhove? Koji donos ima ovo prema kršćanskim Duhovima?
- Što je Duh Sveti učinio?
- Poruka je od samoga početka izišla u čitav svijet. Kako se ovo događa?
- Apostoli *prije* Duhova i *poslije* Duhova: Što je bilo isto?, što pak drukčije? Živim li svoj kršćanski život prije ili poslije Duhova?

Primjena na život i vlastite misli:

15.

Tek sada pravo

Razmjena

Gdje sam iskusio djelovanje Duha Svetoga u svakodnevicu?

Dijeljenje Biblije

Ozdravljenje uzetoga Isusovom snagom dovelo je do uhićenja, saslušanja i zabrane naviještanja. U vezi s time razmatramo **iz Djela apostolskih 4,23-31**.

Moguća dopunska pitanja

- U kojoj su se psihičkoj ili duhovnoj situaciji nalazili Petar i Ivan?
- Zbog čega odoše „*svojima*“?

- Gdje sam imao „Aha-doživljaj“ u kojemu sam shvatio da se Božja riječ odnosi upravo na moju (odnosno našu) situaciju?
- Za koju veliku perspektivu moli zajednica? Što bi ovo moglo značiti za nas?

Primjena na život i vlastite misli:

16.

Duh Sveti stvara obnovu

Razmjena

Što me je od tekstova Pisma pokrenulo? Je li u zadnje vrijeme i kod mene bio jedan „Tek sada pravo!“

Dijeljenje Biblije

Druga etapa širenja Evanđelja vodi u Judeju i Samariju. Ovo širenje donio je jedan teški progon. Filip je u Samariji mnoge doveo do vjere. U vezi s time razmatramo **iz Djela apostolskih 8,14-25.**

Moguća dopunska pitanja

- Zbog čega su apostoli poslali dvojicu predstavnika u Samariju? Što ovo pokazuje o zadaći hijerarhije?

- Što su ova dvojica činili ondje i putem?
- Što je izdijelovalo iskustvo s Duhom Svetim?
- Koja se opasnost može (na primjeru Šimuna) kod prihvaćanja vjere pokazati?

Primjena na život i vlastite misli:

17.

U Antiohiji nastaje jedno novo središte

Razmjena

Što je Duh Sveti u mome životu promijenio? Gdje otkrivam jedno novo razmišljanje i ponašanje?

Dijeljenje Biblije

Nakon što je Petar, kao predvoditelj Crkve, doveden k poganima, i pogani u Antiohiji su prihvatili vjeru. U vezi s time razmatramo **iz Djela apostolskih 11,19-26.**

Moguća dopunska pitanja

- Kako je nastala zajednica u Antiohiji? Što je posebnoga ondje bilo?

- Zbog čega je Barnaba doveo Pavla u Antiohiju?
- Barnaba i Pavao radili su timski u Božjem kraljevstvu. Kako ja ovo živim? Gdje bi se to moglo još poboljšati?
- Što ime „kršćanin“ znači danas? Što ono znači meni?

Primjena na život i vlastite misli:

18.

Posredovanje odluke

Razmjena

Gdje otkrivam „*ruku Gospodnju*“? Što me je u posljednje vrijeme pokretalo?

Dijeljenje Biblije

Prvim Pavlovim misijskim putovanjem započeo je put Crkvi k svim narodima. To je dovelo do napetosti i velikoga spornog pitanja o kojemu Isus nije poučavao: Moraju li pogani postati najprije Židovi da bi mogli postati kršćani? U vezi s time razmatramo **iz Djela apostolskih 15,22-35.**

Moguća dopunska pitanja

- „*Odlučismo Duh Sveti i mir ...*“ Što se pod time misli?
- „*ne nametati vam nikakva tereta*“: Tko govori po čijem nalogu? Kako je ovo bilo regulirano u prvoj Crkvi? A kako kod nas?
- Ako je posredovana odluka Apostolskog sabora? Koje značenje je imala prisutnost predstavnika prve zajednice? Što možemo iz toga naučiti?

Primjena na život i vlastite misli:

19.

Oporuka dušobrižnika

Razmjena

Gdje sam na temelju zadnjeg susreta točno čuo tko kojom kompetencijom govori? Što pritom otkrivam?

Dijeljenje Biblije

Pavao je na povratku sa svoga trećeg misijskog putovanja. Pritom hoće osnažiti zajednice. Oproštajni govor u Miletu pokazuje stav Pavlova srca. U vezi s time razmatramo **iz Djela apostolskih 20,17-38.**

Moguća dopunska pitanja

- U kojoj se psihičkoj i duhovnoj situaciji Pavao nalazio?
- Što je sve pokazao njegova velika zauzetost za zajednicu?

- Što možemo od njega naučiti?

Primjena na život i vlastite misli:

20.

Pavao se brani

Razmjena

Što me, polazeći od zadnjeg susreta i tekstova Pisma o Pavlu pokrenulo (dirnulo)?

Dijeljenje Biblije

Pavao se uvijek iznova mora braniti. Pritom se ne može pozivati na intelektualne spoznaje, nego samo na svoje iskustvo. Ovo daje da se poruka Staroga zavjeta pojavljuje u jednome novom svjetlu. Tri puta je u Djelima apostolskim opisano Pavlovo obraćenje. U vezi s time razmatramo **iz Djela apostolskih 22,1-21.**

Moguća dopunska pitanja

- Kako Pavao pokušava uvjeriti i pridobiti Židove?

- U usporedbi s Dj 9,1-30 ovdje se o nekim vidicima pripovijeda drukčije. Zbog čega?
- Što znači to kad Pavao svako malo govori o svome iskustvu?

Primjena na život i vlastite misli:

21.

Nesmetano i sa svom slobodom

Razmjena

Što me je od Pavlova puta dirnulo?

Dijeljenje Biblije

Djela apostolska započinju s time da je Isus govorio o Kraljevstvu Božjem (usp. Dj 1,3) a završavaju s time da Pavao može Božje kraljevstvo u Rimu naviještati nesmetano i sa svom slobodom. Evanđelje je time doprlo do tadašnjega središta svijeta. U vezi s time razmatramo **iz Djela apostolskih 28,23-31.**

Moguća dopunska pitanja

- Zbog čega je Pavlu bilo važno doći u Rim?

- Zbog čega je „pobožnicima“ teže s prihvaćanjem vjere od pogana?
- Gdje sam pozvan sa svom slobodom naviještati Božje kraljevstvo?
- Što me dira (ili fascinira) na osobi Pavla?

Primjena na život i vlastite misli:

Popis literature i izvora

Sadržaj

Predgovor

Uvod

LUKINO EVANĐELJE

Uvod i priprava: (1,1-4,13)

1. Za Božjega prijatelja: 1,1-4
2. Bog započinje: 1,5-17
3. Ljudsko određivanje i Božja vjernost: 1,18-25
4. Veliko Da: 1,26-38
5. Bog dariva potvrdu i ohrabrenje: 1,39-45
6. Klicanje zbog Božjeg djelovanja; 1,46-56
7. Od zanimjelosti do slavljenja Boga: 1,57-66

8. Najavljuje se svjetlo: 1,67-80
9. „Danas vam se rodio Spasitelj: 2,1-14
10. Reakcije na poruku: 2,15-20
11. Prednost Božja: 2,21-24
12. Uzorna vjernost donosi blagoslov: 2,25-40
13. Spasonosan sukob: 2,41-52
14. Božja riječ zahvaća: 3,1-6
15. Potrebni su plodovi obraćenja! 3,7-14
16. Veliki Dolazeći: 3,15-20
17. Jedno s Bogom – jedno s grješnicima: 3,21-37
18. Snaga identiteta: 4,1-13

Isusovo djelovanje u Galileji i Judeji: (4,14-9,50)

19. Dokazivanje u zavičaju: 4,14-21
20. Reakcije i posljedice: 4,22-30
21. Isusova snaga i autoritet: 4,31-37
22. Vidici Isusova poslanja: 4,38-44
23. Koraci poziva: 5,1-11
24. Snaga Isusove volje: 5,12-16
25. Oslobođen na novi život: 5,17-26
26. Pojedinac u vidu: 5,27-32
27. Kao zaručnik: 5,33-39
28. Zapovijedi su pomoć u životu: 6,1-11
29. Pitati o Očevu izboru: 6,12-16
30. Ohrabrenje za učenje: 6,17-26
31. Odgovoriti ljubavlju: 6,27-36
32. Živjeti iz Božje mjere i jasnoće: 6,37-42
33. Trajan kriterij: 6,43-49
34. Čemu se Isus divi: 7,1-10
35. Isus dariva neizmjernu nadu: 7,11-17
36. Isusov odgovor na dvojbe: 7,18-23
37. Kad netko ne želi ...: 7,24-35
38. Pomaže odvažna ljubav, ne distanciranost: 7,36-50
39. U pitanju su i žene! 8,1-3

40. S punim povjerenjem sijati dalje: 8,4-15
41. Učinci pravoga slušanja: 8,16-18
42. Prava Isusova obitelj: 8,19-21
43. S Isusom u lađi: 8,22-25
44. Oslobođenje za čovječstvo: 8,26-39
45. Vjera koja omogućuje ozdravljenje: 8,40-56
46. Opremljenost za poslanje: 9,1-6
47. Razmjena iskustava i odmor: 9,7-10
48. Kako djeluje nebeska vlast: 9,11-17
49. Božji Pomazanik (Mesija): 9,18-22
50. Stati potpuno uz Isusa: 9,23-27
51. Pogled iza kulisa: 9,28-36
52. Učinak vjere naroda: 9,37-43q
53. Skriveni strah: 9,43b-48
54. Veće Skupa: 9,49-50

Na putu u Jeruzalem: (9,51-19,27)

55. Pridružiti se Isusovoj odluci: 9,51-56
56. Nasljedovanje ima posljedica: 9,56-62
57. Opće poslanje s posljedicama: 10,1-16
58. Dar biti učenik: 10,17-20
59. Isusovo klicanje: 10,21-24
60. Biti dodirljiv u srcu: 10,25-37
61. Što hoće gost? 10,38-42
62. Molitva učenikâ: 11,1-4
63. O smionu povjerenju kod molitve: 11,5-13
64. Isus se odupire: 11,14-26
65. Ovdje je više! 11,27-32
66. O blagoslovu čista srca: 11,33-36
67. Trajne ugroze: 11,37-54
68. Ne bojte se! 12,1-12
69. Pravi životni standard! 12,13-21
70. Ispravna briga: 12,22-32
71. Kamo srce pripada: 12,33-34

72. Upravlјati vјerno i razborito: 12,35-48
73. Posljedice intenzivna susreta: 12,49-53
74. Još je vrijeme za obraćenje: 12,54-13,9
75. Ponovno uspostaviti dostojanstvo: 13,10-17
76. Povjerenje i strpljenje: 13,18-21
77. Potrebna je jesna odluka: 13,22-30
78. Poslušan Ocu: 13,31-35
79. Pomoći ne postavljati granice: 14,1-6
80. Bog dodjeljuje mjesto: 14,7-14
81. Poziv na svečanost: 14,15-24
82. Prava sloboda učenika: 14,25-35
83. Vrijedan da bude tražen! 15,1-10
84. Poziv na svečanost ljubavi: 15,11-32
85. Djelovati snalažljivo: 16,1-8
86. Pravilno se odnositi prema novcu: 16,9-15
87. Vjernost zakonu: 16,16-18
88. Postoji jedan „pre-kasno“: 16,19-31
89. Biti pažljiv: 17,1-4
90. Snaga vjere: 17,5-6
91. Čisto raspoloženje za služenje: 17,7-10
92. Pravo ozdravljenje: 17,11-19
93. Doći će Sin Čovječji! 17,20-37
94. Vjerovati neustrašivo kao dijete: 18,1-8
95. Samozadovoljan ili? 18,9-14
96. Pogled prema gore: 18,15-17
97. Promašena prilika života: 18,18-30
98. Skriveni otpor: 18,31-34
99. Vjerovati neustrašivo: 18,35-43
100. Ljubav preobražava: 19,1-10
101. Isus ti vjeruje! 19,11-27

Dovršenje Isusova djelovanja u Jeruzalemu: 19,28-24,53

102. Kralj dolazi: 19,28-40
103. Isusova bol: 19,41-48

104. Iskreno se upustiti u Boga: 20,1-8
105. Vinograd dolazi u druge ruke: 20,9-19
106. Različiti autoriteti: 20,20-26
107. Bog je puno veći! 20,27-40
108. Odakle dolazi Isusov autoritet: 20,41-44
109. Predanje vrijedi: 20,45-21,4
110. Pronaći i sačuvati pravo gledanje: 21,5-19
111. Gledati na dolazećega Krista: 21,20-36
112. Prvi veliki dar: 21,37-38
113. Tajni moćnici: 22,1-6
114. Uzimanje unaprijed Isusova predanja: 22,7-23
115. Služiti kao Isus! 22,24-27
116. Učvrsti svoju braću! 22,28-38
117. Što Isusa čini jakim: 22,39-53
118. Iskustvo vlastite slabosti: 22,54-62
119. Ja sam! 22,63-71
120. Isus podnosi prezir i klevetu: 23,1-12
121. „Raspni ga, raspni!“: 23,13-25
122. „Oče, oprosti im“: 23,26-34
123. Na križu se dijete duhovi: 23,35-43
124. Do smrti izdržano Da: 23,44-49
125. Briga za Isusovo dostojanstvo: 23,50-56
126. Poruka o živome Isusu: 24,1-12
127. Kako iz rezignacije nastaje oduševljenje: 24,13-35
128. Isus „stade u sredinu“: 24,36-48
129. Velika radost: 24,49-53

Djela apostolska

Uvod

Predgovor

1. Isus djeluje dalje: 1,1-3

Crkva u Jeruzalemu: 1,4-8,3

2. Nagovještaj Duha Svetoga: 1,4-11
3. Moliti jednodušno i ustrajno: 1,12-14
4. Ponovno postati potpun: 1,15-26
5. Inicijalno paljenje na Duhove: 2,1-12
6. Sada djeluje Bog! 2,14-36
7. Prva obraćenja: 2,37-41
8. Zajednica koja zrači: 2,42-47
9. Što podiže (uspravlja) ljude: 3,1-10
10. Značenje Isusa: 2,11-26
11. Iz optužbe nastaje navještaj: 4,1-12
12. Komu se pokoravati? 4,13-22
13. Tek pravo sada! 4,23-31
14. Djelovanja Duha Svetoga: 4,32-37
15. Svetost zajednice: 5,1-16
16. Neustrašivo (smjelo) naviještati riječi života; 5,17-33
17. Mudrost i radost: 5,34-42
18. Nova podjela zadataka: 6,1-7
19. Stjepan pun snage, mudrosti i Duha: 6,8-15
20. Učiti iz povijesti: 7,1-16
21. Povijest gledati u svjetlu Duha Svetoga: 7,17-53
22. Prvi mučenici: 7,54-8,3

Crkva u Judeji i Samariji: 8,4-12,33

23. Božje kraljevstvo je jače: 8,4-13
24. Duh Sveti čini pravu obnovu: 8,14-25
25. Kad Duh Sveti vodi: 8,26-40
26. Pravo svjetlo probija: 9,1-19a
27. Neustrašiv navještaj: 9,19b-30
28. Isus nastavlja djelovati! 9,31-43
29. Bog pripravlja novo: 10,1-23a
30. Sam Bog postavlja nove činjenice: 10,23b-48
31. Božje djelovanje vrijedi: 11,1-18
32. U Antiohiji nastaje novo središte: 11,19-26
33. Štovati zajednicu-majku: 11,27-30

- 34. Smrt i čudesno oslobođenje: 12,1-19a
- 35. Bog sudi i vodi svoju stvar dalje: 12,19b-25

Crkva među svim narodima: 13,1-28,31

- 36. Slanje u misije: 13,1-3

Prvo Pavlovo misijsko putovanje: 13,4-14,28

- 37. Neujednačena borba vlasti: 13,4-12
- 38. Dovršenje povijesti ozdravljenja: 13,13-43
- 39. U odbijanju ostati prostodušan: 13,44-52
- 40. Služenje u trpljenju i radostima: 14,1-7
- 41. Turbulentna iskustva: 14,8-20
- 42. Ohrabrenje, organizacija i izvješće o iskustvu: 14,21-28

Apostolski Sabor u Jeruzalemu: 15,1-35

- 43. Pojašnjenje spornoga pitanja: 15,1-21
- 44. Posredovanje odluke: 15,22-35

Drugo Pavlovo misijsko putovanje: 15,36-18,22

- 45. Odvajanje i novi tim: 15,36-41
- 46. Kamo ćemo? 16,1-10
- 47. Početak kršćanstva u Europi: 16,11-15
- 48. Oslobođenje s posljedicama: 16,16-24
- 49. Vjeruj u Gospodina Isusa! 16,25-40
- 50. Unatoč uvijek novim poteškoćama: 17,1-15
- 51. U svijetu filozofa: 17,16-21
- 52. Navijestiti „nepoznatoga boga“: 17,22-34
- 53. Ne boj se i govori! 18,1-11
- 54. Kako Bog hoće: 18,12-22

Treće Pavlovo misijsko putovanje: 18,23-21,17

- 55. Dodatno učiti postaje blagoslov: 18,23-28
- 56. Primiti život u punini: 19,1-7
- 57. Magija i Isusova snaga: 19,8-20

- 58. Pobješnjelo mnoštvo: 19,21-40
- 59. Solidarni vjernici: 20,1-6
- 60. Povezani u zajednicu ljubavi: 20,7-16
- 61. Oporuka dušobrižnika: 20,17-38
- 62. Spreman trpjeti kao Isus: 21,1-17

Pavao uhvaćen i zatočen: 21,18-28,31

- 63. Diplomatski pokušaj izbavljenja u Jeruzalemu: 21,18-26
- 64. Metež i uhićenje: 21,27-40
- 65. Pavao se brani: 22,1-21
- 66. Pažnja: Ja sam Rimljanin! 22,22-29
- 67. Hrabro samo! 22,30-23,11
- 68. Kako vodi Bog: 23,12-35
- 69. Kako se može govoriti neustrašivo: 24,1-23
- 70. Dvije duge godine: 24,24-27
- 71. Priziv na cara: 25,1-12
- 72. Ključno pitanje vjere: 25,13-27
- 73. Poslušan prema Božjem zahvaćanju: 26,1-23
- 74. Vjeruješ li? 26,24-32
- 75. Na putu u Rim: 27,1-13
- 76. Izbavljenje u oluji i brodolom: 27,14-44
- 77. Zadržavanje na Malti: 28,1-10
- 78. Pavao u Rimu: 28,11-22
- 79. Nesmetano i svom otvorenošću: 28,23-31

Datumi Pavlova života

Za male grupe

Popis literature i izvora

Naslov originala:
Leo Tanner, Pfarrer, in Zusammenarbeit mit Pfarrer Karl Sendkehr,
NACHFOLGE, GOTTES REICHTUM WÄCHST
Impulse zum Lukas-Evangelium und zur Apostelgeschichte
Copyright © 2009 WeG Verlag

Leon Tanner u suradnji sa ...
NASLJEDOVANJE – BOŽJE KRALJEVSTVO RASTE
Poticaji za Lukino Evanđelje i Djela apostolska

S njemačkoga preveo i priredio Pavao Madžarević
Đakovo 2025.